

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví
Informační studia a knihovnictví

PhDr. Hana Slámová

**Návrh bakalářského studijního programu
pro informační profesionály**

**The proposal of the bachelor study
program for information professionals**

Disertační práce

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Rudolf Vlasák

2007

Prohlašuji, že jsem disertační práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Praze dne:

Hana Slámová:

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především Doc. PhDr. Rudolfu Vlasákovi svému vedoucímu práce za její trpělivé vedení a za řadu cenných rad a připomínek v průběhu zpracování a Doc. Ing. Jiřímu Pátkovi za metodické vedení a konzultace související z průzkumem a jeho vyhodnocováním.

ABSTRAKT

Cílem disertační práce je vytvořit model optimálního bakalářského studijního programu pro informační specialisty, který by vycházel z potřeb současné informační společnosti, byl mezinárodně srozumitelný, splňoval požadavky Boloňské deklarace, vycházel z názorů renomovaných profesních organizací a byl zárukou dobré zaměstnatelnosti absolventů.

Ke splnění tohoto cíle byly v práci aplikovány následující metody: vytipování klíčových zahraničních i domácích materiálů, jejich analýza a hodnocení ve vztahu k obsahu navrhovaného programu, provedení průzkumu absolventů a zpracování projektu - vytvoření modelu nového programu.

Úvod práce představuje rozbor stavu české informační společnosti a její perspektivu v národním systému vzdělávání.

Značný prostor je věnován evropské dimenzi tohoto problému. Jde především o Boloňskou deklaraci a její vliv na usměrňování vývoje studijních programů v EU i České republice. Důležitá pro naplnění cíle práce byla analýza „klíčových kompetencí“ informačních specialistů. K navržení optimálního studijního programu byly vyhodnoceny přístupy nejdůležitějších profesních organizací k problematice vzdělávání informačních specialistů (ALA, SLA, CILIP). Dále byly analyzovány zkušenosti zahraničních partnerských škol (Manchester Metropolitan University, Fachhochschul Burgerland). Průzkum provedený mezi absolventy VOŠIS vyhodnocuje jejich zaměstnatelnost i kvalitu stávajícího programu vzhledem k potřebám praxe.

Závěrem byl navržen široce koncipovaný model studijního programu Informační management, který se liší od současného pojetí VOŠIS (Vyšší odborné školy informačních služeb). To vychází z rozdělení vzdělávání pouze na dva směry: podnikové informační systémy a knihovnictví. Nově navržený program je dále rozčleněn na jednotlivé specializace. Knihovnictví je chápáno nikoli jako samostatná disciplína ale jako jedna s možných specializací informační profese. Inovativní je rovněž odlišení vzdělávání specializace pracovníka veřejných a odborných knihoven i rozšíření nabídky dalších specializací (podnikové informační systémy, znalostní management, řízení informačních systémů ochrany a správy kulturních dědictví, médií, archivů a jiné) jako jedna z možných variant řešení bakalářského vzdělávání informačního profesionála.

ABSTRACT

Creating an optimal bachelor study program for information professionals is the main topic of this thesis. This program should reflect the needs of Czech information society, be international and fulfill the requirements of the Bologna declaration, be based on the opinions of professional bodies and guarantee employability for its graduates.

Work methods used were identifying key Czech and foreign materials and their analysis and evaluation, researching graduates and creating a new study program project.

Analysis of the development of the Czech information society and its opportunities creates the preface of this thesis.

The analysis of the European dimension of the topic has been made in the thesis. It is based on the Bologna declaration and its influence on the European Higher Education Area and higher education in the Czech Republic. The analysis of key competencies of information professionals has been made in the thesis as well.

The approaches of chosen professional bodies (ALA, SLA, CILIP) have been analyzed and evaluated to optimize both the new program and the experiences of partner universities (Metropolitan Manchester University and Fachhochschul Burgerland).

The research among graduates demonstrates their employability and how the content of the present study program, VOSIS (Vyšší odborná školy informačních služeb), reflects needs of the Czech employment market.

The model of an optimal bachelor program for information management with several specializations has been created as a conclusion. This proposal differs from the running study program, VOSIS.

The thesis's main contribution and innovation is the different view of professions in which a library education for public and for professional librarians is different, and where a librarianship is not independent, but rather one of many information professions. The proposal pertains to several additional specializations, which could be covered by the study program (business information systems, knowledge management, cultural heritage, media, archive systems management ....).

The final proposal is meant to be one of the possible alternatives for structuring a modern study program for information professionals.

1	Úvod.....	3
2	Informační profesionál pro českou společnost	7
2.1	Vztah společnosti a profese, česká informační společnost v 21. století	7
2.2	Informační politika ČR	7
2.3	Role informačních specialistů v informační politice ČR.....	12
2.4	Dílčí závěry	15
3	Hlavní evropské strategie v oblasti vzdělávání a praxe studentů	18
3.1	Lisabonský proces - východiska pro vytváření evropských studijních programů v Evropě.....	18
3.2	Boloňské trendy v oblasti vysokých škol	19
3.2.1	Klíčová jednání a jejich závěry.....	19
3.2.2	Hlavní úkoly států EU vyplývající ze závěrů boloňských trendů.....	24
3.2.3	Konkrétní úkoly vyplývající z boloňských trendů.....	26
3.2.4	Nástroje podporující boloňské trendy	34
3.2.5	Boloňské trendy v České republice	36
3.3	Pohled OECD na stav školství v ČR	37
3.4	Dílčí závěry – podněty pro tvorbu studijního programu.....	41
4	Klíčové kompetence občana EU jako základ studijního programu	45
4.1	Obecné vymezení „ Klíčových kompetencí“	45
4.2	Kompetence žáka základní školy pohledem EU.....	46
4.3	Kompetence studenta střední školy - Projekt, SCONUL (UK).....	47
4.4	Kompetence vysokoškoláka - pohled Evropské unie „po Bergenu“	48
5	Kompetence informačního profesionála podle profesních sdružení a jeho budoucnost.....	50
5.1	American Library Association (ALA).....	50
5.2	Asociace odborných knihoven.....	55
5.3	Další akreditační nebo profesní organizace USA	57
5.4	Licencovaný institut pro knihovní a informační profesionály, CILIP	60
6	Snahy sjednotit profesi, mezinárodní projekty	69
6.1	Projekt Vzdělávání v knihovní a informační vědě: vývoj jednotného studijního programu a boloňská perspektiva	69
6.1.1	Charakteristika projektu.....	69
6.1.2	Cíl projektu	70
6.1.3	Základní principy.....	71

6.1.4	Metodika zpracování.....	72
6.1.5	Obecný návrh studijního programu	72
6.1.6	Struktura nově navrhovaného LIS programu.....	73
6.1.7	Obsah oboru	76
6.1.8	Komentář k projektu LIS	77
6.2	Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb	79
6.3	Národní soustavy kvalifikací (NSK).....	85
7	Zkušenosti zahraničních vysokých škol	89
7.1	Vývoj vzdělávání informačních specialistů ve Velké Británii	90
7.2	Možnosti získání profesní kvalifikace ve Velké Británii (v roce 2006)	95
7.3	Přehled vysokoškolského vzdělání informačního specialisty ve Velké Británii	97
7.3.1	Typické rysy vzdělávání informačních specialistů ve Velké Británii (komentář současného stavu)	100
7.4	Analýza studijních programů Department of Information and Communications Manchester Metropolitan University (DIC)	101
7.4.1	Hlavní body vývoje katedry DIC.....	102
7.4.2	Současný stav	102
7.4.3	Studijní programy DIC (stav 2007)	104
7.4.4	Struktura bakalářského programu Management informací a knihoven (stav z roku 2006/2007)	105
7.4.5	Informační management (Information Management) Stav z roku 2006/2007	107
7.4.6	Joint program	108
7.4.7	Komentář k vybraným bakalářským programům	109
7.4.8	Hodnocení situace na DIC MMU a možnosti aplikace zkušeností.....	112
7.5	Fachhochschul-Studiengänge Burgerland, Rakousko – nová generace odborné školy?	116
7.5.1	Obecný úvod	116
7.5.2	Bakalářské studijní programy katedry informační profese (KIP).....	118
7.5.3	Studijní program Informační profese.....	120
7.5.4	Komentář k studijnímu programu Informační profese	122
8	Vyšší odborná škola informačních služeb, Praha (VOŠIS).....	125
8.1	Cíle VOŠIS	125

8.2	Vývoj a současný stav VOŠIS	126
8.3	Obecná charakteristika studijních oborů VOŠIS	127
8.4	Charakteristika oboru Informační management: Specializace Služby knihoven a Podnikové informační systémy.....	129
8.4.1	Specializace Služby knihoven - denní a dálkové studium (SKN)	129
8.4.2	Informační management: specializace Podnikové informační systémy (PIS).....	130
8.5	Obsah programů sledovaných specializací	132
9	Průzkum absolventů VOŠIS	137
9.1	Situace VOŠIS a trh práce	137
9.2	Důvody provedení průzkumu a cíle práce	138
9.3	Pracovní postup při provádění průzkumu	139
9.3.1	Formulace problému	139
9.3.2	Formulace hypotéz.....	140
9.3.3	Formulace pracovních hypotéz.....	141
9.3.4	Rozhodnutí o vzorku.....	141
9.3.5	Pilotní studie	145
9.3.6	Rozhodnutí o technice sběru informací	145
9.3.7	Zpracování dat	146
9.3.8	Konstrukce dotazníku	147
9.3.9	Předvýzkum	153
9.3.10	Příprava průzkumu.....	154
9.3.11	Sběr a vyhodnocení dat.....	154
9.4	Analýza dat	155
9.4.1	Část I – obecné údaje o respondentovi	155
9.4.2	Část II - Popis studijní nebo pracovní kariéry po ukončení VOŠIS	165
9.4.3	Interpretace a celkové závěry průzkumu	199
10	Závěry a model studijního programu informační management.....	203
10.1	Obecný cíl a východiska	203
10.2	Hlavní kroky vytváření programu.....	204
10.3	Výsledky analýzy potřeb společnosti i užším slova smyslu (Evropa, Česká republika, profesní organizace).....	204
10.4	Výsledky analýzy současného programu VOŠIS, vyhodnocení a sumarizace.....	207
10.5	Materiálně technické podmínky VOŠIS (stav v roce 2007).....	211

10.6	Charakteristika navrhovaného programu, profil absolventa a jeho uplatnění	212
10.6.1	Obecná charakteristika.....	212
10.6.2	Stanovení profilu absolventa studijního programu informační management	214
10.6.3	Potenciální trh práce, uplatnění absolventa	217
10.7	Návrh struktury programu	218
10.7.1	Struktura a logika studijního programu	218
10.7.2	Model studijního plánu	219
10.7.3	Implementace modelu.....	222
10.8	Závěr	225
	Seznam citovaných zdrojů	226
	Seznam dalších souvisejících zdrojů	231
	Seznam příloh	235

Motto

„Snaha dosáhnout kvality a excelence bude patrná ve všech hlavních oblastech činnosti vysokých škol, především ve vzdělávání, výzkumu a vývoji i v tvůrčí a umělecké činnosti. Bude kladen důraz na výsledky a měřitelné výstupy, které budou významným kritériem pro financování činnosti vysokých škol. Jedním z hlavních ukazatelů kvality bude spolupráce mezi vysokými školami, partnerské vztahy s příslušnými regiony, prosazování napojení na soukromý sektor a spolupráce s klienty.“

(Dlouhodobý záměr MŠMT, strana 13, (1))

Předmluva

Problém, který každý z oblasti školství tak dobře zná. Učební programy vytvořené před několika lety přestávají sloužit potřebám praktické profese, pro kterou škola připravuje své absolventy. Dobré studijní programy musí pružně odrážet tyto měnící se potřeby, a tak se v pravidelných intervalech setkáváme s nutností inovace jejich obsahu a metod, řešíme problém personálního zabezpečení. Přesto, že se v každé inovaci skrývá spousta práce, nemusí být vždy tak efektivní, jak její tvůrci očekávají. Přesvědčila jsem se, že se nové studijní programy tvoří za pochodu a že každý vyučující přidá svůj názor, o kterém se domnívá, že je správný. Vkládá do tohoto důležitého rozhodovacího procesu svoji zkušenost podloženou vlastní praxí, nebo debatou s odborníky z vybraných pracovišť. To je ale optimistická varianta. Horším řešením bývá, rozhodne-li se vedení školy preferovat své vyučující před zájmy potenciálních zákazníků (studentů) a započne své úvahy od bodu: budeme vyučovat to, co umíme, abychom zajistili hlavně práci pro své učitele....

V obou případech může nový studijní program potřeby společnosti odrážet, nebo je z větší části naplňovat. Vyjděme ale z toho, že chceme vytvořit modelově „excelentní školu“ a optimalizovat studijní program především směrem k aktuálním potřebám společnosti, potenciálních zákazníků, jejich rodin, profesnímu sektoru atd.

Vyrovnat se s problematikou tvorby studijního programu informačního profesionála bylo velmi obtížné. V disertační práci se snad podařilo zmapovat hlavní společenské vlivy, které vytvářejí rozhodující podmínky pro existenci tohoto programu a posoudit jejich význam pro obsah oboru. Velmi důležité bylo ujasnění si a porovnání

názorů profesních organizací i to, jak se tyto vlivy promítají do praxe zahraničních partnerských škol. Přestože každá sledovaná organizace přistupuje ke zkoumané problematice ze svého úhlu pohledu, jádro oboru je poměrně jednoznačně definované a dobře aplikovatelné i v našich podmínkách. Rovněž dostát sjednocení základních kompetencí v rámci Evropy se nejeví jako obtížný úkol.

Nejzajímavější poznatky přinesl průzkum uplatnění absolventů VOŠIS, který potvrdil dobrou pozici a kvalitu školy. Pomohl rovněž najít slabá místa současného programu a potvrdil tezi, že obor informační management, který vychází z univerzálních profesních kompetencí na úrovni bakalář, je životaschopný a přináší řadu nosných variant a specializací.

Detailní rozpracování studijního programu a jeho uvedení v život v našich podmínkách je však nad rámec této práce a vyžaduje rozsáhlou týmovou kooperaci.

1 Úvod

„Místo, abychom používali termín krize, je lépe rozumět tomuto stavu jako momentu vhodnému ke změnám a příležitosti významně ovlivnit trvale udržitelný rozvoj profese“

Andrew Diplom and April Norril. Krize knihovnického školství. (2)

Téma předkládané doktorské práce bylo zvoleno s ohledem na to, že vzdělávání informačních profesionálů se nachází právě v okamžiku vhodném k zásadním změnám. Téma „Studijní program pro informační profesionály“ představuje komplex problémů a otázek, jež si neustále musejí klást tvůrci a manažeři takto odborně orientovaných vysokých i vyšších škol, kteří tyto programy připravují. Prvořadým problémem je určení společenských potřeb ve vztahu ke studijnímu programu, a to nejen současné společnosti, ale především potřeb společnosti v určitém časovém horizontu, tedy s určitým předstihem.

Právě v této profesi můžeme v posledních letech sledovat velmi dynamickou proměnu, započatou u nás v České republice po roce 1989. Bez ohledu na tuto historickou událost je pak rozvoj profese spojen v rozvojem informační a komunikační techniky celosvětově. Právě záměr, jak společnost s těmito informačními a komunikačními technologiemi hodlá naložit, se promítá do řady věcněji formulovaných strategických plánů, které celospolečenský vývoj ovlivňují. Pro tvůrce studijních programů informačních profesionálů v České republice jsou proto stěžejní strategické plány Evropské unie a proces jejich aplikace v České republice.

Předmět práce - informační profesionál

Pojetí informačního profesionála je i u nás v České republice různé. V jedné z nejvýznamnějších odborných databází oboru v České terminologické databázi z oblasti knihovnictví a informační vědy se dočteme, že za hlavní termín se u nás považuje termín informační pracovník (ekvivalent informační profesionál) a že jeho anglické ekvivalenty nejčastěji zní: Information Worker, Information Officer, Information Professional. Definice pojmu informační pracovník (i jeho ekvivalentu) zní: „*Profesní ka-*

tegorie odborných pracovníků, kteří vykonávají informační činnost v různých oblastech informačního sektoru“. (3)

Pro praktické ověření četnosti používané terminologie bylo pro účel práce využito nástroje Google (4), který umožňuje zjišťovat četnost výskytu termínů v Internetu. Vzhledem k tomu, že tento vyhledavač je jedním z nejužívanějších na světě, má tento přehled uvedený v tabulce 1.1 vysokou vypovídací hodnotu a lze jej zobecnit pro užívání terminologie v praxi.

Výsledek hledání je následující:

Termín	Četnost
Information Professional	770 000 000
Information Manager	595 000 000
Information Officer	218 000 000
Information specialist	106 000 000
Information Worker	72 300 000
Informační pracovník	2 500 000
Informační profesionál	64 600

Tabulka č. 1.1: Frekvence vybraných termínů ve vyhledavači Google dne 3. 8. 2007

Tabulka ukazuje, že anglickým nejfrekventovanějším termínem je „Information Professional“, v českém jazykovém prostředí je to termín „Informační pracovník“.

Vzhledem k tomu, že frekvence pojmu Information Professional je v angličtině velmi vysoká a anglicky psaná literatura oboru je hojně využívána, **je v práci preferován tento termín jako celosvětově nejužívanější (alternativně informační pracovník), který zahrnuje i užší pojem knihovník.**

Definice pojmu, kterou nabízí výše uvedená databáze (3), je pro potřeby předložené práce příliš obecná a nelze ji v praxi pro potřeby tvorby studijních plánů použít.

Jako příklady názorů na současnou informační profesi uveďme citace dvou předních českých tvůrců vysokoškolských programů Richarda Papíka a Rudolfa Vlásačka, kteří vytvářeli a vytvářejí koncepci profese z titulu řízení jednoho z nejvýznamnějších vzdělávacích pracovišť oboru Ústavu informačních knihovnických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Podle **Papíka** (5), který charakterizuje spíše tradičního informačního specialistu - knihovníka, lze konstatovat, že „*knihovník 21. století by měl být především kvalifikovaným odborníkem s dobrými komunikačními schopnostmi - v mnoha případech i s pedagogickými schopnostmi. Myslím, že knihovník 21. století je novodobým správcem a ochráncem fondů spíše elektronických, a proto bude hodně orientován do oblasti technologií. Zároveň by měl být partnerem v procesu vzdělávání, navigátorem v hledání informací a znalostí, měl by nepostradatelně stát u zakládání fondů knihoven a digitálních knihoven*“. V tomto pojetí jde o výrazný posun v tradičním chápání profese ve srovnání minulostí.

Informační profesi nelze, jak uvádí **Vlasák** (6, s. 160), dnes definovat na institucionálním základě (např. pracovníci knihoven). „*Jestliže vycházíme z axiomu, že tato profese, jejímž teoretickým základem se stala informační věda, vznikla v knihovně, neznamená to, že je knihovnou jako institucí vymezena. Jde o více informačních oborů, a to v plném smyslu slova „informační“*“.

Dále je v analyzovaném Vlasákově článku představena koncepce, z níž v předkládané práci nejvíce vycházíme: Studium má v současnosti úlohu „*přípravy širokého spektra specializací informačního profesionála, od budování a správy historických fondů přes manažera občanských informačních a kulturně vzdělávacích služeb veřejné knihovny, budování, správu a využívání fondu vědecké knihovny až po dokumentaci, rešerše, studijně rozborovou činnost a zejména tvorbu, řízení a nadstavbové analytické informační služby v jakémkoli druhu organizace*“ (6, s. 168)

Předmětem práce je tedy návrh profilu informačního profesionála, který je schopen poskytovat informační služby v širším slova smyslu a jehož práce vyžaduje odbornou kvalifikaci na terciární školské úrovni.

Struktura práce

Předkládaná práce má následující strukturu: V úvodních kapitolách analyzuje všeobecné okolnosti, které ovlivňují nejvíce existenci studijního programu terciární úrovně, tj. na úrovni školy, ve které autorka léta působí, popř. na úrovni bakalář (dále jen studijní program). Jedná se především o potřeby informační společnosti z hlediska informačních služeb, především v evropském kontextu. Tato část práce vychází z obecných po-

žadavků Evropské unie (EU) na studenta tzv. terciárního sektoru a ze snah vytvořit z Evropy společnost znalostí. Kromě tlaku na změnu obsahu studijního programu se postoje Evropské unie týkají i změny vzdělávacích metod a změny pojetí tzv. terciárního vzdělávání v Evropě i celosvětovém měřítku.

Dalším důležitým a analyzovaným podnětem této části jsou požadavky vybraných profesních organizací a jejich názory na to, kdo je to informační profesionál. Jde především o organizace: Americkou knihovnickou asociaci (ALA), Asociaci odborných knihoven (SLA) ze Spojených států amerických, Sdružení informačních a knihovnických profesionálů (CILIP) z Velké Británie.

Další inspirací pro inovaci programu jsou konkrétní zkušenosti zahraničních partnerských škol.

Teoretické názory jsou v další části práce konfrontovány s potřebami současné české praxe. Na otázku, zda jsou pro praxi absolventi Vyšší odborné školy informačních služeb (VOŠIS), na níž autorka práce řadu let působí, dobře připraveni, odpovídá rozsáhlejší průzkum uplatnění absolventů VOŠIS v kapitole 9.

V závěru práce jsou shrnuty výsledky výše uvedených analýz a je navržen optimální studijní program, který bude naplňovat hlavní společenské a profesní potřeby a vzdělávat kvalitního informačního profesionála budoucnosti na terciární úrovni: konkrétně na úrovni vyššího odborného vzdělání (VOŠ) a na stupni bakalář.

2 Informační profesionál pro českou společnost

2.1 Vztah společnosti a profese, česká informační společnost v 21. století

Důležitým faktorem, který ovlivňuje obsah studijního programu informačního profesionála, je jeho aktivní zapojení do programu budování české informační společnosti tak, aby sloužil společnosti a aby jeho znalosti odpovídaly společenským cílům a požadavkům. V klíčovém materiálu Usnesení č. 265 /2004 o Státní informační a komunikační politice se lze dočíst, že: *„informační profesionál by měl zvládat všechny potřebné dovednosti, které mu umožní plně se do informační společnosti zapojit, ale především by to měl být on, kdo se bude podílet na realizaci státní politiky v této oblasti a její implementaci v praxi“.* (7, s. 3)

Pokud se chceme zabývat detailnějšími dovednostmi informačního profesionála na základě výše uvedené teze, je třeba provést bližší analýzu české informační společnosti a jejich konkrétních potřeb, formulovaných na strategické úrovni touto českou informační politikou.

2.2 Informační politika ČR

Zásadním dokumentem pro vybudování české informační společnosti u nás je usnesení č. 265 ze dne 24. března 2004 (7), kterým schválila vláda Státní informační a komunikační politiku e-Česko. Přesto, že v době dokončování předkládané práce (v roce 2007) bylo Ministerstvo informatiky zrušeno a jeho jednotlivé gesce byly předány jiným ministerstvům, strategie, které byly pod jeho hlavičkou vytvořeny, se rozvíjejí a jsou v souladu s trendy rozvoje informační společnosti danými Evropskou unií.

Cílem Státní informační a komunikační politiky je dostát závazkům vůči Evropské unii a zároveň zohlednit specifické potřeby České republiky v oblasti rozvoje informační společnosti. Státní informační a komunikační politika podle usnesení 256 (7) stanovuje 4 prioritní oblasti:

- Dostupné a bezpečné komunikační služby

- Informační vzdělanost
- Moderní veřejné služby on-line
- Dynamické prostředí pro elektronické podnikání

Kromě základní strategické linie zde byla zdůrazněna řada požadavků, které ovlivňují celkový charakter informačních potřeb společnosti a tím i informačních služeb. Jedná se např. o následující teze a prohlášení:

“Vláda České republiky se ve svém programovém prohlášení hlásí k cílům stanoveným v rámci tzv. lisabonského procesu. V možnostech moderních informačních a komunikačních technologiích (dále ICT) vidí vláda ČR příležitost a šanci k nastartování nového a dlouhodobě udržitelného rozvoje společnosti založené na znalostech. K jejich využití hodlá přistoupit jako k nástroji, pomocí něhož lze dosahovat růstu produktivity práce a celkové vzdělanosti, řešení celospolečenských problémů, jako je např. nezaměstnanost, začleňování znevýhodněných skupin občanů a nerovnoměrný rozvoj lidského potenciálu.” (7, s. 15)

Toto konstatování směřuje rozvoj profese velmi výrazně. Neboť jsou to právě knihovny, které všestranně podporují rozvoj vzdělání a sebevzdělávání a mohou se prosadit jako střediska vzdělávání v regionech, pokud se jedná např. o veřejné knihovny. Přínos odborných knihoven pro rozvoj a podporu vědecké i odborné práce je samozřejmě nepopiratelný. **Podpora společnosti znalostí je proto jeden z hlavních úkolů informačního profesionála.**

Materiál (7, s. 18) dále uvádí, že *„rozvoj Informačních a komunikačních technologií (dále ICT) vede k tomu, že okruh činností a pracovních příležitostí s nimi spojených je tak mocný, že pokud lidé tyto technologie neovládají dostatečně, jsou znevýhodněni, nebo dokonce vyloučeni z trhu práce na všech úrovních řízení společnosti. Nové technologie a sítě umožňují ve srovnání s minulostí kvalitativně i kvantitativně zcela odlišný přístup k informačním zdrojům a k práci s nimi“.*

Toto prohlášení určuje rámec pro poskytování moderních informačních služeb a jasně indikuje, že **právě rutinní znalost informačních technologií je jednou z klíčových kompetencí informačního specialisty**, a to nejen v knihovnách, ale i na

všech ostatních pozicích, ve kterých tito lidé nacházejí uplatnění. Toto konstatování lze podpořit i následujícím citátem z naší národní strategie:

„Zajištění příznivých podmínek pro efektivní tvorbu, správu a šíření informací má značný rozvojový potenciál na úrovni malých a středních, ale i velkých podniků, státní správy i samosprávy. Součástí těchto podmínek jsou i dostupné informační a transakční on-line služby veřejného sektoru, které svým uživatelům přinášejí konkrétní měřitelné efekty. Informační společnost mění způsob podnikání, přístup ke službám a zboží v tak velkém rozsahu, že se někdy hovoří o tzv. nové ekonomice.“ (7, s. 15)

ICT ovlivnily i činnost státní a veřejné správy a její přístup k občanům. Po provedení její rozsáhlé reformy je státní správa dnes ve spojení s ICT schopna nabídnout kvalitnější služby. Ty však musí být dostatečně jednoduché, aby byly přístupné všem vrstvám, handicapovaným i znevýhodněným vrstvám obyvatelstva. K tomuto bodu je třeba konstatovat, že pokud nebudou občané dostatečně technicky vyspělí a nebudou disponovat informačními technologiemi, budou všechny tyto služby poskytovány pouze té části populace, pro kterou obě výše uvedené není problém. **Veřejné knihovny a informační profesionálové budou zapojeni do hry především v malých obcích, kde jsou knihovny často jediným místem s dostupným internetem, a také jediným místem, v němž jsou odborníci schopni řadovým občanům pomoci tyto služby v nových podmínkách zvládnout.**

Velmi inspirativní jsou další body prohlášení vlády, v nichž se např. konstatuje, že: *„Moderní veřejné služby musí vycházet z potřeb svých zákazníků, tj. občanů a podnikatelů. Při využívání ICT musí být zamezeno zneužívání citlivých informací a je třeba důsledně dbát na ochranu osobních údajů.“* (7, s. 15)

„Vláda si je vědoma expanze nových informačních médií a řady nových právních a etických otázek, které s jejich rozvojem souvisejí (např. ochrana děl šířených na internetu a autorských práv k nim, ochrana osobních dat, šíření dětské pornografie atd.). Vzhledem k celosvětové povaze těchto otázek musí jejich tuzemské právní úpravy navazovat na mezinárodně koordinované úsilí o jejich řešení, které vyvíjí EU a celosvětové organizace, jako je WIPO (Světová organizace duševního vlastnictví) nebo UNESCO.“ (7, s. 16)

Z výše uvedeného vyplývá velká důležitost toho, aby informační specialisté nejen zvládli základní právní normy a bezpečně se v nich orientovali, ale aby si

především osvojili etiku informační práce a řídili se jí ve všech oblastech informačních služeb bez ohledu na to, zdali pracují ve veřejné knihovně, nebo jako specialisté v oblasti např. kontent managementu. **Informační pracovníci jsou spoluzodpovědní za dodržování celosvětových i českých zákonů a nařízení a také za šíření a dodržování informační etiky.**

Vláda dále usiluje o vytváření rovných podmínek a příležitostí pro začlenění všech skupin obyvatel do informační společnosti a o odstranění tzv. sociální inkluze - sociálního začleňování všech skupin obyvatel a zabránění rozšiřování tzv. digital divide - tj. rozdělení společnosti na informačně gramotné a informačně negramotné.

„Dosažení informační gramotnosti se může stát i pro znevýhodněné skupiny obyvatel prostředkem k uplatnění na trhu práce. Na tuto oblast bude proto kladen vysoký důraz. Dále musí být zachován princip rovnosti pohlaví v možnostech využívat příležitostí, které informační společnost nabízí“. (7)

Vláda řeší tento problém velkoryseji a k problematice informační gramotnosti připravila speciální program. V roce 2003 byl spuštěn **Národní program počítačové gramotnosti** (13) zaměřený na nejširší veřejnost bez dosavadních zkušeností s ICT. Ve spolupráci státu zastoupeného

Ministerstvem informatiky a soukromého sektoru se podařilo vybudovat rozsáhlou síť školicích center (především ve školách), kde jsou pořádány kurzy pro naprosté počítačové začátečníky. Účastníci postupně měli zvládnout ovládání počítače, připojení k internetu, základy vyhledávání na internetu a práci s elektronickou poštou, časem se nabídka rozšířila na vzdělávání handicapovaných a na využívání služeb Portálu veřejné správy. (8)

Od zahájení programu prošlo kurzy za rok 2004 pouze 90 000 účastníků, v roce 2005 již přes 300 000 (rok 2006 nebyl v době zpracování práce vyhodnocen).

Nejnižší míru informační gramotnosti v ČR vykazují lidé s nižším vzděláním, lidé žijící mimo velké aglomerace, ženy na mateřské dovolené, lidé ze sociálně slabšího prostředí i handicapovaní občané. Právě na tyto složky populace se dle doporučení EU soustředil další z programů České republiky.¹

---

¹ Pro dokumentaci stavu informační gramotnosti v ČR uvedme informace Ministerstvo informatiky, které v únoru 2005 zahájilo unikátní (počtem respondentů i spektrem otázek) výzkum informační gramotnosti. Cílem průzkumu bylo zjistit reálný stav informační gramotnosti v České republice, neboť spolehlivé a souhrnné informace k této problematice dosud neexistovaly.

Veřejné knihovny se v této oblasti angažují a slouží jako kontaktní místa, kde každý řadový občan může využívat služeb ICT. Je otázkou zdali je tento program schopen dostát svému úkolu a připravit populaci v dohledné době na život v reálné informační společnosti. Výsledky tohoto programu jsou jistě pozitivní, ale získané kompetence absolventů kurzů jsou poměrně nízké a je třeba se ptát, do jaké míry jsou tito absolventi schopni své kompetence samostatně využívat. (9)

Při tvorbě profilu informačního specialisty je důležité získat informace nejen o současném zákazníkovi, ale též o tom, jaký bude odběratel informačních služeb v budoucnosti. Bude dostatečně informačně připraven, nebo se budeme stále potýkat s jevem, kdy někteří občané České republiky nejsou schopni informačních technologií využívat? Současné školy připravují právě tyto zákazníky, kteří jsou dnes žáky a studenty, ale v brzké době aktivněji vstoupí na trh informačních služeb. Informační politika České republiky se snaží ve svých strategiích připravit i tuto přicházející generaci.

„Vláda považuje za potřebné, aby se rychlost připojení vzdělávacích institucí (tj. škol, vědecko-výzkumných institucí a knihoven) k internetu zvyšovala přednostně před ostatními subjekty veřejné správy – broadbandová strategie.“

„Zvyšování informační gramotnosti učitelů se musí stát součástí základní výbavy absolventů příslušných fakult a dalšího vzdělávání učitelů v rámci systému dalšího vzdělávání.“ (7, s. 27)

Cíle dosáhnout připojení všech škol na internet a zapojit informatiku v rámci pracovního programu škol stanoví **Státní plán informační politiky ve školství (SIP-**

Výzkumu se zúčastnilo se 15 000 respondentů. Znalosti 1 000 z nich byly navíc ověřeny praktickým prozkoušením. Z průzkumu vyplynulo, že základy práce s počítačem zvládá více než 27 % Čechů ve věku více než 15 let. Jako počítačově gramotný vyšel z tohoto průzkumu účastník, který prokázal znalost základních pojmů z výpočetní techniky, schopnost ovládat počítač, pracovat s textovým editorem, tabulkovým kalkulátorem, grafikou a internetem. ZDROJ: STEM/MARK, Výzkum informační gramotnosti, 8/2005 (10)

Z výsledků šetření vyplynulo, že nejlépe zvládají práci s počítačem mladší lidé do 35 let, lidé s vyšším vzděláním (nejméně maturitou), obyvatelé obcí nad 20 000 osob a muži. Všestranných počítačových expertů je necelé procento tuzemské populace. Nejnižší počítačovou gramotnost mají lidé se základním vzděláním a zástupci nekvalifikovaných profesí (4 %). Naopak nad průměrem se pohybují specializované profese, například právníci (67 %), učitelé na vysokých školách (57 %), policisté, hasiči a vojáci (52 %) nebo státní úředníci (45 %). Přístup k počítači má podle průzkumu 58 % lidí a k internetu nebo e-mailu 50 % dospělé populace. Kolem 84 % lidí má přístup k mobilnímu telefonu a 13 % k notebooku.

Lidé nejčastěji počítač využívají k hledání informací na internetu (76 %), sebevzdělávání (63 %), poslehu hudby nebo filmů (61 %) a v zaměstnání (53 %). Na internetu nakupuje 31 % dotázaných a 26 % využívá elektronické bankovníctví.

VZ) (11), v jehož rámci proběhl proces internetizace škol a, přestože v roce 2006 nebyl stoprocentně naplněn, většina českých škol má zabezpečen internet a ČR se řadí v počtu žáků na jeden osobní počítač nad průměr EU.

Tento plán má zajistit, aby vyučující i absolventi škol byli připraveni pro informační společnost na požadované úrovni a práce s ICT jim nečinila žádné problémy.

V oblasti budoucích služeb je u mladé generace nutné počítat s tím, že přijde na trh práce většinou dobře informačně vzdělaná. Tento fakt je nutné vzít v potaz při vytváření studijního programu.

2.3 Role informačních specialistů v informační politice ČR

Pokud bychom chtěli učinit dílčí závěry vyplývající z výše popsané informační politiky ČR a podpořit hypotézu, že informační profesionál má především sloužit rozvoji informační společnosti, objevuje se pro informační profesionály ČR řada úkolů i možnost prakticky se zapojit do nastolené strategie. Tyto úkoly jsou zpracovány na obecné úrovni bez ohledu na to, zda jde o pracovníka veřejné nebo odborné knihovny či informačního specialistu např. v bance.

1. Zvládnutí technického zabezpečení, dostupnost internetu

Ministerstvo informatiky a jeho následník Ministerstvo vnitra kladou důraz na vytvoření alternativní nabídky míst veřejného přístupu k internetu. Role informačních profesionálů, konkrétně knihovníků veřejných knihoven, je zřejmá. Nejrozsáhlejší sítí veřejně přístupných institucí, které nabízejí přístup k internetu, tvoří v současnosti veřejné knihovny, s jejichž rozvojem se dále počítá.² Tento fakt lze dokumentovat např. některými údaji ze statistik SKIP (Svazu knihovníků a informačních pracovníků), kdy bylo zaregistrováno k 1. listopadu 2006 v databázi „Veřejný internet.cz“ 1731 míst, která nabízejí veřejnosti přístup na internet. Mezi nimi dominují knihovny (1449), následují internetové kavárny (102) a infocentra (68). Ostatní typy zařízení – obecní

---

² Mírná nadpoloviční většina (53,8 %) zařízení zaregistrovaných v citované databázi SKIP na adrese www.verejnyinternet.cz poskytuje přístup k internetu zdarma. Do čtvrtiny se bez problémů dostanou i vozíčkáři. Nejčastější doprovodnou službou, kterou poskytuje návštěvníkům 77,7 % poskytovatelů veřejného přístupu k internetu, je podle serveru Veřejný internet tisk. (14)

úřad, městský úřad, prodejna, restaurace/hotel ani vzdělávací zařízení – se zatím nedostaly přes 30 záznamů. (12)

Celkově lze komentovat výše uvedenou situaci tak, že potřeba zapojování se knihovníků do činností souvisejících s provozem, technickým zabezpečením i využitím internetu ve veřejných knihovnách je velmi vysoká a tím i rostou i nároky na rutinní zvládnutí ICT.

2. Pomoci občanům ČR dosáhnout informační gramotnosti

V koncepci Národního programu počítačové gramotnosti je definována informační gramotnost a její důležitost následujícím způsobem: *„Informační gramotností je míněna schopnost uvědomit si a formulovat své informační potřeby, orientovat se v informačních zdrojích, vyhledat informace prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, tyto informace vyhodnotit a vy-užít při řešení konkrétní životní situace či odborného úkolu.“* (13, s. 13)

„Vláda považuje rozvoj informační gramotnosti za důležitou podmínku řešení současných problémů v oblasti ekonomické i sociální a dalšího rozvoje celé společnosti i její ekonomiky, kultury a celkové prosperity. Zároveň si uvědomuje, že informační gramotnost bude čím dál významnější součástí celkové vzdělanosti a bude čím dál více rozhodovat o kvalitě života celé populace i o možnostech uplatnění jednotlivců.“ (13, s. 13)

Vláda si dále uvědomuje, že nízká úroveň informační gramotnosti je překážkou ve všech klíčových záležitostech, že její zvýšení není jednorázová záležitost, ale že má dlouhodobý charakter. Dalším důležitým článkem pro zvýšení této gramotnosti jsou kromě škol i knihovny, které mají poskytovat přístup jak ke klasickým, tak i elektronickým informačním zdrojům z oblasti vzdělávání, podnikání, výzkumu vývoje apod., (To samozřejmě úzce souvisí s bodem jedna.) Při Ministerstvu informatiky byla v roce 2003 vytvořena poradní skupina složená ze zástupců veřejného, akademického a soukromého sektoru s cílem napomoci lepší informovanosti a koordinaci, tzv. Fórum pro informační gramotnost.

Knihovny provozují v rámci pomoci rozvoje informační gramotnosti mnoho zajímavých akcí, které mají přivést čtenáře do knihoven a k internetu. Tradiční a velmi významnou akcí je např. Březen – měsíce internetu. V roce 2006 připravilo 370 kniho-

ven v průběhu března pro veřejnost na 2690 akcí, kterých se zúčastnilo kolem 110 tisíc návštěvníků. (12)

Jak je z výše uvedených údajů patrné, veřejné knihovny jsou schopny poskytovat služby prostřednictvím internetu, a stanou se tak díky svému zaměření a atmosféře jedním z možných kontaktních míst veřejné správy i významným informačním centrem.

Úkol knihovníků veřejných knihoven je tedy v tomto bodě zcela jasný. Proto se od nich očekává schopnost technicky se o výše uvedený požadavek i další kompetence umožňující tuto veřejnou službu postarat. **Jde o vlastní zvládnutí informačních technologií a služeb internetu, o dovednost poradenství a předávání těchto znalostí svým zákazníkům, o schopnost rychlého a účelného vyhledávání informací na internetu, i zvládnutí postupů e-learningu, který je využíván např. v oblasti vzdělávání dospělých apod.**

Je nutné si také uvědomit, že „klienti“ veřejných knihoven mají specifické požadavky (čtenáři veřejných knihoven jsou často starší lidé bez možnosti pracovat v práci nebo soukromí s počítačem, a tedy s velmi nízkou znalostí ICT), **je proto nutné zvládnout i metody zjišťování a vyhodnocování jejich přesnějších potřeb a požadavků a brát ohled na vývoj jejich znalostí v nejbližších letech.**

3. Schopnost bezpečného a legálního využívání informačních technologií

Jedním z úkolů Ministerstva informatiky a Ministerstva vnitra je osvěta a příprava metodiky v oblasti bezpečného a legálního využívání informačních technologií. Ministerstvo informatiky se stalo garantem Iniciativy "Právo na straně myšlenky", sdružující zástupce státní správy a organizací, které se zabývají problematikou ochrany duševního vlastnictví. Ve spolupráci s Iniciativou vydalo Ministerstvo informatiky "Metodiku evidence využívání počítačových programů", dokument, jenž má pomoci státním úřadům, ale i samosprávě zorientovat se v jednotlivých modelech licencování počítačových programů, zajistit správné promítnutí legálně využívaných počítačových programů do účetnictví a zabezpečit tak dlouhodobou řádnou správu a evidenci využívaných počítačových programů. (9) Základní informace o tom, jak bezpečně a legálně pracovat s informačními technologiemi, jsou rovněž součástí výuky Národního programu počítačové gramotnosti. (13) **Pozice všech informačních pracovníků bez ohledu na to, v jaké oblasti pracují, vyžadují jednoznačně znalost a schopnost praktické aplikace**

veškerých právních dokumentů spojených s manipulací s daty a s informačními službami.

4. Rutinní zvládnutí moderních veřejných služeb on-line

Ministerstvo informatiky je na národní úrovni gestorem rozvoje informačních systémů veřejné správy a budování e-Governmentu u nás, elektronické veřejné správy, která díky využití moderních informačních a komunikačních technologií umožňuje lepší spolupráci orgánů veřejné správy, usnadňuje občanům a podnikatelům kontakt se státem, a činí tak veřejnou správu průhlednější a efektivnější.

Ministerstvo usiluje o to, aby bylo co nejvíce agend veřejné správy přístupných online

způsobem, a snaží se motivovat občany k tomu, aby je co nejvíce používali.

Hlavním informačním zdrojem celého systému služeb v rámci e-Governmentu je Portál veřejné správy, jehož pilotní verze byla spuštěna v říjnu 2003 a ostrý provoz byl zahájen v roce 2004.

„Portál slouží jako jednotná vstupní brána do elektronického úředního světa České republiky. Na jediném místě soustřeďuje všechny potřebné informace o úřadech státní správy a samosprávy a zajišťuje dálkový a bezplatný přístup k aktuálním a ověřeným informacím a službám veřejné správy, včetně elektronických transakcí. Smyslem projektu je v souladu s programy a cíli Evropské unie v oblasti elektronické veřejné správy přispět ke zjednodušení administrativy, usnadnit komunikaci občanů či podnikatelů s veřejnou správou, zajistit jednoduchou a dálkově přístupnou výměnu ověřených informací a posílit transparentnost a důvěru ve veřejnou správu“. (8)

Rolí knihovníků veřejných knihoven, pokud chtějí odrážet potřeby svých uživatelů, je propagovat tyto služby a usnadňovat přístup občanů k nim. Dále by měli např. provádět osvětu v oblasti elektronického podpisu, v oblasti vyhledávání v obchodních rejstřících, v elektronické komunikaci s úřady nebo v komunikaci s regionálními orgány.

2.4 Dílčí závěry

Ve studijním profilu informačního specialisty by se výše uvedené požadavky české společnosti i státní informační politiky měly bezpochyby odrazit.

Informační specialista by měl sám zvládat dovednosti vyžadované informační společností a rovněž by se měl aktivně účastnit na implementaci a šíření informační politiky směrem k veřejnosti jak v oblasti práce veřejných knihoven, tak i v dalších informačních službách.

Schopnost orientovat se v právní problematice související s rozvojem společnosti je bezpochyby důležitou součástí profilu každého informačního profesionála stejně tak jako zvládnutí metod motivace zákazníků k dodržování legálního a bezpečného využívání ICT.

Od informačních profesionálů pracujících v oblasti veřejných knihoven se očekává, že se budou právě v této oblasti angažovat a že zde naplní svou vzdělávací funkci. K tomu musí mít samozřejmě specifické pedagogické kompetence zaměřené především na vzdělávání dospělých.

Je předmětem řady úvah profesních organizací, zda by nebylo vhodné požadovat jako součást profesních znalostí nějaký certifikát, který by svědčil o zvládnutí informačních technologií na vyšší úrovni, nežli je výše deklarovaná informační gramotnost řadového občana. Nabízí se certifikát, který je již na evropské úrovni sjednocen a kterého využívají jako kvalifikačního kritéria některé evropské státy. Jde o certifikát ECDL - European Computer Driving Licence. (15)

Z tohoto úhlu pohledu by v profilu absolventa neměly chybět:

- znalost zásad funkce a dalšího vývoje informační společnosti, společnosti znalostí
- znalost informační politiky EU a informační politiky ČR
- znalost základní legislativy spojené s informační výměnou ve společnosti
- znalost moderních ICT v patřičné hloubce (např. ECDL, ale spíše vyšší)
- znalost zásad vzdělávání dospělých
- zvládnutí vytváření i využívání e-learningových technologií
- znalost moderních informačních služeb pro podnikání, služeb státní správy, knihovnických služeb a jejich propagace

- osvojení si právních i etických zásad práce s informačními zdroji
- osvojení si metod e-governmentu a propagace těchto metod směrem k veřejnosti

3 Hlavní evropské strategie v oblasti vzdělávání a praxe studentů

3.1 Lisabonský proces - východiska pro vytváření evropských studijních programů v Evropě

Od roku 2004 po vstupu České republiky do Evropské unie (EU) se více než kdy jindy promítají do politiky školství u nás evropské trendy ovlivňující naše vysoké a vyšší odborné školy již v průběhu posledního desetiletí. Ale po našem vstupu do EU dochází k rychlejšímu uplatnění hlavních evropských zásad v oblasti školství a vliv evropské politiky je daleko silnější.

Žádný studijní program, který chce odrážet společenské potřeby a vzdělávat co nejlépe absolventy, se dnes neobejde bez respektování širších společenských potřeb a musí se opírat o evropské strategie ve školství. Ty byly přijímány a doladěovány na několika konferencích všemi představiteli členských států EU. Jejich základním myšlenkám dávají hlavní podobu evropské vysoké školy, popř. celý tzv. terciární sektor, jenž zahrnuje i tzv. kratší studijní programy pro mládež a dospělé, kteří ukončili své středoškolské vzdělání.

Jedná se o programy zakončované obvykle národním diplomem, titulem bakalář a o všechny typy postgraduálního vzdělávání. Chceme-li tedy vytvořit terciární program na dobré úrovni, musíme požadavkům evropské společnosti dostát, ať se již jedná o program vyšší odborné školy, program bakalářský nebo magisterský.

Obecně vzato požadavky na vzdělávání v informační společnosti v Evropě nastartoval tzv. Lisabonský proces, když se v roce 2000 rozhodla Evropská rada vytyčit si velmi ambiciózní cíle: „*Vytvořit z Evropy nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomiku světa založenou na ekonomice znalostí*“ (16).

Pokud se dnes hodnotí naplnění tohoto záměru, byly jeho cíle v praxi naplněny jenom částečně. Jednou z hlavních příčin byla skutečnost, že evropské země měly různou startovní úroveň a různě složitou výchozí situaci. Řada z nich zůstala v oblasti realizace závěrů na půli cesty. Pro rozvoj evropského školství však má tento dokument stále velký význam, protože kromě ekonomických aspektů se zde pojednává i o modernizaci vzdělávacích systémů.

Řada dalších materiálů poskytuje vize, které podporují kooperaci škol na mezinárodní úrovni, jejich kompatibilitu, porovnatelnost apod. a vytvářejí evropský strategický rámec pro školství.

O tom, jaká je situace evropského školství, informuje v ucelené podobě **Maastrichtská studie** (zpracovaná na začátku roku 2004). Je založena na národních zprávách o školství všech členských a tehdejších kandidátských zemí včetně Turecka. Tato zpráva známá jako Maastrichtské komuniké je hlavním materiálem, který má sloužit tvůrcům vzdělávacích strategií jednotlivých zemí a jako podklad pro debatu o dalším rozvoji. (17)

Velmi konkrétní informace o analýzách vzdělávání v Evropě poskytuje pravidelně organizace CEDEFOP³ (18) V řadě jeho analýz se na evropské úrovni debatuje o základních elementech kvality, jako je status a role učitele a studenta ve vzdělávacím procesu, kvalita celého národního školského systému, kvalita informací o tomto systému i informací v rámci jedné školy, vytvoření poradenského systému pro studenty, tzv. „prostupnost“ různých vzdělávacích cest apod. Jedná se o náročný úkol, a tak tyto požadavky nebyly zatím implementovány v celé řadě zemí EU.

3.2 Boloňské trendy v oblasti vysokých škol

3.2.1 Klíčová jednání a jejich závěry

Jako boloňské trendy se označují strategie Evropské unie týkající se obecně sektoru vzdělávání.

Boloňa

Dne 19. června 1999 podepsali ministři z 29 evropských států odpovědní za vysoké školství klíčový materiál zabývající se úkolem školství a podobou moderní školy

---

³ CEDEFOP – The European Centre for the Development of Vocational Training (Evropské centrum pro vývoj odborného vzdělávání a odbornou přípravu) je referenční centrum EU. Poskytuje analýzy a informace o odborném vzdělávání včetně středního odborného vzdělávání, informuje o hlavní politice EU v této oblasti a provádí výzkum evropské praxe. Bylo založeno v roce 1975 Radou EU č. 337/75. Sídlo této organizace je dnes Thesaloniki, Řecko.

tzv. Boloňskou deklaraci. (16) Shodli se zde na důležitých společných cílech při rozvoji souvislého a soudržného Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání do roku 2010 (viz příl. 1) a zahájili řadu debat a jednání, kterým se obvykle říká boloňský proces. Ten bezpochyby ovlivnil rozhodujícím způsobem podobu současného i budoucího školství v Evropě.

Na první z následných boloňských konferencí, konané v Praze 19. května 2001, byl rozšířen počet původně stanovených cílů a opětovně potvrzeno odhodlání vytvořit Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání do roku 2010.

Berlín

Dne 19. září 2003 se v Berlíně setkali ministři odpovědní za vysoké školství ze 33 evropských států, aby zhodnotili dosažený pokrok a stanovili priority a další cíle pro následující léta s ohledem na urychlení procesu realizace Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Jednání se soustředila pouze na vybrané problémy, protože bylo jasné, že nelze vyřešit veškeré problémy spojené s evropským školstvím najednou.

Hlavní cíl Evropské unie v oblasti vzdělávání, kterému se podřizují veškerá další rozhodnutí i konkrétní plány, byl formulován jako Vytvoření „vzdělanostní“ Evropy.

Hlavních **deset dlouhodobých cílů** uvádí následující přehled (tzv. berlínské priority, tj. inovace z roku 2003, jsou uvedeny tučně):

- **Strukturované vzdělávání**
- Podpora mobility studentů a učitelů
- Implementace kreditního systému ECTS
- **Uznávání diplomů a kvalifikací**
- Podpora evropské dimenze ve VŠ vzdělávání
- Podpora atraktivity vzdělávací evropské oblasti
- Podpora celoživotního vzdělávání
- Aktivní účast studentů ve vzdělávacím procesu
- **Zabezpečení kvality**
- Synergie VŠ vzdělávací a výzkumné oblasti v Evropě

Bergen

Ve dnech 19.- 20. 5. 2005 se v rámci boloňského procesu sešla v norském Bergenu již **4. konference ministrů odpovědných za vysoké školství**. Zúčastnili se jí ministři členských zemí boloňského procesu, další odpovědní pracovníci ministerstev ze 45 zemí Evropy, USA a Latinské Ameriky, dále pak představitelé Evropské komise, Rady Evropy, UNESCO, Evropské asociace univerzit, Evropské asociace institucí terciárního vzdělávání, ESIB - Národních svazů studentů v Evropě a dalších.

Od roku 2005 byly přijaty nově Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie, Moldávie, Ukrajina. Celkem bylo tedy do boloňského procesu v roce 2006 zapojeno 45 zemí ze 48 signatářských zemí Evropské kulturní dohody.

Závěry přijaté těmito pracovními skupinami budou využity pro pracovní program „Mezi Bergenem a Londýnem“, protože v roce 2007 se v Londýně bude konat další z důležitých zasedání týkajících se evropského vzdělávání.

Ministři nerozšířili v Bergenu boloňský proces o žádnou novou oblast, jednalo se o prohloubení trendu, který započal v Berlíně 2003, o **konkrétní implementaci přijatých zásad**. V materiálu Bergen info se píše: „*V komuniké z Bergenu se nikdy nehovoří o všech deseti oblastech procesu, ale vždy o konkrétních aktivitách v rámci jedné určité problematiky. Nad rámec tří priorit z Berlína (zabezpečení kvality, první dva cykly studia a uznávání vzdělání) je kladen důraz na sociální dimenzi procesu, na vztah mezi Evropou (Evropským prostorem vysokoškolského vzdělávání) a ostatním světem (tzv. „externí rozměr boloňského procesu“). Větší pozornost je věnována aspektům spojeným s celoživotním vzděláváním, včetně uznávání předchozího vzdělání (i toho získaného mimo VŠ, a to i neformálního) pro účely dalšího studia.*“ (19)

Dále zde vznikl požadavek na získávání a poskytování srovnatelných **dat týkajících se mobility studentů a učitelů a sociální dimenze** jako základ pro následující hlubší analýzu. Za tento proces odpovídá Řídící skupina Ministers through the Bologna Follow-Up Group (BFUG) a dále jednotlivé národní rady BFUG.

Konference ministrů otevřela otázku, **jak se bude boloňský proces vyvíjet po roce 2010**. Ministři požádali BFUG, aby tuto otázku rozpracovala dále.

Londýn 2007

Komuniké v Londýně nese název **Směrem k EHEA** (European Higher Education Area) **a odpověď na výzvu globalizovaného světa**. Jednání revidovalo pokrok do-

sažený od Bergenu, přijalo Černou Horu za nového člena. Na tomto jednání se hodnotil pokrok ve všech sledovaných oblastech. Hlavním cílem zůstává snaha, aby Evropský vysokoškolský prostor EHEA (European Higher Education Area) byl konkurenceschopný, aby narůstala kompatibilita a komparabilita jednotlivých národních systémů a respektování jejich růzností. Jednání akcentovala přípravu studentů pro život a aktivní občanství v demokratické společnosti, pro jejich kariéru a osobnostní růst, podporu výzkumu a inovací a nediskriminace přístupu ke vzdělání.

K novým úkolům patří klást větší váhu na uznávání kvalifikací a odstraňovat sociální byrokratické bariéry mobility, jako jsou pracovní povolení, povolení k pobytu apod.

Konference se detailněji zaměřila na rozpracování tří vysokoškolských cyklů a na zajištění zaměstnanosti absolventů. Jedním z hlavních úkolů do roku 2010 bylo zpracování národních sítí kvalifikací, a to včetně vzdělávání dospělých (LLL) a uznávání flexibilních vzdělávacích cest. Dále byla akcentována kvalita vzdělání a bylo vytvořeno **The First European Quality Assurance Forum**. Byla podpořena strategie **The European Higher Education Area in a Global Setting** a bylo doporučeno propagovat evropské vysoké školství v ostatních zemích. Pro lepší informovanost zemí OECD/UNESCO bude zpracován průvodce *Guidelines for Quality Provision in Cross-border Higher Education*.

Pro rok 2009 (rok dalšího jednání Benelux) budou připraveny národní zprávy podporující mobilitu a umožňující měření kvality a hodnocení výsledků. Jednotlivé vlády ustaví síť národních expertů, kteří by sdíleli potřebné informace a pomáhali při překonávání bariér mobility.

Pro rok 2009 bude připraveno zpracování dat o evropském vysokém školství, o zaměstnatelnosti absolventů apod. Hlavním zpracovatelem bude EUROSTAT.

Rok 2010 je považován za jakýsi bod zúčtování a bod, kdy se budou přeformulovat boloňské vize.

Tabulka č. 3.1, která čerpá ze zdrojů CEDEFOP, uvádí přehled všeobecných směrnic a rozhodnutí EU na vrcholné úrovni a vybírá z nich rozhodnutí a strategie, které jsou důležité pro rozvoj evropského vysokoškolského prostoru.

2000	2001	2002	2003	2004	Dec. 2004
<i>Lisabon</i> <i>Rada EU</i>	<i>Stockholm</i> <i>Rada EU</i>	<i>Barcelona</i> <i>Rada EU</i>	<i>Brusel</i> <i>Rada EU</i>	<i>Brusel</i> <i>Education council</i>	<i>Maastricht</i>
Strategický cíl: Stát se do roku 2010 nejkonzurenci-schopnější a nejdynamičtější světovou ekonomikou znalostí, schopnou zajistit nepřetržitý ekonomický růst s více a lepšími pracovními pozicemi a větší sociální kohezí.	Tři strategické cíle a dalších 13 asociovaných: 1. Zlepšit kvalitu a efektivitu ET (education and training – vzdělávacích systémů a systémů praxe) v Evropě 2. Usnadnit přístup všech k ET systému. 3. Otevřít ET systémy širšímu světu.	Pracovní program pro zlepšení systému ET v Evropě. Vytvořit strategickou síť LL (Longlife learning) systému v Evropě. Požadavek: analyzovat požadavky LL systému.	Implementace všech 10 cílů ET umožňujících efektivní a účinné investice do lidských zdrojů. Vzájemné uznávání a zajištění kvality kvalifikací v EU. Klást důraz na základní dovednosti: jazyk, počítačovou gramotnost a LL v ET. Priority: Evropská dimenze v odborném vzdělávání. Transparentnost, informace, poradenství. Uznávání kompetencí a kvalifikací. Zajištění kvality vyuč. a trenérů.	Rezoluce o poradenství. Závěry: Zajištění kvality odborného vzdělávání. Identifikace neformálního vzdělávání nebo neoficiálního vzdělávání Rozhodnutí o Europassu.	Maastrichtské komuniké resume toho, co bylo dosaženo v Lisabonském procesu, a stanovení sady nových priorit a strategií pro zlepšení kooperace v odborném vzdělávání.
LL proces: Memorandum o Lifelong Learning a komuniké a Vytvoření evropského prostoru v oblasti LLP. 2001: priority uznávání vzdělávání, informace, poradenství, investice času a peněz, základní znalosti, inovativní pedagogiky.		Kodaňská deklarace. Výzva ke zlepšení kooperace v odborném vzdělávání a tréninku.		Květen 2003: Rada pro vzdělávání se dohodla na Evropském benchmarkingu (European Benchmarks) pro zlepšení ET systémů a formulovala tato doporučení: Omezit počet dětí předčasně opouštějících školy. Zvýšit absolventy v oborech matematika, přírodní vědy a technologie. Zlepšit základní znalosti. Ukončit variabilně terciárního vzdělávání. Omezit počet mladých s nízkou gramotností ve čtení. Zvýšit podíl studentů LL. Zvýšit investice do lidských zdrojů.	

Tabulka 3.1 Evropské strategie v oblasti vzdělávání a odborné přípravy od roku 2000 s výhledem do roku 2010

Údaje převzaty, sumarizovány a přeloženy z výzkumu CEDEFOP (18)

3.2.2 Hlavní úkoly států EU vyplývající ze závěrů boloňských trendů

Shrneme –li doporučení uvedených materiálů, dají se úkoly vysokého školství (nebo také terciárního sektoru) v České republice, které vyplývají z těchto obecných trendů a strategií v tomto desetiletí (2000 – 2010), charakterizovat následujícími body:

1. Podpora Lisabonské strategie

Mezi hlavní zásady všech konferencí boloňského procesu, které je třeba respektovat při vytváření studijních programů, patří hlavně zaměřit se na hlavní cíl tzv. Lisabonské strategie, jež směřuje k přeměně Evropy na „*nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější, na vědomostech založenou ekonomiku na světě, schopnou udržet ekonomický růst s vyšším počtem a kvalitou pracovních míst a větší sociální soudržností*“ (7) a propojit tyto zásady s boloňským procesem.

2. Dostupnost vzdělání

Národní systémy vysokoškolského vzdělání musí vycházet z toho, že je vzdělání dostupné pro všechny sociální vrstvy společnosti, musí vycházet z principů sociální soudržnosti Evropského prostoru, musí umožnit studium všem členům společnosti bez ohledu na jejich sociální zázemí, musí odstranit nerovnost mezi muži a ženami stejně jako nerovnosti sociální. Jak na národní, tak i na evropské úrovni musí být zajištěno všemi dostupnými prostředky, aby vysokoškolské vzdělání bylo stejně přístupné všem.

Vzdělávání by mělo být národní prioritou a veřejným statkem každého státu a věcí veřejné zodpovědnosti.

3. Strukturované vzdělání

Nový program by měl respektovat strukturu vysokoškolského vzdělávání v Evropě, která zahrnuje celý tzv. terciární sektor, jenž zahrnuje i tzv. kratší studijní programy pro mládež a dospělé, kteří ukončili své středoškolské vzdělání, tj. programy zakončované obvykle národním diplomem, titulem bakalář a všechny typy postgraduálního vzdělávání.

V bergenských závěrech se hovoří o třech cyklech s popisem jejich programů, studijní zátěže a s definovanými výstupy. Jedná se o tříletý studijní cyklus obecně na

bakalářské úrovni (undergraduate level), o magisterský cyklus (postgraduate level) a doktorandský cyklus (doctoral level). Takovéto strukturované vysoké školství by mělo být obecně akceptováno ve všech účastnických zemích. Podle zjištění bergenské konference bylo však aplikováno do roku 2005 asi v polovině vysokých škol EU (7).

4. Uznávání akademických hodností, sjednocování kvalifikací, přijetí systému srovnatelných a srovnatelných titulů

Ministři se dohodli, že za účelem plné zaměstnatelnosti absolventů vysokých škol v Evropě se na národních úrovních postarají o odstranění právních překážek při zřizování i uznávání společných akademických titulů a budou aktivně podporovat rozvoj dostatečného zajištění kvality integrovaných studijních plánů směřujících ke společným titulům.

Základním materiálem pro uznávání akademických titulů je **Lisabonská úmluva o uznávání kvalifikací**, kterou by měly ratifikovat všechny státy zúčastněné v boloňském procesu. Síť **ENIC** a **NARIC** (National Academic Recognition Information Centre) spolu s příslušnými vnitrostátními orgány by měly dbát na další uplatňování této úmluvy. Od roku 1996 pracuje česká agentura NARIC a je řádným členem sítě NARIC, která je koordinována Direktorátem pro vzdělání a kulturu EU. (20)

Na bergenské konferenci byl vypracován materiál **Rámec kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání** (Overarching Framework of Qualifications for EHEA), který zahrnuje 3 cykly studia (včetně propojení s „kratším“ terciárním cyklem - v komuniké uvedeno: „*within national contexts, the possibility of intermediate qualifications*“).

Ministři zde vystoupili s požadavkem vypracovat systém obecných deskriptorů pro každý cyklus založený na výstupech ze vzdělávání (learning outcomes), kompetencích a studijní zátěži vyjádřené v **ECTS** (European Credit Transfer System) kreditech pro 1. a 2. cyklus, pro 3. cyklus ve standardních rocích studia.

Ministři se zároveň zavázali vypracovat systém kompetencí a srovnatelných kvalifikací v národním rámci a v rámci celé EU. Na návrhu takto strukturovaného studia je podstatné, že se nehledá, v jaké instituci bude student studovat, dokonce je umožněno zahájit za jistých okolností studium vysoké školy i bez předchozího získání obdoby naší maturity, ale je pouze definována studijní zátěž vyjádřená počtem kreditů, které se pro

tento případ uznávají jako měřitelná jednotka. Definován je také výstup toho, co má umět absolvent jednotlivých cyklů, a hovoří se o **kompetencích vysokoškoláka**, neboli **Dublinských deskriptorech (Dublin descriptors)** (21) (plný text viz příloha 2).

Tento materiál používá v širším smyslu termínu kompetence a vytváří deskriptory, které zahrnují hlavní oblasti a odlišují stupeň jejich zvládnutí pro všechny tři stupně dosaženého vzdělání.

Jako hlavní deskriptory byly stanoveny:

- Znalosti a porozumění (Knowledge and Understanding)
- Stupeň aplikace znalostí a porozumění (Applying of Knowledge and Understanding)
- Komunikace (Communication)
- Provádět úsudky (Making Judgements)
- Dovednosti učit se (Learning Skills)

Akademické hodnosti prvního a druhého cyklu mají mít odlišné zaměření a různé profily, aby dokázaly uspokojit různé potřeby individuální, akademické i potřeby trhu práce. Akademické hodnosti prvního cyklu mají ve smyslu Lisabonské úmluvy o uznávání umožňovat přístup k programům druhého cyklu. Akademické hodnosti druhého cyklu mají umožňovat přístup k doktorským studiím. Vzdělání nebo jeho část získaná v jedné ze signatářských zemí má být uznávána v ostatních bez výhrad, a pokud se jedná o část studia, kredity získané v jiné zemi mají být uznávány rovněž v jiné zemi či vysoké škole.

Chceme-li komentovat závěry boloňských trendů, lze konstatovat, že všechna tato doporučení jsou z hlediska tvorby nových programů klíčová a měla by být postupně implementována jak na národní úrovni, tak i na úrovni jednotlivých vzdělávacích institucí. Tyto závěry by měly být jednoznačně promítnuty do studijního programu v terciárním sektoru vzdělávání.

Lze předpokládat, že jednotlivá doporučení se budou realizovat postupně a že nelze očekávat jejich plnou a okamžitou implementaci.

3.2.3 Konkrétní úkoly vyplývající z boloňských trendů

1. Péče o kvalitu

Podle koncepce EU se nadnárodní výměny ve vysokém školství musí řídit akademickou kvalitou a akademickými hodnotami a tento cíl je nutné prosazovat na všech fórech. Tato fóra by měla při všech vhodných příležitostech zahrnovat i sociální a ekonomické partnery.

Kvalita vysokoškolského vzdělávání by měla být samou podstatou vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Ministři členských států se již od počátku zavázali k podpoře dalšího rozvoje zabezpečování kvality na institucionální, národní i evropské úrovni. Zdůraznili potřebu vytvoření vzájemně sdílených kritérií a metodologií pro zajištění kvality a konstatovali, že skutečnou zodpovědnost za kvalitu nese akademický systém jednotlivých států.

První pilotní projekty týkající se kvality evropského školství se objevily v letech 1994 -95. Rada EU započala v květnu 2000 proces vytváření Sítě společného zajištění kvality pro odborné školy, která má vytvářet metasítě, být kompatibilní s národními systémy a je na politické agendě všech zemí EU. V roce 2004 vznikla asociace **ENQA (The European Association for Quality Assurance in Higher Education)**, Evropská agentura pro zajištění kvality), která stojí v čele celé metasítě. V roce 2005 se počet členských národních agentur rozrostl na 42 členů. (22)

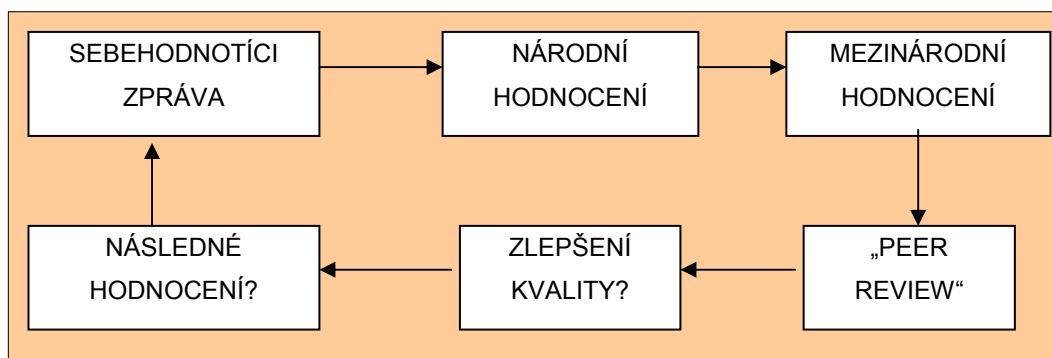
V únoru 2005 byl rozeslán sekretariátem BFUG k připomínkování první důležitý dokument, který má být souhrnným materiálem týkajícím se procesů zajištění kvality v sektoru terciárního školství *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*, který zpracovala ENQA v součinnosti s členy EURASHE (European Association of Institutions in Higher Education) a ESIB (National Unions of Students in Europe).

Zpočátku lze sledovat poměrně velkou volnost a autonomii při řešení otázek kvality jak v rámci jednotlivých vysokých škol tak i na národní úrovni. V Berlínském komuniké je však již vyžadováno sjednocení postupů a vytvoření standardů, což je velmi citlivá otázka.

Jak již bylo naznačeno výše, metody ani postupy zajištění kvality zatím nejsou sjednoceny. Přesto je žádoucí, aby investice do vzdělávání byly maximálně využity a aby tyto systémy byly dobře zpracovány.

Na bergenské konferenci byl vypracován soubor standardů, postupů a hlavních směrů v oblasti zabezpečení kvality. V komuniké ministři přivítali vytvoření principů

Evropského registru kvality pro národní agentury zabývající se zabezpečením kvality. Tento registr bude založený na národním „peer review“ (hodnocení partnera partnerem) a požádali ENQA, aby ve spolupráci s EUA (Evropská asociace univerzit), EURASHE (Evropská asociace institucí terciárního vzdělávání) a ESIB (Národní svazy studentů) dále vyvinula konkrétní opatření pro jeho praktickou implementaci. (22)

Schéma 3.1 Proces zajištění kvality

Převzato a přeloženo z materiálu Bergen info (19)

Pro jednotlivé země z toho vyplývá, že:

- do roku 2007 každá země zahájí práce na národním rámci kvalifikací, který bude v souladu s evropským
- národní rámce kvalifikací by měly být připraveny do roku 2010, zprávu o průběhu příprav a implementace podají jednotlivé země do roku 2007 (před konferencí ministrů v Londýně)
- na národní úrovni bude implementován navržený model vnějšího hodnocení, které bude vycházet z přijatých standardů (viz výše)

2. Celoživotní učení

EU se zabývá novými skupinami potenciálních studentů, kterým je třeba se intenzivně věnovat. Jedná se především o starší pracovníky, ženy vracející se po mateřské dovolené na trh práce, dlouhodobě nezaměstnané nebo imigranty. Tito studenti mají samozřejmě jiné vstupní vlastnosti i jiné požadavky na metody vzdělávání nežli tradiční „klientela“. Nově vzniklá situace vyžaduje od škol velkou flexibilitu, zvyšování atraktivnosti škol pro tyto nové skupiny a efektivitu vzdělávacího procesu.

Celoživotní učení se stalo v řadě signatářských zemí realitou. V rámci svých národních politik realizují vysokoškolské a další instituce tento cíl, aby rozšířily všem bez rozdílu možnosti celoživotního učení na úrovni vysokoškolského vzdělávání včetně uznávání předchozího vzdělání. Bylo zdůrazněno, že takové jednání musí být integrální součástí vysokoškolských aktivit.

„Ministři navíc vyzvali ty, kteří vypracovávají kvalifikační rámce Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání, aby do nich zahrnuli celé spektrum flexibilních způsobů, příležitostí a technik studia a aby umožnili vhodné využití kreditů ECTS.“ (19, s. 3)

Evropská unie poskytuje několik řešení: jedno z nich je tzv. „open learning“ a individuální studijní cesta. Znamená to tedy, že akt vzdělávání vychází v tomto případě z potřeb dospělého studenta, a ten si může volit jednotlivé moduly, které chce studovat. Zároveň se i mění role učitele, Jemeny se stává v těchto případech spíše konzultantem (koučem). Těžiště výuky spočívá v projektovém vyučování, je spojeno s konkrétní pracovní činností studenta apod.

Pro podporu zapojení dospělých studentů do procesu vzdělávání byl vydán materiál „Evropský prostor celoživotního vzdělávání a evropský výzkumný prostor – dva pilíře společnosti založené na znalostech“, který celou problematiku blíže analyzuje.

3. Identifikace a validace neformálního a neoficiálního vzdělávání

Teoreticky bylo opětovně akcentováno na jednání ministrů EU v Londýně, že znalosti lze získat i mimo oficiální školy a že by měla být tato znalost uznávána. Velice často ale v praxi nejsou zpracovány procesy měření kvality takto dosaženého vzdělávání ani formulovány rozpoznatelné výstupy. Tento problém je proto stále ve fázi testování. Studie CEDEFOP (18) např. uvádí, že jediné země, kde jsou tyto principy permanentně uplatňovány, byly v roce 2004 Finsko a Velká Británie. Počet lidí, kteří získávají kvalifikaci tímto způsobem, je také relativně malý.

Pokud lze komentovat tento bod, je to obecný problém spojený s vytvořením složitého propojeného systému, ve kterém musí spolupracovat odborné školy i zaměstnavatelé a další organizace, jako např. profesní organizace, vzdělávací agentury apod. Tímto směrem Evropa zatím pouze vykročila. Pokud však dojde ke sjednocení popisů pracovních pozic a k vytvoření národních systému profesních kvalifikací, které by měly být hlav-

ním alternativním zdrojem získávání kompetencí k vykonávání odborné práce, pak bude připravena dle názorů Národního ústavu pro odborné vzdělávání (NUOV) reálnější platforma pro výše uvedené plány⁴.(23)

Komentář ke stavu v České republice

Za současného stavu je reálnější validovat v praxi získané znalosti na úrovni středního odborného vzdělání a vzdělání VOŠ. Uznávání vysokoškolského vzdělávání se stává určitou výsadní pozicí jednotlivých vysokých škol. Reálnější podmínky v oblasti středních škol však neznamenaají, že to v praxi lze opravdu provádět. Náš školský zákon zatím nic takového neumožňuje. (24)

V České republice je problémem uznávání programů terciárního vzdělávání získaných na vyšších odborných školách našimi vysokými školami, přesto, že tato možnost je zákonem daná. (33) Pro některé vysoké školy ve Velké Británii, Francii nebo Irsku to problém není. Jejich školská hierarchie zahrnuje v rámci terciárního vzdělávání tzv. krátké terciární programy zakončené obvykle Národními diplomy. Tato získaná kvalifikace je přenositelná do sektoru vysokých škol a plně uznávána.

4. Vysoké školy a věda

V jednotlivých zemích EU je nutné zajistit lepší propojení mezi vysokoškolským vzděláváním a výzkumem. Vytvářející se Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání bude mít ze spolupráce s Evropským výzkumným prostorem prospěch, čímž posílí základy Evropy znalostí. Komuniké z Bergenu (květen 2005) i Londýna (květen 2007) zdůrazňuje **nutnost propojení vědy a výzkumu se vzděláváním** a klade důraz na **3. (doktorský) cyklus studia**.

Je doporučováno prohloubení vazby mezi Evropským prostorem vysokoškolského vzdělávání (EHEA) a Evropským výzkumným prostorem (European Research Area ERA) do jednotné Evropy znalostí. Jde o chápání výzkumu jakožto nedílné součásti vysokoškolského vzdělání v celé Evropě. Proto považují ministři EU za nezbytné

---

⁴ Aktivita EU - Evropský rámec kvalifikací pro celoživotní učení (EQF – European qualification framework) realizovaná v rámci programu EU „Vzdělávání a profesní příprava 2010“. EQF má sloužit jako „meta-rámec“, který umožní soustavám kvalifikací na národních úrovních vztahovat se k sobě a komunikovat spolu (nikoliv je nahradit, ani se je snažit harmonizovat). Jeho základním koncepčním východiskem, podle kterého se kvalifikace odlišují, jsou výsledky učení, tedy to, co jednotlivec zná a umí bez ohledu na to, jakou cestou k tomu dospěl. V současnosti probíhá k EQF konzultační proces, jehož se ČR velmi aktivně zúčastňuje.

věnovat pozornost i doktorskému studiu a připojit jej jako třetí cyklus k boloňskému procesu. Vyzývají ke zvýšení mobility na doktorandské a postdoktorandské úrovni a vybízejí příslušné instituce, aby rozšířily spolupráci v oblasti doktorských studií a při přípravě mladých výzkumných pracovníků.

5. Mobilita

Mobilita studentů a akademických a administrativních pracovníků je základem vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Na všech posledních jednáních EU byla zdůrazněna její důležitost pro akademickou a kulturní, jakož i politickou, sociální a ekonomickou oblast.

Záměrem boloňských trendů je vyvinout veškeré úsilí k odstranění překážek mobility v rámci Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání a uznávání dosaženého vzdělávání. (25) V zájmu podpory mobility studentů se zavázali ministři podniknout kroky potřebné k přenositelnosti nejen studijních výsledků, ale i národních půjček a grantů.

Komentář ke stavu v České republice

V České republice je mobilita v oblasti vysokoškolského vzdělávání spojena s nostrifikací vysokoškolských diplomů. (26)

V roce 1997 vznikl program Evropské unie Erasmus, který umožňuje výměnu akademických funkcionářů i studentů ve všech třech studijních cyklech. V roce 2007 došlo k fúzi původního programu Erasmus s programem Leonardo da Vinci. Program dostal jiný název a širší náplň - **PROGRAM CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ (Lifelong Learning Programme)**⁵ a má být realizován v období 2007 – 2013.

---

⁵ S účinností od 1. ledna 2007 došlo na základě rozhodnutí ministryně školství čj. 27021/2006-6 ze dne 8. prosince 2006 k delimitaci původního oddělení vzdělávacích programů EU z Centra pro studium vysokého školství do Domu zahraničních služeb MŠMT jako Národní agentury evropských vzdělávacích programů (NAEP). Národní agentura evropských vzdělávacích programů realizuje nejen nový Lifelong Learning Programme (LLP), ale také programy Erasmus-Mundus, Tempus, Finanční mechanismy EHP/Norska, e-Learning včetně programu e-Twinning.

Nový program zahrnuje následující aktivity: Mládež v akci (rozšíření věkové hranice: 13-30 let, rozšíření aktivit, nárůst rozpočtu) Erasmus Mundus, Tempus, eLearning, programy spolupráce se třetími zeměmi (Latinská Amerika, USA, Kanada, Austrálie, Asie, ...), finanční mechanismy EHP/Norsko.

Struktura tohoto nového programu, který je zaměřen na komplexní pojetí celoživotního učení, bude následující:

Charakteristika programu celoživotního učení LLP

„Obecným cílem programu celoživotního učení je přispívat prostřednictvím celoživotního učení k rozvoji Společenství jako vyspělé znalostní společnosti s udržitelným hospodářským

rozvojem, s větším počtem a vyšší kvalitou pracovních míst a s větší sociální soudržností při zajištění dobré ochrany životního prostředí pro budoucí generace. Program se zejména

zaměřuje na podporu výměny, spolupráce a mobility mezi vzdělávacími systémy a systémy odborné přípravy v rámci Společenství tak, aby se staly zárukou světové kvality. Program celoživotního učení má tyto zvláštní cíle:

Program celoživotního učení má tyto zvláštní cíle:

- a) přispívat k rozvoji kvalitního celoživotního učení a podporovat vysokou výkonnost, inovace a evropský rozměr v systémech a postupech v dané oblasti*
- b) podporovat realizaci Evropského prostoru celoživotního učení*
- c) napomáhat zvyšování kvality, přitažlivosti a dosažitelnosti příležitostí celoživotního učení dostupných v členských státech*
- d) posilovat přínos celoživotního učení k sociální soudržnosti, aktivnímu občanství, mezikulturnímu dialogu, rovnosti žen a mužů a osobnímu naplnění*
- e) napomáhat podpoře tvořivosti, konkurenceschopnosti, zaměstnatelnosti a růstu podnikatelského ducha*
- f) přispívat k zvýšené účasti lidí všech věkových kategorií na celoživotním učení, a to včetně jedinců se zvláštními potřebami a znevýhodněných skupin, bez ohledu na jejich socio-ekonomické zázemí*
- g) podporovat studium jazyků a jazykovou rozmanitost*

-
- Comenius - školní vzdělávání
  - Erasmus - vysokoškolské vzdělávání (včetně odborného vzdělávání a praxi in VŠ)
  - Grundtvig - vzdělávání dospělých
  - Leonardo da Vinci - odborná příprava
  - Transversální program - průřezová opatření pro rozvoj politik a spolupráce oblasti celoživotního učení, inovace, podpora studia jazyků, ICT, atd.
  - Jean Monet - podpora institucí aktivních na poli studia evropské integrace

- h) podporovat rozvoj inovačního obsahu, služeb, pedagogik a praxe využívaných na základě informačních a komunikačních technologií v oblasti celoživotního učení*
- i) posilovat úlohu celoživotního učení při vytváření smyslu pro evropské občanství založeného na pochopení a respektování lidských práv a demokracie a při podpoře tolerance a úcty vůči ostatním národům a kulturám*
- j) podporovat spolupráci při zajišťování kvality ve všech oblastech vzdělávání a odborné přípravy v Evropě*
- k) podněcovat nejlepší využití výsledků, inovačních výrobků a procesů a vyměňovat si osvědčené postupy v oblastech, kterých se program celoživotního učení týká, a to za účelem zvýšení kvality vzdělávání a odborné přípravy“ (27)*

6. Vysoké školy a studenti

V procesu rozvoje vysokých škol je žádoucí angažovanost vysokých škol a studentů. Pouze aktivní účast všech partnerů zajistí dlouhodobý úspěch v jejich rozvoji. Akademická svoboda je nutnou podmínkou existence vysokých škol, ale zároveň je žádoucí, aby všechny instituce navrhované reformy integrovaly do své práce. Ministři vyzývají k aktivnímu postoji také studenty vysokých škol.

Zásadní roli při rozvoji Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání sehra-
vají vysoké školy a studentské organizace, jako jsou Evropská asociace univerzit (EUA), na kterém se usnesl Sněm evropských vysokých škol ve Štýrském Hradci, Evropská asociace institucí terciárního vzdělávání (EURASHE) a ESIB – Národní svaz studentů v Evropě.

7. Evropa rozmanitostí

Dalším cílem je zachování kulturního bohatství Evropy, její jazykové rozmanitosti, založené na dědictví různých tradic, a podpora jejího potenciálu inovace a společenského a ekonomického růstu prostřednictvím rozšířené spolupráce evropských vysokých škol.

8. Zvyšování atraktivnosti Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání

Ministři v rámci boloňských trendů vyzývají ke spolupráci s regiony v dalších oblastech světa tak, že budou zpřístupňovat boloňské semináře a konference zástupcům

těchto regionů a vytvoří podmínky pro studium studentů třetích zemí i výuky profesorů z těchto zemí.

3.2.4 Nástroje podporující boloňské trendy

Za účelem oddělení obecně formulovaných problémů od jejich konkrétních řešení uvádí následující sub kapitola některá praktická opatření, která jsou ve smyslu naplňování strategií EU chápána jako jejich nástroje.

A. Europass

Klíčovým dokumentem, který byl v tomto kontextu vytvořen, se stal Europass (28). Tento mezinárodní dokument dokládá kvalifikaci a kompetence občanů EU. Je to po několika předchozích pokusech širší dokument, který pokryje všechny oblasti mobility v Evropě a nahradí dílčí dokumenty vzniklé v 90. letech. Jeho části tvoří Evropský životopis, Diploma supplement (dodatek k diplomu) a Europass mobility (Evropský pas mobility), dokladující zahraniční studium i praxe apod.

Základním dokumentem je standardizovaný Evropský životopis, který byl zpracován jako první a který lze již dnes využívat. K praktickému využití nového Europassu se Evropská unie dopracovala v roce 2005 (viz příl. 4).

Využívání Europassu v praxi lze komentovat následujícím způsobem: řada institucí není zvyklá tento dokument plně využívat. Existují dokonce rozdíly i ve formální podobě tohoto dokumentu, konkrétně rozdíly mezi českou verzí a anglickou verzí. Ke stažení je na webu Europassu formulář evropského životopisu, který lze využít např. pro vysílání studentů do zahraničí. Zatím však není váha tohoto dokumentu při mezinárodních výměnách příliš velká. Na VOŠIS Praha se snaží přispět k rozšíření a standardizaci těchto materiálů tím, že jsou důsledně využívány pro každý zahraniční výjezd a předkládány partnerům k vyplnění.

B. Diploma Supplement (dodatek k diplomu)

Konkrétním záměrem podporující studijní mobilitu bylo zavedení Dodatku k diplomům (Diploma Supplement, DS). Dodatek k diplomu je dokument, který obdrží absolvent bakalářského nebo magisterského studijního programu spolu s diplomem. Má standardní strukturu a jeho cílem je usnadnit mezinárodní uznávání diplomů a získaných

kvalifikací na vysokých školách. Z tohoto důvodu by měl být vydáván v cizím jazyce a obsahovat popis studijního programu a kompetencí získaných studiem.

Na rozdíl od Europassu by měl každý úspěšný absolvent vysoké školy signatářských zemí obdržet DS automaticky a bezplatně již od roku 2005.

Komentář k faktickému stavu: řada univerzit, a to v Čechách i v zahraničí je na počátku roku 2007 ve fázi řešení formální i věcné podoby tohoto dokumentu, a tento materiál proto ještě nepočítá s tím, že jej vystaví zpětně od roku 2005 dle dispozic EU.

C. Joint Degrees

Novým trendem je také udělování společných diplomů a uznávání programů typu „**Joint Degrees**”. Jedná se o princip velmi úzké spolupráce mezi univerzitami (na národní úrovni i z různých zemí), které se dohodly na společném obsahu studijního programu, popř. se podílejí na jeho realizaci, na hodnocení znalostí studentů i absolventů. Diplom pak nese dodatek, že byl získán na obou partnerských školách. Tento sdílený diplom je projevem propojení partnerských škol a vzájemné důvěry v kvalitu výuky.⁶

Vytváření „flexibilních možností studia“ a uznávání předchozího vzdělání pro účely dalšího studia je jedním z hlavních trendů podporujících mobilitu.

D. Vytvoření systému kreditů

Velmi důležitou roli pro mobilitu ve vzdělávání představuje rozsáhlý dlouhodobý projekt vytvoření Evropského kreditního systému (European Credit Transfer System, ECTS) (29) iniciovaný a rozvíjený na základě závěrů konferencí boloňského procesu. ECTS se stále více stává obecným základem národních kreditních systémů. Jako nástroj mobility se má stát nikoli jen systémem přenosu kreditů, ale rovněž systémem jejich

---

⁶ Příkladem takového projektu je joint degrese VOŠIS Praha realizovaný s Institute of Technology Sligo od roku 2005. Jedná se o projekt, který uznává kredity získané v rámci studijního programu na úrovni národního diplomu (v ČR vyšší odborné školy, VOŠ) partnerských škol. Absolventům, kteří získali národní diplom s dobrými studijními výsledky je umožněno nastoupit do jednoletého bakalářského programu, který je v obou partnerských školách obsahově stejný a na jehož realizaci se podílejí učitelé obou škol. Nositelem bakalářského programu je v tomto případě irský partner, protože VOŠIS Praha nemá právo udělovat akademické tituly svým absolventům. Absolvent tak získá irský akademický titul Bachelor of Business.

Vstupním kritériem pro přijetí do bakalářského programu je absolvování VOŠ se studijními výsledky, jejichž hodnota je přesně kvantifikována: jedná se o výpočet tzv. GPA (Grade Point Average), což je vážená hodnota výsledných hodnocení za poslední ročník studia národního diplomu. Toto číslo se pohybuje od 4 (absolutně nejlepší) do 2. Pro přijetí je nutné získat minimálně 2,75 GPA. Pro tyto účely byly vypracovány převodníky hodnocení studentů a využity kreditní systémy obou škol.

akumulace, který bude postupně důsledně aplikován v rámci vznikajícího Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání.

Vymezení systému podle webových stránek národní agentury Sokrates (30), která zajišťuje rozšiřování tohoto systému u nás a podporuje jeho šíření formou grantů, je následující:

„ECTS je systém přidělování, přenosu a nově i akumulace akademických kreditů, který usnadňuje mobilitu a uznávání předmětů absolvovaných na zahraničních vysokých školách.

ECTS je prostředkem ke zprůhlednění vysokoškolského studia v rámci Evropy a cestou k vytvoření užších kontaktů mezi jednotlivými institucemi. ECTS umožňuje institucím uznat dosažené studijní výsledky studentů na zahraničních vysokých školách na základě obecně přijímaného systému kreditů. ECTS je nástroj pro:

- *hodnocení práce studenta*
- *uznávání předmětů absolvovaných v zahraničí*
- *větší transparentnost výuky“*

3.2.5 Boloňské trendy v České republice

V oblasti práce vysokých škol byla v České republice vypracována řada důležitých strategií. Jedním z nejdůležitějších dokumentů je materiál **„Implementace boloňského procesu a kvalita vysokých škol“**, ve kterém jsou Radou vysokých škol na zasedání 17. 3. 2005 definovány zásady jejich existence.

Strategie našich vysokých škol by měla podle tohoto materiálů odrážet následující:

„Zajistit adaptaci našich vysokých školy na stále se měnící potřeby společnosti a vědecký pokrok, dále se má podílet na udržování „přitažlivosti západní kultury a vědy““. Jedním z cílů je „ podpora evropské spolupráce v oblasti udržení kvality se zřetelem na vypracování srovnatelných kritérií a metodologie“. (19, s. 3)

Pro celý sektor byl v roce 2005 vydán Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT) dokument **„Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky“** (31). Tento dokument uvádí obecné záměry a je úkolem pro jednotlivé vysoké školy, aby tento záměr konkretizovaly.

V tomto materiálu je cíl MŠMT popisován takto: „*Vybudovat konkurenceschopný a vysoce diverzifikovaný systém, který bude splňovat všechny tři základní funkce vysokých škol.*“ (31, s. 2) Tyto funkce jsou:

- v oblasti vzdělávání by měl systém rozvíjet a využívat potenciálu jednotlivců, připravovat mladé lidi na vstup na trh práce a dlouhodobě zajistit jejich zaměstnatelnost, vzdělávat aktivní občany usilující o budování demokratické společnosti, podporovat absolventy v dalším vzdělávání a v rozvíjení dalších znalostí
- od vysokých škol se očekává, že vytvoří podmínky pro rozvoj výzkumu vývoje, nebo je budou aplikovat na praxi jako zdroj inovace
- spolupráce s podnikatelským sektorem a to, že vysoké školy budou přispívat k zakládání inovačních technologií a technologických partnerských vztahů a k působení v rozvoji regionu, v němž uplatňují svůj vliv (31, s. 2).

3.3 Pohled OECD na stav školství v ČR

V roce 2006 proběhla v České republice návštěva expertů OECD (Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci), jejímž účelem bylo zjistit stav školské politiky a systémů terciárního vzdělávání. Jednalo se o širší zjišťování prováděné ve všech členských zemích OECD. (32)

Vyhodnocení zjištěné situace proběhlo na konci roku 2006 a bylo formulováno do podoby určitých doporučení. Pokládáme v tomto místě za podnětné zmínit se o některých podnětech a doporučeních, které z návštěvy těchto expertů vyplynuly.

Komentář k vybraným bodům zprávy

Zpráva přináší řadu podnětů jak pro celý systém tzv. terciárního školství (pomaturitního), tak i pro vytvoření vnitřního prostředí školy a konečně i pro obsah nových studijních programů.

V první řadě zde zazněl názor, že za **terciární sektor se podle závěrečné zprávy považují všechny programy na terciární úrovni bez ohledu na to, jaká instituce je nabízí**. Rozhodující pro zařazení programu jako bakalářského, magisterského apod. není tedy instituce, ale program samotný. Toto je velká šance pro vyšší školy, jak je popsáno dále.

Pokud by vláda změnila stav českého terciárního školství podle výše uvedeného doporučení, vyplývalo by z toho následující:

University by měly více spolupracovat s vyššími odbornými školami, rovněž by se měly chovat podnikatelsky a vytvářet podniky vyvíjející nové technologie, stát by měl zvýšit dotace na vysoké školy, **měl by se zvýšit příjem univerzit od podniků i studentů.**

V souvislosti s tématem předkládané práce je podnětné např. kladení důrazu na **diverzifikaci** a tzv. „krátké studijní programy“, které by pružněji reagovaly na potřeby trhu práce. Kromě omezeného množství tradičních elitních vysokých škol by se měly vytvořit instituce, v nichž by mohlo v terciární sféře studovat větší množství studentů. Tento proces již u nás započal, vytvořil se sektor VOŠ s programy na úrovni národních diplomů, realizuje se řada bakalářských programů při univerzitách, ale je třeba jej ještě více diverzifikovat.

Další zajímavou myšlenkou, která podněcuje k silnějšímu spojení školy s praxí, je konstatování, že v porovnání s jinými zeměmi OECD je v terciárním sektoru poměrně málo peněz ze soukromých zdrojů. Zapojení škol do oblasti podnikání je poměrně malé (známý trojúhelník, který je základem prosperujících vysokých škol OECD: **výzkum, vzdělání, inovace**).

Zdůrazněna byla také nutnost **internacionalizace** vzdělávacích programů a spojení škol se zahraničními institucemi.

Zpráva doporučuje větší rozvoj krátkodobých programů (předbakalářských) i rozvoj **celoživotního vzdělávání**.

Velmi pozitivně lze také chápat ve vztahu k vytváření nového studijního programu rozvoj **Národní kvalifikační soustavy** a nezbytnost návaznosti předbakalářských programů na další vzdělávání a s tím spojené uznávání a **přenos kreditů** získaných v tomto typu vzdělávání do dalšího studia. Zajímavý je také návrh systému, který by vytvořil rámec pro **uznávání** osvědčení a diplomových prací tzv. kratšího (předbakalářského) cyklu. Odstranil by současnou situaci, kdy se kredity uznávají nahodile a dle dobrovolných dohod mezi jednotlivými školami.

Velmi podnětné názory padly i v oblasti **přípravy absolventů na trh práce**. V této souvislosti je třeba se zamyslet nad tím zda je připravovat:

- pro skutečný trh práce (vzdělání by mělo mít inovativní charakter a být i určitým hnacím motorem pro současný trh práce)
- pro budoucí trh práce (zda by vzdělání mělo mít např. špičkové technologie a předjímat potřeby)
- pro potenciální trh práce (vytvořit profil absolventa, a pokud se najdou mezery na trhu práce, vytipovat je ve spolupráci s podniky a vyprofilovat např. novou profesi)

Experti vytykají České republice množství studentů, kteří pokračují v magisterském studiu proto, že bakalářský cyklus je u nás často chápán jako první část vysokoškolského vzdělání. Bakalářské vzdělání zde nemá charakter uzavřeného cyklu a tradice vysokoškolského studia u nás vedou většinu studentů za cílem získat titul magister (Ing. apod.). (V UK pouze 20 až 25 % studentů pokračuje po získání titulu bakalář v dalším studiu).

Experti dále konstatovali, že české **bakalářské programy** jsou málo prakticky zaměřené, jsou málo pružné a málo propojené s trhem práce. Za velmi tradiční se považuje personální zabezpečení vysokoškolského studia. Prakticky orientované bakalářské školy nepotřebují v principu vyučující s vysokoškolskými tituly, ale spíše praktické zkušenosti vyučujících a jejich spojení s praxí.

Zajímavě zní doporučení vytvořit „**University College of professional Studies**“, které by se zaměřovalo na odborné bakalářské programy a programy krátkého cyklu. Tuto pozici se již několik let snaží VOŠIS vybudovat výukou vyšších odborných programů, vytvářením experimentálních programů a jejich realizací spolu s VŠE i FFUK s tím omezením, že v praxi není možný transfer kreditů z oblasti neuniverzitního vzdělání do vysokoškolských programů.

Pozitivním jevem v českém školství jsou práce na novém **Národním kvalifikačním rámci**, který by měl vymezit postupy mezi jednotlivými kvalifikacemi. Je nutné ale konstatovat, že je to běh na dlouhou trať, neboť v roce 2007 se pracuje na středškolském sektoru a další stupně nejsou zatím rozpracovány.

Podle zjištění OECD je v české společnosti stále **volná kapacita** pro vytváření dalších studijních míst na vysokých školách i na VOŠ, což může být vzhledem k plánování budoucích studijních programů inspirující.

Experti vnímají i **nízkou míru sledování uplatnění absolventů v praxi** a jejich využití pracovním trhem. Podle českých tradic je kvalita programu daná spíše počtem a obsazením programu akademickými funkcionáři, nikoliv naplněním potřeb pracovního trhu. Výše uvedený názor lze ve vztahu k vytváření nového studijního programu považovat za inspirativní. **Je třeba podpořit i názor, že uplatnitelnost absolventů na trhu práce je třeba dát na vědomí veřejnosti.**

Akreditace vysokých i vyšších škol vychází z platných zákonů a akreditací a hodnocením kvality v ČR je pověřena Akreditační komise, která vznikla v roce 1990 jako nezávislý orgán (Zákon o vysokých školách 11/1998 Sb.). (33) V roce 2005 pak vznikla Akreditační komise pro vyšší odborné školy. (24) Činnost těchto komisí se vyvíjí v rámci boloňského procesu a vychází z jeho zásad. Je však nutné podotknout, že tento systém zatím ještě plně neakceptoval celou šíři a diverzitu terciárního sektoru, že např. vychází z hodnocení kvality vstupu (dosažení personálního a technického zabezpečení, měření počtu akademiků apod.) a často z formálních kritérií kvality.

Jeho velkou výhodou ale je, že sjednocuje kritéria kvality terciárního sektoru. Pro růst diverzifikace školství je také velmi prospěšné, že byly vytvořeny oddělené komise.

Vnitřní nástroje zabezpečení kvality

Od roku 2004 je v České republice spuštěn projekt Hodnocení kvality vysokých škol (34), jehož koordinací bylo pověřeno CSVŠ (Centrum pro studium vysokých škol). Probíhá ve spolupráci s Radou vysokých škol a Akreditační komisí vysokých škol. Výstup první etapy tohoto projektu byl vyhodnocen v roce 2005, kdy byl proveden rozsáhlý dotazníkový průzkum mezi akademickými funkcionáři a jeho výsledky byly zveřejněny.

Od roku 2003 se řada vysokých škol na tento proces koncentruje a probíhají např. pravidelné semináře věnované tématu kvality pod patronací rektora UJEP (Univerzita Ústí nad Labem). Tento proces byl experty OECD kladně hodnocen.

Dále je České republice doporučováno, aby vysoké školy prováděly pravidelné vnitřní hodnocení a publikovaly jeho výsledky. Největším problémem je nízká míra motivace vysokých škol procházet systematicky tímto procesem a aplikovat získané výsledky v praxi.

Jako reakce na vyjádření expertů se sešel v únoru 2007 sněm Rady vysokých škol, z jehož zápisu zde citujeme:

„Sněm Rady vysokých škol považuje národní zprávu a doporučení examinátorů OECD za podnětný podklad pro širokou diskusi zaměřenou na konkrétní problémové okruhy v oblasti úkolů a zajištění terciárního vzdělávání v ČR. Považuje za nezbytné bezprostředně zahájit přípravu Bílé knihy terciárního vzdělávání jako zásadního strategického dokumentu“. Tento materiál má zásadně řešit vztahy mezi krátkými (neuniverzitními) a dlouhými studijními programy a jejich vzájemnou prostupnost. (35, s. 1)

3.4 Dílčí závěry – podněty pro tvorbu studijního programu

Odhlédneme-li od problémů, které se musí vyřešit na státní, nebo dokonce evropské úrovni, pro vlastní činnost školy jsou ve výše uvedených materiálech naznačena hlavní východiska, na kterých je třeba moderní studijní plán vystavět. Jsou to:

Zařazení do Národní soustavy kvalifikací

Studijní plán by měl usilovat o zařazení do nově vznikající **Národní soustavy kvalifikací**, měl by mít definovány podmínky pro uznávání jinde dosažených výsledků a podmínky pro uznávání svých vlastních výsledků v domácích i zahraničních partnerských školách.

Modularizace studijního plánu a zavedení kreditního systému

První zásadou tvorby studijního programu je, že terciární studijní program musí být připraven jako samostatný prakticky orientovaný program, jenž je uspořádán do jednoznačných celků, které umožňují definovat výstupy a jsou předpokladem zaměstnatelnosti absolventa.

Je velmi žádoucí, aby se jednalo o modulárně uspořádaný systém. EU obvykle používá členění do semestrů v délce od 10 do 14 týdnů. Při vytváření jednotlivých modulů je třeba zohlednit budoucí unifikaci evropského školství a unifikovat do určité míry terminologii i obsah modulů. Část modulů studijního plánu je pro řadu vysokých škol společná (tvoří obecný základ studia), jedná se např. o program vytváření obecných

kompetencí vysokoškoláka, a proto je vhodné sjednotit právě tyto části studijního plánu. Jsou to např. celky, jako je management, ekonomie, informační technologie apod.

Spolu se zavedením kreditního systému, který by početně odpovídal evropským zvyklostem (obdoba ECTS), vede modularizace ke zvýšení mobility jak studentů, tak i vyučujících. Jednoznačnost obecně vyučovaných modulů a přiřazení podobného počtu kreditů stejným modulům umožní lepší výměnu studentů např. v rámci programu Socrates. K výměně studentů i vyučujících dochází na VOŠIS Praha již několik let a právě takové obecně strukturované moduly, které se vyučují pod stejným nebo podobným názvem, jsou pro mobility studentů a uznávání jejich zahraničních studijních výsledků nejvhodnější.

Tyto principy přispívají i k lepší mobilitě vyučujících. Existence modulů se stejným či velmi podobným obsahem, při které si partnerské školy vymění jejich sylaby, ve kterých jsou definovány výstupy a metody výuky nebo hodnocení, umožňují realizaci výuky zahraničních lektorů i hostování domácích lektorů v zahraničí.

Požadavek naplnění dublinských deskriptorů, znalost angličtiny

Univerzita musí do studijních programů **promítnout požadované vysokoškolské kompetence** buď jako tematický předmět samostatných modulů, nebo jako součást pedagogických a didaktických metod a postupů implementovaných do několika modulů (např. požadavek na kreativitu lze promítnout do metod hodnocení studenta).

Studijní plán by měl odrážet potřeby jak českého, tak i evropského pracovního trhu. Škola by měla tyto potřeby pravidelně zjišťovat a spolupracovat s praxí v oblasti vývoje, výzkumu i inovací a zapracovávat nováčky oboru do svého studijního plánu.

Co nelze opomenout a nebylo akcentováno v boloňských konferencích, je podmínka jednoho styčného jazyka pro zajištění mobility. Je nutné připustit, že jediným jazykem, který je přijatelný pro většinu evropských zemí, je angličtina. Její výuka a vzdělávání studentů směrem k jazykové kompetenci musí tvořit základ studijního programu.

Znalost angličtiny pak je samozřejmě požadována i po vyučujících, kteří musí být schopni realizovat v tomto jazyce výuku pro zahraniční studenty ve své instituci i pro studenty partnerských zahraničních škol.

Vytvoření podmínek pro studium dospělých

Pokud chce škola, jako je VOŠIS v oblasti terciárního školství naplnit závěry Boloňské deklarace, je nutné, aby zajistila podmínky pro studium dospělých. Je to oblast, ve které škola s výhodou využije modularizaci programu a kreditní systém. VOŠIS využívá pro vzdělávání dospělých blokové výuky. Studenti tedy studují vždy jeden až dva moduly a ihned po jejich ukončení skládají zkoušku. To jim umožňuje koncentrovat se při pracovním vytížení pouze na několik problémů. Tento systém umožňuje získat určitý počet kreditů, studium přerušit a pokračovat po určitém čase, nebo dokonce na jiné škole s tím, že získané kredity budou uznány.

Pro oblast celoživotního vzdělávání je nutné vytvořit materiálně-technické podmínky a zabývat se změnou metod výuky ve prospěch metod využívajících informační technologie a metod studia založených na interaktivních formách výuky.

Systém hodnocení

Ke zvýšení mobility a k dosažení důvěry partnerů musí škola vytvořit určitý obecně přijatelný a velmi otevřený systém hodnocení studentů, který musí tvořit smysluplný systém a musí odpovídat prověřování žádoucích kompetencí absolventa příslušného oboru. Otevřenost a jednoznačnost hodnocení ocení domácí i zahraniční studenti jako jeden z nejdůležitějších prvků současných vzdělávacích systémů. Návrh systému hodnocení pro VOŠIS vycházející z výše uvedených požadavků je uveden v závěrečné kapitole práce.

Péče o kvalitu

Dnešní univerzity i školy musí čelit konkurenci, kterou představuje celý terciární sektor, zahraniční školy zakládající své pobočky a budující systém Joint Ventures v České republice, i stále dosažitelnějším univerzitám v Evropě. Všestranná péče o kvalitu a o vypracování sebehodnotících mechanismů tak, jak to dohodli ministři EU v Bergenu a akcentovali v Londýně, je předpokladem existence školy i v blízké budoucnosti.

Současný nedostatek zájmu studentů o některé obory na zahraničních vysokých školách (např. bakalářské obory spjaté s knihovnictvím ve Velké Británii), který v České republice není zatím tolik pocíťován, nutí univerzity, aby vytvářely systém hodnocení kvality a s výsledky jejího měření seznamovaly odbornou i neodbornou ve-

řejnost. České školy tak mají šanci předejít nedostatku zájmu studentů, připravit se na jejich případný odliv a řešit tyto problémy s náležitým předstihem. Analýza silných a slabých stránek, zvládnutí metod jejich zjišťování a měření i vytváření postupů jak kvalitu zajistit, by vždy měly předcházet vytváření a inovaci studijních oborů.

Škola jako veřejná služba

Z instituce, jež byla např. historicky uzavřená vůči konkurenci, je tedy třeba vytvořit otevřenou školu, která je schopná nabízet své služby širšímu okruhu zájemců, aniž budou tito zájemci diskriminováni věkem, pohlavím či jazykem. Musí také stále prokazovat kvalitu jak absolventů, tak i vyučujících. Různost škol v systému terciárního vzdělávání přispěje k diverzifikaci systému.

Shrnutí

Shrneme-li poznatky této kapitoly, charakteristiky potenciálního studijního programu, který chceme vytvořit, jsou následující:

- **studijní program by měl vycházet z Národní soustavy kvalifikací**
- **studijní program by měl být modulární**
- **studijní program by měl využívat kreditní systém**
- **studijní program by měl naplňovat požadavky na jazykové kompetence vysokoškolačka (v ČR angličtina)**
- **programy se musí přizpůsobit studiu dospělých**
- **hodnocení studentů musí vytvářet průhledný, ucelený a funkční systém**
- **škola musí dbát všestranně a trvale o kvalitu**
- **škola musí spolupracovat s vysokými školami**
- **škola musí spolupracovat s praxí**
- **program musí sloužit potřebám veřejnosti a vzdělávat zaměstnatelné absolventy**

4 Klíčové kompetence občana EU jako základ studijního programu

4.1 Obecné vymezení „Klíčových kompetencí“

Při vytváření studijního programu pro informační specialisty na terciární úrovni je nutné vyjít nejen z dublinských deskriptorů, které se týkají absolventů vysokých škol, ale i z obecně navržených kompetencí občana na obecné úrovni. Jedná se o jakési unifikované společné jádro, na jehož vymezení se na národní i mezinárodní úrovni již léta pracuje. I když se dá říci, že situace je sice terminologicky neustálená, v podstatě již došlo ke shodě, co toto jádro tvoří. Kromě Evropské unie se jedná o výzkumy profesních organizací i o projekty na národní úrovni jednotlivých členských států. Tyto materiály jsou oproti dublinským deskriptorům detailnější a konkrétnější a je pouze na rozvaze, na jakém stupni vzdělávání má tyto kompetence občan EU získat.

Požadavek na rozvíjení tzv. klíčových kompetencí se objevuje v EU v roce 2001, kdy se jím začala jako součástí tzv. Lisabonského procesu v rámci Evropské komise zabývat skupina odborníků. Výsledky práce této skupiny tvoří základ řady vzdělávacích programů.

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, síť evropských kvalifikací, která by plně vyřešila předmět této práce, není vytvořena, i když v nejbližší budoucnosti lze existenci této sítě a jistou uniformitu vysokých škol očekávat.⁷

Většina evropských zemí se shodla na tom, že k tomu, aby byli dnešní lidé dobře připraveni na další profesní i osobní život a dovedli se plnohodnotně zapojit do dění ve

---

⁷ Jedna z věcí, která byla již diskutována v polovině devadesátých let a která je poměrně hodně sjednocena, je přijetí principiálních znalostí a dovedností, které by měly být pro všechny občany Evropy stejné.

O fenoménu klíčových kompetencí se na různé úrovni hovoří od 70. let 20. století. Teprve na konci devadesátých let 20. století ovšem vstupují klíčové kompetence také do oblasti vzdělávání. Prvořadou motivací, proč se pozornost vzdělávacích systémů a kurikulárních dokumentů zaměřila na klíčové kompetence, byl zájem o kvalitu vzdělávání a jeho efektivitu

Rozdíly v dosažených výsledcích vzdělávání vyvolaly v posledním desetiletí značné pochybnosti právě o míře efektivity vzdělávání a promítaly se i do světa práce a dalšího vzdělávání zaměstnanců. Například v roce 2000 dosáhlo podle Hučínové vyššího než středního vzdělání v zemích Evropské unie mezi lidmi v rozmezí 25 až 64 let jen 60,3 % osob a pouhých 8 % osob v rozmezí 25 až 64 let bylo zapojeno do dalšího vzdělávání. (36 s. 1).

společnosti, je nutné, aby byli připraveni na celoživotní učení. Proto se evropská kurikula začala zaměřovat více na aplikaci znalostí nežli na jejich předávání. (36)

Ve všech studijních programech se objevuje snaha zajistit, aby se absolventi škol dokázali co nejlépe začlenit do života společnosti a našli pro sebe vhodné profesní uplatnění.

Terminologie sloužící k označení toho, co představují tzv. klíčové kompetence, se začala formovat v anglofonním prostředí a prošla vývojem od pojmu **basic skills**, přes **competencies** až po konečné **key competencies**.

„Termínem basic skills (základní dovednosti) se obvykle úžeji označovaly pouze dovednosti spjaté se čtením a počítáním (čtenářská a numerická gramotnost), popřípadě tzv. life nebo survival skills (životně důležité dovednosti). Právě pro svůj velmi úzký rozsah byl tento pojem pro účely označení tzv. klíčových kompetencí opuštěn a byla dána přednost pojmu competence, který zdomácněl i v prostředí frankofonním (compétence).“ (36, s. 4)

Přestože v současné době terminologie týkající se této oblasti v evropských studijních programech všech úrovních stále kolísá, doporučila skupina odborníků zabývajících se jedním ze strategických cílů lisabonského procesu v rámci Evropské komise jednoznačné užívání pojmu key competencies (klíčové kompetence), který by označoval soubor vědomostí, dovedností a postojů.

Odborníci v rámci Evropské komise definovali **klíčové kompetence jako ty kompetence, které „představují přenosný a univerzálně použitelný soubor vědomostí, dovedností a postojů, které potřebuje každý jedinec pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti a úspěšnou zaměstnatelnost“.** (37)

V praxi se odlišují klíčové kompetence absolventa základní a střední školy, klíčové kompetence vysokoškoláka apod.

4.2 Kompetence žáka základní školy pohledem EU

Evropská komise se sjednotila na **osmi oblastech klíčových kompetencí pro základní vzdělávání**. Základní vzdělávání je důležité proto, že touto etapou projde většina žáků, a osvojení základů klíčových kompetencí je proto u nich možné nejlépe zajistit.

Osm klíčových kompetencí je rozděleno do dvou pomyslných skupin, a sice na **kompetence, které se vztahují ke konkrétním disciplínám, resp. vyučovacím předmětům**, a na **kompetence tzv. kroskurikulární, nadpředmětové**. Jedná se o kombinaci dvou modelů, se kterými se lze setkat v mezinárodních studiích i v současných evropských kurikulích.

Definice osmi klíčových kompetencí pro žáky v období základního vzdělávání identifikovaných Evropskou komisí: (36)

- komunikace v mateřském jazyce
- komunikace v cizím jazyce
- matematická gramotnost a kompetence v oblasti přírodních věd a technologií
- kompetence v oblasti informační a komunikační technologie
- učit se učit (kompetence k učení, v originále learning to learn)
- interpersonální sociální a občanské kompetence
- podnikatelské dovednosti (v originále entrepreneurship)
- kulturní rozhled (v originále cultural awareness)

Tyto kompetence jsou chápány jako základ školských systémů v Evropě, jejich získání je předpokladem dalšího studia, v dalších vzdělávacích stupních i v procesu vzdělávání dospělých by měly být dále prohlubovány.

4.3 Kompetence studenta střední školy - Projekt, SCONUL (UK)

Uvedme jako příklad velmi známý a uznávaný projekt na národní úrovni, ve kterém se angažovaly i britské knihovnické profesní organizace. Ve Velké Británii byly v devadesátých letech hodnoceny a zkoumány (tak jako v dalších zemích EU) obecné kompetence občanů. V roce 1997 vstupuje do popředí organizace SCONUL (The Society of University, National and College Libraries) - Asociace univerzitních knihoven, středních škol a národních knihoven Spojeného Království, která má za úkol zdokonalovat knihovní služby univerzitních a národních knihoven.

Projekt se soustředil na kompetence absolventa střední školy a v rámci tohoto projektu byl proveden plošný průzkum populace v UK (SCONUL, (38)).

Absolvent střední školy by měl mít následující kompetence:

- komunikace

- práce s čísly
- využití informačních technologií
- vědění, jak studovat
- speciální znalosti a dovednosti

Kompetence občana EU

Materiál dále uvádí zjednodušený výčet tzv. národního souboru klíčových dovedností pro studium, rozvoj kariéry a profesionální život občana Velké Británie, jak byl definováno v roce 1997 takto:

- práce s čísly
- komunikace
- informační technologie

4.4 Kompetence vysokoškoláka - pohled Evropské unie „po Bergenu“

Po bergenské konferenci v roce 2004 vyšel materiál **Sít' kvalifikací pro Evropský vysokoškolský prostor** (39), který vychází ze závěrů bergenské konference a poskytuje obecné deskriptory pro všechny tři vysokoškolské studijní cykly - dublinské deskriptory. U dvou prvních je uveden doporučený počet kreditů cyklu. Úkolem ministerstev na národních úrovních je aplikovat tato doporučení a vytvořit **Národní síť kvalifikací**, jak bylo řečeno v předchozí kapitole.

Vzhledem k zaměření předkládané práce na terciární stupeň vzdělání a vzhledem k tomu, že úroveň „Národních diplomů“ není v materiálech nijak odlišena, ale mluví se o ní jako o předstupni k bakalářskému stupni, se předpokládá, že tyto stupně mohou být za určitých podmínek navzájem kompatibilní (kompletní materiál je uveden v příloze č. 2).

Předložený výčet kompetencí tvoří množinu požadovaných obecných kompetencí informačního specialisty a tyto kompetence je třeba akcentovat při tvorbě studijního programu.

Kvalifikaci 1. cyklu získá student, který:

- umí (je kompetentní) demonstrovat znalosti a pochopení předmětu své odbornosti, která přesahuje osnovy středních škol a je relevantní stavu poznání
- umí aplikovat své znalosti a chápat odborné problémy způsobem, který odpovídá profesnímu přístupu k práci nebo profesi, umí argumentovat a řešit odborné problémy
- umí shromažďovat a interpretovat relevantní data, hodnotit je a chápat je v sociálním, vědeckém a etickém kontextu
- umí prezentovat odborné informace odborné i laické veřejnosti
- má studijní schopnosti a je schopen dále studovat s potřebnou mírou autonomie
- počet kreditů, které je nutné získat studiem je 180 -240 ECTS

Předpokladem je to, že klíčové kompetence přijímaných studentů jsou na úrovni dané absolvováním základní a střední školy a že je další studium může pouze rozvíjet. Profil absolventa základní a střední školy v České republice je předmětem řady průzkumů a dlouhodobě řešen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

5 Kompetence informačního profesionála podle profesních sdružení a jeho budoucnost

Názory profesních organizací, tj. těch, které se obvykle věnují rozvoji a propagaci určitého oboru, v našem případě buď přímo rozvoji knihovnictví, nebo v širším slova smyslu informační profesi, vycházejí obvykle z výše uvedených obecných kompetencí svého člena a profesionála a doplňují je o odbornou složku oboru.

V této práci je analyzována činnost největší světové profesní organizace oboru American Library Association (ALA), činnost Special Library Organization (SLA) a činnost Chartered Institution for Library and Information Professional CIILIP.

Je nutné podotknout, že informační profesionál (i v souladu s překladem z angličtiny) je chápán v této práci nejenom jako člověk, zabývající se informacemi, ale i jako ten, který absolvoval odbornou školu, kurz, nebo získal certifikát od své profesní organizace a proto může doložit svou profesionalitu.

5.1 American Library Association (ALA)

Na velmi dobře zpracovaných webových stránkách Americké knihovnické asociace (ALA), největší světové profesní organizace, sdružující především americké knihovníky, se můžeme dočíst, že ALA kromě řady jiných aktivit akredituje různé vzdělávací programy pro pracovníky knihoven, informačních center apod. (40) Jedná se převážně o magisterské programy akreditované v USA, Kanadě a Portoriku.

ALA vydala také standardy pro akreditaci Magisterského programu knihovnictví a informačních studií na konkrétních univerzitách. V roce 1992 vytvořila pro tyto programy speciální akreditační komisi. Ta evaluuje každý magisterský program pro konkrétní univerzitu. Každý program musí odpovídat přijatým standardům ALA v klíčových oblastech jako jsou: definování mise školy, hlavní cíle programu, struktura studijního programu, kvalita studentů, administrativa, finanční a technické vybavení a materiální zázemí školy.

Je nutno podotknout, že jednotlivé univerzity v USA pro knihovníky a informační specialisty nenabízejí zcela totožné programy a že existuje řada rozdílů vyplývajících z konkrétního zaměření jednotlivých škol.

Všechny univerzity nabízejí také podrobné informace o svých programech i obecných podmínkách na svých webech, takže budoucí student si může vybrat takovou školu, která nejlépe odpovídá jeho profesním i osobním zájmům.

Kromě webů jednotlivých škol je velmi důležitým a sofistikovaným nástrojem pro orientaci ve školách i programech web ALA, kde je možné získat informace o všech studijních možnostech (www.ala.org/hrdr).

Informační profese a její rozdělení

ALA jako největší celosvětová organizace má velkou podporu profesní veřejnosti a její akreditace se těší velké důvěře. ALA rozděluje všechna informační povolání následujícím způsobem:

1. knihovnický asistent a technik (Library Assistant and Technician)
2. knihovník (Librarian)
3. manažer knihovny (Library Manager)
4. ředitel knihovny (Library Direktor)
5. jiný profesionál (Other Professional)

Na webu ALA se rovněž lze dočíst, na kterých školách nebo univerzitách lze popsaný stupeň vzdělání získat, jaký je jeho studijní profil a jaké je uplatnění absolventa. Web je vhodně doplněn nabídkou pracovních příležitostí oborů. Hlavní informace z analyzovaného webu ALA jsou zpracovány do následující tabulky 5.1.

	1. Knihovnický asistent nebo technik	2. Knihovník (Librarian)	3. Manažer knihovny	4. Ředitel	5. Ostatní informační pracovníci
Vzdělání	Střední škola, certifikát nebo jiná profesní kvalifikace.	Čtyřleté bakalářské studium jakéhokoliv oboru Magister library science (MLS) MLS ze školy akreditované ALA MLS od ALA a certifikát učitele (u školních knihoven) nebo MLA a další magisterské vzdělání	Čtyřleté bakalářské studium jakéhokoliv oboru. Magister library science (MLS). MLS ze školy akreditované ALA. MLS od ALA a certifikát učitele (u školních knihoven) nebo MLA a další magisterské vzdělání, právní vzdělání.	Jako v pozici 3	Vysoká školy nebo certifikát v takových oblastech, jako je marketing, public relations, software účetnictví.
Dovednosti	Schopnost jasně komunikovat s nadřízenými, spolupracovníky a podřízenými. Schopnost uplatňovat politiku knihovny a vykonávat procesy spojené se zpracováním nových materiálů, čtenářskými průkazy, poplatky apod. Schopnost pracovat s penězi. Schopnost pracovat s počítačovými aplikacemi: zvládnutí knihovnických systémů ve většině případů, vytváření záznamů, práce s online katalogem. Schopnost pracovat s kancelářskou technikou.	Touha pracovat s uživateli a sloužit jim. Schopnost analytického myšlení a vývoje nových nebo revize stávajících procedur a work flow. Schopnost samostatného úsudku. Znalost práce s počítači, internetem a komerčně dostupným knihovnickým softwarem. Znalost cizího jazyka pro komunikaci s neanglicky mluvícími zákazníky. Schopnost zpracovávat zprávy a prezentovat myšlenky jasně písemně i ústně. Schopnost činit administrativní rozhodnutí, interpretovat politiku knihovny a dohlížet na zaměstnance. Schopnost motivovat, vytvářet a udržovat efektivní vztahy s odbornými asociacemi, supervizory, dobrovolníky a veřejností. Znalost filosofie a technik knihovnických služeb. Schopnost organizovat svou práci a nezávisle pracovat. Schopnost demonstrovat znalost knihovnických materiálů a informačních zdrojů. Schopnost kreativně vyvíjet a implementovat	Jako v pozici 2 a dále: Zvládat efektivně techniky managementu v oblasti řízení, plánování, lidských zdrojů, koordinace, rozpočtu a hodnocení činností knihovny.	Jako v pozici 3	Touha pracovat s uživateli a sloužit jim. Znalost práce s počítači a komerčně dostupným knihovnickým softwarem. Schopnost zpracovávat zprávy a jasně prezentovat myšlenky písemně i ústně. Schopnost motivovat, ustavovat a udržovat efektivní vztahy s odbornými asociacemi, supervizory, dobrovolníky a veřejností. Znalost filosofie a technik knihovnických služeb. Schopnost organizovat svou práci a nezávisle pracovat.

		knihovnické programy a služby. Schopnost komunikovat ústně i písemně. Mít pozitivní vztah k uživatelům Přesnost a psaní na stroji.			Schopnost komunikovat ústně i písemně.
Zkušenosti	Nejsou nutné	Praktické zkušenosti, jež jsou doporučovány: nejlépe práce dobrovolného knihovníka, asistenta nebo práce na projektech. Některé knihovny vyžadují aby student demonstroval dobré studijní výsledky během magisterského studia, nežli se stane knihovníkem.	Od čtyř do deseti let praxe jako knihovník podle velikosti knihovny, několik let řídicí práce, potvrzení, že má o práci zájem tím, že navštěvuje konference a workshopy.	10 let podle velikosti knihovny na pozici manažera nebo zkušenostmi z administrativy, demonstrace zájmu o obor účastí na konferencích a workshopech.	Obecné porozumění práce knihovny, není to typický knihovník, ale odborník jiné specializace.
Kariéra	Asistenti, kteří jsou excelentní pracovníci, mohou postupovat na pozice manažerů nebo ve veřejných knihovnách na pozice techniků Asistenti, kteří mají vystudován bakalářský studijní obor neknihovnické specializace, se mohou lehce stát knihovníkem.	Excelentní práce povede k pozici manažera, vedoucího oddělení, brach manažera, nebo asistenta ředitele u malých knihoven ředitel.e	Po excelentním výkonu se může stát pracovník ředitelem nebo asistentem ředitele.	Větší knihovny, projekty renovací a inovací knihoven apod.	Specializované pozice ve velkých knihovnách mohou být východiskem ke kariéře např. vedoucího technické podpory, knihovníka nebo manažera.

Tabulka 5.1 Informační profese podle ALA (volně přeloženo a zpracováno podle webu ALA)

Komentář k tabulce 5.1

V rozdělení pracovních pozic je patrná snaha o určité vymezení, kdo pracuje na nejnižší pozici, tj. zabývá se celou řadou pomocných a administrativních činností, a toho, kdo má profesní vzdělání.

U **pozice 1 - Asistent nebo technik** se nevyžadují žádné odborné znalosti, ze kterých by vyplývala nutnost studia na vysoké škole. Pro výkon této práce stačí odborný kurz nebo zaškolení.

Profil kompetenci je nejvíce rozpracován pro **pozici 2 - Knihovník**, což je absolvent vysoké školy, minimálně stupně bakalář (tj. ten typ vzdělání, na který je zaměřena předkládaná práce). Mezi nároky na tuto pozici se objevuje požadavek na řadu „klíčových kompetencí“ (viz EU), jako je schopnost komunikovat ústně i písemně, pracovat s ICT, tvořivě myslet, samostatně se učit, vyhledávat a využívat informace a mít odborné znalosti oboru. Zajímavý je požadavek znalosti jednoho neanglického jazyka.

Další **pozice 3 a 4** jsou ve výše uvedeném schématu pouze modifikacemi a jsou opřeny o další odbornou praxi.

U **pozice 5** se jedná o velmi specializované činnosti spojené s jiným odborným vzděláním. Není zde kvalitativní skok ve vzdělání, jsou zde pouze rozšířeny kompetence (které je možné získat např. praxí, kurzy, samostudiem apod.). Je patrné, že absolvování jinak profesně zaměřeného oboru není žádnou kariérní překážkou ani brzdou na cestě stát se manažerem nebo ředitelem knihovny.

Je třeba zdůraznit, že požadované kompetence jsou v USA rozpracované v obecné rovině a že jednotlivé druhy knihoven a speciálních pracovišť pak mají další odborné nároky vždycky podle specializace knihovny nebo informačního pracoviště.

I když systém pozic a kompetencí ALA patří v oboru informačního specialisty k nejpropracovanějším systémům a pozice ALA pro akreditaci a certifikaci oboru je také mimořádná, toto pojetí nepřináší nic nového pro odbornou část jeho profilu a informační profesi nám představuje především jako profesi knihovnic-kou.

Zajímavý je způsob, jakým jsou na webu informace prezentovány. Způsob prezentace informací je „uživatelsky přívětivý“ a umožňuje i laikovi, který o profesi informačního profesionála nic neví, orientovat se v obsahu studovaného oboru v tom, kde lze daný předmět studovat i jakou mu studium zajistí kariéru. Představuje velmi dobře vy-

řešený marketingový nástroj propagující svůj obor. Jde bezesporu o dobrou inspiraci pro české informační profesionály.

5.2 Asociace odborných knihoven

Další významnou organizací, která se zabývá profilem informačního profesionála v 21. století a informačním managementem, je Asociace odborných knihoven (SLA, The Special Libraries Association). (41) Tato organizace byla vybrána proto, že je protipólem ALA v chápání toho, kdo je informační profesionál. Představuje tu část profese, kterou v České republice nazýváme informačním managementem, zahrnujícím okruh odborných (vědeckých) a komerčních informací.

SLA se již dlouho zabývá profilem informačního profesionála v USA v tzv. specializovaných knihovnách. Pojetí těchto specializovaných knihoven a jejich služeb je však odlišné od českého. Podstata činnosti těchto zařízení je podle webu SLA následující:

„Speciální knihovny jsou informační centra, jejichž experti shromažďují, analyzují, hodnotí, zpracovávají a rozšiřují informace, aby umožnili provádět správná rozhodnutí ve společnostech, akademickém sektoru a státním sektoru.“ (43)

Informační profesionálové pracují pro informační organizace, které jsou definovány jako „**ty entity, které dodávají na trh řešení založená na informacích**“. (41) Některé obecně užívané termíny těchto organizací jsou: knihovny, informační centra, jednotky competitive intelligence, oddělení intranetu, centra znalostí, organizace zabývající se content managementem a jiné.

Z řady aktivit SLA má pro úvahy o tom, kdo je informační profesionál, největší význam dokument z roku 1997 **Kompetence informačního profesionála 21. století (Competencies for Information Professionals of the 21st Century. Revised edition, June 2003)**. Podkladem pro vytvoření tohoto materiálu byl v roce **2002 provedený rozsáhlý průzkum** spojený s požadavky společnosti na informační profesi. (41) V roce 2003 provedla komise SLA revizi tohoto dokumentu a doplnila do profilu nejnovější trendy oboru. Zabývá se v něm také spojením teorie a praxe oboru, rozebírá a aplikuje nejlepší příklady praxe tak, aby profil relevantně odrážel potřeby zákazníků.

V dokumentu **Výsledky výzkumu, změníme naši znalost v práci** (Research statement, Putting Our Knowledge to Work), který je doporučen jako dodatečný dokument k výše uvedenému, (42) je uvedena definice informačního profesionála: „**Informační profesionál (IP) užívá strategicky informací ve své práci, aby naplňoval poslání své organizace. To je doprovázeno vývojem, rozšiřováním a řízením informačních zdrojů a služeb. IP využívá technologií jako klíčového nástroje pro naplňování těchto cílů.**“

„Informační pracovníci jsou odpovědní v informační společnosti za rozvoj znalostních organizací (organizacích založených na znalostech), protože pro ně je informační potřeba klíčovým faktorem růstu. Interní a externí informace jsou pro firmu její krví a hlavním elementem pro inovace a další vzdělávání. Sdílení informací je také základní potřebou pro každou organizaci, která se snaží řídit svůj intelektuální kapitál. IP hrají unikátní roli při shromažďování, organizování a koordinování přístupu k vhodným zdrojům pro organizaci jako celek. Jsou také šířitelé informační etiky a vhodného využití informací.“

V citovaném materiálu se dále praví, že pokud by v organizaci nebyli informační profesionálové, nikdo by neměl kontrolu nad rostoucím nápoem informací. Rozvoj internetu, nárůst elektronických informací a médií obecně transformovaly naši práci i soukromý život. **Informační přetížení** (Information overload) je dnes rostoucí problém, IP jsou více nežli jindy potřební pro filtrování kvality informací a poskytování skutečně potřebných informací v použitelné podobě.

Informační profese zahrnuje podle SLA (ale není tím omezena) knihovníky, znalostní manažery, vedoucí informačních kanceláří, webové vývojáře, informační brokery a konzultanty.

Pracovní náplň IP může tvořit:

- vývoj a údržba portfolia efektivních zákaznický orientovaných informačních služeb, které jsou uspořádány v souladu se strategickým směrem organizace a klienta
- vytváření dynamické kolekce informačních zdrojů založených na hlubokém porozumění zákaznických potřeb
- vytváření informačních podkladů pro rozhodnutí o nových službách a produktech
- obsluha nových technologií
- hodnocení informací a stanovení jejich ceny pro manažery firem, klienty a stakeholdery, oceňování informační organizace, služeb a produktů

- poskytování efektivních informací, nástrojů a technologií manažerům a top manažerům (41)

Aby mohli IP plnit tyto funkce, vyžaduje odbornost následující dva typy kompetencí:

- profesionální kompetence, vztahující se ke znalostem informačních zdrojů, přístupu, technologiím a řízení informací
- **kompetence využít těchto znalostí** jako základu pro poskytování informačních služeb nejvyšší kvality.

Komentář k pojetí SLA

Pojetí SLA odpovídá širšímu pojetí informačního profesionála tak, jak je chápáno v předkládané práci, a výborně doplňuje a rozšiřuje obecněji formulované kompetence ALA. Je také patrné, že se zde objevují „klíčové kompetence“ a požadavky na profil IP - SLA i ALA se prolínají.

Oproti ALA SLA nerozpracovává vazbu na vzdělání a pozici informačního profesionála. Vesměs se však jedná o velmi odborné informační činnosti, které předpokládají získání vysokoškolského vzdělání a pro jejich precizní provedení i odbornou praxi.

5.3 Další akreditační nebo profesní organizace USA

Aktivity ALA nepokrývají, jak již bylo řečeno, celou oblast odborného vzdělávání knihovníků: V oblasti akreditační práce pracuje řada dalších profesních organizací, které vydávají obvykle i tzv. „Průvodce“ pro vzdělání odborných knihovníků svého zaměření, ve kterém jsou také uvedeny požadované kompetence pro jednotlivé pozice informačních profesionálů. Tyto vzdělávací průvodce nemají za úkol diktovat, co má být náplní osnov jednotlivých škol, ale dávají přehled doporučených kompetencí, které by v žádných osnovách chybět neměly. Vlastní začlenění a zformování obsahu jednotlivých vyučovacích předmětů je pak již úkolem školy samotné.⁸

---

⁸ Např.: Vzdělávací Průvodce organizace ASIST* *These Guidelines by the ASIST Board (November 8, 2001)*. zpracoval šest oblastí, které by měly být pravděpodobně zapracovány do studijních plánů odborných škol: **základy informační vědy, využívání informací a uživatelé, metodologie infor-**

Jejich přehled uvádí následující tabulka 5. 2.

Profesní organizace	Kompetence a webová adresa
Národní rada pro akreditace vzdělávání učitelů National Council for Accreditation of Teacher Education (NCATE) akredituje magisterský program pro školní knihovny.	Assist Educational Guidelist and Standards * http://www.ncate.org
Americká asociace právních knihoven, American Association of Law Libraries (AALL) klade požadavky na kompetence svých knihoven.	AALL Guidelines for Graduate Programs in Law Librarianship http://aallnet.org/about/graduate_guidelines.asp
Americká asociace školních knihoven, American Association of School Librarians (AASL).	ALA/AASL Standards For Initial Programs for School Library Media http://ala/aasl/aasleeducationskoollibrarymed/
Americká asociace pro informační vědu a technologii American Society for Information Science and Technology (ASIST) vydala návrh na obecné znalosti informačního pracovníka o informační vědě.	ASIST Educational Guidelines http://www.asis.org/Board/educational_guidelines.html
Asociace pro knihovnické služby pro děti, Association for Library Service to Children (ALSC).	Competencies for Librarians Serving Children in Public Libraries http://ala8.ala.org/ala/alsc/alscresources/forlibrarians/professionaldev/competencies.htm
Asociace vysokoškolských a výzkumných knihoven Association of College and Research Libraries (ACRL).	Guidelines and Standards http://www.ala.org/acrl/guides
Asociace lékařských knihoven Medical Library Association (MLA).	The Educational Policy Statement of the Medical Library Association http://mlanet.org/education/platform/html
Asociace hudebních knihoven Music Library Association	Core Competencies for Music Librarians http://www.musiclibraryassoc.org/pdf/Core_competencies.pdf
Společnost amerických archivistů Society of American Archivists	Guidelines for a Graduate Program in Archival Studies http://www.srchivists.org/prof-education/ed_guidelines.asp
Asociace knihovnických služeb pro mladé Young Adult Library Services Association (YALSA)	Young Adults Deserve the Best: Competencies for Librarians Serving Youth http://ala.org/ala/yalsa/profdev/youngadultsdeserve.htm
Asociace odborných knihoven Special Libraries Association (SLA)	Competencies for Information Professionals http://www.sla.org/content/learn/comp2003/index.cfm

Tabulka 5. 2. Přehled profesních organizací USA (na základě informací ALA)

Dílčí závěry

Pojetí profesních organizací v USA přináší řadu zajímavých podnětů, ale současně je výrazem určité nejednotnosti terminologie oboru a důkazem toho, že zde dochází ke střetu „tradičního“ knihovnického chápání profese a dále bohužel poněkud nepřesně formulovaného pojetí profese, řekněme „v širším smyslu“. O tom, že situace

---

mačnických požadavků, zpracování informací, informační technologie, informační služby a management.

ve vzdělávání informačního profesionála je i zde složitá, svědčí závěry autorů **Diploma a Norrrila (2)**.

Praxe amerických univerzit dává za pravdu potřebě změnit náplň studia a působit se trhu práce a jeho potřebám. **V USA ukončilo v posledních letech svou činnost 22 tradičně knihovnický orientovaných škol (LIS – Library and Information Science Schools), tj. téměř 30 % z nich.**

Jako hlavní důvody neúspěchu se zde uvádějí následující důvody:

- Knihovnické školy jsou vytlačovány obory nazývanými informační studia nebo informační věda.
- Na knihovnických školách se neprovádí výzkum, protože tyto školy jsou silně technicky a prakticky orientované.
- Existuje tu jisté rozdělení škol podle pohlaví; knihovnické školy mají převahu studentek a jsou chápány jako ženské fakulty (i díky velké řadě vyučujících), informačně zaměřené školy jsou školami s převahou mužských studentů i vyučujících. V USA se provádějí rozsáhlé výzkumy, jak zabezpečit rovnost pohlaví na různých oborech, protože ani jeden extrém není pro rozvoj oboru ideální. (Pro zajímavost uvedme, že průzkum např. zjistil, že jsou disciplíny, ve kterých jsou lepší ženy nežli muži a které mají ženy ve větší oblibě než muži. Bylo např. zjištěno, že katalogizace je učena dvakrát více ženami nežli muži apod.)
- Obsah knihovnických oborů nebyl schopen odrážet skutečné potřeby současných knihoven. Knihovny byly stále chápány hlavně jako místa, kde jsou k dispozici rozsáhlé sbírky knih, a jejichž opakem je informace a její elektronická podoba.

Podle autorů byl v roce 2004 proveden rozsáhlý průzkum typického LIS programu a analýzou 56 studijních programů USA bylo zjištěno, že se objevují stále častěji následující vyučované oblasti: organizace, služby, fondy, management, výzkum a informační technologie. **Jejich obsah je stále velmi tradiční, odkloněný od potřeb uživatelů a praxe.**

5.4 Licencovaný institut pro knihovní a informační profesionály, CILIP

Názory organizace CILIP (The Chartered Institute of Library and Information Professionals) a celková situace v UK byly v předložené práci podrobeny nejhlubší analýze. Hlavními důvody pro tento postup byly následující:

CILIP je nástupce jedné z nejuznávanějších profesních organizací Library Association (LA) ve Velké Británii. Knihovnické vzdělávání má v UK velmi hluboké tradice a je po léta uznávaným vzorem. Evropské pojetí školství se poněkud liší od školství v USA a proto je třeba vyjít především z evropského pojetí. Ve prospěch situace ve Velké Británii hovoří dále i subjektivní důvody předkladatele – znalost anglického prostředí a možnost praktického sledování tamějšího odborného školství již od roku 1992 a spolupráce anglických kolegů z Manchester Metropolitan University na studijních plánech VOŠIS (poprvé v 90. letech).

CILIP byl vytvořen v roce **2002** z bývalé Library association (LA). Již jeho název říká, že se tímto aktem rozšířilo pojetí jeho práce a pojetí toho, kdo je informační profesionál. **Stará se systematicky o profil informačního profesionála v širším slova smyslu a pečuje o to, aby kvalifikace této profese odrážela profil a změny informační společnosti.**

Jako každá profesní organizace se stará o spravování databáze požadavků na kompetence svých členů a snaží se popsat vše, co se od profese informačního profesionála očekává. Dále se pokouší vymezit, čím se liší tato profese od jiných.

Základ profesních znalostí

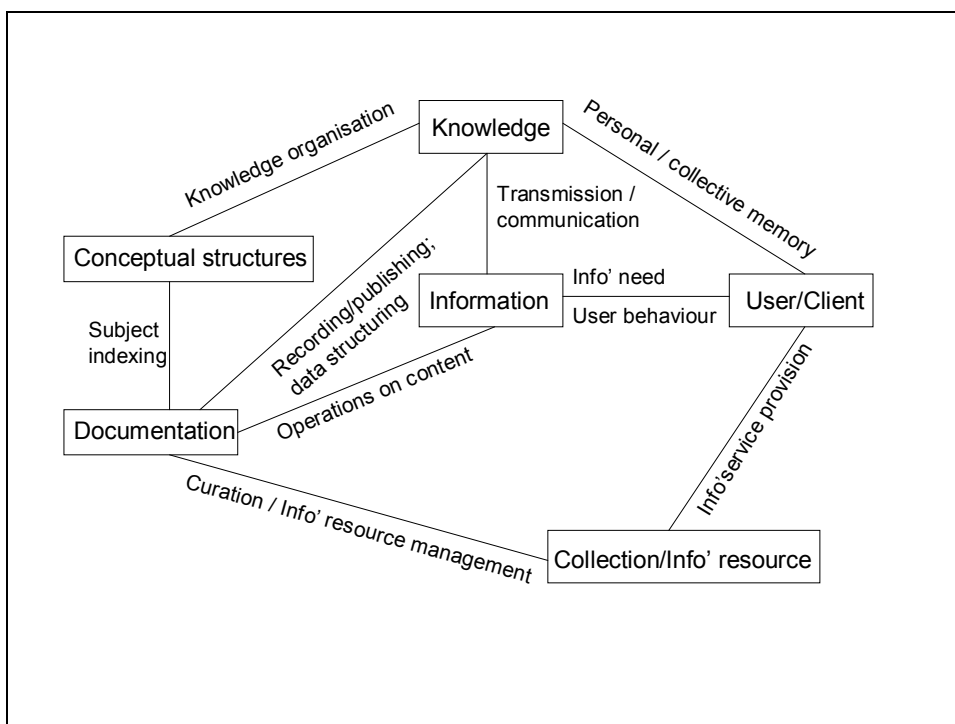
Hlavním výstupem činnosti CILIP v oblasti vymezení informační profese je vytvoření tzv. **Základu profesních znalostí (Body of Professional Knowledge, BPK).**

Toto „tělo“ je popsáno tak široce, aby pokrylo celou oblast informačních činností, a tak flexibilní, aby mohlo odrážet veškeré změny společnosti. Schéma BPK vytvořené roku 2005 patří k nejpropracovanějším teoriím, které se týkají profilu informačního profesionála.

Při řešení a inovacích spolupracuje BKP CILIP s dalšími profesními organizacemi, které pracují s hraničními profily jako je: British Computer Society, UK Council for Health Information Professionals a Records Management Society.

BPK je složeno z několika částí:

1. základní schéma (Core Scheme)
2. prostředí (Application Environment)
3. přenositelné dovednosti (Transferable skills)

Schéma 5. 1. Body of Professional Knowledge, Core Scheme

Převzato z webu CILIP (44)

Jednotlivé části jsou popisovány v citovaném materiálu následujícím způsobem jak ukazuje schéma 5.1:

1. Základní schéma má následující komponenty, operace a činnosti:

- **Znalost (Knowledge)**, která určuje a spojuje znalost individua a společnosti jako celku (personal memory, collective memory). Znalost je reprezentována a organizována **pojmovými strukturami** (conceptual structures), jako je: klasifikační schéma, taxonomie a ontologie nebo thesaurus, které vytvářejí pojmovou mapu našeho světa. (BPK)

- **Dokumentace** (Documentation) je část znalostí, která je symbolicky zapsaná do podoby datové struktury na jakémkoli médiu. Vytváření a rozšiřování dokumentů zahrnuje procesy, instituce a jejich infrastruktury spojené s publikováním.
- Proces komunikace smyslu, jehož znalost může být přeměněna, umožňuje, aby informace byla generována pro prospěch **klientů a uživatel**. Vztah mezi **informacemi** a uživateli se zlepšuje pochopením informačních potřeb a jejich chování.
- **Výběr informací** (Generation) je usnadněn operacemi pracujícími s obsahem dokumentu. Tyto operace zahrnují: tvorbu metadat, obsahovou analýzu, abstrahování, indexování, hodnocení obsahu, sekundární zpracování jako jejich digitalizace, tagování, zpracování v jazyce mark – up a hypertext.
- **Sbírky** (Library management) sbírky knihoven a jiné organizované sbírky dokumentů umožňují využívat informační zdroje. V rámci sbírek se jedná o následující činnosti: o akvizici primárních zdrojů, jejich katalogizaci v mezinárodní podobě, tvorbu metadat, správu sbírek primárních dokumentů, jejich ochranu a zpracování. Pro klienty jsou tyto sbírky přístupné prostřednictvím poskytování informačních služeb.

2. Prostředí (Environment)

- Jsou zde zahrnuty principy **informační gramotnosti, dále vyhledávání informačních zdrojů, data mining, zprostředkování informací, tvorba webových stran a jejich údržba. Obecně též znalost informační architektury**, která poskytne síť informačních zdrojů. V rámci této sítě jsou informační zdroje vytvářeny, analyzovány, hodnoceny, upravovány a je s nimi manipulováno za účelem vyhovět požadavkům klientů a zákazníků.
- **Prostředí, okolí informačních služeb** (Application Environment)
K profilu informačního profesionála patří znalost okolí: tj. musí rozumět etickým, právním, politickým a organizačním principům na potřebné úrovni. Kromě takto obecně naformulovaných požadavků se ještě **musí seznámit se specifiky své země nebo regionu.**
- **Etika** (Ethics) Informační profesionál musí dodržovat soubor profesionálních standardů a kódů praxe (tj. domluvených postupů jednání, oblékání apod.) při ustavení správných vztahů se zákazníky, musí nést svou profesionální zodpovědnost

za služby, musí jednat v souladu s platnými zákony, respektovat lidská práva a životní styl svých klientů a kolegů.

- **Právní znalost (Law)** umožňuje nakládat ve správných relacích se zákony, chránit data, svobodu informací, pracovat s informacemi na ochranu životního prostředí a míru. Informační profesionál musí mít správnou představu o ochraně soukromí a porušování pravidel spojených s důvěrnými informacemi, dále musí mít povědomost o pojmech, jako je: zaměstnanost, rovné příležitosti, uzavírání smluv, ochrana bezpečnosti a zdraví při práci, ochrana intelektuálního vlastnictví, zneužití počítačů apod.
- **Informační politika (Information Policy)** Informační profesionál musí pochopit regulace a opatření, která ovlivňují a limitují přístup k informačním mediím, umožňují nebo ochraňují informace procesu reklamy a rozšiřování informací ve vztahu k informačním zákonům. Information Governmance – řízení informací - zajišťuje aplikování všech výše uvedených zásad do podoby správného fungování informační instituce.

3. Obecné a přenositelné dovednosti (Generic and Transferable Skills)

- Patří sem interpersonální dovednosti, manažerské dovednosti, zvláště ve vztahu k lidským zdrojům a financím, schopnost provádět marketing, dovednosti trenéra a mentora, zvládnutí metod vědecké práce.

Převzato a volně přeloženo z webu CILIP (44)

Ze schématu 5.1 je patrné, že pro britskou certifikaci a pro získání pozice informačního profesionála je typická velká flexibilita a možnost kombinace získat kvalifikaci ve škole nebo v řadě odborných kurzů, které může informační pracovník absolvovat během své praxe. Právě pružnost a přenositelnost certifikací a uznávání získaných kompetencí je pro tento systém příznačné.

Dle vyjádření anglických profesionálů však role CILIP v oblasti vzdělávání informačních profesionálů klesá, a to v souvislosti se snižující se důležitostí klasických knihoven ve společnosti a s poklesem zájmu např. o bakalářské knihovnické obory.

Komentář k pojetí CILIP

Jako jediná sledovaná profesní organizace CILIP hledá vazby a vztahy mezi základními pojmy, posláním oboru a jeho prostředím. Vede k zamýšlení se nad problematikou a umožňuje vytvořit si představu o vazbách všech prvků profilu na měnící se informační společnosti. Vychází sice z knihovnických tradic, ale po letech odborných debat o profilu informačního profesionála překonává hranice tradičního pojetí, je univerzálnější a dá se aplikovat na celou širší profesi. BPK nejsou žádné učební osnovy, ale odborným školám i mimoškolním vzdělávacím centřům je doporučováno tyto celky do programů zařadit a CILIP akredituje pouze ty obory, které odpovídají výše uvedenému pojetí.

V pojetí CILIP se neodlišuje úroveň získaných kvalifikací podle absolvování konkrétního stupně vzdělávání, ale **POUZE SE DEFINUJÍ POTŘEBNÉ ZNALOSTI PRO PROFESI**. Kvalifikační stupně, které umožňují i alternativní formy získávání odborných kompetencí, jsou zpracovány do rozsáhlého dokumentu nazvaného **CILIP's Qualifications Framework**.(45)

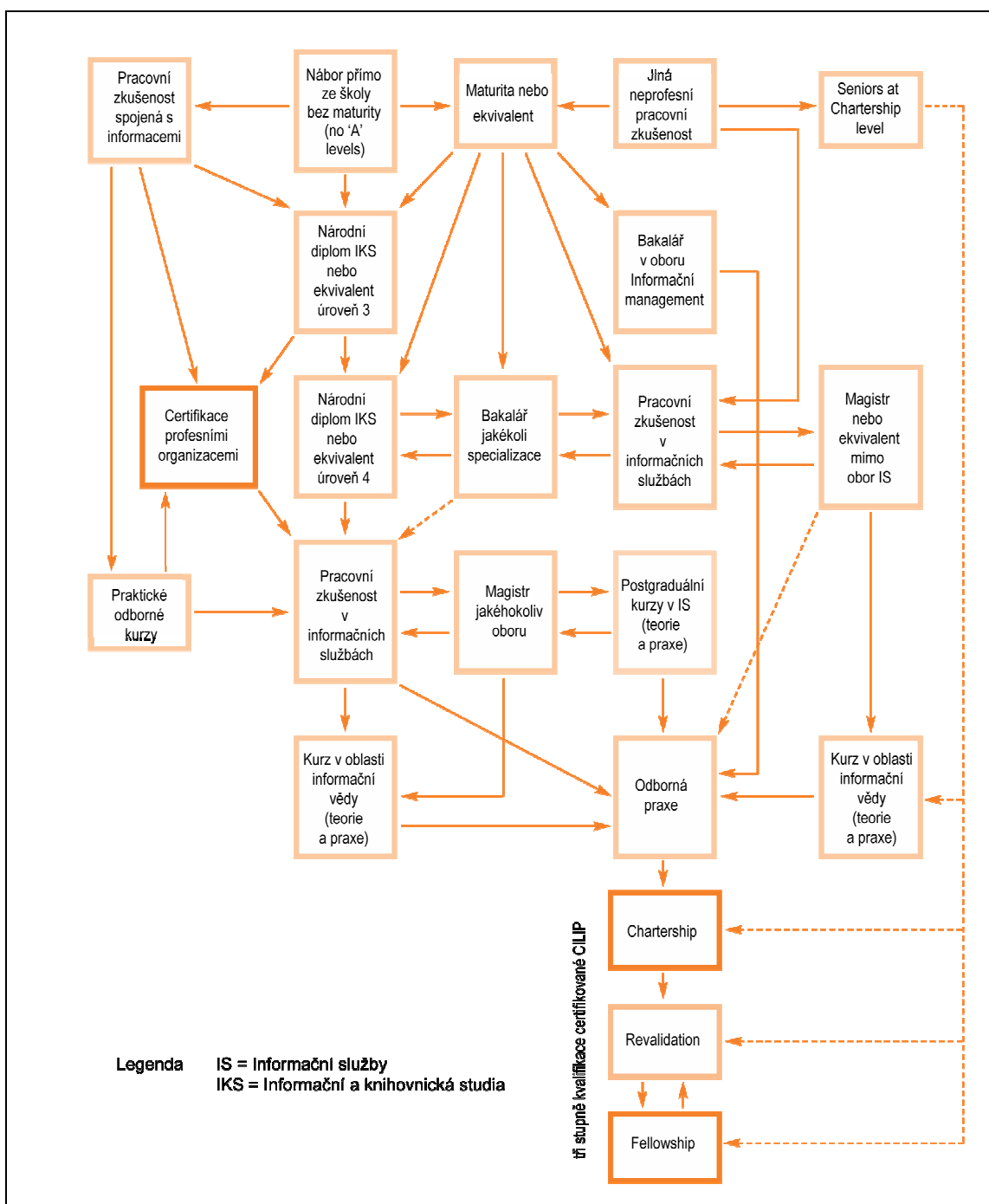

Schéma 5.2 Kvalifikační síť CILIP (45, s. 6)

Akreditace CILIP

Toto úsilí o definování profese a o její sjednocení se projevuje i prakticky. CILIP má možnost korigovat studijní programy tím, že je akredituje a ověřuje tak, zda nic

základního ve studijním programu nechybí. Proces akreditace těchto programů je detailně popsán na webu Cilip. (44)

Hodnotí se především relevance studijního programu v současné knihovnické praxi a informační vědě. Akreditace je platná zpravidla až pět let, ale CILIP si vymínjuje právo kontroly, pokud dojde v programu nebo v organizaci univerzity k výrazným změnám.

CILIP akredituje bakalářské i magisterské studijní programy v Anglii, Walesu a Skotsku. Jejich akreditované programy jsou uznávány nejen ve Velké Británii ale i jinde ve světě, např. v USA. Knihovníci, kteří získají certifikované vzdělání nebo obdobné zahraniční vzdělání se mohou stát členy CILIP.

V příloze 5 je uveden přehled akreditovaných programů anglických univerzit (stav k říjnu 2006, jak jej uvádí web CILIP)

Pokud bychom chtěli celkově uvedený přehled vyhodnotit, je z něj patrné několik podstatných rysů britských studijních programů:

1. Většina akreditovaných programů má charakter denního studia. Dálkové studium je otevřeno podle výše uvedeného zdroje pouze na:
  - The Robert Gordon University, Aberdeen
  - The University of Wales, Aberystwyth
  - The Northumbria University, Newcastle
2. Univerzity, které mají programy CILIPEM ve Velké Británii akreditované, nabízejí převážně vzdělání na stupni Magistr (postgraduate level). Z celkových 62 akreditovaných programů tvoří bakalářská úroveň pouhých 12 programů.
3. Ve Velké Británii obecně klesá zájem o bakalářskou úroveň univerzitního studia a ve velké míře je nahrazena spolu s nižšími kvalifikacemi různými formami profesního vzdělávání, které je uznáváno jako plnohodnotná náhrada vzdělání školního a uznáváno především v sektoru veřejných knihoven.

Dílčí závěry a podněty z práce profesních organizací

Role informačních center v 21. století se mění společně s tím, že se stále více lidí obrací k internetu a jiným on line zdrojům informací, aby uspokojilo své informační potřeby. Některé organizace zavírají své knihovny, jiné se snaží definovat jejich místo a novou roli knihovníků ve vývoji a využití informačních zdrojů. Mizí potřeba „tradičních

knihovnických profesí“ především bakalářské úrovně, ale narůstá potřeba nového vymezení informační profese a pojmenování pozic těchto specialistů v praxi.

Jedna z vizí budoucnosti profese například navrhuje, aby se informační specialisté (IP) více **integrovali do jiných činností firem** a působili např. jako členové širších týmů. Toto pojetí přináší řadu problémů např.: budou taková členová týmu přijímání, jaká bude jejich role, pokud se decentralizují a budou pracovat mimo jedno informační centrum ve firmě, jaká by měla být vlastní organizační struktura takové práce?

Pojetí SLA nepracuje s kompetencemi, ale zaměřila se na konkrétní pracovní náplně: za velmi inovativní je nutné považovat velmi **široké pojetí informačního profesionála, který není omezen výčtem konkrétních pracovišť, ale jeho profese je dána pracovní náplní, jež je v obecné rovině vyjmenována a definována.**

Potvrdil se i fakt, že **role klasických knihoven oslabuje, ale role moderních informačních center, ať je již nazýváme jakkoliv, naopak roste.**

Pojetí CILIP vychází s nejpropracovanějších a snaží se vyrovnat se i s vazbami na prostředí. Přesto že jejím východiskem je tradiční pojetí, lze jej aplikovat i na ostatní pozice informačních profesionálů. Vytvořená síť kvalifikací odpovídá boloňským trendům, je flexibilní a umožňuje i **alternativní formy získání potřebných kompetencí** nežli klasickou školní cestou.

Podle zkušeností VOŠIS je spektrum pozic absolventů, tak jak je vnímáme z jednotlivých kontaktů s absolventy nebo tak, jak ukazují výsledky provedeného průzkumu (viz kapitola 9) i v České republice značně široké. A právě široce postavený profil informačního profesionála zajišťuje zaměstnatelnost absolventa, protože odráží potřeby pracovního trhu. Z úvahy jistě stojí i závěr, že **existence tradičních knihoven i u nás v ČR oslabí na úkor informačního trhu, jež bude posilovat. Se změnou charakteru trhu informací ubude také veřejných a státních organizací a přibude tržně orientovaných aktivit, což by se mělo projevit v profilu absolventa oboru informační management.**

V profilu absolventa by se tyto změny měly projevit tendencí od ústupu předmětů vedoucích ke knihovnické specializaci k nárůstu předmětů, které posilují ony již zmíněné klíčové kompetence. Ty by měly být nastavené tak, aby v kontextu s informačními technologiemi a práce s informacemi přesahovaly průměrnou znalost vysokoškoláka.

Dále by mělo být zajištěno:

- vnímání rozdílů mezi kvalifikovaným a nekvalifikovaným informačním profesionálem úroveň terciárního systematického vzdělávání a všeobecného středoškolského vzdělání spojeného s krátkým kurzem
- akceptování změny proporcí knihovny vs. jiná informační pracoviště
- akceptování změny pracovní náplně (posílení služeb podle přání klientů oproti klasickému zpracování primárních fondů)
- akceptování specifík specializovaných knihoven, ale i obchodních organizací a dalších jako různé podoby profese informační profesionál
- lepší marketing, čitelnost oboru a jeho zatraktivnění ve spolupráci s profesní organizací

Informační profesionálové se musí vyrovnat se situací, kdy se mění metody a nástroje informačních služeb a jejich rozsah začíná dramaticky narůstat. Musí ovládnout metodiku zpracování, vyhledávání a vyhodnocování informací.

Aby zvládli v plné míře zajišťovat dnes často vyžadovaný klientský přístup a přístup orientovaný na využívání obsahu, je vyžadována pokročilá znalost informačních a komunikačních technologií.

Na druhé straně se jedná o obrovskou příležitost pro připravené zabývat se velmi pokročilým vyhledáváním informací, jejich interpretací a syntézou, vývojem nových informačních produktů a virtuálních služeb v celosvětovém měřítku.

6 Snahy sjednotit profesi, mezinárodní projekty

Existuje řada teoretických pojednání směřujících k určité unifikaci oboru. Trendem Boloňské deklarace a bergenských řešení a dalších materiálů Evropské unie je kromě propojitelnosti i zvýšení čitelnosti řady profesí a pokus o vytvoření sítě národních kvalifikací.

Jedna z možností, jak zajistit plnou mobilitu absolventů, je celoevropské sjednocení studijních plánů. V praxi to samozřejmě nelze absolutně zajistit, protože existuje řada regionálních i věcných specifíků, obsahová i terminologická nejednotnost vyučovaných předmětů či modulů, různost úrovně středních škol, dokladů o absolvování studia apod. V oboru informační profesionál pro určitou sjednocení mluví např. velký podíl klíčových kompetencí absolventa, vysoký podíl znalostí informačních technologií, možnost využití řady znalostí absolventa v praxi v jiných zemích, pokud odstraníme jazykovou bariéru. Svět informací se stává s rozvojem internetu a informačních a komunikačních technologií stále více internacionální tak, jako je internacionální i předmět studia, tj. informace v různé podobě.

V následujícím textu jsou shrnuty dva pokusy o určitou profesní unifikaci, ke které dochází v Evropě v oboru informační profesionál.

6.1 Projekt Vzdělávání v knihovní a informační vědě: vývoj jednotného studijního programu a boloňská perspektiva

Library and Information Science Education in Europe: Joint Curriculum Development and Bologna Perspective (46)

6.1.1 Charakteristika projektu

Projekt, který bude v této kapitole představen, je zjevně největším současným evropským pokusem o sjednocení knihovnického a informačního vzdělávání. Byl realizován v rámci programu SOCRATES a zahájen velkorysým způsobem v roce 2005, kdy se do Kodaně sjelo na 50 vyučujících evropských knihovnických škol. Diskutovali o možnosti vytvořit jádro evropského studijního oboru informační profesionál a jeho hlavní body. Do celkového procesu se zapojilo přes 150 evropských škol.

Nositeli projektu a kontraktory jsou:

- Královská škola knihovní a informační vědy v Kodani (the Royal School of Library and Information Science (RSLIS; dánsky: Danmarks Biblioteksskole), která poskytuje vysokoškolské odborné vzdělání a provádí výzkum na nejvyšší úrovni. Mezi partnery projektu patří další významné vysoké školy, např.:
- University of Barcelona, Faculty of Librarianship and Documentation, Barcelona, Spain
- Hanzehogeschool Groningen, School of Information and Communication, Groningen, the Netherlands
- City University London, Department of Information Science
- Oslo University College, Faculty of Journalism, Library and Information Science, Oslo, Norway
- Potsdam University of Applied Sciences, Department of Information Sciences, Potsdam, Germany
- The University of Vilnius, Faculty of Communication, Institute of LIS, Vilnius, Lithuania

Dodatečně byl do projektu zapojena Evropská asociace pro knihovnické a informační vzdělávání a výzkum **EUCLID** (European Association for Library and Information Education and Research a Asociace pro knihovnické vzdělávání a vzdělávání v informační vědě ALISE (Association for Library and Information Science Education, USA).

6.1.2 Cíl projektu

Záměr lze popsat následujícím způsobem: vytvořit obecnou strukturu a obsah LIS (Library and Information Science Programmes) – knihovnických a informačních studií. Ta má „*stimulovat a kvalifikovat evropskou debatu mezi mnoha různými vzdělávacími prostředími za účelem posílení kooperace mezi LIS školami a implementaci bo-loňského procesu*“. (46, s. 9). Tato struktura bude sloužit i pro zlepšení kvality jednotlivých studijních programů.

Projekt má zvýšit i mobilitu studentů ve spolupráci s Evropskou Radou Informačních Asociací ECIA (The European Council of Information Associations). Dále probíhají práce na vzájemném uznávání kvalifikací. ECIA např. zpracovala profesní

certifikát, který mohl získat profesionál bez odpovídajícího diplomu, pokud ovládal určité kompetence. To je novum v principech uznávání, které jsou již tradičně spojeny se školou nebo institucí, kde student absolvoval.

Dalším cílem je reakce na boloňský proces a jeho síť. The European Qualification Framework (EQF) otevře možnost přestupního můstku mezi školním vzděláváním a profesním vzděláním nabídkou ECTS a jejich kumulací nebo portfoliem z EURO-PASS. Proto je nutná co největší transparentnost studijních programů.

Hlavní důraz klade projekt na „Dublinské deskriptory“, které identifikují požadovaný stupeň vzdělání.

6.1.3 Základní principy

Po uvědomení si základních faktů, že forma i obsah studia informačních profesionálů v Evropě se liší, že se studuje na univerzitách i odborných školách, že je zde různá míra praktického a teoretického obsahu a různá délka studia, bylo konstatováno, že je dobré zajistit určitou míru transparentnosti a ekvivalence v této profesní oblasti, protože výše uvedená fakta brání kooperaci oboru.

Výsledkem projektu je zpracování rozsáhlého materiálu, který velmi zdařile definoval hlavní oblasti studijního programu LIS a konkrétně a detailně popisuje i zdůvodňuje jejich zařazení do studia.

Pro koho je výstup projektu určen

Převážně pro LIS vzdělávací instituce, ředitele a manažery těchto škol, administrátory, vyučující, kteří se angažují v tvorbě studijních programů, v internacionalizaci a studentské mobilitě.

Konkrétně je cíl projektu popsáno takto:

- *je to základ pro implementaci zásad boloňského procesu na jednotlivých školách*
- *předpoklad pro narůstání studentských i učitelských mobilit*
- *posiluje kooperaci v rozvoji studijních programů tak, aby měly evropskou dimenzi*
- *podporuje vytvoření tematických sítí mezi LIS školami v Evropě v oblasti vzdělávání i výzkumu*
- *podporuje zvyšování kvality jednotlivých škol*
- *podporuje pozici EUCLID jako evropského fóra pro spolupráci s LIS (46, s. 8)*

6.1.4 Metodika zpracování

Kromě zpracování všeobecné části studijního programu se tvůrci soustředili i na jednotlivá národní specifika a na vytvoření interkulturálních aspektů, na relevanci programů a akademických titulů. Tvůrci identifikovali 12 tematických skupin. Byly vytvořeny virtuální pracovní skupiny sestávající z ředitelů knihovnických škol, odborných komisí a mezinárodních organizací v Evropě s cílem vytvořit jednotné jádro oboru na úrovni bakalář a magistr. Každá skupina v rámci projektu zpracovala jednu kapitolu pro finální publikaci a tato publikace byla zpřístupněna na internetu pod názvem “**Curriculum Reflections on Library and Information Science**”. (46)

Postup k dosažení cílů byl následující:

1. Identifikovat úroveň transparentnosti LIS programů tak, jak to žádá boloňský proces (viz kapitola 3). identifikace byla provedena na základě analýzy délky programů, definování úrovně pomocí tzv. dublinských deskriptorů, obecných předmětů a specializací, kreditů ECTS, modularizace a podílu praxe.
2. Definice hlavních oblastí znalostí (kompetencí), aby zahrnovaly jak informační oblast, tak i dokumentární tradice.
3. Zajištění kvality studijních programů v návaznosti na proces IFLA, která se touto problematikou zabývá.

6.1.5 Obecný návrh studijního programu

V úvodní části materiálu jsou popsány obecné podmínky realizace programu LIS v současné Evropě:

1. Existence instituce, která je obvykle na univerzitě a má status fakulty nebo katedry, někdy jako studium při zaměstnání při národních knihovnách nebo jiných kulturních institucích, nebo jako nezávislá škola. Je to charakterizováno jako proces konvergence. Obecně jde o tzv. **terciární sféru** podle boloňských trendů. (viz kapitola 3).
2. Objektem škol jsou **informační profesionálové**. Nejedná se pouze o knihovníky, **ale také archivisty, dokumentaristy, katalogizátory, webové editory, v širším smyslu také o vydavatele a muzejníky, pokud je posuzujeme z pohledu mediátorů**. LIS se dá definovat jako věda o organizování a mediaci informací. Je to oblast, která v praxi připravuje pro praktickou práci, katalogizaci, výuku i výzkum

v knihovnách, knižním obchodě, archivech, muzeích i všech fyzických i virtuálních sbírkách nebo archivech včetně standardních dokumentačních institucí a organizací.

3. **Role informačního profesionála:** Je to „*Mediátor mezi autorem a uživatelem, vzdělavatel a facilitátor*“ (46, s. 21)
4. **Interdisciplinarita** - osnovy většinou zahrnují informační management, informační technologie, studia archivnictví, studia medií a komunikace, knihovědu, katalogizaci a jiné předměty. Dále se k tomuto jádru připojují další komponenty, ale přidáváním těchto nových komponentů absolventi škol pracují na pozicích, které jsou vzdálenější původnímu knihovnickému jádru. Velmi typickým procesem je spojení s profesí archivnictví, s informačními technologiemi, s managementem, marketingem apod.
5. **Internacionalizace** - jedná se o všeobecně propagovaný trend ve vysokém školství.
6. Nejednotná terminologie v názvech oborů - **termín LIS** znamená **Knihovnické studijní programy a programy Informační vědy** (Library and Information Science Programmes). Tímto termínem byl zcela nahrazen termín Knihovnictví a informační věda. Není to zcela jednotný termín, který by byl unifikovaně používán (jak je evidentní na příkladech z Velké Británie uvedených v následující kapitole), ale velmi často bývá v názvech škol slovo informační. Obecně se dají programy popsat podle citovaného materiálu takto: „**LIS obory jsou ty, které studují komunikační kanály mezi autorem, dokumenty a jejich uživateli.**“ (46, s. 20)

6.1.6 Struktura nově navrhovaného LIS programu

Struktura tohoto programu odpovídá boloňským principům. Po svém schválení by se měl v ideálním případě stát součástí Evropského systému kvalifikací. Představuje jej následující pyramida:

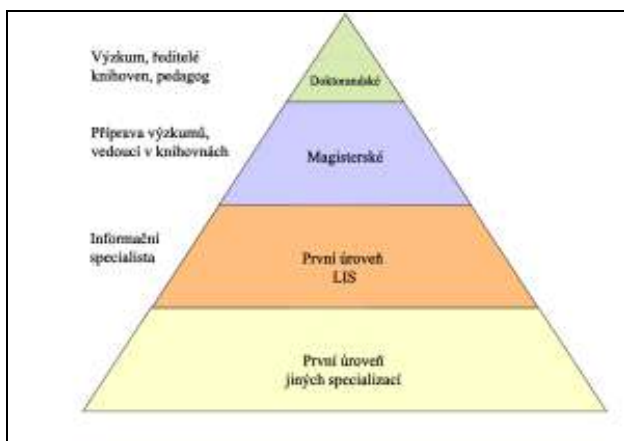

Schéma 6.2 Struktura jednotného Evropského programu LIS (46, s. 21)

Komentář ke schématu 6.2:

Pyramida znázorňuje, že studijní program předpokládá určitý stavebnicový systém s možností absolvovat různé bakalářské programy jiných specializací nebo bakalářské programy LIS (first level LIS subjects) a pokračovat na LIS na magisterském a doktorandském studiu. Zároveň připouští, že informační profese mohou vykonávat absolventi jiných bakalářských oborů.

1. Úroveň bakalář (180-240 ECTS)

Pokud se máme soustředit na pyramidální tvar schématu, ten předpokládá, že nejmasivnější část profesionálů vytvářejí bakaláři, především bakaláři z jiných oborů. Jak toto rozvržení odpovídá zájmům studentů a potřebám praxe? V ČR např. končí na úrovni bakalář přes 50 % studentů, další pokračují až na stupeň magistr. Tento fakt je nám často vytýkán a neodpovídá doporučeným trendům EU. Jiným a zřejmě jen málo řešitelným problémem je však klesající zájem o studium LIS na bakalářské úrovni.

Byla konstatována velká nejednotnost ve studijních plánech jednotlivých škol, hledá se kompromis mezi metodologií výuky odborných předmětů a základními předměty. Tato úroveň připravuje studenty pro praktickou práci nebo pro další studium. Podle dublinských deskriptorů patří do výstupní úrovně:

- **Znalost a porozumění** studijním materiálům, student má základní znalosti o nejnovějších trendech oboru
- **Aplikace a porozumění** oboru, argumentace a rozhodování, shromažďování informací a jejich interpretace
- **Komunikace** informací, idejí, problémů a jejich řešení
- **Studijní dovednosti:** mít rozvinuté takové znalosti, které jsou zárukou dalšího studia s vysokou úrovní autonomie (viz příloha 3)

2. Magisterská úroveň (60 -120 ECTS)

Dva roky studia LIS a k tomu se vztahující metodologie, někdy může studium začít na základní úrovni. Po absolvování této úrovně by měl absolvent mít kompetence pro vyšší pozice v dokumentárních a obecných organizacích a měl by být uveden do vědecké práce prostřednictvím diplomové práce.

Dublinské deskriptory definují kompetence magistra jako:

- **Znalost a porozumění:** získat základ pro originalitu a rozvoj a aplikaci idejí často ve vědeckém kontextu
- **Aplikace a porozumění:** schopnost řešit problémy v novém nebo širším kontextu
- **Schopnost činit soudy,** demonstrovat schopnost integrovat znalost, přemýšlet komplexně a formulovat soudy z nekompletních informací
- **Komunikace:** sdělovat závěry a znalosti a argumentovat před profesionálním i neprofesionálním publikem
- **Studijní dovednosti:** studovat nezávisle a řídit si své studium

3. Doktorská úroveň 3 roky studia (180 kreditů)

Obsahem studia je výzkum, epistemologie, příprava a prezentace doktorské práce. Na této úrovni se připravují vědci a učitelé, v některých zemích i vedoucí knihoven. Výstupní úroveň zahrnuje:

- **Znalost a porozumění:** Systematické porozumění oblasti studia a úplné zvládnutí metod výzkumu spojeným s oblastí specializace
- **Aplikace a porozumění:** schopnost vytvořit a strukturovat proces výzkumu, implementovat a adaptovat jej tak, aby byl integrální součástí oboru, přispět k vývoji nových znalostí a publikovat je
- **Činit soudy:** schopnost kritické analýzy, hodnocení a syntézy nových myšlenek
- **Komunikace:** s kolegy, akademickou komunitou, ve společnosti obecně v oblasti specializace
- **Studijní dovednosti:** schopnost propagovat doktorskou úroveň v akademickém a odborném kontextu na dobré technologické, sociální a kulturní úrovni

Vztahy studijního programu k praxi

V bakalářském cyklu by měl být poměrně vysoký podíl prakticky orientovaných dovedností a za závažnou součást studijního programu se pokládá odborná praxe. Za nedílnou součást práce rozvíjení studijního oboru je považován proces kontroly kvality.

6.1.7 Obsah oboru

V obecné úrovni byly vymezeny základní přístupy k oboru LIS jako k určité hraniční disciplíně. Jednalo se především o přístupy:

- Epistemologie
- Sociální vědy
- ICT, Informační technologie
- Výzkumné metody
- Lingvistika
- Bibliometrie

Obsah byl definován obecně tak, aby zahrnoval pozice všeho druhu: v dokumentačních institucích a organizacích, výuce i výzkumu.

Hlavní body

1. Studium dokumentů (typologie, druhy vzhledem ke komunitám, klasické i elektronické, na regionální i evropské úrovni a se vztahem k tradicím země)
2. Organizace znalostí (rešerše, katalogizace, věcné třídění, obsahová analýza, databáze, ukládání a stavění apod.)
3. Administrace a řízení dokumentární instituce obecně, kulturní a informační politika, legislativa, plánování apod. (organizace instituce, plánování, financování, údržba budov, řízení toku dokumentů, akvizice, znalost historie)
4. Znalost historie oboru
5. Znalost uživatelů

Odkazuje se na tzv. Wilsonův model (47) a jeho dílo z roku 2001 „Mapping the Curriculum in Information Studies“, ve kterém navrhuje tyto základní okruhy studia:

- **Informační obsah** - Information Content (the “traditional” function of library and information services)
- **Informační systémy** - Information Systems (information in organizational settings)
- **Lidé** - People (users and information providers)
- **Organizace** Organizations (information producers, libraries, information centres, etc.)

Hlavní tematické celky Evropského LIS

Meta úroveň, studijní program všeobecně	(Meta-level) LIS curriculum in general
Kulturní dědictví a digitalizace kulturního dědictví	Cultural heritage and digitisation of the cultural heritage
Informační gramotnost a vzdělávání	Information literacy and learning
Vyhledávání informací	Information seeking and information retrieval
Informační společnost: bariéry a svobodný přístup k informacím	The information society: Barriers to the free access to information
Znalostní management	Knowledge management
Organizace znalostí	Knowledge organisation
Knihovna v multikulturní informační společnosti	The library in the multi-cultural information society
Knihovna a společnost v historické perspektivě	Library and society in a historical perspective
Mediace kultury a evropský kontext	Mediation of culture in an European context
Praxe a teorie: praxe v knihovnách a informačních agenturách	Practice and theory: Placements and practical training in libraries and other information agencies
Propagace a řízení knihoven	Library management and promotion.

Tabulka 6.2 Tematické celky LIS

6.1.8 Komentář k projektu LIS

- Projekt ideově vychází ze vzdělávací politiky Evropské unie a z nastolených boloňských trendů, využívá všech nástrojů boloňského procesu: třístupňového vzdělávání, dublinských deskriptorů, systému ECTS a principů hodnocení kvality. Uvažuje o výstupních kompetencích jako o hlavních ukazatelích pro vykonávání určité pracovní pozice. Připravuje tak velmi dobrou půdu pro zvyšování transparentnosti a mobility v oblasti LIS.
- Obsah: Věcně i terminologicky je pojetí oboru zaměřeno na knihovny veřejné i odborné, **rozšířené pojetí, tak jak jej vidíme např. v chápání obor SLA, je zde vnímáno okrajově.**
- Program je **silně orientován na kulturu a knihovny**, obecně na terciární sektor, vpadl výrobní a administrativní sektor a jeho informační potřeby.
- Je výrazně **orientován na uživatele, ale méně na ICT a jejich aplikaci.**

Velmi pozitivní je **orientace na vyhledávání informací, etiku**, hledání všeobecných souvislostí apod.

Program odráží **nový pohled na knihovny** (hlavně veřejné) a na změny jejich funkcí jako na určitá informační a multimediální zařízení, která odrážejí i společenské změny: multikulturnost společnosti, její evropský kontext apod. Novinkou je pak orientace na **znalostní management**.

Jednotlivé kapitoly jsou rozsáhle zpracovány a čtenář v nich najde řadu námětů pro přípravu studijního programu. Materiál je prezentován jako **metodická příručka**, která má být inspirací pro vlastní konkrétní vytvoření studijního programu.

Problematika je detailně popsána, často jsou uváděny různé názory zpracovatelů, není dogmaticky prosazován jeden názor. Většinou je obsahová složka nastavena jako možné varianty a dává prostor pro individuální řešení a národní specifika.

Zpracovaný materiál je dobrým příkladem toho, že LIS lze propojit i s takovým tématem jako je **péče o kulturní dědictví**. Tato oblast je již tradičně v ČR spojována s muzejnictvím. Na VOŠIS Praha sice existuje v rámci studijního programu informační management specializace Služby muzeí a galerií, ale toto spojení je dost neobvyklé a nemá u nás žádné tradice.

Jiná bariéra je v oblasti spojování LIS s archivy. **Archivnictví** se chápe jako doména archivářů a do souvislosti s LIS je dávána pouze zřídka. Zajímavou, a nikoli nereálnou oblastí rozvoje LIS je problematika knižního obchodu, která má u nás silné středoškolské tradice ale na terciární úrovni se její propojení s LIS neřeší.

Pokud bychom chtěli archivnictví zahrnout do LIS, musela by být realizována některá mezioborová spojení a o užitečnosti této vazby přesvědčena odborná veřejnost. Také by bylo třeba připravit na toto pojetí i širší veřejnost a zaměřit se informační kampaní na potenciální studenty.

Důležitou otázkou však zůstává, jak na tyto vize bude reagovat trh práce, pro který škola musí především nový program připravovat. U výše uvedených kombinací se nejedná o žádný dynamický vývoj profese, ale pouze o určitou, i když kvalitativně jinou obnovu stávajících pracovníků.

Stojí za úvahu, nakolik závažnou součástí profilu absolventa LIS je kompetence vyučovat informační gramotnost i to, jak velká je potřeba trhu práce v oblasti veřejných knihoven.

Materiál určitým způsobem odsunuje výrobní i administrativní oblast a ani nepředpokládá, že by měl mít informační profesionál hlubší ekonomické znalosti tak potřebné pro tržní prostředí.

Praxe však říká, že absolventi tohoto oboru odcházejí z velké části právě do tržního prostředí a požaduje také rozsáhlejší zaměření oboru na ICT.

Závěrem je možné konstatovat, že zpracovaný materiál má vynikající úroveň a měl by být předmětem další odborné debaty o tom, kdo je informační profesionál.

6.2 Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb

V kontextu se stanovením optimálních kompetencí informačního profesionála nelze přehlédnout snahy o jeho internacionalizaci, do kterých se zapojil z podnětu Evropské rady informačních asociací i český Svaz knihovníků a informačních pracovníků.

Působení „Rady“, která se zabývá otázkami knihovnických a informačních služeb, je široké. Snahy o sjednocení požadavků na informační profesi, jež se začaly formovat na počátku devadesátých let, lze velmi ocenit. Nicméně vytvořený Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb (dále jen Průvodce (48)), neposkytuje konkrétní řešení. Nejvýstižněji dokládá různost názorů na to, jak je termín informační profesionál různě vykládán.

Velmi pozitivní na tomto díle je to, že se jedná o první ucelený pokus o vymezení obsahu této profese, do které se na mezinárodním fóru Česká republika zapojila. Vydaní Průvodce z roku 2006, které upravuje předchozí elektronickou podobu (1999), zavádí dva odlišné pojmy které umožňují popsat žádoucí profil informačního profesionála. Jsou to **Kompetence** a **schopnosti**. Hlavní vymezení tzv. kompetencí (tj. znalosti a dovednosti ve vykonávání konkrétních činností) uvádí následující tabulka:

Skupina I	Skupina T Technologie	Skupina C Komunikace	Skupina M Řízení	Skupina S Kompetence z ostatních oborů
I01 Vztahy s uživateli	T01 Počítačové informační systémy	C01 Ústní komunikace	MO1 Globální řízení informací	S01 Dodatkové služby
I02 Porozumění prostředí knihovnických a informačních služeb	T02 Počítačové aplikace	C02 Písemná komunikace	MO 2 Marketing	
I03 Aplikace práva na informace	T03 Publikování a vydávání	C03 Audiovizuální komunikace	MO 3 Prodej a šíření	
I04 Řízení znalostí	T04 Technologie Internetu	C04 Komunikace pomocí počítače	MO 4 Řízení rozpočtu	
I05 Identifikace a hodnocení informačních zdrojů	T 05 Informační a komunikační technologie	C05 Používání cizího jazyka	MO 5 Projektové řízení a plánování	
I06 Analýza a prezentace informací		C 06 Mezilidská komunikace	MO 6 Diagnostika a rozhodování	
I07 Vyhledávání informací		C07 Institucionální komunikace	MO 7 Řízení lidských zdrojů	
I08 Budování a správa fondů			MO 8 Vzdělávání a školení	
I09 Doplňování fondů				
I10 Fyzické zacházení s dokumenty				
I11 Zařízení a vybavení				
I12 Produkty a služby				

Tabulka 6. 3 Kompetence v oboru knihovnických a informačních služeb (48, s. 12)

Pro kompetence uvedené v tabulce 6.3 jsou v dalším textu Průvodce navíc sledovány úrovně 1 – 4, jichž by měl informační pracovník dosáhnout. Je konstatováno, že informační pracovník může být „*v jednotlivých kompetencích na různé úrovni*“.
(48, s. 11)

Dále Průvodce uvádí **20 schopností**, které je třeba mít kromě vlastních kompetencí. Schopnosti jsou zde chápány více jako osobnostní charakteristiky jedince.

Komentář k Průvodci

K vydanému Průvodci zaujala česká veřejnost různorodé stanovisko. Část knihovníků jej přivítala jako nástroj pro lepší profilování knihovníků a jejich pracovních náplní. Debata se vedla o úrovni obsahu jednotlivých kompetencí i jejich vydefinování. Výsledkem debat bylo konstatování, že je to potřebný materiál, ale v podobě, kterou tvůrci zvolili, je těžké představit si jeho praktické uplatnění.

Jaký měl Průvodce přínos pro předkládanou práci? Ve fázi příprav dotazníku pro absolventy VOŠIS, který je součástí této práce, jsme se pokusili využít verze z roku 1999 (příručka z roku 2006 nebyla ještě k dispozici) jako východiska pro zmapování možných činností absolventů VOŠIS. Hypotézou bylo, že není dobré vytvářet novou množinu potenciálních činností absolventa, ale je lépe využít již existujícího odborně uznávaného rozdělení. Ve fázi ověřování formulace otázek dotazníku (viz příloha č. 12) však bylo nutné řešit několik disproporcí, kvůli kterým nakonec nebylo rozdělení činností tak, jak je Průvodce uvádí, přesně převzato.

Činnosti pro potřeby dotazníku v rámci vlastního průzkumu uplatnitelnosti absolventů byly uspořádány jednodušším způsobem a utříděny podle potřeb praxe.

Komentář z hlediska tvorby studijního programu

- Jednotlivé oddíly Průvodce jsou zpracovány v různém detailu a **nesourodě**. Výsledky provedeného průzkumu absolventů VOŠIS v této práci, ale i současný stav pracovní náplně informačního specialisty dokladují např. potřebu **detailnějšího rozčlenění skupiny T** a snad i jinou terminologii.

Naopak uvádění ICT kompetencí ve spojení s určitým softwarem není příliš šťastné, vzhledem k rychlé změně technologií i rychlé obměně využívaných produktů. Lze proto doporučit držet se pouze obecného vymezení, o jaký typ produktu se jedná.

- **Duplicita a nejednotnost pojmů**

Skupina I vnáší do celého rozdělení řadu šumů a působí největší zmatky a duplicity. Pro využití informací ve vlastním průzkumu absolventů nebylo možné akceptovat navrhované rozdělení kompetencí z několika důvodů: některé skupiny kompetencí se **navzájem prolínají** a jejich obsahy se zdvojují, protože kritéria jejich rozdělení nejsou jednotná. Např. skupina **I Informace** zahrnuje prakticky kompetence využívané v jiných skupinách. V dotaznících by se takto zpracované rozčlenění činností projevilo záporně, protože v provedeném předvýzkumu nebylo respondentům jasné, kde začínají a končí jednotlivé kategorie.

Příklady: **I 01 Vztahy s uživateli a klienty se v praxi realizují v podobě C 01 i C 02 tj. ústní i písemná komunikace**, někdy dokonce audiovizuální komunikace C 03, často se k tomu používá i cizího jazyka C 05, který se samozřejmě používá k ústní i písemné komunikaci (C01 i C02). Vztahy s uživateli i klienty I 01 se realizují v podobě mezilidské komunikace C 06, což je samozřejmě též ústní i písemná komunikace C 01 a C 02, dokonce je to i komunikace pomocí počítače C04 a i institucionální komunikace C 07. Rozdíl mezi kompetencemi pro vztahy s uživateli a klienty a pro mezilidskou komunikaci (I01 a I02 s C 06) také v praxi nejsou patrné. Tyto vazby jsou pro potřeby „Průvodce“ uváděny v podobě jakýchsi křížových odkazů, **ale pro vlastní zpracování průzkumu pro tuto práci jevíly jako méně vhodné.**

- **Kategorie schopnosti** pak nebyla pro potřeby průzkumu využitelná vůbec, protože jde o schopnosti člověka, které jsou částečně vrozené. Ve studijním plánu se sice musí ve výuce objevit, ale prolínají se do všech vyučovaných předmětů od základní školy až po vysokou. Pro odborné činnosti mají spíše význam odlišení kvality konkrétních jednotlivců nežli celkového profilu odborníka. **Na terciární úrovni se předpokládá, že požadované schopnosti všichni studenti na minimální úrovni mají.**

- Při zpracování práce nebylo možné se ani držet **definice profese**: „*Zmíněná profese knihovnických a informačních služeb plní své hlavní poslání: vyhledávání informací pro odborné využití informací s cílem zvýšit jejich hodnotu, jejich řízení, snazší zpřístupnění a jejich předávání těm, kteří je potřebují, uživatelům nebo klientům.*“ (48, s. 13) V definici se např. skrývá jeden problém: patří podle této definice práce

knihovníka veřejné knihovny, který pouze půjčuje beletrii seniorům, do informační profese? Navíc je v definici chyba v syntaxi, která znesnadňuje její porozumění.

- Předkládaná práce jinak vymezuje svůj předmět zájmu: je zaměřená na profesionála pracujícího pro odbornou i laickou veřejnost a s **odborným vzděláním na terciární úrovni**, které by měla v rámci rozsáhlejšího profilu definovat škola ve svém programu a které by mělo tvořit logický celek a připravovat pro odbornější kompetence nežli je např. úroveň 1 a 2 Průvodce, na které v řadě případů stačí jiná střední, nebo dokonce základní škola či krátké zaškolení. C05 používání cizího jazyka např., C 06 mezilidská komunikace, C 03 audiovizuální komunikace nebo I01 Vztahy s klienty a uživateli. **Orientace v jednotlivých stupních obtížností pak byla pro předkládanou práci příliš detailní a složitá.**
- Zajímavé a podnětné bylo stanovení jednotlivých **úrovní profese podle Průvodce**
  - Asistent v informačních službách (odpovídá vykonávání jednoduchých činností)
  - Technik v informačních službách (odpovídá samostatné práci v informační instituci)
  - Manažer v informačních službách (umí organizovat práci druhých)
  - Expert v informačních službách (je schopen najít řešení nového programu a vykonávat specifické úkoly)

Pro porovnání jsou na tomto místě uvedeny úrovně americké **ALA**

- Knihovnický asistent a technik (Library Assistant and Technician)
- Knihovník (Librarian)
- Manažer knihovny (Library Manager)
- Ředitel knihovny (Library Direktor)
- Jiný profesionál (Other Professional)

Z výše uvedeného porovnání je patrné, že terminologie oboru je opravdu velmi nejednotná. Schéma Průvodce je širší a více odpovídá stavu profese, schéma ALA je dobře a čitelně propojeno s dosaženým stupněm vzdělání, a pokud bychom zakomponovali hledisko CILIP, pak se jedná o další přístup kombinující školní i mimoškolní vzdělání a certifikaci informačního profesionála. Je těžké rozhodnout, které

z uvedených schémat více odpovídá potřebám praxe, protože právě ta by měla být východiskem k vytváření pozic a jejich hierarchií.

Např. termíny **Asistent v informačních službách (Průvodce)** a Knihovnický asistent a technik jsou jistě porovnatelná povolání, ale u Průvodce chybí vymezení požadovaného vzdělání, v případě ALA tento odborník nemá vysokoškolské vzdělání a v případě CILIP se jedná o pozice pouze certifikované profesní organizací.

Terminologická poznámka: v prostředí Evropy není příliš využíván termín technik v souvislosti s informačními službami a ve smyslu popsaných činností. Průvodce také nezdůvodňuje zařazení manažerské pozice níže nežli pozici experta, což není běžné, a tyto činnosti jsou většinou chápány a zároveň honorovány jako rovnocenné a plnohodnotné.

Z hlediska potřeb předkládané doktorské práce i české praxe chybí v Průvodci sepětí s určitým kvalifikačním stupněm a propojenost s připravovanou Národní soustavou kvalifikací nebo s určitou profesní certifikací tak, jak to známe např. z USA a Velké Británie.

Trendem v Evropské unii je sjednocovat vzdělávání a provazovat jej s nároky na získané kompetence. I když se řeší možnost alternativních způsobů získání kvalifikace, vždy se definuje středoškolská, bakalářská, magisterská či vyšší úroveň. Je často podkladem pro tarifní třídy a pro mzdu zaměstnance, především ve státních organizacích. Ale v praxi i soukromé firmy a organizace vycházejí při stanovení mzdy ze získaného vzdělání více nežli z jeho kompetencí a schopností.

Ke stanovenému cíli zjistit, co by měl umět informační specialista, vede tedy cesta opačná: požadavek na výši vzdělání pro určité pracovní náplně, naplnění studijních programů požadovanými kompetencemi a následné pracovní zařazení zaměstnance.

Není také jasné, **kdo bude kompetentně měřit** stupeň kompetence podle Průvodce. Běžně je kompetence měřena např. školní známkou nebo certifikátem. Pokud bude hodnocení na jednotlivých vedoucích pracovnících, půjde o velmi subjektivní akt. Jedná se tedy o první krok, po němž by měl být vypracován určitý jasný prováděcí plán a konkrétní představa. U dalších citovaných pojetí CILIP nebo ALA se jedná vždy o získání profesní kvalifikace nebo o získání vysokoškolské kvalifikace; je tedy **jasně daná skupina hodnotitelů a tím i objektivnost celého systému.**

Celkově lze Průvodce hodnotit pozitivně. Jeho hlavní nevýhodou však je, že vznikl jaksi odděleně bez vazeb na snahy Evropské unie, bez vazeb na průzkum profesních organizací z anglofonní oblasti v Evropě nebo jinde ve světě a že je pouhou teoretickou, i když zajímavou úvahou o tom, kdo je informační profesionál.

Pokud však jejím cílem bylo udělat terminologicky jasno, výsledek je spíše opačný. Po jejím přečtení opravdu čtenář neví, kdo je to informační profesionál a co si s Průvodcem počít.

Práci s Průvodcem a jeho lepšímu porozumění pak brání jeho česká stylistika a následná malá nesrozumitelnost řady výroků.

6.3 Národní soustavy kvalifikací (NSK)

Další iniciativou, která se v budoucnu profilu informačního specialisty jistě dotkne, bude jeho zapracování do projektu Národní soustavy kvalifikací (NSK) a v širším smyslu do **Rámce kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání**. Na stránkách společnosti TREXIMA se dočteme následnou charakteristiku:

„Tento projekt je řízený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy s finanční podporou Evropského sociálního fondu. Hlavním řešitelem projektu je Národní ústav odborného vzdělávání a společnost Trexima působí jako hlavní dodavatel podílející se na řešitelských aktivitách v oblasti tvorby metodiky, komunikace se sociálními partnery a tvorby informačních systémů.“ (23)

Projekt předpokládá existenci několika alternativních cest k získání určitých kompetencí: *„Systémy uznávání kvalifikací je třeba založit na uznávání výsledků učení a vzdělávání, nezávisle na způsobech a formách vzdělávání. To vyžaduje jednak legislativní oporu, jednak existenci soustavy, která bude výsledky učení popisovat.“ (23)*

Aby výsledky učení byly všem srozumitelné, je nutné je promítnout do přehledné a jednoznačně popsané soustavy. *„Tento účel bude plnit Národní soustava kvalifikací (NSK), která by měla umožnit jejich identifikaci, třídění a zařazování, měla by vytvořit podmínky pro jejich uznávání a certifikaci. NSK nebude nahrazovat stávající kvalifikační a vzdělávací systémy, ale bude se snažit o jejich provázání, zastřešení a zprůhlednění. Bude tvořit spojující systémový rámec pro počáteční a další vzdělávání.“ (23)*

Na stejné straně na jiném místě se dále dočteme:

„Cílem NSK je vytvořit systémové prostředí, které bude podporovat srovnatelnost výsledků učení dosažených různými formami učení a vzdělávání umožňující uznávání skutečných znalostí a dovedností nezávisle na formách učení a vzdělávání, přenos požadavků světa práce do vzdělávání, veřejnou informovanost o všech celostátně uznávaných kvalifikacích, srovnatelnost kvalifikačních úrovní v ČR a v EU.“ (23)

Výsledkem by měl být spokojený občan: *„Občan by neměl být soustavou omezován, ale naopak by mu měla nabídnout možnost prokázat svou kvalifikaci, pokud to zaměstnavatel bude vyžadovat, a možnost skládat zkoušky pro úplné kvalifikace, aniž by před tím musel absolvovat několikaletou školní přípravu.“ (23)*

Na rozdíl Průvodce, analyzovaného v kapitole 6.2, budoucnost tohoto materiálu by měla být jasnější: NSK vzniká v souladu se zákonem o uznávání výsledků dalšího vzdělávání a jejím cílem je uvést tento zákon v život.

Při formulování strategie plánu NSK byl použit termín „výsledky“ učení a vzdělávání, což se dá chápat jako alternativní termín pro kompetence absolventa. *„NSK má tvořit společný systémový rámec pro všechny formy učení a vzdělávání. Nejvhodnějším srovnatelným atributem všech forem a způsobů učení a vzdělávání jsou jejich výsledky. Proto budou stavebními prvky architektury NSK výsledky učení a vzdělávání.“* Pokud přijmeme tento závěr, pak je výše citovaný plán ve shodě s dílčím cílem Průvodce: vymezit kompetence jednotlivých kvalifikací.

Další tzv. „architektura“ vznikajícího systému je dobře propracovaná a nabízí podmínky pro konkrétní práci se soustavou. Jako velmi výhodné a operativní se jeví rozdělení kompetencí na tzv. jednotky.

Jednotky NSK – těmito jednotkami budou kvalifikace, které jsou dvojího typu:

- **Úplná kvalifikace** – způsobilost vykonávat určité povolání (příp. více povolání)
- **Dílčí kvalifikace** – způsobilost vykonávat určitou pracovní činnost nebo ucelený soubor pracovních činností umožňujících profesní uplatnění.

Za pozitivní lze považovat vymezení určitých realizačních subjektů, kterými přes snahy o alternativní postupy při získávání kvalifikací zůstávají školy. *„Prostřednictvím úplných i dílčích kvalifikací budou formulovány požadavky světa práce na vzdělávací sféru. NSK tak bude působit jako spojovací most mezi trhem práce a vzděláváním.“ (23)*

Dále nelze než chválit, protože součástí plánu je přesně to, co u Průvodce postrádáme, a to vytvoření určitých jednoznačných standardů, které nebudou dále mělněny tím, že k naplnění kompetencí může dojít pouze do jisté míry tak, jak to řeší Průvodce, ale předpokládá strukturování požadavků na příslušnou kvalifikaci a vytváří i nástroje pro objektivní měření kompetencí.

Standardy NSK – budou standardizovaným způsobem popisovat kvalifikace a budou dvojího typu:

- **Kvalifikační standard** – strukturovaný popis požadavků na příslušnou kvalifikaci, bude souborem kompetencí požadovaných pro příslušnou kvalifikaci.
- **Hodnotící standard** – soubor kritérií a postupů pro ověřování požadavků na kvalifikaci, stanovuje, jak ověřit, zda zájemce o tuto kvalifikaci příslušné kompetence skutečně má

Velmi logické je i začlenění systému do školského systému ČR po úroveň VOŠ. Vysoké školy jsou z koncepce vyjmuty vzhledem k obtížnosti a různorodosti kompetencí absolventů a celý systém končí na úrovni VOŠ. V blízké budoucnosti se ale předpokládá dopracování celého systému včetně vysokých škol.

NSK se bude členit ve vertikálním směru, bude respektována úroveň definovaná českým vzdělávacím systémem a bude navazovat na úrovně definované v Evropském kvalifikačním rámci .

Kvalifikační směry (skupiny oborů) - budou NSK členit v horizontální rovině (tedy z hlediska odborného směru), budou respektovat členění do skupin oborů používané v českém vzdělávacím systému

Komentář k NSK

Celý systém NSK je chápán jako smysluplný nástroj k vytvoření transparentnějšího prostředí a pro sjednocení jak školního vzdělávání, tak i profesních a jiných certifikací. Pokud by toto sjednocení nebyla schopna provést sama profese na profesní úrovni, tento nástroj bude mít jistě motivační charakter a povede k transparentnějšímu prostředí i v oblasti informační profese.

NSK podporuje i trend Evropské unie o alternativním vzdělávání a vzniku nových cest k získání úplné kvalifikace - na základě získání dílčích kvalifikací bez nutnosti absolvovat školní vzdělání. Tento trend je za současného stavu profese velmi žádoucí.

Dílčí závěry

Pro studijní program z výše uvedených zjištění vyplývá, že je nutné:

- Zapracovat jej na úrovni VOŠ do NSK
- Podílet se na zapracování studijního programu na úrovni bakalář
- Připojit se k uznávání mimoškolních forem vzdělávání
- Spolupracovat s profesními organizacemi a vytvořit systém jednotných certifikací
- S ohledem na budoucí trendy zamyslet se nad uznáváním dílčích kvalifikací na úrovni: VOŠ -VOŠ, VOŠ – VŠ
- Vytvořit prostupnou síť, která by vzdělání této profese zefektivňovala
- Přizpůsobit i metodiku vzdělávání a měření kompetencí informačního profesionála tomuto trendu

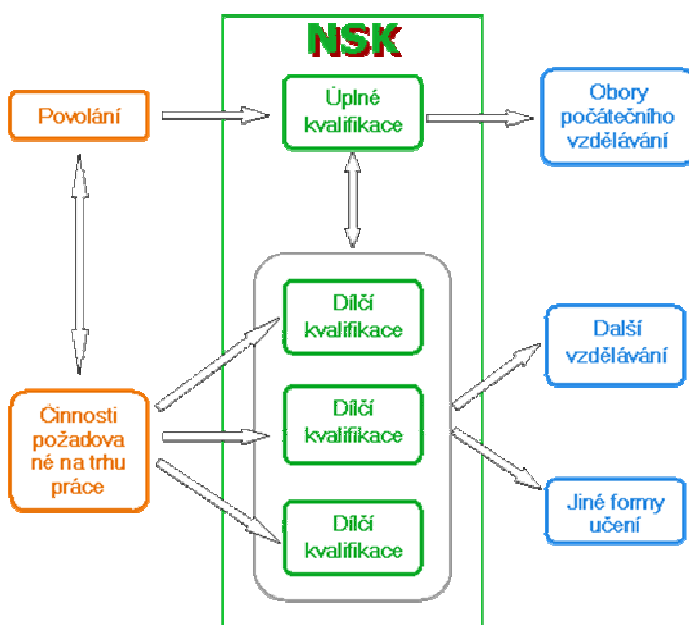

Schéma 6.1 Národní soustava kvalifikací (23)

7 Zkušenosti zahraničních vysokých škol

Kapitola o zkušenostech partnerských škol byla do předkládané práce zařazena proto, že sumarizuje zkušenosti z praxe jiných podobně orientovaných škol, které jsou pro vytváření nového studijního programu velmi cenné.

Velmi důležité jsou samozřejmě názory profesních organizací, ale ani jejich názory nemusí být stoprocentně správné. Otázky, které si musí tvůrci nových programů položit, jsou např. Mohou školy akceptovat doporučení expertů v plné míře? Představují profesní organizace se svými dlouholetými strukturami a tradicemi opravdový trh práce? Není skutečný trh práce mimo jejich struktury?

Vysoké a odborné školy hrají ve vzdělávání dvojí roli: spolupodílejí se také na vytváření teorie oboru, ale jsou z pochopitelných důvodů i v roli realizátora těchto teorií. Ani sebelepší vize však nemůže být naplněna, nerespektuje-li konkrétní vzdělávací zařízení kromě potřeb celé společnosti svá regionální specifika, neřídí-li se ekonomikou i sociální situací své země a není-li schopná reflektovat na to, co chce odborná praxe. Vysoké školy a jejich praxe jsou cenným nositelem praktického know-how získaného v procesu realizace. V neposlední řadě jsou to právě ony, které jako odběratelé peněz ze státního rozpočtu nejvíce riskují a mohou být osočeny z neefektivního vynakládání státních peněz v případě, že vzdělávají nezaměstnatelné absolventy, nebo pokud není o studijní obory zájem ze strany potenciálních studentů.

Tyto prakticistické faktory usměřňují finální podobu studijního programu zásadním způsobem.

Není technicky možné, aby byla analyzována situace na všech klíčových univerzitách, která by mohla přinést objektivní pohled na situaci. Je však možné dát se cestou podrobnějšího analyzování vybraných příkladů. Byly vybrány subjektivním způsobem, neboť každá takováto analýza v sobě skrývá řadu bariér:

- **Jazyk** – pro detailní studium prostředí i materiálů se tvůrce neobejde bez dobré znalosti jazyka analyzované instituce. Z těchto důvodů byla zvolena anglická a německá jazyková oblast.
- **Znalost prostředí** – pro porozumění problematice nestačí informace dosažitelné na webech nebo získané komunikací mailem. Zvolené instituce jsou partnerskými školami VOŠIS Praha a předkladatel práce měl možnost dlouhodobě a detailně sledovat vývoj těchto škol, ptát se kolegů na konkrétní problémy a konzultovat řadu otázek.

Spolupráce katedry informačních a knihovnických studií MMU Manchester a VOŠIS Praha začala v roce 1992 a od té doby nepřetržitě pokračuje. Jedná se o spolupráci při vytvoření prvního studijního programu VOŠIS, o průběžnou konzultaci studijních programů, o výměnu vyučujících, vzájemné organizování exkurzí a výměny praktikantů.

Daleko menší tradice má spolupráce s rakouskou Fachhochschul Studiengange Burgerland - katedra Information Berufe. Tato škola staví na jiných tradicích, má krátkou, ale dynamickou historii, do níž vstoupila VOŠIS v roce 2004 výměnou studentů a vyučujících v rámci programu Erasmus EU.

7.1 Vývoj vzdělávání informačních specialistů ve Velké Británii

Místo úvodu do problematiky bylo využito myšlenek **Kevina Mac Garryho**, který ve své stati Professional Education: Some Reflections vystihl hlavní proměny profese v posledních zhruba padesáti letech, které se dá s jistými odchylkami považovat za prototyp vývoje oboru v Evropě obecně. (49)

Knihovnické a informační školy byly ve Velké Británii zakládány většinou v 60. a 70. letech. Koncem 70. let mění tyto školy své názvy a snaží se postihnout širší záběr informační profese. Některé z nich sice zůstávají u termínu Librarianship, ale stále častěji si uvědomují, že knihovny nejsou jediné instituce ve světě informací. Je to doba, kdy je v USA velmi populární **Informační věda**.

• 50. a 60. léta

Hlavní vliv na osnovy knihovnických škol mají podle Mac Garryho následující fakta: V 50. a 60. letech je to Ranganathanova teorie, která patří k nejcitovanějším. Použitelnost této teorie v praxi však byla vždy velmi nízká a sama teorie málo srozumitelná, a tak se od ní začalo upouštět.

Jiným podnětem je **informační a komunikační teorie** Warrena Weavera a Claudie Shannona, která začala být populární a byla citována v mnoha odborných časopisech o informační vědě. Tato technicky orientovaná teorie však není dost dobře aplikovatelná na potřeby knihovnických služeb. Je to doba, kdy se odborníci tzv. teorie informací pokoušejí aplikovat všude: ať již v lidské společnosti, nebo v oblasti fungování nervového systému.

- **70. léta**

Rychlý pohled do odborné knihovnické literatury počátku 70. let říká, že vydavatelé konzervativních knihovnických časopisů zamítají taková témata, jako je komunikace, masmedia apod. Přesto bylo však jen otázkou času, než se tato témata dostala do osnov knihovnických škol.

Novinkou této doby jsou předměty, jako **Počítače a knihovny**, Počítače v knihovnách apod. V osnovách knihovnických škol převažují takto orientované předměty natolik, že to trochu vyvstává obava, aby knihovnické školy nebyly pohlceny katedrami informačních technologií.

Na základě futurologických předpovědí se ale do osnov začínají dostávat i jinak orientované předměty, jako např. **Výchova pro volný čas**. Předpokládalo se totiž, že lidé musí svoje volno trávit kreativně a že se na tom knihovníci budou podílet.

V roce 1964 začala **spolupráce s CNAA** (Council for National Academic Awards), která měla za úkol provádět validaci studijních programů nabízených vyššími odbornými školami (colleges) a polytechnikami v UK.

- **Konec 70. let**

V té době vzrostla nezaměstnanost v knihovnictví a tak knihovnické školy musí čelit nadprodukcí knihovníků. Proto učitelé těchto škol začínají přemýšlet o změně sylabů, změně taktiky výuky a o dosažení **vysokoškolského statusu jimi přednášeného odborného vzdělání**.

Jak se již často stává, praxe předešla toto teoretické přemítání. V roce 1977 se konala pod vedením The Library Association první konference o školních osnovách v Aberystwyth. Ukázalo se zde, že **syklady odborných předmětů jsou velmi úzké a konvenční**. Reprezentativní vzorek typických osnov té doby:

- Katalogizace klasifikace
- Bibliografie
- Práce s fondem – správa fondů
- Literatura
- Specializované knihovnictví

Pro oblast vysokoškolského vzdělání byly tyto předměty využity a přestrukturovány tak, aby odrážely požadavky na akademickou úroveň - vysoké školy. Vytvářejí se takové předměty, jako např. Správa fondů (Management of Resources) . Obsah tohoto

předmětu byl vytvořen jako univerzální společný základ tak, aby vyhovoval různým typům knihoven. V rámci osnov se pak objevují specializace zaměřené na jednotlivé druhy knihoven: kartografické knihovny, knihovny nemocnic, mobilní knihovny apod. To vede samozřejmě k mnoha duplicitám a plýtvání časem studijního programu.

- **80. léta**

V této generaci se podařilo dostat studium knihovnictví na **bakalářskou úroveň**. Především v Strathclyde, Loughborough a Aberystwyth. Toto studium bylo většinou zařazeno do tzv. **interdisciplinárních studií** – studovalo se s jiným studijním oborem dohromady. Objevuje se stále častěji otázka: **Je knihovnictví věda?** Častým závěrem té doby je, že se o vědu nejedná, obzvláště v některých oblastech. Panovalo např. mínění, že k práci ve veřejné knihovně patří spíše sociologické vzdělání.

Jaké byly hlavní argumenty pro podporu knihovnictví jako vědy:

Knihovnictví sice nemá žádný hlavní předmět zkoumání, ale knihovníci organizují nutné operace pro ostatní vědecké disciplíny (řídí zaznamenané myšlenky ostatních věd). Po překonání počátečního skepticismu se vyprofilovala teorie oboru a studia se začala rozvíjet.

Až do roku 1991 to byla CNNA jako jediná organizace v UK, která směla validovat neuniverzitní programy a vydávat akademické tituly. Tato organizace vytvořila speciální panel a řídila učební osnovy 9 vybraných knihovnických škol téměř po čtvrt století. Její přínos byl obrovský, pracovala v oblasti péče o kvalitu, starala se o kvalifikaci učitelů apod. Zpracovala také základní kritéria pro hodnocení kvality studia. Pro zajímavost je zde uvádíme:

Struktura studijního programu

- Obsah a organizace
- Metody výuky
- Studium a jeho hodnocení
- Pokrok studentů
- Informační zdroje pro studium (od 80 let podpora rozvoje ICT)

Postupem času, kdy se polytechniky chtěly stát vysokými školami, přidal se k těmto kritériím ještě výzkum oboru. K hlavním kritériím se řadí ještě další: co je jádrem studia, kvalita praxe, podíl přenositelných dovedností (transferable skills), zaměstnatelnost absolventa apod.

Propagoval se též hlavní princip, podle kterého se má nový studijní program vytvářet:

- Potřeba formulování cílů výuky vzhledem k ekonomickým a společenským potřebám společnosti
- Organizace obsahu do smysluplných a logických celků
- Přizpůsobení sylabů studentovým možnostem, vzdělání a způsobu myšlení tak, aby výsledek byl produktivní
- Možnost provést hodnocení, zda obsah odpovídá potřebám společnosti

V polovině 80. let zasahuje do studijních programů jako společenská potřeba problém **minorit** a proto průzkum jejich potřeb provádí British Library spolu s veřejnými knihovnami. Knihovnické i jiné školy mají za úkol vyrovnat se s rozdílnou úrovní předchozího vzdělání cizích studentů.

Jiným problémem bylo zapojit do studia **dospělé studenty**, kteří již pracují a chtějí si zvyšovat kvalifikaci. **1989** byla založena **Access Course Recognition Group**, aby vytvořila národní síť vzájemného uznávání kvalifikací. Další důležitou změnou bylo zařazení knihovnictví do akademického (professional) odborného (vocational) vzdělávání (education).

Problém praxe

Knihovnické školy byly založeny na technicky orientovaných znalostech a jsou na pomezí mezi akademickým a technickým obsahem. Proto pro profesionály těchto škol je např. velmi důležitá praxe. Její pozice v rámci vysoké školy naráží často na nepochopení a na snahu zkrátit o tuto dobu studijní program a ze tříletého bakalářského programu vytvořit dvouletý. Daleko menší problém to je pro Master Degree, protože při této praxi studenti píší diplomové práce.

• 90. léta

The Education Reform Act 1999 vytvořil revizi univerzitních statusů v UK. Vznikly variantně staré a nové univerzity (bývalé polytechniky). Tento materiál odrážel cíle státní politiky - vytvořit větší konkurenci mezi vysokými školami. Pro současnost oboru jsou ve velké Británii důležité dva další dokumenty:

Education and training in 21. Century. Higher Education: a New Framework, 1991, dále **Zákon z roku 1992 The Further and Higher Education Act** (zákon o dal-

ším a vysokém vzdělávání), který odstranil rozdíly mezi starými a novými univerzitami, postavil je na roveň ve výzkumné a grantové činnosti a otevřel plně všechny britské univerzity konkurenci.

Novým trendem 90. let se stává zajištění kvality . Tento proces je spojen s novým orgánem: **Academic Audit Unit**, který je nezávislý a provádí kontrolu kvality na univerzitách, poskytuje veřejnosti indikátory kvality a dodává o tom informace potenciálním studentům.

V 90. letech došlo k radikální **změně potřeb trhu práce**. Objevily se požadavky soukromého sektoru, který informačního profesionála začíná zaměstnávat. Tradiční názvy knihovnických škol se mění a do studijních osnov se dostávají takové předměty jako jsou informační technologie, ekonomické vědy, studium médií apod.

Na konci 20. století resort informačního vzdělávání se začíná měnit. Hlavní iniciativu v tom hraje **National Training Organization for LIS**. Některá témata, jako práce dětských knihoven zanikají, nová, jako Informační politika, Studium národního dědictví, vznikají. Podle odhadů odborníků hlavním trendem, který ovlivní obsah osnov, bude jistě **globální kulturní systém, světové informační systémy, mezinárodní turistika, světová ekologie, lidská práva, světová náboženství**.

Profesní profily a jejich obsahy

Ještě v roce 2000 se debatovalo o dvou profesionálech: knihovnickém a informačním. **Co se týče kompetencí, bylo jasné, co má být profesní náplní knihovníka, ale velmi nejasné, nebo méně jasné bylo, kdo je informační profesionál**. Hlavní důvode, můžeme vidět v tom, že informační profesionál neměl na rozdíl od knihovníka vymezený okruh pozic a definován přesný sektor, ve kterém nachází své uplatnění.

Posun v názoru vyjadřuje např. názor ALA (report by Wilder 2000), který uvádí pět nových rolí knihovníka:

Prostředník – pomáhající najít zákazníkovi cestu informačním bludištěm	Intermediaries – helping customers to find their way through the information maze
Informační expert – interpretující informační zdroje, vyhledávající tyto zdroje	Information experts -interpreting information requests, finding information sources, Repackaging information
Poradce – poskytující pomoc a asistenci např. při využívání počítačů	Advisers – providing help, for example assistance in using computers
Podpora vzdělávání - koučování a mentorování	Learner support – acting as coaches, trainers and mentors
Management a podpora	Management and support

Tabulka 7. 1. Nové role knihovníka koncem 90. let podle Wilsona (49, s. 74)

- **Počátek tohoto tisíciletí**

V dubnu 2002 byl vytvořen Institut Knihovnických a informačních profesionálů CILIP (The Chartered Institute of Library and Information Professionals), jenž se systematicky stará o profil informačního profesionála v širším slova smyslu a pečuje o to, aby kvalifikace této profese odrážela profil a změny informační společnosti. Tato organizace vznikla fúzí bývalé Knihovnické asociace LA a Institutu Informačních vědců (IIS). Dnes je největší profesní organizací ve Velké Británii, která ovlivňuje tvář profilu informačních profesionálů v celé Evropě. (44) Činnosti CILIPU byl detailněji popsány v kapitole 5.4.

7.2 Možnosti získání profesní kvalifikace ve Velké Británii (v roce 2006)

Za současným stavem oboru informační profesionál je ve Velké Británii (UK) patrná systematická a dlouhodobá péče o obor, podložená téměř šedesátiletými tradicemi. Její výsledky ovlivňují tvář evropského knihovnictví nejen pro svou kvalitu, ale i pro kvalitu vzdělání i informačních služeb.

Velká Británie umožňuje již tradičně získat odbornou kvalifikaci různými způsoby: Profesní certifikací nebo certifikátem získaným studiem odborné školy. Hlavní certifikace představuje síť kvalifikací CILIP (viz kap. 5.4).

- **Profesní certifikace**

Jedná se především o profesní certifikace CILIP, ale existuje zde řada dalších certifikací, které nespravuje CILIP, ale jiné profesní organizace a vzdělávací zařízení.

- **Certifikace získaná v rámci studia odborné školy**

Soustavu škol řídí ve Velké Británii Ministerstvo pro vzdělávání a dovednosti (Department for Education and Skills – DfES).

V rámci odborného studia je možné získat v profesi informačního profesionála následující certifikace:

- **Certificate level**

U držitele tohoto titulu se předpokládá, že má základní znalosti studovaného oboru a bude umět řešit problémy z různých pohledů. Tento certifikát obvykle nabízí odborné školy a k jeho dosažení je zapotřebí jednoho roku denního studia.

- **Intermediate level (Národní diplom)**

Tento titul lze získat po třech letech studia na vyšší odborné škole. Řadí se už mezi základní tituly (ale není akademický) a student ho obdrží po třech letech denního studia. U držitele s tímto titulem se předpokládá, že chápe hlavní zásady svého oboru a je schopen nacházet nová řešení problémů, rychle se učí a umí své znalosti široce uplatnit.

- **Bachelor Level (Bakalář)**

Přehled certifikovaných typů bakalářských a magisterských titulů LIS akreditovaných CILIP (září 2006)⁹:

BSC (Hons)	Bachelor of Science (Honors)	Bakalář přírodních věd
BA (Hons)	Bachelor of Art (Honors)	Bakalář společenských věd
MSc	Master of Science	Magistr přírodních věd
MA	Master of Art	Magistr společenských věd

Vliv profesní organizace CILIP je i v oblasti školství silný, a tak je možné např. získat titul bakalář studiem organizovaným profesní organizací. Upřesňující závorka za bakalářskými tituly ve výše uvedeném textu je důležitá, neboť vyjadřuje, že se jedná o vysokoškolský titul (na rozdíl od titulu profesního, který nepatří do vysokoškolské nomenklatury).

Na rozdíl od praxe České republiky existuje několik typů bakalářských i magisterských titulů. To souvisí s tím, že obsahy studijních oborů směřují k hraničním disciplínám, jako je sociologie (především masmédiá), informační technologie, ekonomie apod. Někdy je studium informačního specialisty studováno jako dvojbor: spojení s medicínou, s farmacií, s cizími jazyky apod. Studium je také někdy chápáno jako úzké studium, které se specializuje na práci s informacemi v konkrétní oblasti lidského poznání.

- **Master Level (Magistr)**

Titul magistr je obvykle získán v rámci dvoustupňového vysokoškolského studia jednoletým postgraduálním studiem (po ukončení studia na úrovni bakalář). Magis-

---

⁹ Spolupráce škol a profesních organizací je ve Velké Británii velmi těsná. Řada vysokých škol má studijní programy certifikované CILIP. U většiny oborů je povinná nebo nepovinná praxe v délce od čtyř týdnů až do jednoho roku. Absolvování této praxe bývá podmínkou CILIP pro získání profesního certifikátu.

terský diplom studenti obdrží po složení zkoušek (a splnění dalších povinností) na úrovni postgraduálního diplomu a po napsání diplomové práce.

- **Doctoral level (Doktor)**

Titul získá absolvent magisterského stupně obdobně jako v celé Evropské unii dalším vysokoškolským studiem a obhájením doktorské práce.

V posledních letech je informačním specialistům nabízeno vzdělání na bakalářské i magisterské úrovni s možností **prostupnosti** na různých úrovních (např. pokud nemá zájemce o bakalářské studium A level (obdoba naší maturity), ale má alespoň roční praxi v oboru, může být přijat k bakalářskému studiu, níže postavený Národní diplom je možné si doplnit ročním studiem a získat titul bakalář apod. (viz schéma 5.2).

Všechny školy nabízejí studium v **denní, některé v kombinované i dálkové formě**. Všechny programy jsou až na výjimky řešeny modulárně, školní rok je rozdělen do semestrů nebo v některých případech do ročních modulů. Podle zásad boloňské deklarace se dnes studijní programy rozdělují do samostatného bakalářského a magisterského cyklu. U denní formy je obvykle denní bakalářské studium tříleté (dálkové čtyřleté) a denní magisterské studium roční (dálkové dvou až tříleté).

Kromě získání magisterských diplomů se dá většina oborů ukončit také na postgraduální úrovni nižším certifikátem (studenti projdou vzdělávacím procesem, ale nepíší diplomovou práci). Absolventi mohou tedy získat jenom vysokoškolský certifikát (např. projdou čtyřmi moduly) nebo diplom (projdou např. osmi moduly). **Vedle magisterských diplomů tedy čím dál častěji univerzity také nabízí postgraduální certifikáty (PGCert) a postgraduální diplomy (PGDip)**, a to nejen u studijních oborů týkajících se informačních specialistů, ale ve všech studovaných oborech.

7.3 Přehled vysokoškolského vzdělání informačního specialisty ve Velké Británii

V další části práce byla provedena analýza škol, které ve Velké Británii poskytují vysokoškolské vzdělání. Nutno podotknout, že orientace ve školách i oborech byla velmi obtížná a překonat bariéru formální nejednotnosti názvů škol, programů i nejednotnost obsahů je téměř nemožné.

Získat vzdělání informačního specialisty je možné ve Velké Británii na několika úrovních v řadě vyšších i vysokých škol, které obvykle spolupracují s profesní organizací CILIP. Je velmi obvyklé, že díky zastřešení této organizace jsou podobně nazvané studijní obory obsahově stejné, že jednotlivé univerzity, které si své obory daly certifikovat CILIP, spolupracují daleko těsněji na vytváření studijních programů. Rovněž tak na výuce a vědecké spolupráci, publikování učebních textů i skript, jež zaštiťuje CILIP a profesní vydavatelství FASET.

Z tzv. Wilsonova seznamu škol, které vychovávají informační specialisty (World list of Departments and Schools of Information Studies, Information Management, Information Systems, etc.) (47) a ve kterém se objevuje v UK na sto studijních programů, jejichž relevance je někdy nízká a rozptyl velmi široký, bylo vybráno jako nejrelevantnějších 9 univerzit, jejichž vybrané studijní programy jsou certifikovány CILIP.

Z informací, které univerzity poskytují na svých webech, byly pak zobecněny některé závěry. Ty potom byly následně potvrzeny na základě korespondence s anglickými kolegy. U každé univerzity jsou uvedeny obory, které jsou určeny pro informační profesionály a jsou certifikovány CILIP. Vzhledem k širokému rozptylu názvů těchto oborů bylo provedeno porovnání těchto názvů a jednoduchá frekvenční analýza pomocí vyhledávače Google (viz poslední odstavec legendy k tabulce 7.2).

Univerzita	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r	s	u	v	w	X	y	z	x	y	z		
Liverpool John Moores University					a											a													
Loughborough University				a	a	a											a	a	a										
Northumbria university (Newcastle)		a			a	a														a									
Robert Gordon University (Aberdeen)			a			a	a	a																					
University College London	a		a						a	a												a							
University of Brighton		a									a	a										a	a						
University of Sheffield		a											a				a					a		a					
University of Strathclyde (Glasgow)		a	a												a	a													
Manchester Metropolitan University		a			a																	a				a	a	a	a

Magisterský obor

A	MSc Information Science – informační věda	795 mil +
B	MSc Information Management – informační management	867
C	MA / MSc Library and Information Studies – knihovnická a informační studia	178
D	MA/MSc Electronic Publishing – Elektronické publikování	124
E	MA / MSc Information and Library Management – informační a knihovnický management	327
F	MSc Information and Knowledge Management – informační a znalostní management	326
G	MSc Records Management – management záznamů	137
H	MSc Information Analysis – informační analýza	740
I	MSc Electronic Information Management	222
J	MA Archive and Records Management – management archivnictví a záznamů	44,6
K	MA Electronic Communication and Publishing – elektronická komunikace a publikování	40,3
L	MA Information Studies – informační studia	508
M	MA Communication Studies – komunikační studia	233
N	MA Librarianship – knihovnictví	2,76
O	MSc Digital Libraries – digitální knihovny	70,1

Bakalářský obor

P	BA (Hons) Business management and Information – obchodní management a informace	968 mil
R	BSc (Hons) Information management and computing – informační management a počítače	599
S	BSc (Hons) Information management and Business Studies – informační management a obchodní studia	174
U	BSc (Hons) Information Science – informační věda	795
V	BSc (Hons) Information Studies – informační studia	512
W	BSc (Hons) Information Management – informační management	877
X	BA (Hons) Library and Information Studies – knihovnická a informační studia	178
Y	BA Accounting and Financial Management/Information Management – účetní a finanční management / informační management	74,6
Z	BSc (Hons) Information and communications	396
XX	BA (Hons) Information and Library Management	327
YY	BSc (Hons) Information Architecture	241
ZZ	BSc (Hons) Web content Management	536

Tabulka 7. 2 Přehled vysokoškolských oborů certifikovaných CILIP (stav 2006)

Kromě údajů o názvech studijních oborů jak na magisterské, tak i na bakalářské úrovni, je v posledním sloupci označeném + uvedena frekvence nalezených názvů oborů, jak se jevila ke dni 8. 3. 2007 ve vyhledávači Gogole. (4)

7.3.1 Typické rysy vzdělávání informačních specialistů ve Velké Británii (komentář současného stavu)

1. Převaha postgraduálních oborů

Ve studijních programech zaměřených na informační profesionály převažují postgraduální studijní obory (z celkových 62 programů uvedených na Wilsonově seznamu (47) má pouze 12 bakalářské programy, z nich je pouze 6 certifikováno CILIP).

Z provedené analýzy i ze slov anglických kolegů je patrné, že je v UK daleko větší zájem o studium magisterských programů, které je nabízeno bakalářům převážně jiných studijních oborů, nežli o bakalářské programy.

Na partnerské univerzitě Manchester Metropolitan university (MMU) v Manchesteru, na katedře Informačních studií a komunikace např. zájem o bakalářská studia klesl tak, že i když je přijímán každý zájemce o studium, stále se nedaří získat cílový počet studentů. Katedra vyrovnává tento deficit přijímáním více studentů do hraničních studijních oborů, o které je větší zájem. Negativním jevem je také to, že pouze asi třetina studentů studium úspěšně dokončí. Z celkového počtu 16 universit (uváděných na Wilsonově seznamu), které informační specialisty vzdělávají, se prakticky bakalářské obory otevřely v roce 2004 a 2005 na 3 univerzitách. **Zájem o magisterské obory je v současné době přiměřený a magisterská úroveň je považována za perspektivní.**

2. Oslabování termínu knihovnictví

Jak bylo zmíněno v úvodní podkapitole, v průběhu posledních desetiletí došlo k výraznému terminologickému posunu a vlastní slovo knihovnictví se vytrácí. Informační specialista je britskými univerzitami chápán podle pojetí CILIP, (44) ve kterém je knihovnictví pouze jednou z oblastí informační práce.

3. Názvy oborů

Knihovnické vzdělávání je obvykle rozšířeno na oblast informačních služeb. U sledovaných škol se u magisterských oborů nejčastěji objevuje kombinace **Information**

Management, Library and Information management, Information studies, dále je častý název spojený s elektronickým publikováním nebo s digitální knihovnou. Tento trend potvrzuje též statistika Google, ve které převažují termíny spojené se slovem informace nebo informační a management. Termíny, jako je např. Elektronické publikování nebo Digitální knihovna, zatím nenašly cestu do odborné literatury tak často. (viz tabulka 7. 2)

4. Kredity

Všechny sledované univerzity přešly na kreditní systém, který umožňuje lepší mobilitu studentů, ale většina z nich setrvává na tradičním anglickém systému, jenž na rozdíl od ECTS počítá dvojnásobek kreditů (např. v jednom semestru denního studia získá student studující v systému ECTS třicet kreditů, anglický student šedesát).

5. Flexibilita a mobilita

Velká Británie a její studijní nabídka má velký praktický význam pro studenty i absolventy v České republice. V roce 2004 se pro Čechy otevřely studijní možnosti v této zemi. Velmi flexibilní systém školství je zde otevřený každému cizinci a připravený přijímat studenty všech úrovní. Systém studia se drží evropských principů pevnějšího logického uspořádání studijního programu, kdy základ studia je pro studenta povinný, ctí určité návaznosti vyučovaných celků a je poměrně flexibilní nabídkou doplňujících volitelných předmětů. V porovnání s velmi volnými studijními programy USA se tato filozofie jeví pro tvorbu nových studijních plánů v obecné rovině jako přijatelnější.

7.4 Analýza studijních programů Department of Information and Communications Manchester Metropolitan University (DIC)

Pro výběr DIC vedly předkladatele následující důvody (50):

- jedná se o jednu z nejstarších a nejlepších knihovnických škol ve Velké Británii
- s touto školou spolupracuje VOŠIS již od roku 1992, a to nejen v rámci praktické výměny vyučujících a studentů, ale také při vytváření studijních plánů
- výše uvedená škola má velmi těsné vazby s CILIP a řeší problematiku pozice informačního profesionála v současnosti

- vybraná škola těsně spolupracuje s výzkumným a vývojovým centrem oboru CER-LIM (51)
- tato škola akceptuje úroveň VOŠIS a v souladu s boloňskou deklarácí umožňuje přechod absolventů VOŠIS do svých bakalářských programů

7.4.1 Hlavní body vývoje katedry DIC

Katedra vznikla z původní školy založené v roce 1962, kdy začíná existence tohoto studia.

V rámci studijních plánů došlo v historii školy k **následujícím změnám:**

- z úrovně polytechniky se škola dostává do oblasti vysokoškolských studií
- vytvářejí se bakalářské programy a oddělené magisterské programy
- obsahy programů jsou konzultovány s profesní organizací CILIP
- vyučující katedry úzce spolupracují s CILIP v oblasti výzkumu a didaktiky (e-learning)
- změnila se terminologie a došlo k přejmenování katedry ve prospěch obecných výrazů nahrazujících slovo knihovnictví
- kromě vlastní knihovnické specializace se vytvářejí i další specializace spojení s výměnou informací
- vytvořil se modulárně uspořádaný program
- na konci 20. století byly plně zavedeny metody počítačově podporované výuky (program)
- studium je orientováno na samostatné studium a na studium literatury a jiných informačních zdrojů, na tvorbu esejí a seminárních prací
- změnila se struktura studentů, jedná se převážně o dospělé studenty
- klesá zájem o bakalářské obory
- katedra se otevřela zahraničním studentům a přizpůsobuje jim své metody práce

7.4.2 Současný stav

Dnes je výše uvedená katedra jednou z osmi kateder Fakulty společenských věd, práva a sociálních věd - Humanities, Law and Social Sciences spolu s katedrou ekonomie, anglického jazyka, historie a historie ekonomie, katedrou jazyků, katedrou politologie a filosofie, sociologie a práva.

The Department of Information and Communications (DIC) má mezinárodní reputaci vzhledem ke kvalitě vzdělávání a výzkumné práce. Nabízí studijní programy jak bakalářské, tak i magisterské úrovně a doktorská studia. V oblasti výzkumu spolupracuje s Institutem pro výzkum informací (The Information Research Institute), jehož hlavním zaměřením je: přístup k elektronickým informacím, informační management a sociální informatika.

Katedra je i sídlem známého Centra pro výzkum knihovnického a informačního managementu CERLIM. (51)

Obecné cíle studia na katedře jsou na webových stránkách katedry charakterizovány takto:

- studium poskytne příležitost studentům, aby získali znalosti a dovednosti, které jim umožní pracovat v oblasti informací a komunikace v odborných, veřejných, soukromých a dobrovolných organizacích jako zaměstnanci nebo při vlastním studiu
- program bude přizpůsoben studentům s různou studijní nebo profesní minulostí a různými schopnostmi
- studenti získají řadu přenositelných dovedností potřebných k dalšímu studiu nebo různorodému zaměstnání a ke studiu v dospělosti
- program umožňuje studovat také neformálním způsobem, který podpoří požadavky jednotlivých studentů, umožní jim samostudium, využití a integrování praktických zkušeností a individuálních konzultací s lektory
- studenti se naučí vyhledávat informace a relevantní informační zdroje a zvládnou metody výzkumu a využití veškerých informačních technologií ve vybrané oblasti informační práce dle výše uvedených specializací
- naučí se prezentovat výsledky své práce přiměřeným způsobem
- získají kritický a konstruktivní přístup k učení
- naučí se pracovat nezávisle i jako členové týmu
- získají komunikační dovednosti v oblasti verbální i písemné komunikace
- získají znalosti o širším sociálním etickém a odborném kontextu
- naučí se řadu přenositelných dovedností: řešení problémů, týmovou práci, psaní zpráv, kriticky hodnotit, které jsou užitečné pro budoucí práci

7.4.3 Studijní programy DIC (stav 2007)

Přehled nabízených studijních programů v roce 2006/2007 (52)

Úroveň bakalář

- BSC (Hons) Information and Communications (Informace a komunikace)
- BA (Hons) Information and Library Management (Management informací a knihoven) *CILIP
- BSc (Hons) Information Architecture (Informační architektura)
- BSc (Hons) Information Management (Informační management) *CILIP
- BSc (Hons) Web Content Management (Management webových obsahů)

Úroveň Master

- MA Library and Information Management *CILIP
- MSC Information Management *CILIP

*CILIP – akreditováno CILIP

Podmínky studia

Přijetí ke studiu je podmíněno získáním certifikátů podobných naší maturitě (A level), ale jsou přijímáni i studenti, kteří mají odbornou praxi, jež jim může tuto zkoušku nahradit. Přijímáni jsou i studenti jiných oborů a je možné přistoupit do vyšších ročníků na základě uznání části vzdělání studia nižšího stupně.

Všechny programy je možno studovat denně, dálkově nebo kombinovaně. Délka denního studia: úroveň Bakalář - 3 roky, úroveň Master – jeden rok. Součástí bakalářského studia je praxe v délce 8 týdnů.

Vzhledem k zaměření předkládané práce, je bližší analýza provedena na bakalářských programech, které jsou relevantní jejím cílům a akreditovány *CILIP.

Bakalářské programy akreditované CILIP

Obecná struktura

Obecně jsou všechny programy vytvořeny šesti základními okruhy, které svědčí o tom, že snahou katedry je najít kompromis mezi technickými dovednostmi absolventů a současně znalostmi společenského prostředí, ve kterém probíhá výměna informací.

- Komunikace a sociální informace (Communication and Social Content)
- Informace a její obsah (Information and its Content)
- Vyhledávání informací (Information Retrieval)
- Management a organizace (Management Information Systems and Organizations)
- Metody a projekty (Methods and Projects)
- Programování a technologie (Programming and Technology)

Program nabízí dále v rámci jednotlivých specializací povinné a volitelné moduly. Celkový počet modulů v akademickém roce je šest a zpravidla mají rozsah jednoho akademického roku. Jako obecný model, na kterém lze demonstrovat obecnou strukturu programu, jejich logické návaznosti i propojení, byl vybrán program Management informací a knihoven. Tento program představuje tabulka 7.3.

7.4.4 Struktura bakalářského programu Management informací a knihoven (stav z roku 2006/2007)

Charakteristika programu

Jádrem programu, jak je z tabulky 7.2 patrné, je vyhledávání informací, řízení informačních systémů a organizací, informační a komunikační technologie (včetně možnosti výběru tvorby webových stránek) a služby uživatelům informací. Struktura programu se řídí doporučením CILIP a absolventi se mohou stát řádnými členy CILIP, což jim umožňuje další odborný růst po ukončení studia a kontakt s odbornou veřejností i s tvůrci teorie oboru.

Jednotlivé předměty jsou tvořeny rozsáhlými celky a často probíhají po celý rok. Student si může zvolit, zda chce zpracovávat bakalářskou práci, nebo ukončit pouze studijní program, aniž tuto práci zpracuje (viz informace o vysokém školství v UK).

V rámci předmětu Studijní vývoj je každému studentovi zadáno písemné vypracování portfolia všech odborných aktivit, samostatných prací, exkurzí a praxe a jejich hodnocení. Předmět je zakončen obvykle ústní prezentací a vede k rekapitulaci odborného pokroku studenta v průběhu studia i jako zpětná vazba pro vyučující i vedení katedry.

BA (Hons) Information and Library Management MMU

Ročník							Pozn.
První	Studium, komunikace a technologie Learning Communication and Technology	Management informačních systémů a organizací Management Information Systems and Organizations	Informační systémy a organizace jako sítě (včetně webů) Networked Information Systems and Organizations	Informační služby Information Services	Organizace informací Organizing Information	Informace a její kontext Information and its Context	6 povinných modulů
Druhý	Výzkumné metody Research Methods	Design informačních systémů Information Systems Design	Vyhledávání informací Information Retrieval	Management knihovních pramenů Library Resources Management	1 volitelný z okruhu Veřejné a školní knihovny nebo Komunitní informace nebo Informace ve zdravotnictví nebo Podnikové informace Public and Educational libraries Community Information Information in the health Service Business Information		4 povinné 1 povinně volitelný 1 volitelný
Třetí	Projekt nebo bakalářská práce Project (20 credits) OR Dissertation (20/40 credits)	Studijní vývoj a odborná praxe Learning Development and Professional Practice	Řízení lidských finančních zdrojů Human and financial Resources management	2 volitelný z: (v případě bakalářské práce pouze 1) Informace a společnost nebo Literatura a její čtenáři Teorie databází a Aidy Strategický management a informační systémy Současná témata a rešerše Information and Society Literature and its Readers Database theory and ICT Development Strategic Management and Information Systems Current Topics in Information Retrieval			3 povinné 2 povinně volitelné (40 kreditů za bakalářskou práci, počítá se jako 1* povinný a 1 * povinně volitelný /volitelný) 1 volitelný

Tabulka 7. 3. Studijní program Management informací a knihoven DIC

Velký důraz je u všech bakalářských programů kladen na odbornou praxi, která je hodnocenou součástí studia a umožňuje absolvování zahraniční odborné praxe nad rámec vlastních osnov. Student je veden k systematickému studiu zadáváním četných písemných prací, samostatných projektů a četby odborné literatury po celou dobu studia.

Profil absolventa

Studenti se naučí vyhledávat informace jak z elektronických, tak i tištěných informačních zdrojů, organizovat informace, aby byly vyhledatelné, aby je bylo možné analyzovat a syntetizovat získané zdroje, dále identifikovat problémy a hledat jejich řešení. Nejčastěji vy-užívanými aplikacemi jsou databázové systémy, e-mail, internet a www, on-line vyhledávání.

Katedra DIC má mnoho vazeb na knihovny na severozápadě UK a nabízí každému studentovi 4týdenní praxi na konci 2. ročníku. Pro zájemce o praxi v zahraničí je možné realizovat buď 4týdenní praxi nebo 13týdenní praxi s využitím grantů EU.

Uplatnění absolventa

Absolventi oboru jsou připraveni pro kariéru ve veřejných, akademických, obchodních knihovnách a informačních střediscích a pro stále se rozšiřující pole informačně orientovaných pozic mimo obor.

Hodnocení

Studenti jsou průběžně hodnoceni kombinovanými metodami, které dovolují studentovi demonstrovat své silné stránky a schopnosti různými způsoby. Jde např. o psaní esejí, zpráv, praktická cvičení, prezentace, testy a zkoušky.

7.4.5 Informační management (Information Management) Stav z roku 2006/2007

Informační management je chápán v **charakteristice programu** na webu MMU (50) „...jako koordinace a řízení informačních pramenů přiměřenými technologiemi za účelem dosažení cílů organizace“.

Efektivní rozhodování může být prováděno pouze tehdy, pokud byly využity vhodné informace. Informace a znalosti jsou nyní chápány pro vládu, korporace, akademické organizace jako klíčové. Informační dovednosti jsou proto v centru jejich zájmu.

Profil absolventa oboru

Student se naučí vyhledávat informace z elektronických i tištěných informačních zdrojů, organizovat informace, aby byly vyhledatelné, identifikovat problémy a hledat jejich řešení. Program připravuje podle výběru specializace pro získání speciálních znalostí v informačním managementu, v informacích ve zdravotnictví, podnikových informacích.

Obsah programu

Celkově je struktura programu totožná jako programu Management informací a knihoven, včetně počtu povinných i volitelných modulů (podobně i u ostatních bakalářských programů) včetně realizace odborné praxe (která je realizována ve firmách a obchodních organizacích).

První ročník je podobně jako u všech bakalářských programů DIC společný a umožňuje přestup mezi jednotlivými programy. Kromě řady společných předmětů ve vyšších ročnících se studenti studijního programu Informační management více koncentrují na oblasti na využívání informací v řízení organizací a firem. Klíčovými předměty jsou management informačních zdrojů, zpracování informací, vyhledávání informací, a design informačních systémů. Student dále může rozvinout své znalosti spojené s web designem, znalostním managementem, organizací firem a právními aspekty informací.

Uplatnění absolventa

Jako informační manažeři a informační profesionálové v různých sektorech, včetně velkých firem, samosprávě, zdravotnictví, finančních službách i právních službách. Všude tam, kde znalosti a informace jsou chápány jako kritická podmínky pro zajištění dalšího rozvoje organizace.

7.4.6 Joint program

Nabídka pro akademický rok 2006/2007 je rozšířena o tzv. joint programy, které jsou v podstatě dvouobory. Jedná se o kombinace: Informační management - Francouzština, Němčina, Společenské vědy, Italština a Španělština. O profil druhé části se stará v tomto případě příslušná katedra, většinou katedra cizích jazyků.

Charakteristika těchto programů většinou zdůvodňuje výběr kombinace oborů a jejich návaznosti. V případě kombinace s francouzským jazykem jde o kombinaci výuky v multimediální laboratoři DIC, v práci s CD ROM a on-line službami. Student

získá základy znalostí ICT pro vlastní kreativní práce v oblasti multimédií a základy práce s podnikovým softwarem.

Druhá polovina studijního profilu mu umožní získat vysokou úroveň znalosti cizího jazyka a využívat jej pro práci s multimédií. Díky kontaktu s rodilými mluvčími bude student i komunikačně dobře vybaven.

Absolvent bude schopen hodnotit kvalitu webu i jeho grafickou stránku a využívat těchto znalostí i mimo Velkou Británii. Podle výběru jazyka se student seznámí i s kulturou a sociálním prostředím zemí, kde se cizího jazyka využívá. Objevují se taková atraktivní témata, jako je v kombinaci s francouzštinou film, v kombinaci se španělštinou je program zaměřený na politiku, s italštinou na ženskou problematiku apod.

Součástí studií je i roční pobyt v cizí zemi. Jeho cílem bude studium oblasti multimédií a internetu na partnerské univerzitě v jedné ze zemí, jejíž jazyk se zde používá.

7.4.7 Komentář k vybraným bakalářským programům

Ze srovnání výše uvedených charakteristik je patrné, že v obsahu obou vybraných programů (Management informací a knihoven i Informační management) je **řada společných prvků** a že velká část studijního plánu může být vyučována společně. Společný základ se promítá i do dalších bakalářských oborů a v modifikované podobě i do studia na magisterské úrovni.

K celkovému obrazu studijních programů je tedy nutné podotknout, že oba magisterské programy jsou určeny absolventům jiných specializací a jsou svým obsahem **téměř totožné** s jejich stejně nazvanými bakalářskými protějšky.

Přes evidentní snahu DIC rozvíjet bakalářské obory **zájem o studium informačního profesionála klesá.** (53)

Jaká je konkrétní situace na Department of Information and Communication?

V roce 2006 bylo DIC MMU provedeno zkoumání stavu uchazečů o jednotlivé specializace a zjišťoval se zájem o informační profese. Statistiky potvrdily fakt, který platí v posledních pěti letech na všech Britských univerzitách, **pokles zájmu studentů o informatické bakalářské obory a stálý zájem o magisterský stupeň.**

Předmět	2002	2003	2004	2005
Information and Library Management	16	10	13	14
Information Management	17	15	9	14
Information and Communications	35	28	40	50
Web Content Management	-	12	15	14
Information Architecture	-	1	1	4
Celkem	68	66	78	96

Tabulka 7.4 Počet přijatých studentů na bakalářské obory DIC

V materiálu „Report on AME Statistics: 2004-05“ (53), viz přílohač. 6

Jak ukazuje tabulka 7.4, počet zájemců o bakalářské knihovnické a informačně orientované obory je poměrně malý. Je zde také vidět trend ukazující nárůst studentů spojený s otevřením nových studijních programů. Zájem o obor Informační architektura, jak je vidět, se s ohlasem příliš neseťkal. Obor Informace a komunikace, který představuje kombinaci informačních a sociologických věd, tvoří nejpočetnější studentskou základnu katedry. Toto potvrzuje celkový počet studentů jednotlivých studijních oborů.

Předmět	2002	2003	2004	2005	Plán 2006	% naplnění
Information and Library Management	29	33	35	31	33	93.94
Information Management	37	26	26	20	24	83.33
IM/ILM p/t	21	21	30	28	26	107.69**
Information and Communications	194	158	136	119	124	95.97
Web Content Management	1	21	31	35	36	97.22
Information Architecture		4	8	3	8	37.50
Celkem	261	242	236	208	225	92.44

Tabulka 7.5 Počty studujících bakalářských oborů DIC (53)

Tabulka 7.5 ukazuje celkový počet studentů jednotlivých specializací v jednotlivých letech. Vyplývá z ní, že např. v tradičních specializacích Informační a knihovnický management a Informační management (certifikovaných CILIP) studovalo v roce 2005 pouze 51 studentů. Nejmasivnější zájem je o obor Informace a komunikace, ale i ten postupně opadá. Z nabízených specializací roste popularita oboru Web Content Management, ostatní obory zaznamenaly pokles zájmu ze strany studentů. Celkově studium provází jev, který výše uvedená tabulka nepostihuje, tj. průběžné ukončování studia u řady studentů.

V roce 2005 např. úspěšně ukončilo studium (podle slov pana Boba Glasse) obor Informační a knihovnický management pouze 12 a obor Informační management pouze 7 absolventů.

Plán naplnění studijních oborů DIC se pohybuje kolem 92 %, pouze u magisterských oborů zájem překročil plán celkem na 107,7 % v roce 2005 (viz tab. 7.5)

Výše uvedená fakta nesvědčí o příliš silné pozici vysokoškolského studia v roce 2005. DIC se pokouší obhájit svoji pozici na trhu a získat si zájem studentů. Kromě vysoké kvality práce (v roce 2004 získala katedra vynikající hodnocení) se pokouší inovovat obsahy studijních oborů a hledat jiná atraktivnější řešení. Poslední novinkou je již výše zmíněná dvouoborovost studia (Joint degree).

Na konferenci Bobcats v Praze v roce 2007 byla tato problematika nastíněna a představena celková marketingová strategie DIC (54) profesorem DIC panem Bobem Glassem. Bylo řečeno, že přes 60letou tradici katedry a přes její vysokou úroveň i stupeň vybavení **katedra bojuje v oblasti Knihovnické a informační vědy o své přežití.**

Bylo konstatováno, že současné podmínky jsou pro katedru velmi složité, neboť o žádný z bakalářských oborů, které jsou informačně a knihovnický orientované, není dostatečný zájem zejména **proto, že pracovní místa absolventů nejsou na trhu práce příliš atraktivní.**

Daleko silnější pozici má škola podobně jako další školy v UK i USA ve vzdělávání na postgraduální úrovni. Aby katedra přežila, musí mít dostatek studentů, ale to pouze na magisterské úrovni nezvládá.

Po analýze celkové situace, ve které byla položena otázka, kdo jsme a co děláme, tj. vyhodnotili **hlavní aktivity DIC a klíčové dovednosti vyučujících**, připravili pracovníci DIC pro rok 2007 a následující rozsáhlý marketingový plán. Jeho součástí je analýza pracovního trhu a změna profilu absolventů tak, aby byli pracovním trhem dlouhodobě a perspektivně absorbovatelní. Po rozsáhlé debatě byla provedena **např. dekompozice jednotlivých prvků výuky krizových oborů**, revize studijních plánů i jednotlivých předmětů, aktivizace výzkumu, aktivizace všeobecných marketingových aktivit i mimo UK.

V roce 2007 byla katedra úspěšná v přijímání nových studentů, jejichž počet oproti minulosti mírně vzrostl a byl vytvořen jeden nový bakalářský kurz a jeden kurz magisterský. V budoucnosti si tvůrci slibují velký zájem o tři nové on line Master programy především pro zájemce o dálkové studium

Zajímavé jsou i další ideje vycházející z nové situace. **Např. program 1. ročníku je společný**, i když řada oborů má technický charakter. Důvodem je to, aby studenti, kteří např. technicky nestačí, mohli přejít na jiné, méně technicky náročné obory.

DIC podporuje v jejích snahách i odborná praxe. Cerlim spolufinancuje např. projekt **zvyšování mobility katedry**, pracuje se na francouzské verzi pro potenciální francouzské zájemce, plánuje se i španělská mutace.

Katedra pracuje s databází středních škol v UK, chce je oslovit propagačním videem, aby obor byl představen mladým uchazečům, provádí aktivní nábor studentů v zahraničí. Oslovuje neúspěšné studenty jiných kateder a snaží se jim představit obory i profesi.

V roce 2007 byl představen odborné veřejnosti plán tzv. „excellence“ DIC, který postupuje v souladu s programem zajištění kvality po všech stránkách (viz dále) a snaží se investovat nejen do lidských zdrojů, ale ve spolupráci s psychology vytvořit co nejlepší studijní prostředí i po stránce materiálního zázemí a reagovat co nejlépe na potřeby studentů.

7.4.8 Hodnocení situace na DIC MMU a možnosti aplikace zkušeností

- V bakalářských programech se promítají všechna doporučení profesních organizací týkající se obsahu studia. Při tvorbě obsahu hraje profesní organizace významnou roli. **Obsah studia odpovídá pojetí profesní organizace a boloňským trendům.**
- Velmi pozitivní je těsná vazba na absolventy tím, že se stanou členy CILIP a mohou se dále profesně rozvíjet.
- **Dvousemestrální moduly jako společný základ všech specializací (především v prvním ročníku):** Výhodou těchto celků je to, že jsou pro všechny nabízené bakalářské a magisterské obory stejné a lze s nimi nakládat jako s prvky stavebnice. Tento stavebnicový princip by se jistě v nějaké aplikované podobě mohl výrazněji uplatnit v tvorbě studijního programu VOŠIS.
Za nevhodní řešení je ale považováno vytváření velmi velkých tématických celků. Tyto moduly (viz příloha č. 7) mají rozsah celého roku a obsahují poměrně nesourodé celky. Na tvorbě jejich obsahů se pak podílí několik vyučujících a studenti jsou v průběhu jednoho roku několikrát hodnoceni. Délka modulu v trvání jednoho roku, ale má rovněž negativní roli při zajištění mobility studentů, při výměnách studentů v rámci ECTS.

- **Odklon od „klasických knihovnických předmětů“**
Při bližší analýze obsahu informačních oborů (stav z roku 2006) zjistíme, že obsah se odklonil od zpracování primárních fondů k přenositelným dovednostem a ke kompetencím spojeným s ICT, dokonce se objevují předměty, jež mají s tradičním chápáním oboru knihovnictví velmi málo společného.
V programu je poměrně **málo ekonomicky orientovaných předmětů**. DIC je jedinou informační katedrou, která není v UK pod ekonomickou fakultou.
- **Alarmující je nezájem studentů o knihovnicko-informační obory.** Přesto nový strategický plán znamená rozšíření profilu o další aplikace, nikoli nárůst vlastních studentů sledovaných oborů. Je nutno konstatovat, že inovace studijních plánů, jejich přizpůsobení se potřebám trhu je snad řešením stagnace oboru. Hlavní otázkou však je identifikovat, co vlastně tento pracovní trh tvoří.
- **Systematické využívání ICT pro výuku a e-learningové moduly**
Velmi dobře a systémově zpracovaná metodika výuky a aplikace ICT je velmi výrazný rys DIC a celé Manchester Metropolitan University. Na celé univerzitě došlo k plné aplikaci software Web ct, na úrovni katedry je ve spolupráci s CERLIM systematicky budován e-learning a elektronická podpora výuky. Jenom budoucí vývoj přinese odpověď na to, do jaké míry je převratná on line výuka a jak se studijní obory mohou tímto způsobem zatraktivnit.
- **Metody studia vzcházející ze samostatné a tvořivé práce studentů**
Na rozdíl od řady universit v Čechách zde existuje vysoký podíl samostatné práce studentů, zadávání esejí, zpracovávání profesních portfolií a jiných samostatných úkolů. Student je zapojován do výuky a je vytěžován rovnoměrně v průběhu celého roku.
- **Propojení s vědou a výzkumem, internacionalizace**
Dalším pozitivním rysem DIC je silné personální zapojení do vědecké a vývojové činnosti vyučujících, spolupráce s kolegy z jiných škol, účast na zahraničních konferencích, seminářích či jiných akcích. Na katedře studuje řada zahraničních studentů. Katedra provádí aktivní marketingovou politiku v zemích Asie i jinde.
- **Vzdělávání dospělých, dálková i kombinovaná forma studia, systémová informační podpora výuky,** to vše je inspirací a napomáhá vytvářet dobré studijní podmínky. Jejich přizpůsobení zájemcům o studium je předpokladem udržitelnosti studia.

- **Propojitelnost a uznávání kreditů, uznávání mimoškolního vzdělávání**

Propojitelnost různých stupňů studia je pro britské školství typická. Již při vstupu na vysokou školu lze uznat jako výjimku praxi v oboru místo maturitní zkoušky a začít zde studovat na bakalářském stupni.

Ve Velké Británii je běžné, že kratší studium tzv. terciárního cyklu bývá často vstupenkou do posledního ročníku bakalářského stupně a prostupnost je zde zajištěna.

Vychází ze vzájemného poznání a spolupráce partnerských škol, jak o tom svědčí úspěšný experiment s VOŠIS v Praze. Absolventi vyšší odborné školy mají možnost dát si uznat získané vzdělání a pokračovat v posledním ročníku bakalářského studia na MMU.

Podobně je zajištěna prostupnost mezi bakalářským a magisterským studiem, a to v souladu s boloňským procesem.

CILIP má rozpracován systém uznávání profesních certifikátů a následně jejich uznávání na univerzitách. **Výrazná flexibilita systému je velkým pozitivem této partnerské školy.**

- **Výzkum, vývoj**

Spolupráce s profesní organizací a napojení na vývoj, jak bylo popsáno výše, naplňuje opět požadavky na vysoké školy stanovené boloňským procesem. Je výzvou ke zlepšení spolupráce profesních organizací, škol i odborných institucí v českých podmínkách. Spolupráce s CERLIM je v tomto smyslu příkladná. V roce 2007 byl např. odstartován velký projekt s plným zapojením studentů DIC zaměřený na informační gramotnost studentů MMU, její postupné vyhodnocování a přizpůsobování studijních plánů zjištěným nedostatkům. Tento projekt představuje propojení výzkumné činnosti vyučujících i studentů a je realizován ve spolupráci s partnerskými školami v USA.

- **Praxe jako součást studijního plánu**

Odborná praxe je již tradičně součástí studijního plánu. Snahou katedry je vysílat studenty na zahraniční odborné praxe. Do roku 2007 např. strávilo odbornou praxi díky dlouhodobé spolupráci s VOŠIS Praha přes 50 studentů v pražských knihovnách a dalších organizacích

- **Obecné organizační podmínky**

DIC s výhodou využívá fakt, že pracuje jako součást většího organizačního celku a že řada věcí je řešena na univerzitní úrovni. Jde o věci, ze kterých profitují všichni a

kteří výrazně zlepšují podmínky pro vyučující i studenty. **V rámci MMU se např. organizuje tzv. Foundation Year.** Je to něco jako druhá šance. Tento přípravný rok je určen studentům kteří chtějí získat znalosti potřebné pro studium na univerzitě. Důvodem je třeba to, že nemají potřebné středoškolské vzdělání. Jedná se dále např. o zahraniční studenty nebo děti přistěhovalců, děti ze sociálně slabších rodin, rodiny s nízkými příjmy, rozvrácené rodiny, rodiny alkoholiků, které nedokázaly vytvořit dostatečně podnětné prostředí pro studium střední školy a pro přípravu na vysokoškolské studium.

Cílem tohoto studia je, aby student získal klíčové dovednosti, na základě kterých bude schopen bez problémů dále studovat vysokou školu. Student si může vybrat předměty, které potřebuje podle vlastní úvahy. Jedná se převážně o studium anglického jazyka. Dalšími tématy jsou informační gramotnost, studijní návyky, práce s textem a informačními prameny, základy psychologie učení a jeho praktické osvojení nebo získání komunikačních dovedností pro psaní písemných materiálů nebo prezentaci vlastních výsledků. Převážně se tedy jedná o vyrovnání základních klíčových kompetencí, které student z nějakých důvodů nezískal na střední škole.

Na věku potenciálního studenta nezáleží. Ve Velké Británii je běžné, že se ke studiu hlásí lidé středního věku, kteří studují druhou specializaci, ženy po návratu z mateřské dovolené apod. I pro ty je Foundation Year vhodnou přípravkou pro návrat do univerzitního prostředí.

Experimentální zavedení výše uvedeného přípravného ročníku by se mohlo uplatnit i u nás, např. ke srovnání rozdílů mezi potenciálními dospělými studenty. V analýze českého školství se podobně jako ve Velké Británii objevuje problém, jak zapojit do vysokoškolského studia děti z méně podnětného prostředí a zajistit Evropskou unií požadovaný rovný přístup k vysokoškolskému vzdělání.

Pro veškeré studijní obory je na MMU vytvořen jako na jiných univerzitách ve Velké Británii **system průběžných i závěrečných hodnocení** práce katedry a veškeré programy musí být jedenkrát za tři roky revidovány. V pravidelných intervalech probíhá externí i interní kontrola kvality programů a jejich zabezpečení a podílu vyučujících na odborné práci i publikační činnosti. Veškeré programy úrovně Master jsou akreditovány CILIP.

Dále je to např. **poradenství pro výběr povolání.** Hned při vstupu do budovy univerzity upoutá informační tabule poradce pro povolání, opatřená řadou informačních

materiálů o škole i inzerátů zaměstnavatelů, umožňující poradit zájemcům o studium i těm, kteří po jeho ukončení hledají práci. Poskytovány jsou takové služby, jako je pomoc při psaní profesních životopisů, podpora podnikatelství apod. Kancelář působí také jako prostředník pro krátkodobou práci. Neméně důležité je i **poradenství u sociálních a osobních problémů a péče o handicapované studenty.**

Univerzita se snaží pomáhat méně talentovaným studentům, ale i těm talentovaným: mají možnost podílet se na vědecké a výzkumné činnosti školy, cizincům je poskytována jazyková podpora. Již tradiční je anglický smysl pro sport na vysokých školách, a proto univerzita nabízí řadu možností ke sportovnímu vyžití. Velmi aktivní organizací s velkými tradicemi je **studentská unie**, která se angažuje při jednání s vedením univerzity při řešení dílčích studijních problémů (např. úprava rozvrhu studia, aby studenti mohli alespoň jeden den v týdnu pracovat).

7.5 Fachhochschul-Studiengänge Burgerland, Rakousko – nová generace odborné školy?

„Znalost, flexibilita a mobilita“ - kredo Fachhochschul Studiengänge Burgerland (55)

Rakousko je země, kde má knihovnické školství malé tradice, protože v poměrně nedávné minulosti se k výkonu profese připravovalo pod patronací jednotlivých knihoven a absolventi těchto kurzů získávali ve spolupráci s vysokými školami pouze profesní certifikáty.

Zlom však znamenala reforma rakouského školství a přijetí nového zákona o vyšších odborných školách v roce 1993. Tyto školy byly zařazeny do systému jako nový prvek a současně s tím byla dána velká šance novým a perspektivním oborům.

Jedna z takových nových škol je i Fachhochschul-Studiengänge Burgerland, se kterou VOŠIS spolupracuje v rámci programu ERASMUS od roku 2005.

7.5.1 Obecný úvod

Jako prototyp školy, která nemá žádné tradice a rodí se jako nová a perspektivní instituce, byl vybrán další partner VOŠIS, a to Fachhochschul-Studiengänge Burger-

land (55). Tato vysoká škola vznikla v roce 1994 ve městě Eisenstadt za velkorysého finančního přispění rakouské vlády jako reakce na **Bundesgesetz uber Fachhochschul–Studiengänge**, na zákon, který zřizuje v Rakousku polytechnický sektor jako konkurenci tradičním vysokým školám a jako projev harmonizace rakouského školství s Evropskou unií. Poněkud nesystémové studium bylo na počátku 2. tisíciletí pod vlivem evropských trendů restrukturováno a v roce 2006 došlo k vytvoření dvoustupňové struktury vysokoškolského studia a k jeho rozčlenění na bakalářskou a magisterskou úroveň (rozsah denního studia 3 + praxe a 2 roky).

Akademické tituly

Na rozdíl od vysokoškolských akademických titulů získaných na tradičních univerzitách absolventi této školy získávali tituly „Bakkalaurea“, zkratka Bakk (FH), „Magister“, zkratka Mag. (FH) nebo „Diplomovaný inženýr“, zkratka Dipl. Ing.

Tyto tituly v praxi neměly mít menší váhu nežli tituly získané na univerzitách, ale ve skutečnosti často zaměstnavatelé cítili toto vzdělání jako méně hodnotné. Po změně struktury studijního plánu došlo i ke změně akademických titulů (viz tab. 7.6), jež nyní více odpovídají běžné evropské praxi.

Teorie a praxe

Praxe je důležitou součástí studijního plánu. Škola jako celek klade velký důraz na evropskou dimenzi a na spolupráci se zeměmi střední a východní Evropy. Přípravuje společné studijní programy, pracuje na společném výzkumu, připravuje poradenské služby pro své studenty a připravuje další vzdělávání pro dospělé. Od roku 2004 se soustřeďuje na vzdělávání dospělých využitím moderních technologií (kombinace denního a dálkového studia blended learning). (55)

Studijní zaměření

Škola má v současné době čtyři základní katedry:

- Ekonomie (se zaměřením na střední a východní Evropu)
- Informační profese
- Management energie a ochrany životního prostředí
- Zdravotnictví

Největší katedrou je katedra ekonomie, která má nejvíce zájemců o studium. Podle čísel přijímaných v roce 2006/2007 má zájem o studium mezinárodní ekonomie (bakaláři a magistři) přes 200 přijímaných, zajímavá je i specializace art management a marketing obchodování s vínem, typická pro zdejší oblast (asi 50 studentů) a je zde patrná specializace na problematiku Evropské unie (bakaláři i magistři, cca 50 studentů) Dohromady se jedná přibližně o 400 studentů.

Poněkud méně studentů přijímá katedra managementu energie a ochrany životního prostředí - celkem asi 250 studentů. Nejmenší je katedra zdravotnictví, která přijímá necelých 100 studentů do 1. ročníku.

Katedra informační profese patří k méně rozsáhlým se 185 plánovanými studenty akademickém roce 2006/2007. (Toto číslo ale není přesné, protože v září roku 2006 byla ještě na bakalářském oboru, který je dále analyzován, volná místa ke studiu).

7.5.2 Bakalářské studijní programy katedry informační profese (KIP)

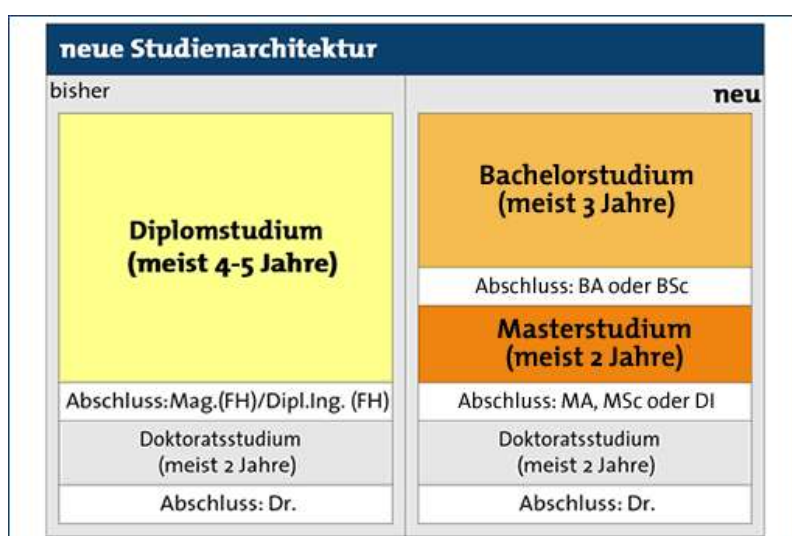
Přehled studovaných oborů (září 2007)

Druh studia	Délka studia	Forma studia	Akademický titul	Počet přijímaných
Bakalářské				
Informační profese	6 semestrů	Denní, (5. a 6. sem. při zaměstnání)	Bachelor of Arts in Social Sciences - BA oder B.A.	50
Internetové technologie	6	Denní	Bachelor of Science in Engineering - BSc oder B.Sc.	60
Magisterské studium				
Užitý znalostní management	4	50 % online angličtina	Master of Arts in Business - MA oder M.A.	35
Od roku 2008 Informační a komunikační řešení	4	Denní	Diplomingenieurin/Diplomingenieur für technisch-wissenschaftliche Berufe - DI oder Dipl.-Ing.	20
Bezpečnostní informatika	4	Při zaměstnání	Diplomingenieurin/Diplomingenieur für technisch-wissenschaftliche Berufe - DI oder Dipl.-Ing.	20
Dobíhající diplomované obory				
Informační povolání			Magistra (FH) / Magister (FH) für sozialwissenschaftliche Berufe - Mag.(FH)	Nepřijímá se, obor ukončen
Informační a komunikační řešení			Diplomingenieurin (FH) / Diplomingenieur (FH) für technisch-wissenschaftliche Berufe	Nepřijímá se, obor ukončen

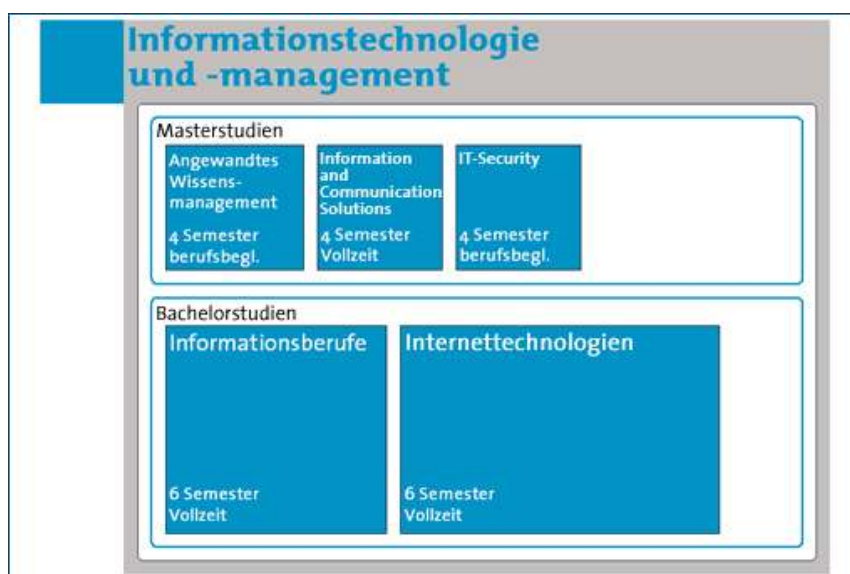
Tabulka 7.6 Studijní zaměření katedry informační profese (55)

Tabulka 7.6 podává přehled situace všech studijního oborů KIP. Jedná se o určitý přechodný stav, kdy dobíhají původně vytvořené diplomové obory a postupně „nabíhají“ nově koncipované bakalářské i magisterské obory. V této situaci bylo velice obtížné zjistit všechny potřebné informace, protože řada z nich ještě nebyla zveřejněna. Z tabulky 7.6 je patrné, že původní struktura studia se přizpůsobila boloňským trendům a rozděluje studium na dva základní stupně: bakalářský a magisterský.

Po ukončení stupně bakalář může absolvent jít do práce, pokračovat ve studiu na stupni magistr v domácí nebo jiné škole, může absolvovat praxi a pak pokračovat v magisterském studiu. Změnu oproti minulé struktuře znázorňuje tabulka 7.7.

Tabulka 7.7 Změna studijní struktury KIP (55)

Tabulka 7.8 Struktura studijních oborů KIP – IT a Management (55)

7.5.3 Studijní program Informační profese

Z tabulky 7.8 a z informací na webu KIP je patrné, že jediným relevantním studijním programem obsahově srovnatelným se sledovanou oblastí je bakalářský obor katedry Informationsberufe - **Informační profese**.

Charakteristika programu

Vzdělává odborníky, kteří mohou najít své uplatnění v on-line redakcích jako informační profesionálové v oblasti podnikové informatiky, knihovnictví, v multimediální dokumentaci nebo jako řešeršerši. Jeho hlavní části znázorňuje tabulka 7.9.

Tabulka 7.9 Charakteristika studijního programu Informační profese (55)

Komentář k tabulce 7.9

V centru schématu je odborník, který má za úkol zajišťovat informace, a proto využívá informačních a komunikačních technologií. Tento informační profesionál má čtyři hlavní úkoly:

- vyhledávání informací (Information suchen)
- strukturování informací (Information strukturieren)
- Zprostředkování informací (Information vermitteln)
- informační a komunikační technologie (Informations and kommunikations-technologie)

Tyto části vytvářejí hlavní kameny (tzv. Schwerpunkte) profese, a jsou jim podřízeny i kompetence absolventa.

Absolvent tohoto oboru:

- umí vyhledávat informace (provádět rešerše a dělat analýzy)
- strukturovat informace (v mediátce nebo odborné knihovně)
- zprostředkovávat informace (ve firmě, v mezinárodním podniku)
- pracovat s odpovídajícími ICT

Obsah programu

Obsah nového studijního programu je (v 2007, ve fázi restrukturalizace, nová verze nebyla bohužel k datu zpracování práce k dispozici)

1. sem.	2. sem.	3. sem.	4. sem.	5. sem.	6. sem.
Organizace informací	Odborný projekt	Odborný projekt	Odborný projekt	Praxe 500 hodin	
Informační vyhledávání (rešerše)	Informační vyhledávání (rešerše)				
Informační a komunikační technologie	Databáze	Volitelný modul	Volitelný modul	1. bakalářská práce	2. bakalářská práce
Projekt management a Management	Obchodní procesy			Volitelný modul	Volitelný modul
Komunikace, Společnost, Právo		Komunikace, Společnost, Právo		Komunikace, Společnost, Právo	
Angličtina	Angličtina	Angličtina	Angličtina	Angličtina	Angličtina
Volitelný jazyk nebo pokročilá angličtina	Volitelný jazyk nebo pokročilá angličtina	Volitelný jazyk nebo pokročilá angličtina	Volitelný jazyk nebo pokročilá angličtina		

Tabulka 7.10 Struktura programu Informační profese (55), přeloženo

Jak je možné sledovat v tabulce 7.10 (detailně v příloze č. 7), program nabízí v 1. a 2. semestru moduly týkající se obecných znalostí. Ve 3. a 4. semestru má student možnost výběru specializace a možnost individuálního studijního plánu díky šesti volitelným předmětům. V 5. a 6. semestru je možné vyvolit si jednu z nabízených **specializací: Knihovní, dokumentační a informační věda, Management znalostí, Webové a komunikační řešení.**

Na program je také odborná praxe v rozsahu 500 hodin a samostatné zpracování dvou bakalářských prací.

Struktura programu

Jednolitě předměty v původním programu z roku 2003 tvořily poměrně malé tematické celky a byly podpořeny systémem kreditů. Tento systém zcela nevyhovoval potřebám evropské mobility, a proto je v nové verzi programu je upraven. **Byly vytvo-**

řeny větší moduly a školní rok byl semestrován, počet modulů byl nastaven na jednotlivé semestry dle ECTS.

Výuka má velmi praktický charakter, studium je silně individualizováno, je zařazeno mnoho cvičení, praktických úkolů i samostatné práce studenta, rozsáhlá praxe dává možnost získat již v průběhu studia praktické zkušenosti a vytvořit smysluplnou bakalářskou práci. Škola je **velmi moderně vybavena a pro studium jsou vytvořeny ideální podmínky.**

Pro úplnost zde uvádíme alespoň stručnou zmínku o druhém bakalářském programu:

Jedním ze studijních zaměření, které si získalo mezi studenty Rakouska poměrně velkou popularitu, je studijní zaměření **Internetové technologie**. Podle vyjádření tvůrců programu jde o studium, které je orientované na experty managementu informační techniky. Těžiště studia je v moderních komunikačních technikách a bezpečnosti dat a zpracování informací a poznatků.

7.5.4 Komentář k studijnímu programu Informační profese

- **Materiálně technické zázemí**

Hlavními rysy školy je snaha vytvořit velmi moderní materiálně technické zázemí což se projevuje množstvím výpočetní i komunikační techniky. Informační profese je zde spojována s dalšími technicko – informačními profesemi.

- **Univerzálnost obsahu**

Na programu, pokud je možné uvažovat o jeho stavu z roku 2007, je patrná snaha o velmi univerzální pojetí informační profese, kdy knihovnictví je jednou z jeho složek. Program není zatížen žádnými knihovnickými tradicemi. Škola totiž nebyla prioritně školou knihovnickou, ale měla možnost vytvořit něco zcela nového. Jednotlivým prvkem je tedy informace a její zpracování. Nevýhodou takového řešení je však „nečitelnost“ profese. Právě definici profese je možno považovat za slabou stránku školy.

- **Informační technologie jako hlavní rys studijního programu**

Dalším rysem programu je úzká spjatost s informačními technologiemi. Tato spjatost je dána špičkovým vybavením školy, využitím vyučujících, kteří přicházejí spí-

še z podnikové praxe, i těsným sousedstvím technicky orientovaných oborů, jež katedra zaštiťuje.

- **Spojení s neknižovnickou praxí**

KIP je novou organizací, která musela čerpat zpočátku své lidské zdroje z praxe, tj. nebyli to akademici, ale odborníci, kteří vyučovali a stále vyučují na částečný úvazek a kromě toho se věnují své profesi. Tato spjatost teorie a praxe stav znalostí vyučujících velmi pozitivně ovlivňuje. Teprve během dalšího vývoje se vytvořil rozsáhlejší manažerský tým a interní vyučující, ale tradice propojení s praxí, které se promítá do výuky, je zde stále silná.

- **Internacionálnost, mobilita**

Od svých počátků má škola mezinárodní oddělení a akcentuje výuku cizích jazyků, především angličtiny. Zaměstnanci tohoto oddělení jsou velmi aktivní ve vyhledávání zahraničních partnerů a v organizování zahraničních studijních pobytů. Již ve třetím roce své existence katedra připravila první anglicky mluvené semestry a zabezpečila na nich účast studentů z řady zemí. Je aktivní i s hostováním svých vyučujících v zahraničí a zve profesory na výměnu i do mateřské instituce. Velmi pozitivní je snaha o maximální zapojení angličtiny do výuky, schopnost řady vyučujících vyučovat anglicky i studentů učit se prostřednictvím zahraničních anglicky mluvících vyučujících.

- **Individuální přístup**

Vzhledem k menšímu počtu studentů je KIP schopná pracovat individuálně s jednotlivými studenty i s vyučujícími. Výuka je převážně zajišťována blokovým způsobem: tj. moduly se vyučují koncentrovaně v kratším období a na jejich konci je vždy hodnocení.

- **Vynikající finanční zázemí**

Tento bod lze jednoznačně považovat za pozitivum oboru. Štědrost státu i jeho dotací uspokojuje potřeby školy i její nároky na veškeré vybavení.

- **Zájem studentů o obor**

Největší zájem mají studenti o oblast internetových technologií. Informační profese měly podle plánů přijmout 50 studentů na bakalářské úrovni. Tento obor není bohužel tak atraktivní a proto se tento předpoklad nepodařilo v roce 2006/2007 pokrýt z vlastních zdrojů. Významný podíl žáků tvoří zahraniční studenti. Zájem o specializaci knihovnictví je pak poměrně malý. Vzhledem ke krátké tradici školy a

k neustálým průběžným změnám struktury i obsahu studia lze pouze konstatovat, že situace zde zřejmě kopíruje situaci ve Velké Británii: **odklon od knihovnictví a příklon k jiným informačním oborům, v tomto případě k informačním technologiím.**

8 Vyšší odborná škola informačních služeb, Praha (VOŠIS)

„Zaměstnatelnost absolventů vysokých škol se považuje za jeden z nejdůležitějších ukazatelů kvality vysoké školy.... Ministerstvo... bude sledovat trendy nezaměstnanosti absolventů a nabídku pracovních míst... Na základě těchto údajů bude průběžně aktualizován přehled vysokoškolských studijních programů se zaměřením na zaměstnatelnost jejich absolventů a na trendy ve vývoji požadavků zaměstnatelů a profil absolventů. Cílem je pomoci vysokým školám lépe reagovat na potřeby trhu práce“. (32, s. 17)
Zpráva hodnotitelů OECD.

Situace VOŠIS svým způsobem připomíná situaci partnerských škol a je ve stavu určité „krize“. Vedení školy se proto rozhodlo provést důkladnější analýzu současného stavu a provést analýzu vnějších okolností, které by jí zajistily udržitelný rozvoj.

Ukazuje se, že škola musí pro svůj další rozvoj formovat nové strategické cíle, v nichž se promítne nejen dosavadní vývoj, ale které nabídnou škole i jejímu personálu dostatečnou záruku profesního růstu a uspokojování svých profesních ambicí.

Druhým základním podnětem pro další rozvoj školy jsou ekonomicko-provozní aspekty existence školy jako právního subjektu. Pro udržení tempa se stále se rozvíjejícím světem informačních technologií se ukazuje nezbytné značně navýšit počty studentů jedné školy - právního subjektu. Jde především o účelné využití vynakládaných prostředků na investiční a provozní náklady. Samostatným aspektem je efektivita práce pedagoga a možnosti jeho optimálního vytížení, což při nižším počtu studentů působí škole značné obtíže. Pro takovýto typ školy je třeba uvažovat o minimálním počtu studentů vyšším než 500.

8.1 Cíle VOŠIS

Hlavní cíle VOŠIS se dají shrnout do následujících výroků:

- stát se životaschopnou školou, která vychovává absolventy zaměstnatelné na pracovním trhu v rámci terciárního vzdělávání (na úrovni diplomovaný specialista i bakalář)
- vytvořit flexibilní a otevřenou školu vzdělávající informační profesionály v široce chápané oblasti informačních služeb

Dílčí cíle:

- vytvořit a realizovat kvalitní studijní programy dostatečně flexibilní, aktuální a transparentní
- zajistit kvalitní vyučující využívající celou šíři vzdělávacích metod včetně ICT
- udržet kvalitu materiálně-technického zázemí
- vycházet vstříc potřebám studentů (vzhledem k profesním zájmům, předchozímu vzdělání, k přání získávat mezinárodní zkušenosti)
- zajistit transparentnost a objektivitu hodnocení školy i studentů
- zajistit vhodnou prezentaci školy navenek a marketing

8.2 Vývoj a současný stav VOŠIS

VOŠIS je školou, která rozvíjí a realizuje vzdělávání informačních specialistů v sekci tzv. terciárního vzdělávání. Jedná se o bakalářské obory, jejichž realizace je vždy zajištěna ve spolupráci s vysokými školami, nebo o takzvané vyšší studijní obory. Všem oborům pak je společná práce s informacemi a věková kategorie studentů, kteří se zde vzdělávají (starší 18 let). Ve všech oborech se využívá obdobných metod výuky a jsou personálně zajištěny interními vyučujícími VOŠIS nebo externími spolupracovníky z vysokých škol. Typickým rysem VOŠIS je velmi dobré vybavení školy informačními a komunikačními technologiemi, které je všemi studijními obory využíváno.

Vývoj VOŠIS (podrobněji viz příloha č. 9)

- výuka na Vyšší odborné škole informačních služeb byla zahájena experimentálně v roce 1992
- v roce 1999 ukončila VOŠIS své aktivity v oblasti středního školství a věnuje se výhradně terciárnímu sektoru vzdělávání
- od roku 2001 mohou studenti vyšší školy získat bakalářský titul Bachelor of Business, který je realizován s irskou školou Institut of Technology Sligo
- od září 2002 nabízí ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze bakalářský studijní program Aplikovaná informatika, obor Podnikové informační systémy
- studijním programem pro denní studium vyšší odborné školy zůstává v současnosti obor Informační management ve dvou specializacích: Služby knihoven a Služby muzeí a galerií

- od září 2003 nabízí ve spolupráci s Ústavem informačních a knihovnických studií FFUK bakalářský obor Informační studia a knihovnictví
- dálková forma studia Služby knihoven je rovněž schválena a je realizována od 1.září 2002.

Standardní délka všech denních programů VOŠ je tři a půl roku, dálkové studium je čtyřleté.

Obor	Název oboru/ specializace	Spoluúčast instituce	Standardní délka studia	Počet přijatých 2007/2008	Titul absolventa, jeho zkratka
Bakalářské obory					
	1. Podnikové informační systémy	Fakulta statistiky a informatiky VŠE	Sedm semestrů	150	Bakalář, Bc.
	2. Informační studia a knihov- nictví	Ústav informač- ních studií a knihovnictví FFUK	Šest semestrů	40	Bakalář, Bc.
Vyšší odborný obor Informační management					
	3. Služby kniho- ven denní a dálkové studium		Sedm semestrů	50	Diplomovaný specialista, Dis.
	4. Služby muzeí a galerií		Sedm semestrů	50	Diplomovaný specialista, Dis.
	5.Podnikové informační sys- témy*		Sedm semestrů	0	Diplomovaný specialista, Dis.
Zahraniční studia					
	6. Bachelor of Business Studies	Institut of Tech- nology Sligo	Dva semestry	35	Bachelor of Business, BBus (Hons)

* (škola nenabírá nové studenty od roku 2003) Předmětem průzkumu v kapitole 8 jsou pouze dvě specializace vyššího studia oboru Informační management (č. 3 a 5) ale pro ucelenou představu o charakteru VOŠIS zde uvádíme přehled všech vyučovaných oborů.

Tabulka 8.1 Přehled studijních programů a oborů VOŠIS

8.3 Obecná charakteristika studijních oborů VOŠIS

- Všechny specializace vyššího studia programu Informační management využívají modulárního systému výuky, ve kterém je obsah učiva přeskupen do menšího počtu relativně samostatných celků. Takto vzniklým modulům jsou v závislosti na jejich

náročnosti přiděleny kredity. Pro úspěšné zvládnutí období je nutné získat předem daný počet kreditů.

- Kreditní systém hodnocení umožňuje individuální přístup k hodnocení studijních výsledků a diferencování studijní zátěže studenta v závislosti na jeho předchozí přípravě. Vytváří prostor pro rozložení povinností studenta do delšího časového úseku zejména v těch modulech, pro které nezískal předchozím studiem dostatečnou přípravu.
- Samotná struktura učebního plánu je založena na předpokladu, že práce informačního specialisty vychází ze společného základu, jenž je vytvářen zejména v průběhu prvního roku studia. V dalších ročnících se studenti specializují na zvolenou tematiku a mohou vyjádřit svůj zájem výběrem volitelných předmětů a zpracováním absolventské práce v závěru studia.
- Velmi důležitým modulem, který podtrhává praktický charakter studia, je odborná praxe, jež se realizuje ve firmách, muzeích a knihovnách nejen v České republice. Velkou část studentů se daří každoročně umísťovat na praxi v zahraničních firmách.
- Proto je pro studenty důležitá i znalost cizích jazyků. Výuka cizích jazyků tvoří významnou část profilu absolventa; ten je schopen jeden světový jazyk při své práci aktivně využívat a ve druhém získat jeho dobrou znalost.
- Škola je zakládajícím členem Sdružení škol vyššího studia v České republice a v roce 1996 získala certifikát EVOS, značku vysoké kvality své práce pro všechny specializace, který je udělován nezávislou komisí na základě evaluačního řízení. Byla první školou, které bylo toto ohodnocení přiznáno. Certifikát vysoké kvality byl škole v roce 2001 prodloužen.

Spojení VOŠIS s praxí je poměrně úzké především proto, že součástí studijního programu je vždy 14týdenní praxe. Ta je často zdrojem témat absolventských i bakalářských prací studentů. Ve škole rovněž vyučuje řada externistů z praxe.

Škola je orientována více na neknihovníky, popř. na studium bakalářské úrovně. Většina studentů studuje počítačově a ekonomicky orientované obory, protože o takto zaměřené absolventy je v praxi větší zájem a mají lepší uplatnění.

V rámci VOŠIS zájem o specializace Služby knihoven klesá. Všichni žadatelé o toto studium jsou od roku 2004 přijímáni bez výběrových přijímacích zkoušek pouze na základě předloženého maturitního vysvědčení. Malé výběrové řízení se koná v případě

převisu přihlášek pouze pro druhé přijímací kolo, ve kterém se doplňují počty plánovaných uchazečů.

V roce 2003 bylo studium specializace Podnikové informační systémy utlumeno a kapacita školy byla využita pro bakalářský program vytvořený a realizovaný s VŠE Praha.

8.4 Charakteristika oboru Informační management: Specializace Služby knihoven a Podnikové informační systémy

Předmětem předkládané práce není analyzovat celé spektrum nabízených oborů, ale pouze dvě nejkritičtější specializace:

- **Informační management, specializace Služby knihoven** – o obor je malý zájem a současný studijní program neodpovídá současným trendům.
- **Informační management, specializace Podnikové informační systémy** – obor, o který vždy byl zájem studentů. Absolventi se dobře uplatňovali na trhu práce. Byl utlumen na úkor bakalářské úrovně podobného zaměření.

8.4.1 Specializace Služby knihoven - denní a dálkové studium (SKN)

Program je zaměřen na technologické aspekty získávání, zpracovávání, uchovávání a využívání informací v různých prostředích. Další složka je zaměřena na přiblížení teoretických a společenskovedních základů informační práce. Kromě informační vědy, popisující společenské interakce informační práce, zahrnuje program informace o trendech vývoje informačních služeb, zamýšlí se nad nejdůležitějšími problémy vývoje knihovnictví a knihoven, etickými aspekty informační práce a dalšími otázkami.

Charakteristika specializace

Charakteristika specializace je převzata z doby její akreditace, protože ukazuje, jaké konkrétní cíle si v této době (v roce 1996, později 1999) studijní obor kladl.

Tříapůlleté denní studium pro absolventy s úplným středním vzděláním: Školní rok je členěn na období o 16 týdnech. Odborná praxe v délce 16 týdnů probíhá v 7. období na jednom až dvou pracovištích. Jádrem výuky spočívá v odborných knihovnických předmětech doplněných o práci s informačními a komunikačními technologiemi, v roz-

sáhlé jazykové přípravě, komunikačních dovednostech a výuce managementu a marketingu.

Obecnou část programu, jejíž poznatky jsou nezbytné pro kvalitní realizaci informačních služeb, tvoří psychologie, logika, teorie managementu, ekonomie atd.

Na obecnou část programu navazují moduly potřebné pro knihovnického specialistu v oblasti veřejných i odborných knihoven v ČR. Jde o úroveň specializovaných činností nebo výkonu středních manažerských funkcí. Těžiště oboru je ve znalosti metodiky odborné knihovnické a informační práce a hlavních okruhů řídicí práce v knihovně či v dokumentových a informačních službách. Student je připravován na zvládnutí problematiky vyhledávání, organizace a zpřístupňování informací prostřednictvím klasických knihovnických i moderních typů informačních služeb. Důraz je kladen na využívání automatizovaných informačních systémů. Výběrové semináře ve třetím ročníku vycházejí vstříc zájmům studentů a specializují se převážně na konkrétní uživatelské komunity, případně na speciální problematiku knihovnictví.

Důležitým rysem studijního programu je jeho praktická orientace. Kromě prakticky orientované struktury vlastních modulů je důležitou součástí studijních plánů i dlouhodobá odborná praxe na závěr studia, která ve svém důsledku zvyšuje zaměstnatelnost absolventa.

Uplatnění absolventa

Studium připravuje specialisty pro široké spektrum funkcí v informačních institucích, knihovnách, informačních agenturách a informačních systémech nově vznikajícího informačního trhu:

- veřejné knihovny
- odborné knihovny
- informační střediska podniků a firem
- informační agentury
- knihovny neziskových organizací (56)

8.4.2 Informační management: specializace Podnikové informační systémy (PIS)

Připravuje odborníky schopné navrhovat informační strategii organizace, podílet se na realizaci informačních systémů a jejich následném provozu za účelem podpory poznávacích a řídicích činností organizace. Jeho úkolem bude organizování dokumen-

tových a informačních toků, koordinace informačních aktivit v organizaci, získávání, zpracování a zpřístupňování interních a externích informací nezbytných pro činnost organizace. Bude připraven na vyhodnocování informací, rešeršní, konzultační, poradenskou a další činnost spojenou s informačním systémem podniku.

Charakteristika specializace

První část studijního oboru řeší zejména otázky hardwarové podpory informačních toků a zahrnuje i modelová softwarová řešení. Zabývá se technologickými aspekty získávání, zpracování, uchovávání a využívání informací v různých prostředích. Výrazná je orientace na práci s informacemi. Zahrnuje moduly, ve kterých jsou studentům zprostředkovány odborné znalosti a dovednosti meritorně potřebné k získávání a vyhodnocování informací, rozeznávání jejich validity a vytváření informačních toků adresných informací v prostředí, do něhož je směřován vědomostní a dovednostní profil. Další součástí obecné části studijního oboru jsou moduly přinášející studentovi nové poznatky o prostředí, ve kterém budou jeho znalosti a dovednosti realizovány a ve kterém se ověřuje odborný profil studenta. Tato část je předmětně spjata s předchozím blokem, zabývá se ovšem prioritně poznatky z psychologie a sociologie, sociální komunikace, řízení lidských zdrojů a práce se specifickými informačními základnami.

Druhá část studijního oboru Podnikové informační systémy doplňuje obecný vědomostní profil o znalosti a vědomosti potřebné k uspokojení informačních potřeb firem a podniků i pro zpracování informací v oblasti státní správy. Obor je charakterizován zejména posílením ekonomicky zaměřených předmětů, předmětů zaměřených na management a podporu rozhodování.

Důležitým rysem studijního programu je jeho praktická orientace. Kromě prakticky orientované struktury vlastních modulů je důležitou součástí studijních plánů i dlouhodobá odborná praxe na závěr studia, která zvyšuje šance absolventa v budoucím profesním uplatnění.

Základní činnosti, pro které je absolvent připravován:

- projektování, provoz a údržba informačních systémů podniku
- správa specializovaných informačních systémů
- projektování a údržba databází
- poskytování informačních služeb

- získávání informací z databázových systémů a počítačových sítí
- interní publikační činnost
- marketing informačních služeb
- tvorba informačních zdrojů v síti Internet
- činnosti manažerského typu

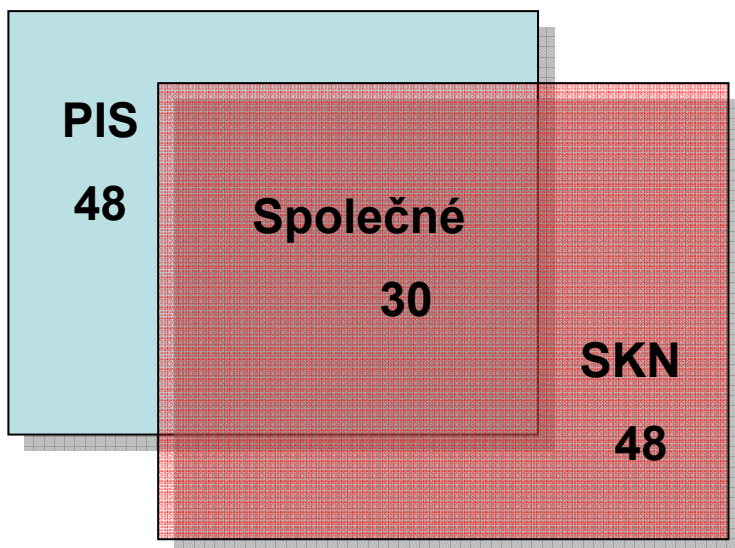
Uplatnění absolventa

Studium připravuje specialisty pro široké spektrum funkcí v informačních systémech:

- informačních institucích informačního trhu
- informačních systémech bank, pojišťoven, nakladatelských domů apod.
- informačních systémech podniků
- informačních agenturách
- softwarových firmách zaměřených na vývoj informačních systémů
- konzultačních a projekčních firmách (56)

8.5 Obsah programů sledovaných specializací

Obě sledované specializace vycházejí, jak již bylo řečeno, ze společného základu v prvním ročníku, kde se objevují moduly obecného charakteru např. Matematika, Psychologie, Informační technologie, Ekonomie apod. Společnou součástí specializací také tvoří studium dvou světových jazyků, a to angličtiny a němčiny (kompletní studijní plán viz příloha č. 9). Ve druhém ročníku dochází k oddělené specializací. V tomto ročníku je těžiště odborných modulů, u specializace Služby knihoven zaměřených především na práci s fondem a na služby, u specializace Podnikové informační systémy na ICT a ekonomické předměty, které se také v obou specializacích částečně prolínají. Třetí ročník díky řadě volitelných modulů umožňuje studentovi se více specializovat podle svého zájmu a škola umožňuje provádět inovaci obsahu studia. V sedmém semestru studenti obou specializací absolvují odbornou praxi, seminář k absolventské práci a píšou bakalářskou práci. Podíl společných a samostatných modulů obou specializací ukazuje schéma 8.1.

Schéma 8. 1 Průnik modulů SKN a PIS

Schéma 8.1 představuje jednoduchý model všech „modulů“ obou sledovaných specializací. Jejich celkový počet je 48 a z toho 30 je společných. Tento poměrně výrazný průnik vedl tvůrce k záměru vytvořit Informační management, jediný obor, v jehož rámci vzniklo několik specializací, které nejsou natolik odlišné, aby mohly tvořit samostatnými obory.

Přehled modulů VOŠIS

Společné moduly

Pořadí modulu	Zkratka	Název modulu, (počet semestrů)	Váha *	Pořadí modulu	Zkratka	Název modulu (počet semestrů)	Váha * (Pokročilý jazyk P, začátečníci Z)
1	Mat	Matematika (2)	8	7	ANJ (P nebo Z)	Anglický jazyk (6)	P 22, Z 18
2	PSY	Psychologie (2)	4	8	NEJ (P nebo Z)	Německý jazyk (6)	P 22, Z 18
3	PRA	Právo (2)	6	9	EKR	Ekonomika a řízení (2)	6
4	ITE	Informační technologie (3)	9	10	SOK	Sociální komunikace (2)	4
5	DAS	Databázové systémy (1)	3	11	PŘI	Projektování inf. systémů (1)	3
6	MAR	Marketing (2)	6	12	EKO	Ekonomie (2)	6
	PRA	Praxe (1)				Volitelné společné (cca 3)	

Specifické moduly SKN

Specifické moduly PIS

13 k	INS	Informace a společnost (2)	6	13 p	MAT III	Matematika (1)	4
14 k	INS	Informační služby (2)	6	14 p	UCT	Účetnictví (3)	6
15 k	INF	Informační fondy (4)	15	15 p	FIN	Finance (3)	4
16 k	SIN	Služby internet (1)	2	16 p	UIS	Úvod do informačních systémů (1)	3
17 k	PRE	Public relations (1)	2	17 p	PGM	Programování (3)	6
18 k	AKS	Automatizované knihovnické systémy (1)	2	18 p	STM	Strategický management (1)	3
19 k	LIT	Literatura (2)	4	19 p	POS	Počítačové sítě (3)	4
20 k	ISY	Informační systémy (2)	8	20 p	VES	Veřejná správa (1)	4
	VOL	Blok volitelných předmětů		21 p	PIS	Podnikové informační systémy (1)	4
				22 p	OFI	Obchodní a firemní informace (1)	3
					VOL	Blok volitelných předmětů	

* Váha modulu = počet kontaktních hodin x počet semestrů

Tabulka 8.2 Přehled modulů VOŠIS

Pro přehled o tom, jak je studijní program vytvořen, byl jeho obsah rozdělen do 5 tématických skupin (tab. 8.2). Váha modulů v jednotlivých skupinách je daná počtem kontaktních hodin v týdnu a počtem odučených semestrů. V roce 1999 byl v rámci inovace učebních osnov proveden přechod na tzv. moduly, kterým byly přiděleny kredity podle zásad ECTS. V jednotlivých semestrech je vždy odučeno 30 kreditů, celkově má program 210 kreditů (7. semestr je praxe).

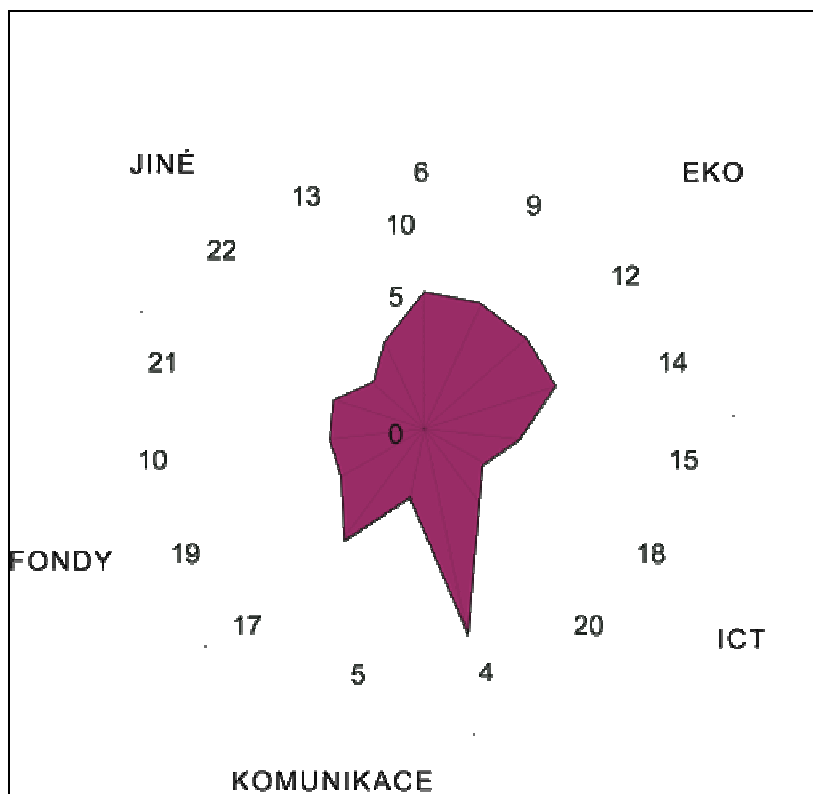
Jedná se o následující oblasti (v souladu s členěním v tab. 8.2 a označením v tab. 9.17)

Komunikace	Ekonomické předměty EKO	Informační technologie ICT	Zpracování a vyhledávání informací, fondy		Jiné včetně cizích jazyků
10	6	4	14 SKN	21 PIS	1
17 SKN	9	5	15 SKN	22 PIS	2
	12	17 PIS	16 SKN		3
	14 PIS	19 PIS	18 SKN		7
	15 PIS				8
	18 PIS				11
	20 PIS				13 SKN 13 PIS
					19 SKN
					20 SKN

Tabulka 8.3 Tematické rozložení modulů VOŠIS

Následující „radarové“ grafy popisují zastoupení jednotlivých modulů s přihlédnutím k jednotlivým specializacím a k váze jednotlivých modulů. Grafy nezahrnují volitelné moduly ani odbornou praxi.

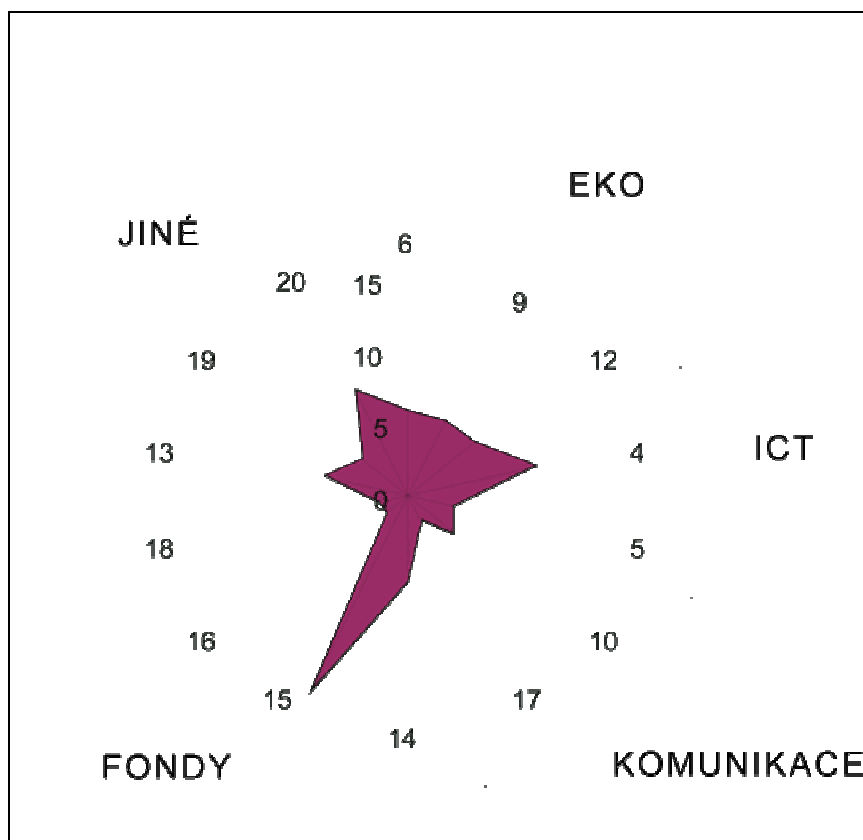
Podnikové informační systémy

Graf 8.1 Moduly učené ve specializace PIS

Služby knihoven

Graf 8.2 Moduly učené ve specializace SKN

9 Průzkum absolventů VOŠIS

Jedním z hlavních cílů VOŠIS je vzdělávat zaměstnatelné odborníky. Proto po popisu všeobecné situace na českém trhu práce bylo v rámci předkládané práce provedeno rozsáhlejší dotazníkové šetření, které by mělo být hlavním vodítkem pro vytipování skutečných požadavků praxe.

9.1 Situace VOŠIS a trh práce

Situaci na trhu práce s ohledem na absolventy českých středních a vyšších škol sleduje publikace Národního ústavu odborného vzdělávání (NUOV) *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním*. (57) Je zde statisticky vyhodnoceno období do roku 2004 týkající se předmětu našeho zájmu - vyšších odborných škol.

Bylo např. sledováno, který **zájem uchazečů o vyšší školy** je třeba při tvorbě studijního plánu zohlednit. V **oborech VOŠ** je v České republice pokles počtu nově přijatých dán sníženým zájmem uchazečů o studium, což souvisí s nárůstem nabídky vysokých škol. V relaci s počtem absolventů maturitních oborů poklesl proti minulému roku podíl vstupujících do oborů VOŠ z 16,2 % na 13,3 %. Nejvyšší je tento podíl v krajích Vysočina a Praha, nejnižší v Karlovarském a Moravskoslezském kraji. (57)

K vlastní nezaměstnanosti v oborech, které mají k profesi informačního specialisty nějaký vztah, bylo vybráno následující:

Nejvyšší **míra nezaměstnanosti** absolventů kategorie N (vyšší školy) je v průměru za poslední tři roky charakteristická pro obory Servis a oprava strojů a zařízení, Zemědělství, Pozemní stavitelství, **Výpočetní technika a informační technologie** a Ekonomika a podnikání.

V dubna 2004 byla konstatována **vysoká míra nezaměstnanosti u kmenových oborů** Informační služby, Knihovnictví a Ekologie a ochrana životního prostředí.

Dlouhodobá nezaměstnanost potom u kategorie N (viz příl. 10) ve skupinách obchod 66 a **72 Publicistika, knihovnictví a informatika**, kde se však jedná o velmi nestabilní obory s nízkým počtem absolventů.

Podle statistik Národního ústavu odborného vzdělávání z roku 2005 je u absolventů informačních profesí vykázána v roce 2004 poměrně vysoká míra nezaměstnanos-

ti. V rámci celé České republiky bylo podchyceno 164 absolventů, z nichž 40 se hlásilo jako nezaměstnaní. Při bližší analýze stavu je patrné, že na celkové míře nezaměstnanosti se ovšem více podílejí absolventi z **Jihomoravského kraje**. (57)

Region	Absolventů	Nezaměstnaných
Celá republika	169	40, tj. 23,7 %
Praha	145	13, tj. 9,00 %
Jihomoravský kraj	24	16, tj. 66,7 %*

*Pro zajímavost je stav u středoškoláků stejného oboru v roce 2004 následující: z 55 absolventů Jihomoravského kraje bylo nezaměstnaných 9, tj. 16,4 %. Vzhledem k tomu, že v roce 2004 existovaly pouze dvě vyšší odborné školy tohoto zaměření VOŠIS Praha a VOŠ Brno vyučovala též středoškolský knihovnický program, je patrné, že těžiště nezaměstnaných absolventů je spíše v Brně. Vykázaná míra nezaměstnanosti v Praze byla ovšem pro další rozvoj VOŠIS Praha varující.

Tabulka 9.1 Struktura nezaměstnanosti absolventů oboru 72

Komentář k tomuto jevu

Poznenáhlu narůstající nezaměstnanost absolventů vyšších škol stejných nebo hraničních oborů není kritická, ale indikuje určitá nebezpečí i to, že profil absolventa **není dostatečně přizpůsoben společenské poptávce**. Vždyť právě poptávka po informačních službách je typická pro informační společnost, a proto není důvod, proč by informační specialisté, kteří jsou schopni reagovat v tomto duchu na společenskou potřebu, měli být nezaměstnaní.

9.2 Důvody provedení průzkumu a cíle práce

V materiálu **Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004 - 2006** (58) je věnována velká pozornost aktivnímu zapojení mladých lidí do práce. Nestačí pouze připravovat různé poradenské systémy a podpůrné programy, ale je třeba se zaměřit i na určitou prevenci – od přípravy studenta na budoucí povolání, která je nejméně riziková a nejvíce společensky potřebná, až po nástup určité uvědomělé politiky škol: **nepřipravovat nezaměstnatelné absolventy, ale sledovat hlavní trendy společenských potřeb a pružně měnit studijní profil nebo i počty přijímaných**.

Ve výše uvedeném akčním plánu si vláda ČR klade za cíl realizovat řadu opatření, která by měla pomoci zlepšit zaměstnatelnost mladých lidí. Jedním z požadavků tohoto materiálu je právě modernizace vzdělávacího systému, jenž by se měl jako celek zaměřit na co nejlepší přípravu mladých lidí pro vstup na trh práce.

Objevují se zde také hlavní požadavky zaměřené na profil absolventa škol: rozvoj jeho individuálních schopností, znalostí, motivace k práci a ke vzdělávání, na rozvoj podnikatelských a manažerských dovedností. V současném období se klade také důraz na zapojování dalších sociálních partnerů do vzdělávacího procesu. Hlavní však je a bude fungující vazba mezi trhem práce a vzdělávacím systémem.

Cílem kapitoly 9 této práce je proto najít odpověď na otázku, jak současné učební osnovy VOŠIS odpovídají požadavkům praxe. Jako metoda dosažení tohoto cíle byl použit neexperimentální průzkum mezi absolventy. Výsledky průzkumu budou použity jako jeden ze zdrojů pro nový studijní program Vyšší odborné školy informačních služeb.

9.3 Pracovní postup při provádění průzkumu

V souladu s požadavky na sociologický průzkum se při koncipování práce postupovalo podle následujících kroků:

- formulace problému
- formulace hypotéz
- formulace pracovních hypotéz
- rozhodnutí o vzorku
- pilotní studie
- rozhodnutí o technice sběru informací
- konstrukce dotazníku
- předvýzkum
- příprava průzkumu
- sběr dat
- analýza dat
- interpretace, závěry, teoretická zobecnění

9.3.1 Formulace problému

Vedení VOŠIS si uvědomilo, že vzdělávat dobře a kvalitně připravené informační specialisty je pro budoucnost školy klíčové. Z toho vyplývá, že jedním z aspektů tvorby studijního programu jsou potřeby praxe. Strategickým cílem VOŠIS je vzdělávat

dobře uplatnitelné absolventy vybavené potřebnými teoretickými i praktickými znalostmi a dovednostmi. Musí být i dostatečně flexibilní, aby vyhověli potřebám českého i zahraničního pracovního trhu.

VOŠIS se snaží optimalizovat proces vzdělávání ve vztahu k potřebám svých studentů a naplňovat své motto „*Pomáháme vám růst*“.

Základem pro zjišťování potřeb respondentů je dotazníkové šetření, které proběhlo na VOŠIS v období listopad 2004 - únor 2005. Cílem tohoto šetření bylo konkrétně zjistit uplatnitelnost absolventů VOŠIS na evropském i českém trhu práce.

9.3.2 Formulace hypotéz

Cíle a hypotézy

Hlavním cílem průzkumu bylo zjistit, zda absolventi získávají na VOŠIS všechny dovednosti, které potřebují v praxi; tedy zda získané dovednosti a teoretické znalosti absolventa odpovídají požadavkům praxe. Výsledky tohoto šetření mohou usměrnit vytváření nového studijního programu v podstatě dvojnásobem: pokud profil absolventa odpovídá tomu, co praxe potřebuje, je třeba ponechat hlavní směr vzdělávání tak, jak byl nastaven, a provádět pouze inovaci profilu v souladu s vývojem společnosti a rozvojem společenských znalostí. Pokud by však profil absolventa potřebám praxe neodpovídal, je třeba jej společenské zakázce důkladně přizpůsobit.

Nosnou hypotézou je to, že studijní profil informačního specialisty - absolventa VOŠIS - byl stanoven dobře, ale že je třeba provést důkladnou inovaci obsahu, popř. metod výuky sledovaných studijních oborů.

Pro podporu této hypotézy bylo třeba potřeby praxe blíže specifikovat a detailněji zmapovat stávající trh práce, pro nějž tento poněkud široce koncipovaný obor (jedná se o obor Informační management, konkrétně o dvě specializace: Služby knihoven a Podnikové informační systémy - SKN a PIS) své absolventy připravuje.

Další ověřovanou hypotézou je neexistence exaktního definování profese (informační specialista) protože spektrum firem i pracovních pozic, pro které škola své studenty připravuje, je velmi pestré. Jako základní prvek obsahu práce informačního profesionála je v souladu s úvodními definicemi chápána obecně práce s informacemi a informačními prameny s využitím současných informačních a komunikačních technologií aniž se výrazně odlišuje uplatnění absolventů výše uvedených specializací.

Průzkum měl rovněž potvrdit či vyvrátit názor, že státní organizace (knihovny, kulturní zařízení) nejsou v oblasti platové politiky konkurenceschopné; absolventi pracují v tomto sektoru v malém počtu a hlavním odběratelem absolventů obou specializací jsou soukromé firmy a organizace.

9.3.3 Formulace pracovních hypotéz

Pracovní pohled na “typického“ absolventa VOŠIS (pracovní hypotézy)

- absolventi jsou velmi dobře zaměstnatelní
- absolventi se často snaží dále studovat; vedou je k tomu různé důvody, nejsilnějším z nich je získání VŠ vzdělání
- hlavním odběratelem absolventů je Praha a jiná větší města
- absolventi hledají práci ve velkých aglomeracích (asi jedna třetina studentů VOŠIS je pražská, ostatní jsou mimopražští, ale i ti hledají uplatnění v Praze)
- absolventi jsou připravováni se zřetelem na velký rozsah práce s informacemi a jsou uplatnitelní v různých typech firem a v různých pracovních pozicích
- těžiště práce absolventů tvoří většinou práce s informacemi v digitální podobě
- u knihovnické specializace je patrný odklon od zpracování primárních fondů a příklon ke službám
- většina absolventů uplatňuje ve své práci alespoň jeden cizí jazyk, hlavně angličtinu
- většina absolventů je připravena pro trh práce v EU
- většina absolventů v pracovním styku komunikuje s lidmi, popř. se věnuje řízení
- spokojený absolvent dostává plat přiměřený svým požadavkům

9.3.4 Rozhodnutí o vzorku

Průzkum byl postaven na dotazníkovém šetření mezi absolventy oboru Informační management specializací Podnikové informační systémy (PIS) a Služby knihoven (SKN), kteří studovali VOŠIS v rozmezí září 1999 až červen 2004. Toto období bylo zvoleno vzhledem k následujícím skutečnostem:

- V září 1999 došlo k zásadní změně koncepce výuky a k její modernizaci
- V červnu 2004 absolvovali studenti, kteří byli v období, ve kterém byl prováděn výzkum, již dostatečně dlouho zaměstnáni, měli dostatek pracovních zkušeností i časový odstup od ukončení školy. Byli tedy schopni zhodnotit přínos VOŠIS pro

vlastní praxi. Pokud nastoupili do práce ihned po ukončení studia VOŠIS (tj. 1. 1. 2004), měli za sebou minimálně jeden rok pracovních zkušeností. To je chápáno jako minimální doba, po které lze pracovní zkušenost hodnotit.

- Obsahová návaznost mezi oběma výše uvedenými specializacemi (viz kapitola 8)

Realita a respondenti

Jak již bylo řečeno výše, kvalita průzkumu roste s rozsahem a reprezentativností vzorku respondentů. Proto bylo nutné klást si otázku, zda je skupina oslovených absolventů dostatečně reprezentativní vůči množině všech absolventů a má dostatečnou vypovídací hodnotu.

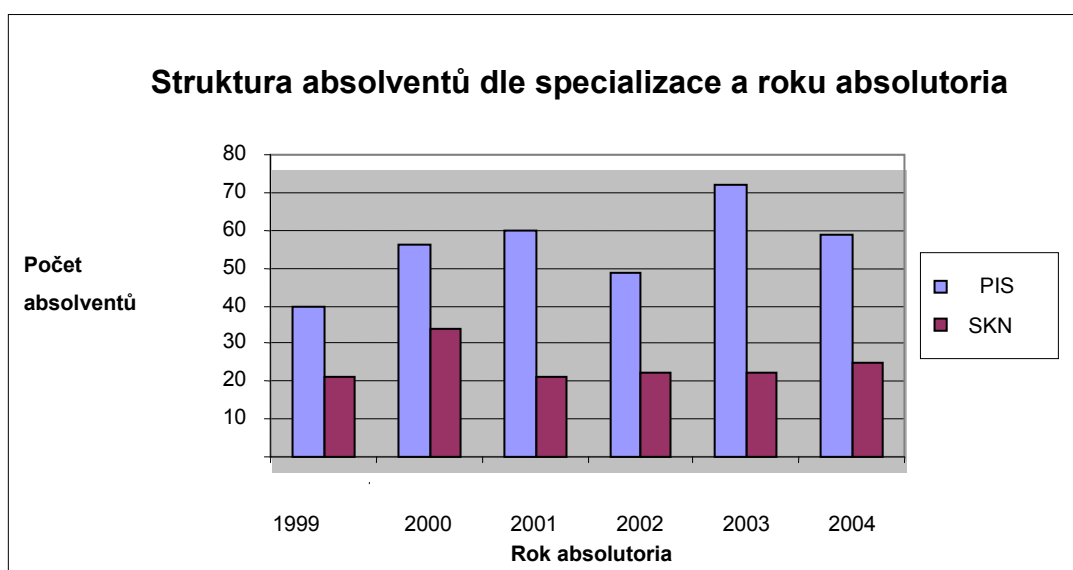
Před vlastním zpracováním průzkumu byla proto relevantnost vzorku porovnána s celkovou množinou absolventů ve sledovaném období.

Následující tabulka 9.2 a graf 9.1 ukazují celkovou strukturu absolventů VOŠIS ve sledovaném období.

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Celkem
PIS	40	56	60	49	72	59	336
SKN	21	33	21	22	22	26	145
Celkem	61	89	81	71	93	85	481

Tabulka 9.2 Absolventi VOŠIS leden 1999 – červen 2004

Interní statistiky VOŠIS (59), sumarizace dat za sledované období, počty představují absolventy všech termínů absolutoríí v jednotlivých letech.

Graf 9.1 Absolventi VOŠIS leden 1999 – červen 2004

Vzorek respondentů

Vybraný soubor absolventů VOŠIS je prezentován v tabulce 9.2. I když jsou počty respondentů v jednotlivých letech různé, celkově vzorek respondentů zahrnuje zhruba jednu pětinu - tj. 20 % všech absolventů, což pro účely tohoto šetření plně vyhovuje. Z tabulky je patrné, že se vzrůstajícím odstupem od ukončení studia se u studentů projevuje ztráta zájmu o komunikaci se školou. Proto počet vyplněných dotazníků narůstá s tím, jak se zkracuje doba od absolutoria. Nižší počet respondentů staršího data je dán také nižším počtem absolventů i neaktuálností kontaktů, které studenti škole poskytli (změna telefonního spojení, mailů apod.).

Zastoupení specializací vychází lépe pro absolventy PIS, vzorek absolventů SKN je poměrně malý (13,1 %). U některých odpovědí mohlo proto ke zkreslení výsledků, pro řadu odpovědí to však nepřináší podstatnější problém.

Specializace/Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Celkem
PIS	6	5	8	11	17	30	77
SKN	0	0	2	3	7	7	19
Celkem	6	5	10	14	24	37	96

V relativním vyjádření

PIS	11,9 %	16,7 %	17,9 %	14,6 %	21,4 %	17,6 %	100,0 %
SKN	14,5 %	22,8 %	14,5 %	15,2 %	15,2 %	17,9 %	100,0 %
Celkem	12,7 %	18,5 %	16,8 %	14,8 %	19,3 %	17,7 %	100,0 %

Tabulka 9.3 Respondenti průzkumu 1999 – 2004

Kritéria výběru respondentů

K účasti na průzkumu byli vyzváni všichni dostupní absolventi. Jsou to převážně ti, kteří mají zájem komunikovat se školou - zanechali po ukončení studia funkční email či se školou po absolutoriu komunikovali.

Elektronická forma veřejně přístupného dotazníku měla zajistit přístup i pro ty, kteří si po dobu sběru dat otevřeli školní web náhodně a patřili podle specializace a roku absolutoria do množiny potenciálních respondentů. (Pouze ve dvou případech se stalo, že absolvent vyplnil dotazník na základě vlastní iniciativy).

Reprezentativnost zkoumaného vzorku oproti celkové struktuře absolventů je poněkud narušena tím, že se jedná o aktivnější absolventy, nejspíše i úspěšnější

v pracovní kariéře. Tento fakt zkresluje výsledky takových odpovědí, jako např. obecná zaměstnatelnost a zaměstnanost absolventů. (Lze je srovnat s celostátními statistikami uvedenými v této kapitole).

- Byli vybráni absolventi dvou specializací PIS a SKN (jak již bylo výše uvedeno), které jsou předmětem zájmu předkládané práce. Průzkum se netýkal absolventů specializace Služby muzeí a galerií, protože ti obsazují odlišný segment pracovního trhu.
- Ze schématu 8.1 vyplývá, proč za zdroj respondentů byli vybráni absolventi specializací PIS a SKN. Jejich společný studijní program tvoří 30 studijních modulů, pouze 18 modulů odlišuje specializaci. Lze říci, že oba studijní programy vykazují velkou shodu.

Kontaktování a výběr respondentů

Kontaktování byli ti absolventi ze sledovaného období, kteří dobrovolně poskytli škole svoje elektronické spojení nebo kteří byli doporučeni spolužáky. Žádost o spolupráci proběhla formou motivačního dopisu s odkazem na elektronickou adresu dotazníku (www.sks.cz, viz Příloha 11 a 12).

Průzkum byl prezentován jako oficiální akce VOŠIS. Byl zformulován oficiální dopis vedení školy objasňující cíle průzkumu a motivující respondenty k vyplnění dotazníku. Dále byla zřízena oficiální rubrika na školním webu, ve které bylo možné dotazník vyplnit a odeslat.

Celková návratnost dotazníku je vyhodnocena v tabulce 9.4. Vzhledem k dostupnému vzorku ji lze hodnotit jako velmi dobrou.

Počet potenciálních respondentů (populace)	481
Počet oslovených	237
Počet zaslaných odpovědí	105
Celkem použitelných	96 (vyřazeny nekompletní a omylem zaslané)
Návratnost dotazníku (relativně)	45 %
Návratnost vztážená k populaci (relativně)	20 %

Tabulka 9-4 Přehled návratnosti dotazníků

9.3.5 Pilotní studie

Kromě získání identifikačních údajů respondentů bylo zřejmé, že hlavní otázky se budou týkat co nejpřesnějšího popisu pracovních činností a pracovních pozic. Vzhledem k velkému rozsahu výuky cizích jazyků na VOŠIS se jako velmi podstatná jevila i otázka týkající se využití cizích jazyků.

Pro popis pracovní pozice musela být použita volná otázka, neboť v této oblasti je velká terminologická nejednotnost. Dále musela být zvolena velmi široká škála pracovních činností a následně ruční korekce a dodatečné vytváření větších jednotících tematických celků.

Připomínky k obsahu studia patří vždy k velmi cenným zdrojům informací o tom, co je praxi potřebné. Proto byly do dotazníku zařazeny i tyto proměnné. Forma volné otázky byla v tomto případě zvolena jako jediná možná. Následně byly jednotlivé odpovědi zařazeny do tematických skupin a analyzovány.

Záměrem školy je rovněž připravovat absolventy pro evropský pracovní trh a mobilní mladé lidi obecně. Proto byly položeny také otázky týkající se mobility studentů a jejich adaptace na evropském trhu práce.

9.3.6 Rozhodnutí o technice sběru informací

Metody sběru dat

Jako hlavní nástroj sběru dat byl použit elektronický dotazník, jako doplňkové informační zdroje Databáze praxí VOŠIS z let 1997 – 2004 (63) a Výkazy o studiu na VOŠIS 1999 – 2004. (59)

Hlavní sběr dat proběhl v prosinci 2004. Návratnost dotazníků byla zvýšena metodou „follow-ups“ první týden v lednu 2005. Tato metoda má již jednou osloveným respondentům připomenout blížící se termín ukončení vyplnění dotazníků. Tj. v druhém kole byli všichni potenciální respondenti osloveni elektronickou poštou dopisem, kde bylo poděkování těm, kteří již dotazník vyplnili, a připomenut blížící se termín ukončení průzkumu. Tato aktivita měla okamžitou odezvu a značně přispěla k dobré návratnosti dotazníků.

Respondenti byli také motivováni slibem zveřejnění souhrnných výsledků průzkumu na školním webu, a to především proto, aby viděli užitečnost času, který nad dotazníkem strávili.

Pro zjištění, zda je forma elektronického dotazníku vhodná, bylo třeba položit si následující otázky:

- Mají všichni potenciální respondenti možnost nebo znalosti vyplnit dotazník v elektronické formě?
- Nebude je tato forma omezovat?
- Je to právě dotazník, který pomůže naplnit cíle průzkumu?

V rozhodnutí zvolit elektronickou formu dotazníků hrálo hlavní roli to, že všichni absolventi jsou během studia cíleně vedeni k využívání elektronické komunikace a všichni opravdu rutinně této možnosti využívají. Všichni rovněž mají možnost napojení na internet a využívají elektronickou poštu. Tento předpoklad se ukázal v drtivé většině případů jako správný, a elektronická podoba dotazníku nebyla pro respondenty problémem.

Touto metodou byla získána data v elektronické podobě, což umožnilo jejich efektivnější zpracování a vyhodnocování. Byla tím rovněž eliminována možnost zavlečení chyb při jejich přepisu, pokud by byly dotazníky distribuovány v tištěné podobě.

9.3.7 Zpracování dat

Je předpokládáno, že vyplněné dotazníky přinesou velké množství různorodých údajů. Jedním ze stěžejních cílů, které si tato práce vytyčuje, je jejich zpracování do uceleného tvaru. A to ať se již jedná o sumarizaci textových odpovědí či o data, která lze zpracovat jako statistický soubor za použití standardních nástrojů popisné analýzy.

Statistický soubor lze popsat pomocí různých veličin a popisných charakteristik. Mezi nejdůležitější patří:

Počet proměnných	– k
Hodnota proměnné	– n_i
Absolutní četnost	– počet výskytů dané veličiny ve sledovaném souboru
Relativní velikost	– p_i – hodnota dané veličiny ve sledovaném souboru vztažená k součtu hodnot proměnných souboru

$$p_i = \frac{n_i}{\sum_{i=1}^k n_i} \times 100 \quad [\%]$$

Aritmetický průměr $\bar{n} = \frac{\sum_{i=1}^k n_i}{k}$

Modus - proměnná s nejvyšší frekvencí výskytu v souboru

9.3.8 Konstrukce dotazníku

Otázky použité v dotazníku sledují následující posloupnost:

- obecná identifikace
- údaje o motivaci pro studium VOŠIS
- údaje o pracovní a studijní kariéře

V identifikační části dotazníku byly všechny osobní údaje respondentů anonymizovány v souladu se Zákonem na ochranu osobních údajů. (60)

Hlavní část dotazníku byla zaměřena na zaměstnané absolventy. Respondenti, kteří v době provádění průzkumu nepracovali, měli v dotazníku možnost stisknout tlačítko KONEC a nepokračovat v dalších odpovědích týkajících se současného zaměstnání. (Tato možnost byla využita pouze jedenkrát.) Zaměstnaní studenti pokračovali v dalších odpovědích na skupiny otázek týkajících se:

- charakteristiky zaměstnavatele
- detailního popisu činnosti
- využití cizích jazyků

Volná otázka a možnost připomínkovat pozitivně či negativně studium na VOŠIS následuje až po vyplnění detailů jak pracovní kariéry, tak i popisu činností. Pořadí otázek bylo zvoleno záměrně, aby respondenti nejprve popsali náplň své konkrétní činnosti. Pak si po výčtu konkrétních faktů mohli lépe uvědomit, co jim pro práci dalo studium na VOŠIS, a lépe odpovědět na následné zobecňující otázky.

Formulace otázek

Kvůli faktu, že každý dotazník je určitou transformací reálného světa a jeho výsledek je závislý na vhodném souboru otázek, byla použita při formulování otázek následující kritéria:

- Jsou schopni absolventi otázkám správně porozumět?
- Jsou ochotni na ně odpovídat?

- Jsou schopni odpovědět pravdivě?
- Znají pravdivou odpověď?

Otázky byly formulovány tak, aby vyznívaly neutrálně a neovlivňovaly absolventy odpovídat příliš pozitivně nebo naopak negativně. Při předvýzkumu bylo ověřeno, že respondenti rozumějí podstatě otázek i odborným termínům, protože se s nimi běžně setkávají při své praxi. Nebyly také položeny otázky, kterými by se respondenti cítili být ohroženi (např. otázka na výši platu nebyla položena jako přímá).

Dále byla snaha ošetřit validitu i reliabilitu měření výsledků. Např. u otázek typu využití jazykových dovedností byla uplatněna frekvence použití jazyků v posledních šesti měsících místo vágních frekvenčních slov (často, občas apod.).

Validita odpovědí u otázky na činnosti, které tvoří pracovní profil informačního profesionála, byla zajištěna tím, že všechny odpovědi byly konfrontovány s odpověďmi o pracovních pozicích. V některých případech bylo použito dodatečné zakódování odpovědí a jejich přerozdělení do věcně správných celků.

Hlavní ukazatele – proměnné

Zaměstnanost (otázka č. 9 dotazníku)

Tato otázka je obecným ukazatelem, zda jsou absolventi pro společnost potřební. Výsledek průzkumu byl porovnán se statistickými údaji NÚOV (výsledky v podkapitole 9.4).

Hledisko zaměstnanosti nám říká, jak je absolvent obecně připraven pro pracovní trh jak po stránce znalostní, tak i z hlediska osobních kvalit. Obecně je cílem profilu absolventa vyhovět potřebám evropského trhu práce, neboli evropské informační společnosti a jejím potřebám. VOŠIS by neměla v žádném případě vzdělávat nezaměstnatelné absolventy zvláště proto, že tento typ studia má být výrazně prakticky orientován. Obecně by tedy mělo platit, že pokud je nízká míra nezaměstnanosti absolventů, jejich profil odpovídá současným potřebám trhu práce.

Pracovní lokalita, lokalita pobytu (otázka č. 5 dotazníku)

Ukazatel rozložení potřebnosti oboru a zároveň nabídky pracovních míst.

Cílem otázek typu „odkud respondent přichází, kde studoval a kde pracuje v současné době“, by mělo být podpořením hypotézy, že informační specialisté nalézají

uplatnění zejména v Praze a ve větších městech, kde je větší koncentrace populace, kde se koncentrují firmy, vědecké instituce apod. a kde je větší poptávka po informačních službách. Porovnáním informací o tom, kde žili respondenti před studiem VOŠIS a lokalizací jejich pracovního působiště bychom měli zjistit oprávněnost této hypotézy. Předmětem výzkumu nebylo mapovat, odkud respondenti pocházejí, ale pouze trend přesunu respondentů za prací.

Pracovní pozice (otázka č. 9 dotazníku)

Slouží k určení nejběžnějších pracovních pozic, do kterých absolventi nastupují.

Tato otázka sleduje hypotézu, že spektrum pracovních pozic je velmi pestré. Jde se o volnou otázku s výčtem pracovních pozic, které jsou dodatečně roztrženy do určitých logických skupin, např.: vlastní podnik nebo spoluúčast ve firmě, řídicí pozice, pozice specialistů apod. Dotazník nesleduje hledisko středoškolák a vysokoškolák vzhledem k vysokému počtu dálkově studujících respondentů, kteří usilují o získání vysokoškolského vzdělání. Pracují ale i v současné době v pozicích vysokoškoláků vzhledem k tomu, že řada firem VOŠ a VŠ v kvalifikačních požadavcích svých zaměstnanců neodlišuje. Otázka souvisí s odpověďmi na otázku po spokojenosti s finančním ohodnocením.

Druh organizace (otázka č. 10 dotazníku)

Pro kategorizaci organizací byl v této práci zvolen číselník Evropské unie používaný u projektů mobilit v systému Leopass (61) kromě kategorie Informační firma, jež byla vytvořena dodatečně.

Cílem bylo zjistit, zda lze určit nějaký typ firem nebo organizací, do kterých absolventi nastupují nejčastěji nebo které preferují. Ve vazbě na specializaci knihovnictví pak odpovídá tato proměnná na otázku, v jaké míře knihovníci nastupují do knihoven. Ze získaných odpovědí lze vytvořit skupiny firem podle předmětu jejich aktivity a podle právního statutu a zjistit např., pro jaký sektor škola absolventy připravuje, kam je vhodné umístit studenty na praxe a kde hledat potenciální partnery. Jednotlivé typy firem mají i svá specifika, která je v případě jejich větší četnosti možné promítnout do studijních programů (např. neziskový sektor, veřejné knihovny mají své okruhy klientů, četnost absolventů v bankách by vyžadovala posílení profilu v problematice financí, převaha malých obchodních firem spíše všeobecné podnikatelské znalosti apod.).

Porovnáním databáze firem, kde studenti realizují školní odbornou praxi s konkrétními firmami, ve kterých pracují po ukončení studia, lze sledovat potřebnost a účelnost praxe z hlediska hledání uplatnění absolventů. Byla vyslovena hypotéza, že existuje vazba (závislost) mezi místem praxe a následným zaměstnáním (tzn. že si studenti „vyhlédnou“ místo již v průběhu praxe).

Zajímavá vazba mohla vzniknout, pokud studenti provozovali svou praxi v zahraničí. Jak je tato praxe dále ovlivnila v profesním vývoji? Jak se zvýšila cena takového absolventa na trhu práce?

Otázka sleduje i fluktuaci respondentů. Podle pracovního vývoje lze např. zjistit, jaká je četnost změny pracovního místa a jaké k tomu mají respondenti důvody. Důvody změny pracovního místa jsou uvedeny jmenovitě a rozčleněny do obecnějších skupin. Otázka sleduje míru pracovního očekávání a možnost jejího naplnění v pracovním procesu.

Za zapracovaného a stabilizovaného pracovníka je považován takový respondent, který pracuje v pracovní pozici minimálně jeden rok. Krátkodobá zaměstnání je možno považovat za omyl nebo špatný výběr.

Zajímavé bylo sledovat i nejčastější důvody nespokojenosti respondentů v pracovním poměru. Získané závěry je možné aplikovat na zlepšení studijního programu. (Pokud by hypoteticky byla důvodem odchodu opakovaně nízká úroveň znalostí ICT, je třeba k tomu přihlídnout při tvorbě nového studijního programu.)

Pracovní náplň (otázka č. 12 dotazníku)

Tato otázka tvoří nejdůležitější proměnnou a je jádrem celé práce. Formulace otázky zní: Hlavní činnosti, které tvoří vaši pracovní náplň.

Proč právě činnosti? Pro vykonávání konkrétních činností je nutná určitá úroveň znalostí a dovedností získaná obvykle v procesu vzdělávání. Znalosti a dovednosti absolventa jsou formovány jednotlivými školními předměty a jejich analýza je vytvořena ve studijním plánu školy v popisu profilu absolventa (viz kapitola č. 8).

Respondenti neměli pracovat s mechanismem tvorby osnov a odpovídat na otázky typu „které předměty jste uplatnil v zaměstnání“, protože tématické celky nazvané ve studijních plánech „předměty“ nemusí být v praktických činnostech chápány stejně. U některých přípravných předmětů, jako např. matematika nebo logika, vlastně přímá vazba na pracovní činnosti není žádná. Při tvorbě studijních programů tyto předměty věcně

vytvářejí a zpracovávají pedagogové, kteří znají jejich vazby na praktické činnosti. Bylo proto žádoucí tyto dvě věci od sebe oddělit. Obsah pracovních činností je tedy vyjádřen v obecně chápaných termínech bez vazby na jednotlivé vyučované předměty.

Jedná se o uzavřenou otázku s velkou variabilitou odpovědí. Pro jednotlivé činnosti bylo zvoleno nejprve rozdělení dle materiálu Evropského průvodce kompetencemi... (48) Tento záměr s sebou přinesl určitá úskalí (viz analýza tohoto materiálu v kapitole č. 4), pro něž bylo od tohoto záměru upuštěno.

Byla tedy zvolena rozsáhlejší škála činností a doplněna na základě analýzy anotací všech studovaných předmětů VOŠIS v období 1999 - 2004, a to proto, že i předchozí studijní program vycházel do jisté míry z potřeb praxe.

Tato široká otázka má ukázat na takové činnosti, které se nejčastěji opakují a které jsou nejvíce zastoupeny v zaměstnání respondenta. Rýsuje se zde následující vazba: Nejčtenější činnosti mohou být chápány jako jádro studijního programu z hlediska praktického uplatnění absolventa.

V odpovědích pomohou definovat i nejméně potřebné činnosti – ty, které se budou ve všech případech nejméně často opakovat.

Ve spojení s otázkou druh organizace, ve které respondent pracuje, se vytváří několik skupin pracovišť a upřesňuje se pracovní profil respondentů. Bylo by dále možné analyzovat rozdíly pracovních náplní obou sledovaných specializací a rozdílnosti firem, kam respondenti těchto specializací nastupují.

Doplněním výše uvedené problematiky jsou volně položené otázky týkající se připomínek ke studiu (otázky č. 14 a 15 dotazníku). Nejčtenější odpovědi byly dodatečně zařazeny do skupin a využity pro doplnění a úpravu profilu absolventa. Konkrétní připomínky mají přímou vazbu na zastávané místo a pracovní náplň. Je proto třeba přihlédnout k tomuto faktoru při jejich vyhodnocování.

Nedostatečné znalosti (otázka č. 14a dotazníku)

Jedná se o proměnnou, která vyjadřuje subjektivní názory studentů na konkrétní nedostatky v profilu absolventa. Analýza těchto názorů má vést ke zlepšení kvality obsahu studijních programů. Z kritických připomínek je možné jmenovitě doplnit potřebné okruhy znalostí, nebo vytvořit nové tématické celky ve výuce pro činnosti, které by vyžadovala praxe.

Kladné připomínky, poznámky (otázka č. 14b dotazníku)

Jsou chápány jako silné stránky dosavadního studijního programu a budou promítnuty do návrhu budoucího studijního plánu.

Další studium (otázka č. 7 a 8 dotazníku)

Ve spojení s důvody, proč absolvent dále studuje, může tento faktor vypovědět, co ve svém profilu na VOŠIS pro své lepší uplatnění postrádá.

Cílem této otázky je zjistit důvody vedoucí k dalšímu studiu. Pokud studenti dále studují, mohou je k tomu vést následující důvody:

- škola je špatně připravila pro praxi a praxe je nutí k dalšímu studiu
- finanční důvody (zaměstnavatel je sice spokojený s jejich prací, ale platí je pouze jako středoškoláky)
- zaměstnavatelé v rámci vnitřního vzdělávacího procesu a z hlediska personální kvality vyžadují vysokoškolské (VŠ) vzdělání
- vnitřní motivace absolventa a jeho osobní potřeba dalšího vzdělávání
- snaha získat VŠ titul z prestižních důvodů

Odpovědi, že absolvent již dále nestuduje a studovat nechce, mohou svědčit o spokojenosti s profilem, nebo o tom, že absolvent stojí v pracovní pozici, která další vzdělávání nevyžaduje. Tato závislost se tedy dá vykládat pozitivně i negativně, a je třeba získat pro její správné pochopení doplňující informace. Ty lze získat spojením s odpovědí na popis práce a formální pozici respondenta.

Rozborem toho, jaké další studium respondenti volí, lze vyvodit, k čemu mají studenti blízko a kde chtějí hledat své budoucí uplatnění.

Ve spojení s otázkou č. 6, zda respondenti chtěli studovat právě VOŠIS, lze zjistit jejich směrovou volbu: pokud má většina studentů po ukončení VOŠIS záměr pracovat v informačních službách, je to důvod ke studiu na VOŠIS a tento záměr potvrdí i volbou podobné vysoké školy. Jestliže se vyskytne málo případů této volby, je třeba přispět k propagaci studijního oboru školy a k lepší práci s veřejností.

Využití cizího jazyka (otázka č.13 dotazníku)

Tato proměnná odráží důležitost výuky cizích jazyků vzhledem k tomu, že jde o českou školu i vzhledem k profilu absolventa. O otázce jazykové připravenosti absolventů se

velmi často diskutuje. Položili jsme si tedy otázku: Potřebují naši absolventi ke své práci cizí jazyk? K čemu a jak často?

Otázka rozděluje užití jazyka na hlavní skupiny - mluvená komunikace, písemná komunikace, překlady, prezentace - aby bylo možno specifikovat potřeby praxe.

Propojením odpovědi o četnosti využití jazyků na úrovni denně a několikrát týdně, zda respondenti cítili potřebu své znalosti zlepšovat, by se měl vytvořit vztah vypovídající o tom, je-li jazyková příprava na VOŠIS dostatečně kvalitní. Pokud je potřeba používání jazyků v praxi nízká, pak se v novém studijním plánu není nutné touto složkou zabývat.

Přiměřenost platu (otázka č. 16 dotazníku)

Jedná se obecně o zajímavou neznámou: Jaký plat absolventi považují v současné české republice za přiměřený vzhledem k dosaženému vzdělání a dovednostem? Otázka není položena přímo: „uveďte výši svého platu“, protože odpovědi na takto položenou otázku bývají často záměrně zkreslovány. Byla proto zvolena formulace: „Jakou hrubou mzdu považujete za přiměřenou?“ Jedná se o uzavřenou otázku s možností zařadit odpověď v rámci vytvořené škály. Otázka má vazbu na práci ve státním a nestátním sektoru.

Zaměstnatelnost v EU (otázka č. 18 dotazníku)

Doplňující proměnná všeobecného charakteru. Jejím smyslem je zjištění reálné mobility absolventů.

Smysl otázky je v posouzení toho, jak se absolventi cítí být připraveni pro evropský pracovní trh a jaké bariéry jim v tom brání. Hledají se také vztahy mezi absolventy zahraniční praxe na VOŠIS a jejich mobilitou.

9.3.9 Předvýzkum

Předvýzkum ověřoval nástroje a srozumitelnost položených otázek a pomohl odpovědět na to, co položením právě těchto otázek lze zjistit. Předvýzkum byl proveden řádově u deseti studentů obou specializací v listopadu 2004. Na jeho základě byly upraveny odborné otázky zaměřené na činnost a pracovní náplň absolventů s vědomím, že jsou i přes jistou odbornost pro respondenty srozumitelné.

9.3.10 Příprava průzkumu

Minimalizace chyb

Jde o klasický empirický průzkum, který jako takový s sebou nese oproti realitě řadu chyb a zkreslení. Tyto chyby vznikají především z několika níže uvedených příčin:

- redukuje počet proměnných
- redukuje počet analyzovaných vztahů mezi nimi
- redukuje populaci na výběrový soubor
- redukuje spojitý čas na diskrétní časové okamžiky

Průzkum je tedy redukováným popisem reality. Tyto redukce s sebou přinášejí chyby, které lze sice minimalizovat, ale nikoliv zcela odstranit. Snahy o minimalizaci chyb se projevily v této práci např. stanovením přiměřeného počtu proměnných a účel-
nosti jejich výběru, zvolením vhodného termínu k provedení výzkumu a jeho vyhodno-
cení. Rovněž snaha rozeznat hlavní linie, jejich vztahy a pojmenovat tak hlavní pro-
měnné by měla vést k redukci chyb.

Cílem průzkumu bylo oslovit co největší počet absolventů školy. Potenciální vzorek byl ale redukován jejich nedostupností či neochotou spolupracovat. Počet re-
spondentů a jejich struktura přesto poskytly reprezentativní vzorek k formulaci rele-
vantních závěrů.

9.3.11 Sběr a vyhodnocení dat

Sběr dat byl proveden, jak již bylo uvedeno, v průběhu prosince 2004 až ledna 2005 prostřednictvím elektronického dotazníku vystaveného na školním webu. Počet oslovených: 237 z celkového počtu 481 absolventů, počet vyplněných dotazníků 105, správně vyplněných a následně zpracovaných 96.

Data byla zpracovávána následujícím způsobem: většina kvantifikovatelných dat byla předem nebo dodatečně okódována a zpracována v souladu s cíli jednotlivých otázek. Hlavní úskalí přineslo množství volných odpovědí, jako byly připomínky k obsahu studijního programu a obecně ke zlepšení obsahu a forem výuky. U těchto odpovědí byly vytvořeny obecnější skupiny a provedena následná interpretace výsledků.

Pro zpracování dat se nepodařilo získat (bez finančních investic) žádný speciální sociologický software, takže většina výstupů byla pořízena pomocí Excelu nebo ručně zpracována.

9.4 Analýza dat

V této části práce jsou vyhodnoceny jednotlivé odpovědi v pořadí, v jakém byly předkládány respondentům. Vyhodnocení otázek je doplněno dalšími informacemi z komplementárních zdrojů.

Identifikační část dotazníku obsahovala následující okruhy:

- 1. blok otázek týkajících se údajů o respondentovi**
- 2. popis studijní nebo pracovní kariéry po ukončení VOŠIS**

9.4.1 Část I – obecné údaje o respondentovi

Znění otázky:

---

1. Rok absolutoria VOŠIS

Zadejte rok mezi 1999 až 2004

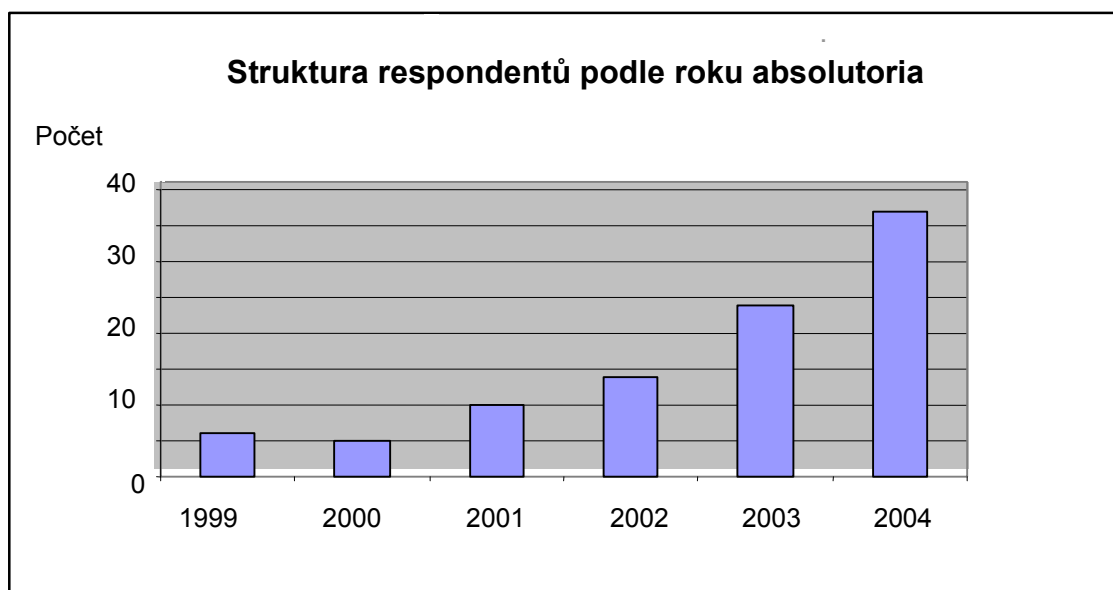
Otázka vymezuje relevantní respondenty a upozorňuje ostatní absolventy, aby nepokračovali ve vyplňování dotazníku, pokud byli osloveni např. omylem. Statistické zpracování odpovědí sloužilo k posouzení, zda je vzorek dostatečně reprezentativní vzhledem k celkovému počtu a rozložení absolventů za sledované období.

Druhotně sloužily jednotlivé odpovědi k dohledání některých vazeb týkajících se připomínek ke studijnímu programu (např. otázka č. 14 a 15 – připomínky ke studiu na VOŠIS, kdy umožňují vytvořit si přesnější názor na důvody připomínek: zda je absolvent např. z doby před zavedením předmětů zaměřených na webové aplikace, u absolventů z roku 2004 pomohl identifikovat změnu uplatnění absolventa a velký příklon k práci s informačními technologiemi a práci na projektech apod.).

Strukturu vzorku a jejich poměr vůči celkovému počtu absolventů ukazuje následující tabulka a graf:

Rok absolutoria	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Došlých odpovědí	6	5	10	14	24	37
Počet absolventů	61	89	81	71	93	85
Relativní úspěšnost	9,8	5,6	12,3	19,7	25,8	43,5

Tabulka 9.5 Počet respondentů dle roku absolutoria

Graf 9.2 Počet respondentů dle roku absolutoria

Z grafu 9.2 (tabulky 9.5) je patrné, že největší množství odpovědí se podařilo získat od absolventů za poslední dva roky (2003 a 2004) – celkem 61 respondentů. V průměru tvoří respondenti 25 % populace absolventů.

---

2. Vaše specializace na VOŠIS

Služby knihoven, Podnikové informační systémy

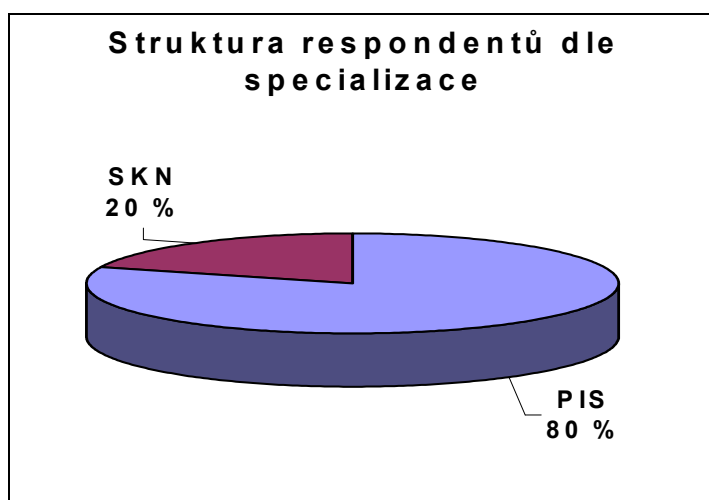

Nižší počet absolventů oboru knihovnictví odpovídá strukturálně proporcím počtu absolventů ve sledovaném období. Specializace PIS vykazovala vždy zhruba trojnásobně vyšší počet absolventů nežli SKN (viz tab. 9.2).

Údaje o specializaci

Struktura respondentů dle specializace	PIS	SKN
Absolutně	77	19
Relativně (%)	80	20

Tabulka 9.6 Specializace respondentů

Graf 9.3 Specializace respondentů

---

3. Pohlaví

Žena, muž

Níže uvedené grafy upřesňují charakter zkoumaného vzorku a ověřují jeho reprezentativnost ve vztahu k celkové populaci – k absolventům VOŠIS.

Údaje o pohlaví

Struktura respondentů podle pohlaví	Žen (F)	Mužů (M)
Absolutně	52	44
Relativně (%)	54	46

Tabulka 9.7 Pohlaví respondentů

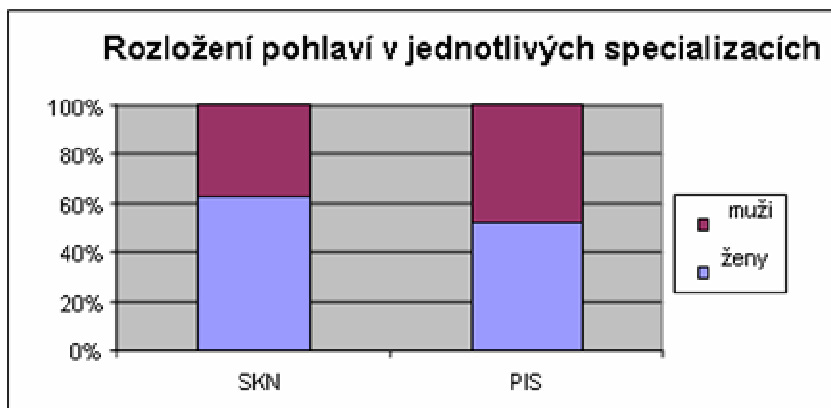
Graf 9.4 Pohlaví respondentů

Ze získaných dat vyplývá, že z 96 respondentů je většina žen (52 žen a 44 mužů). V celkové populaci se ve sledovaném období vyskytuje podobné rozdělení. Na VOŠIS absolvovalo v tomto období 54 % žen a 46 % mužů. Specializace Služby knihoven je ovšem více feminizována, a tak poměr mužů k ženám je ve sledovaném období v procentech 40 : 60. Graf 9.4 ukazuje, že se ve specializaci SKN zapojilo do průzkumu více mužů, nežli se dalo předpokládat.

Vzorek podle pohlaví respondentů v jednotlivých specializacích

	Ženy	Muži
SKN	63,2 %	36,8 %
PIS	51,9 %	48,1 %

Tabulka 9.8 Specializace podle pohlaví

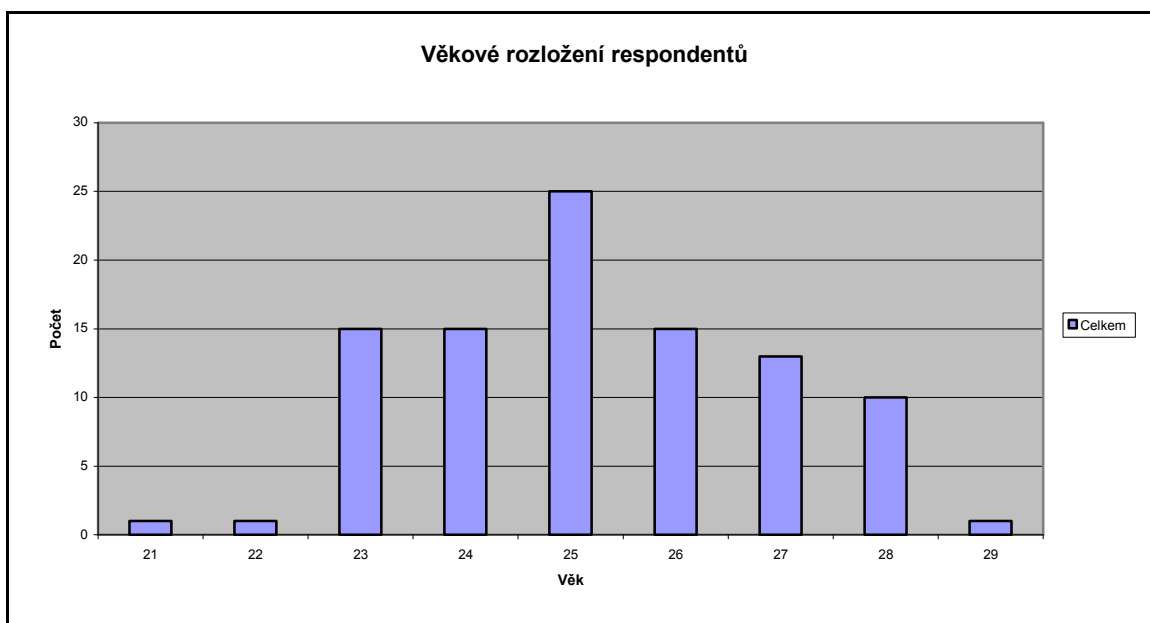
Graf 9.5 Specializace respondentů podle pohlaví

---

4. Věk

Jednalo se o volně položenou otázku. Tento ukazatel upřesnil charakteristiku sledovaného vzorku. Z odpovědí vyplývá, jak dokumentuje graf 9.6, že modus vzorku je 25 let (30 respondentů), věkové rozpětí je 21 až 29 let. V případě uvedení věku absolventa 21 a 22 let jde zřejmě o chybu.

Graf 9.6 Věk respondentů

Věkové rozložení respondentů koresponduje částečně s tím, že nejvíce dotazníků bylo získáno od absolventů z posledních let (z roků 2002 - 2004 to bylo celkově 75 respondentů).

Při další analýze odpovědí si položíme také otázku, co znamenají v praxi ještě z jiného hlediska. Porovnáme-li totiž výsledky grafu č. 8.3 Struktura respondentů podle roku absolutoria, zjistíme, že část studentů nepřichází na VOŠIS bezprostředně po absolvování střední školy.

Jako doplňková informace byla zvolena v tomto případě statistika VOŠIS a vytvořen přehled o tom, z kterých škol nebo institucí se rekrutují studenti VOŠIS. (59)

Ve statistikách, které se ze zákona každoročně na VOŠIS předkládají zřizovateli, je formulována otázka: „Odkud se hlásíte na školu?“ Odpovědi na tuto otázku se statisticky zpracovávají jako doprovodný materiál přijímacího řízení a bylo jich využito pro upřesnění informací tohoto průzkumu.

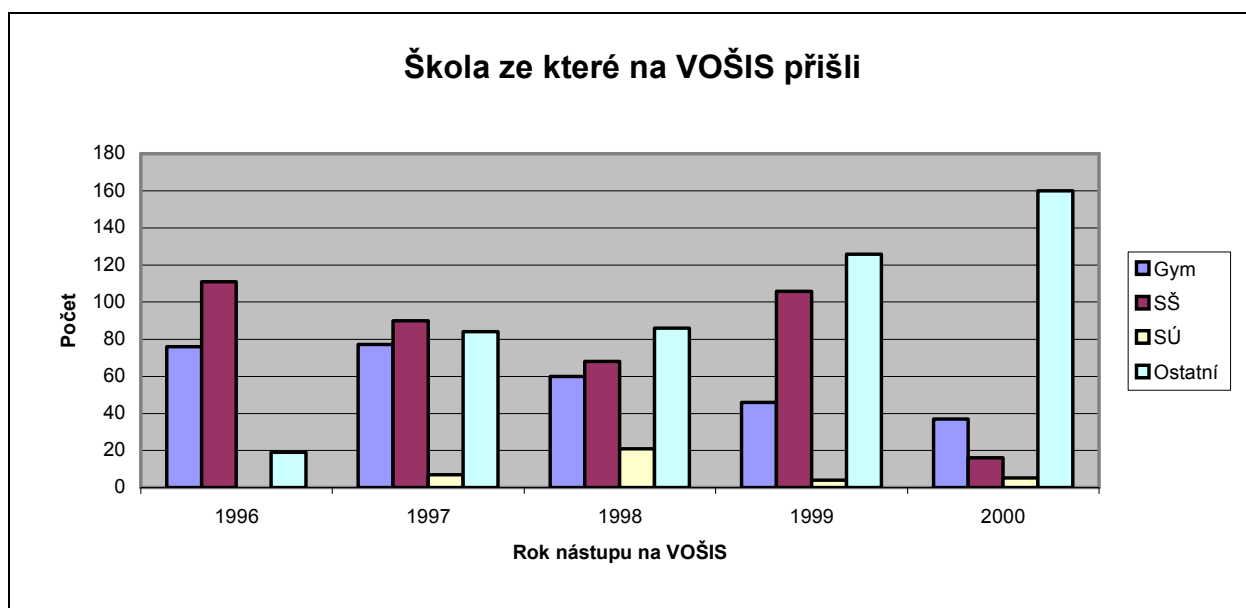
Pro porovnání jsou zde uvedené grafy dokumentující celkovou strukturu přijímaných studentů VOŠIS. Ke grafu je třeba dodat, že představuje celou množinu přijímaných včetně specializace Služby muzeí a galerií, kterou nebylo možné z grafu vyčlenit. Porovnáme-li počty přijímaných a počty absolventů, je zřejmý odliv studentů v průběhu studia. Jev, který je pro většinu VOŠ známý. Významná je i statistika přijímacího řízení podle typu školy, jež hraje významnou roli při tvorbě budoucích programů.

Rok	Gym*	SŠ*	SÚ*	Ostatní*
1996	76	111	0	19
1997	77	90	7	84
1998	60	68	21	86
1999	46	106	4	126
2000	37	16	5	160

Tabulka 9.9 Noví studenti VOŠIS z hlediska jejich předchozího vzdělání - stav studentů dle přijímacího řízení

* - Zkratky použité v tab. 9.9

Gym	gymnázia
SŠ	střední odborné školy s maturitou
SÚ	učňovské školy s maturitou
Ostatní	vyšší odborné, vysoké, speciální školy, zaměstnání

Graf 9.7 Noví studenti VOŠIS z hlediska jejich předchozího vzdělání

Tabulka 9.9 uvádí základní kategorie studentů formulované do otázky: „Odkud se hlásíte na školu?“

Z grafu 9.7 je patrné, že na začátku sledovaného období přicházeli studenti na VOŠIS nejčastěji ze středních odborných škol a z gymnázií. Později se počet absolventů gymnázií výrazně snížil, počty absolventů středních odborných škol kolísají. Zajímavý je podíl studentů přicházejících z VOŠ, z vysoké školy nebo z pracovního poměru (ostatní). Jejich podíl lehce vzrůstá, největšího vzestupu dosáhl v roce 2000, kdy klesly počty maturantů a starší uchazeči využili příležitosti hlásit se do škol na jejich uvolněná místa. Z grafu 9.7 je také patrné, že studenti odborných učilišť nemají o studium na zkoumané škole zájem.

Dílčí analýza předchozího vzdělání respondentů

- asi třetina respondentů mezi ukončením střední školy a studiem VOŠIS studovala jinou školu, ale po krátké pauze nastoupila na VOŠIS
- mezi studenty VOŠIS patří velmi často absolventi středních odborných školy s maturitou
- narůstá počet respondentů, kteří přicházejí z jiné VOŠ, vysoké školy či zaměstnání.

Všechny výše uvedené údaje by měly být zohledněny při vytváření nových studijních programů s cílem vyhovět lépe potřebám nových studentů.

---

5. Místo, kde jsem žil/a před studiem na VOŠIS, místo, kde žiji nyní

Smyslem otázky bylo sledovat, zda se projeví koncentrace potřeb informačních služeb do velkých měst, či nikoliv.

Tabulka 9.10 a graf 9.8 představují vyhodnocení otázky č.5

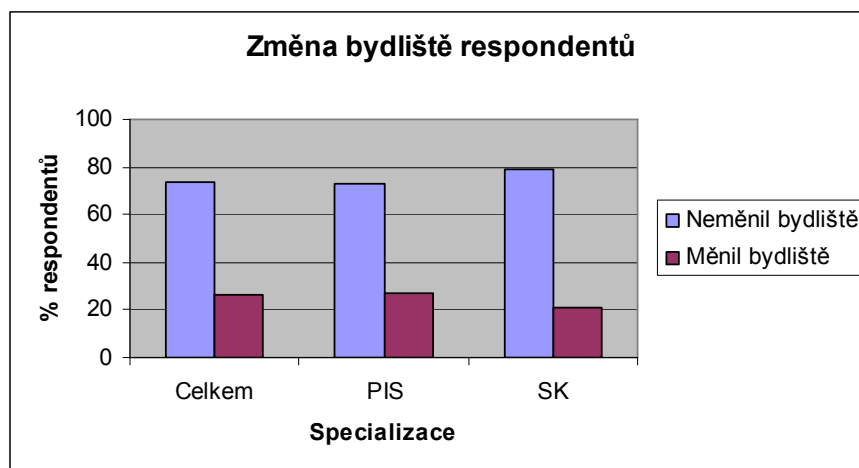
Odpovědi, které byly průzkumem získány, podporují hypotézu o tom, že se absolventi uplatňují ve větších městech. Při analýze předpokládáme, že asi polovina respondentů bydlí v Praze, jak vyplývá z grafu 9.9. Asi čtvrtina respondentů se po ukončení studia přestěhovala. Tento jev svědčí o poměrně nízké mobilitě absolventů nebo o tom, že absolventy nic (např. nedostatek pracovních příležitostí) ke stěhování nenutí.

Je nutné ale zdůraznit, že 4 respondentky změnily místo svého současného pobytu a vystěhovaly se z České republiky v rámci Evropy (Francie, UK, Německo).

Výsledek v tomto bodě kopíruje poznatek, že Češi nejsou zvyklí měnit své bydliště kvůli práci – a to i případech, kdy jako někteří naši respondenti nejsou spokojeni se svým platem (viz vyhodnocení odpovědi č. 16).

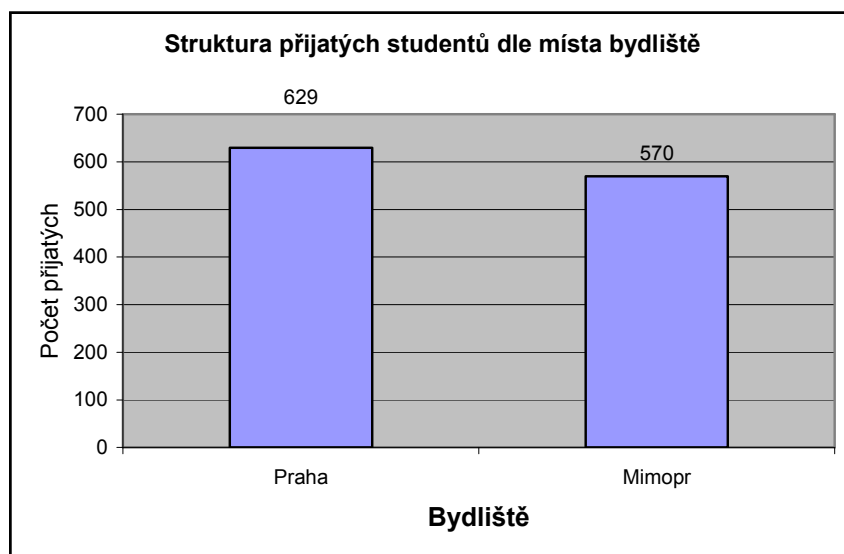
Změna bydliště	Celkem	PIS	SKN
Neměnil bydliště	71	56	15
Měnil bydliště	25	21	4

Tabulka 9.10 Změna bydliště respondentů

Graf 9.8 Změna bydliště respondentů

Graf 9.8 uvádí procenta celkového vzorku a procenta respondentů v jednotlivých specializacích. Pro porovnání je vyhodnocení doplněno statistikou přijímacího řízení ze sledovaného období (1996 -2000) Interní statistiky VOŠIS (59). Graf 9.9 vypovídá o tom, že mezi zájemci o studium na VOŠIS převažují studenti z Prahy.

Graf 9.9 Struktura přijatých podle bydliště (pražští, mimopražští)

---

6. Chtěl/a jsem VOŠIS studovat, když jsem se na ni hlásil/a?

Ano, chtěl/a jsem ji studovat.

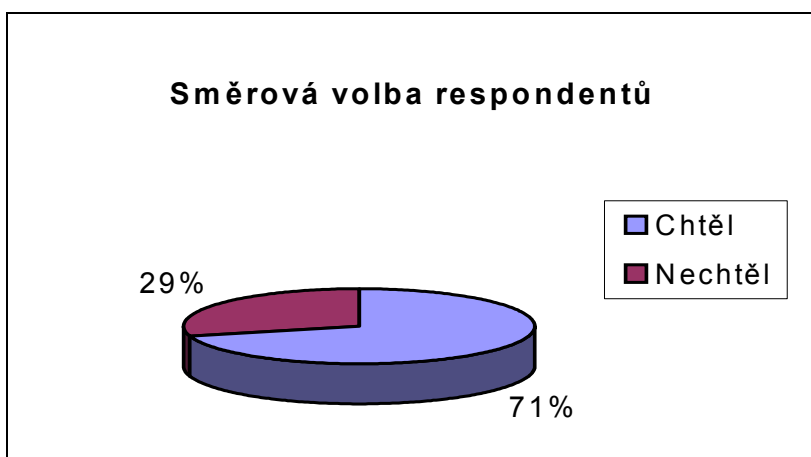
Ne, přihlásil/a jsem se jen proto, že jsem se nedostala na školu, kterou jsem chtěl/a původně studovat.

Při vyhodnocení jsme získali překvapivé procento odpovědí, že respondenti cíleně chtěli studovat právě na této škole – jedná se o celých 71 % respondentů.

Studovat na VOŠIS	%
Chtělo	71
Nechtělo	29

Tabulka 9.11 Směrová volba respondentů

Graf 9.10 Směrová volba respondentů

Otázka reaguje na obecně ustálený názor, že uchazeči o studium na VOŠIS se rekrutují z řad neúspěšných uchazečů o vysokou školu. Toto tvrzení je často pravdivé, ale platí také to, že tito uchazeči během studia přecházejí na vysokou školu a VOŠIS obvykle neukončí. Z převahy kladných odpovědí (tj. převážní většina chtěla studovat právě na této škole) vyplývá, že zkoumáme již vytříbený vzorek.

Zajímavé je však zjištění, že i když pro řadu studentů byla naše škola určitým náhradním řešením, přesto ukončili celý studijní program. Z rozhovorů s nimi je patrné, že řada z nich si vybrala studium VOŠIS náhodou, ale studijní program je natolik zaujal, že se rozhodli zůstat a úspěšně dostudovali. To lze vyložit tak, že kvalitní program a metody výuky si některé studenty během studia získaly.

Poznámka k současnému průzkumu

V tomto případě se nejedná o zcela reprezentativní vzorek, protože téměř polovina studentů školu v průběhu studia opustí. Hlavními důvody jsou: dát přednost studiu na vysoké škole, nedostatečný prospěch nebo nezájem pokračovat ve studiu.

Na zlepšení směrové volby uchazečů o studium jsou dlouhodobě zaměřeny všechny propagační materiály VOŠIS. Kvůli zvýšení jejich efektivity je třeba provádět cílenější propagaci a informovat budoucí studenty tak, aby minimálně ztráceli čas i peníze společnosti výběrem školy, která neodpovídá jejich zájmům či možnostem. Proto se VOŠIS rozhodla pro pravidelná šetření, jež se prováděla u přijímaných studentů ve sledovaném období 1996 -2003. (Interní statistiky VOŠIS (59))

Pro přijímací pohovory byla připravena jednoduchá anketa, kterou realizovala komise s každým z uchazečů o studium na VOŠIS. Měli odpovídat na otázku, z kterých zdrojů se o VOŠIS dozvěděli. Odpovědi byly komisí zařazovány do kategorií:

- z webu školy
- z přílohy Respektu (samostatná příloha vždy v únoru)
- ze školní propagační brožury (byla vydávána v nákladu 2000 ks a je kromě jiného rozesílána pravidelně výchovným poradcům na všechna gymnázia a vybrané střední odborné školy v ČR)
- od školních poradců
- od známých nebo příbuzných
- od studentů nebo absolventů VOŠIS
- z jiných zdrojů - uveďte konkrétně

Ve všech letech sledovaného období bylo rozložení odpovědí velmi podobné: Až 75 % uchazečů se dozvíдалo o naší škole od známých či příbuzných anebo od studentů a absolventů VOŠIS (na škole studuje např. řada sourozenců).

Druhým důležitým propagačním materiálem pak byla příloha Respektu. Brožura i web byly důležitým informačním zdrojem v druhé vlně - tj. student si vyžádal brožuru nebo se podíval na web na základě informace v Respektu nebo informace svého výchovného poradce.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro VOŠIS jsou důležité osobní kontakty jako zdroj informací o studovaných specializacích. Osobní doporučení směřují dosti přesně budoucího uchazeče a korigují tak výběr školy.

9.4.2 Část II - Popis studijní nebo pracovní kariéry po ukončení VOŠIS

Jádro dotazníku tvořila sada otázek zaměřená na práci a pracovní náplň.

---

7. Po absolvování VOŠIS jsem

<i>Studoval/a na VOŠ</i>	<i>Byl/a v zahraničí</i>
<i>Studoval/a na VŠ</i>	<i>Absolvoval vojenskou/civilní službu</i>
<i>Věnoval/a se intenzivnímu studiu jazyků</i>	<i>Byla na mateřské dovolené</i>
<i>Pracoval/a</i>	<i>Jiné</i>

K upřesnění představy o dosavadním průběhu pracovní kariéry jednotlivých respondentů sloužila otázka č. 7. Umožňovala zaškrtnout několik variant současně: tj. vyjádřit např., že někdo pracuje a přitom studuje. Překvapivé bylo zjištění, že téměř všichni respondenti začali po absolutoriu pracovat (96 % vzorku) a že pouze 37 % respondentů si po VOŠIS své vzdělání ještě doplňuje (studium VŠ nebo VOŠ).

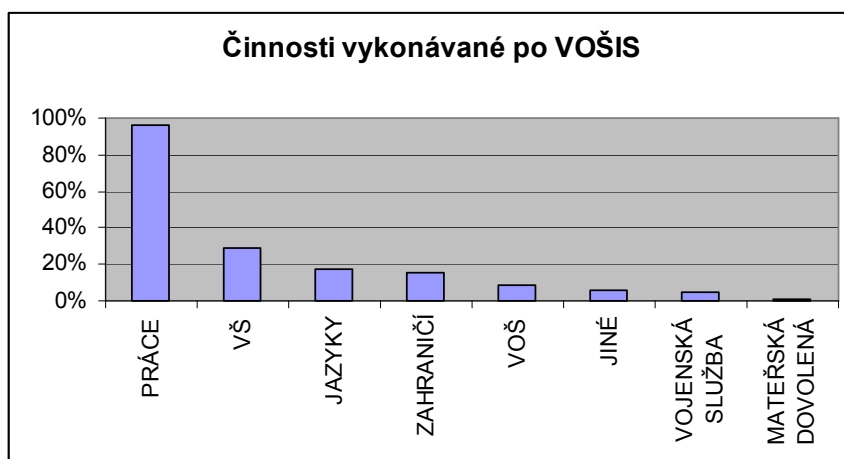
Ze zkoumaného vzorku většina těch, kteří si zvyšují vzdělání, uvedla, že studují na VOŠIS doplňující program BBS – Bachelor of Business Studies, další pak na partnerských oborech: Ústav informačních a knihovnických studií FFUK, Fakulta informatiky a statistiky VŠE. V řadě případů se jednalo o dálkové studium spojené s řádným zaměstnáním.

Za zmínku také stojí, že 16 % respondentů pracovalo nebo studovalo v zahraničí. Porovnáme-li tuto množinu respondentů s těmi, kteří byli vysláni na zahraniční praxe během studia, jde se převážně o tytéž osoby. Zahraniční praxe se tedy významnou měrou podílí na mobilitě absolventů.

Tabulka 9.12 a graf 9.11 demonstrují výsledky odpovědí na otázku 7.

Typ činnosti po VOŠIS	% respondentů
PRÁCE	96
VŠ	29
JAZYKY	18
ZAHRANIČÍ	16
VOŠ	8
JINÉ	6
VOJENSKÁ SLUŽBA	5
MATEŘSKÁ DOVOLENÁ	1

Tabulka 9.12 Činnosti vykonávané po absolvování VOŠIS

Graf 9.11 Činnosti vykonávané po absolvování VOŠIS

---

8. Pokud jste si po ukončení studia VOŠIS zvyšoval/a kvalifikaci, uveďte, prosím, z jakého důvodu

---

V dotazníku byla položena volná otázka: Jaké důvody vás vedly k dalšímu studiu? Smyslem otázky bylo dozvědět se, zda absolventům bezprostředně po ukončení školy chyběly nějaké znalosti nebo dovednosti, a proto se dále vzdělávají. Na tuto otázku odpovědělo kladně 55 respondentů (57,3 % vzorku). Ostatní potřebu dále se vzdělávat nepocítili.

Z odpovědí těchto 55 respondentů se daly vytvořit dvě základní kategorie důvodů k dalšímu vzdělávání: Získání VŠ titulu a zlepšení znalostí bylo důvodem k dalšímu studiu pro 34 respondentů. Ve skupině zlepšení znalostí (21 respondentů) se objevila řada nesourodých odpovědí, které nebyly vzhledem k jejich malému počtu již dále tříděny.

Jako hlavní důvod dalšího studia více než polovina absolventů uvedla, že dále studují pro získání vysokoškolského diplomu.

Podíváme-li se na některé odpovědi konkrétně, respondenti chtějí mít titul:

- aby mohli pokračovat v magisterském studiu
- aby měli vyšší plat ve státních organizacích
- VŠ titul je důležitý i pro soukromé firmy
- zkratka titulu DiS, (plné znění „Diplomovaný specialista“) získaná absolventy VOŠIS, není pro řadu zaměstnavatelů zárukou kvality uchazeče

Odpovědi naznačují, jak je v České republice důležité formální certifikování kvality pracovní síly. Vysokoškolský titul má prestižní sílu a slibuje i lepší pracovní uplatnění a v řadě případů lepší plat.

17 respondentů si zvyšovalo své vzdělání formou dálkového studia programu Bachelor of Business Studies irské školy Institute of Technology Sligo, realizovaného na VOŠIS Praha.

Méně než polovina respondentů, kteří odpověděli „ano“ na výše položenou otázku, sdělila, že pokračuje ve studiu pro získání lepších znalostí, popř. ze zájmu o osobní rozvoj. V řadě případů to byli respondenti uvádějící studium cizích jazyků. Vezmeme-li v úvahu tento fakt, zbude na odborné vzdělávání pouze několik případů. Jenom zanedbatelné množství informačních specialistů má tedy pro další studium vnitřní motiv.

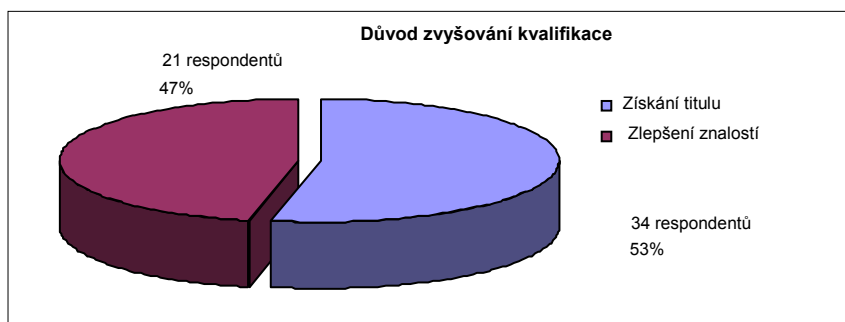
Dá se konstatovat, že z 55 respondentů, kteří dále studují, se 53 % z nich cítí dobře připraveno a studuje hlavně pro získání VŠ titulu (viz graf 9.12).

Řada respondentů z celkového vzorku ve formálním studium nepokračuje. Dá se proto předpokládat, že jejich dovedností základy jsou natolik solidní, že mohou uspokojivě vykonávat svou práci a doplňovat si své vzdělávání samostudiem nebo kratšími kurzy, které jim poskytuje jejich zaměstnavatel. (Nedá se předpokládat, že u tak dynamicky se rozvíjející profese lze přestat definitivně rozšiřovat své vzdělávání.)

Z tabulky 9.11 je patrné, že 18 % všech dotazovaných uvádí potřebu zlepšovat se v cizím jazyce, což koresponduje s výsledky odpovědí na otázku č. 13.

Doplnění znalostí získaných na VOŠIS je možné i během dalšího pracovního procesu, není nutné v řadě případů kvůli tomu studovat další školu. Účast na podnikových kurzech je uvedena dvakrát: v sektoru firemní bankovníctví a v oblasti elektronických dokumentů. Dále bylo uvedeno certifikování znalostí cizího jazyka.

Kvantitativní vyhodnocení uvádí následující graf 9.12 (výsledky jsou počítány z odpovědí 55 respondentů, kteří poskytli kladnou odpověď).

Graf 9.12 Důvody zvyšování kvalifikace

---

9. Popište všechna zaměstnání a studium od ukončení studia VOŠIS až po současné zaměstnání včetně.

Název firmy, školy...

Předmět činnosti firmy

Vaše pracovní pozice, od roku, do roku

Smyslem otázky bylo, aby respondenti sepsali všechny aktivity své studijní i pracovní kariéry: zaměstnání i studium. Odpovědi doplňují předchozí otázku o detaily a umožňují provést kontrolu správnosti odpovědí. Pokud je v předchozí otázce např. uvedeno, že student studoval, lze dohledat patřičnou školu a zkontrolovat pravdivost předchozí odpovědi. Tato kontrola byla provedena a odpovědi byly případně doplněny (někteří respondenti zapomněli napsat, že studují tzv. „irského bakaláře“ na VOŠIS).

Z počtu změn pracovních míst vyplývá, že respondenti změnili své zaměstnání **v průměru za 19 měsíců.**

U absolventů z roku 2004 se jednalo převážně o první zaměstnání, tj. v době průzkumu na konci roku 2004 byli v zaměstnání asi rok, jestliže ukončili studium v řádném lednovém termínu roku 2004.

Pro zajímavost zde uvádíme několik extrémních výsledků: Nejdelší pracovní poměr 5 let běží v Ekonomické sekci Ministerstva obrany. Stejně dlouhou dobu pracuje ve firmě Contactel další respondentka, která se z pozice asistentky ředitele vypracovala na místo člena IT týmu.

Respondent pracující ve firmě Provident 2001 – 2004 se vypracoval z pozice recepční na finančního specialistu. Další dlouhodobý pracovní poměr: firma CCS a změna pozice programátor – projektový vedoucí.

Obecně lze říci, že na rozdíl od nízké mobility v rámci České republiky nebo zahraniční mobility je podle tohoto průzkumu **pohyb absolventů mezi firmami dosti významný.**

---

10. Upřesněte své současné zaměstnání

Výčet pracovních pozic respondenta u předchozí otázky končil posledním a nejaktuálnějším zaměstnáním, což je to místo, na které se soustřeďuje otázka č. 10.

Respondenti zde byli vyzváni, aby zařadili své současné pracoviště do jedné z následujících kategorií a zároveň doplnili předmět činnosti organizace.

Druh organizace	Zkratka	Počet	%
Obchodní organizace	OO	39	42,4
Informační firma	IF	27	29,3
Orgán státní správy	OSS	7	7,6
Odborná resp. vědecká knihovna	OK	7	7,6
Výrobní podnik	VP	6	6,5
Nezisková organizace	NO	5	5,4
Veřejná knihovna	VK	1	1,1
Cekem	+	95	

Tabulka 9.13 Označení typu organizace

Tabulka 9.13 zpracovává absolutní počty respondentů i procentuální zastoupení jednotlivých typů zaměstnavatelů. Data zjištěná průzkumem ukazují, že 95 respondentů je zaměstnáno, nepracuje pouze jedna respondentka (důvodem je mateřská dovolená).

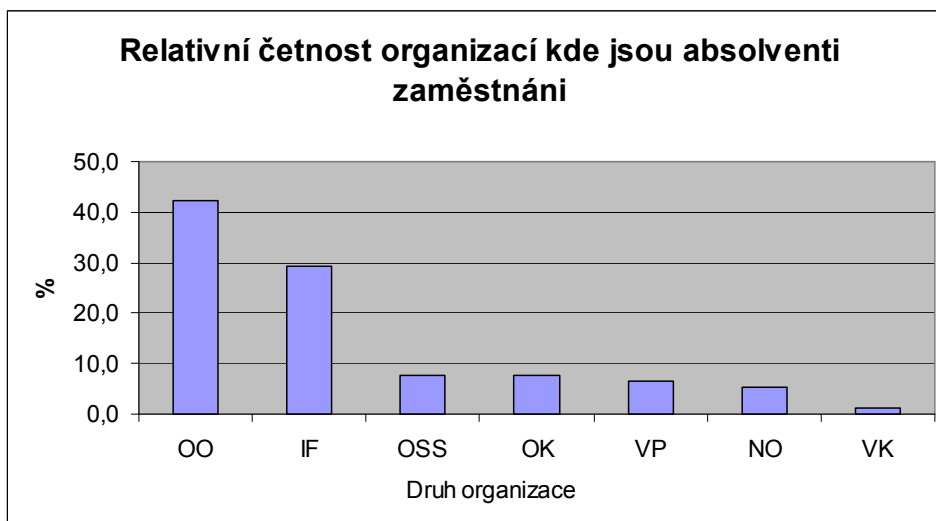
U začínajících absolventů se často jednalo o první a zároveň poslední zaměstnání respondenta. U těchto odpovědí byly vyřazeny ze zpracování dvě organizace, protože v nich respondenti pracovali méně nežli rok.

Doplňující otázka na předmět činnosti firmy byla položena proto, že zařazení jednotlivých organizací do vybraných kategorií není jednoduché ani jednoznačné. Ruční kontrola proběhla tak, že bylo porovnáváno zařazení organizace a předmět její činnosti. V několika případech byly organizace v rámci nabídnuté škály odpovědí přeřazeny.

Po vyhodnocení odpovědí na otázku č. 10 byla vytvořena kategorie Informační firmy. Záměrem této kategorie bylo oddělit informační firmy jako jasně profilové profesní organizace. Zařadili jsme sem (do kategorie IF) firmy zabývající se tvorbou webových stránek, informačním servisem obecně apod. Protože se řada těchto firem zabývá zároveň obchodováním s těmito produkty, byla provedena jejich následná kontrola a správné zařazení.

Průzkum neodděloval plné a částečné úvazky, i když se v řadě případů jednalo o souběžné studium a zaměstnání – tj. částečný pracovní poměr. Domníváme se, že pro vlastní průzkum tento fakt není příliš podstatný. Může to ale zkreslit rozložení pracovních náplní (viz dále) ve prospěch méně kvalifikovaných činností, které studenti při kratších úvazcích často vykonávají (např. administrativa).

Z kontroly jednotlivých dotazníků bylo často i patrné, jaká pracoviště byla pro studenty pouze přechodnou stanicí nebo omylem. Jak z průzkumu vyplývá, za taková pracoviště lze bohužel považovat i knihovny a jiné státní organizace, do kterých řada absolventů sice nastoupila, ale po nějaké době se nedokázala vyrovnat např. s nízkou mzdou. **Nízká mzda je totiž podle odpovědí na otázku č. 17 nejčastějším důvodem změny pracovního místa.**

Zkratky typů organizací v tabulce č. 9.13

Graf 9.13 Organizace zaměstnávající respondenty *

Z grafu 9.13, který vyjadřuje relativní zastoupení jednotlivých organizací, je patrná výrazná orientace respondentů na obchodní organizace a informační firmy. Výše uvedený graf se týká celého sledovaného vzorku.

Vzhledem k malému vzorku specializace SKN nebylo možné zpracovat jednotlivé firmy statisticky tak, aby výsledky měly potřebnou vypovídací hodnotu. Pro informaci však uvádím kompletní výčet firem zaměstnávajících respondenty specializace SKN. Z přehledu je patrné, že se jedná o velmi pestrý vzorek. Jediná informace, která se dá z tohoto vzorku vyvodit, je poměrně malý zájem o práci v knihovnách.

Kancelář prezidenta republiky	Česká obchodní banka
Ministerstvo zahraničních věcí	Shell
Ferdinand Pierot	ARISA
ING Nationale Netherlanden	Městský úřad

Multikulturální centrum	Staropramen
Nakl. Scientia	Knihovna Akademie věd ČR
Národní ústav památkové péče	Knihovna evang.teologické fakulty
Realitní kancelář	Knihovna Anglo-americké školy
Prosperia	Studijní oddělení obchodní akademie a VOŠ
DHL	

Tabulka 9.14 Společnosti, ve kterých pracují absolventi specializace SKN

Doplňková informace:

Srovnání organizací, kde absolventi pracují, s místem, kde vykonávají odborné praxe

Součástí studia VOŠIS je 14týdenní praxe ve firmách. Je to důležitá část tohoto typu vzdělání, která má bezpochyby usnadnit adaptaci studentů v pracovním procesu.

Setkáváme se také s velmi častým argumentem, že praxe je výhodná, protože si firma stihne prohlédnout budoucího pracovníka, vychovat si ho, a že studenti často zůstávají na „svých“ pracovištích i v trvalém pracovním poměru.

Další zajímavá hypotéza vznikla na základě sledování toho, kam studenti na své praxe nastupují. Je zřejmé, že některé firmy a organizace jsou pro naše studenty velmi atraktivní a že řada studentů vykonává praxi ve stejných organizacích. Na základě těchto sledování se někteří větší partneři pokusili uzavřít se školou trvalejší smlouvy zaměřené na přijímání praktikantů, jakožto zdroje budoucích pracovních sil. Jedná se např. o Národní knihovnu v Praze, Městskou knihovnu v Praze, Český Telecom, Springs.

Pro porovnání této hypotézy s reálem jsem se rozhodla využít práce PhDr. Heleny Kučerové a její databáze firem a organizací, které vedou praktikanty školy. Jedná se o rozsáhlé a pro statistiku zajímavé záznamy z let 1996 – 2004. Databáze firem je i nadále aktualizována. (63)

Kučerová vytvořila na svém webu <http://info.sks.cz/users/ku/ABSOL/mista.htm> několik základních kategorií pracovišť. Kategorizace Kučerové vychází z potřeb budoucích praktikantů a rozděluje firmy tak, aby se v nich studenti dobře orientovali.

Došlo tedy k určité disproporcii mezi kategoriemi Kučerové a kategoriemi používanými v předkládané práci. Tyto menší rozdíly objasňuje následující tabulka.

Srovnání obou kategorií:

Kategorie použité v databázi praxí	Kategorizace EU a této práce	Zkratka
Skupina I Knihovny (veřejné i odborné)	Veřejná knihovna Odborná, vědecká knihovna	VK OK
Skupina II Marketing, reklama	Obchodní organizace	OO
	Orgán státní správy	OSS
Skupina III ICT (informační a komunikační technologie) Informační agentury, producenti informací, vydavatelé	Informační služby (firmy)	IF
Skupina IV Pracoviště podnikového informačního systému	Výrobní podnik	VP
Skupina V Ostatní pracoviště	Nezisková organizace Jiná (doplňte)	NO

Tabulka 9.15 Porovnání kategorizace firem

Dále je provedena analýza míst, preferovaných studenty v rámci své odborné praxe. Jedná se o sledování v období od září 1999 do června 2004 a vychází z databáze praxí. Sledovány jsou celkové počty praktikantů a vybrána pracoviště s největší četností

Organizace	Počet studentů
SKUPINA I Knihovny (veřejné i odborné)	Celkem: 78
Národní knihovna ČR	15
Městská knihovna	14
Knihovna Kanceláře prezidenta republiky	9
Česká televize – archiv a podpora programu	8
Knihovna Kanceláře Poslanecké sněmovny	4
Monitoring Kanceláře prezidenta	4
Knihovna AV ČR	6
Knihovna CERGE -EI	5

SKUPINA II	Celkem:
ICT (informační a komunikační technologie)	63
Vigour	8
Aktive	8
Econnect	8
Albertina data	7
Spring	7
AiP icome	4
INCAD	4

SKUPINA III	Celkem:
Informační agentury, producenti informací, vydavatelé	54
Česká televize	9
ČTK	4
Dále pouze jednotliví studenti	

SKUPINA IV Pracoviště podnikového informačního systému	Celkem: 78
Sektor velmi atomizován: nejvíce studentů (3) na řadě pracovišť: Adnet, Česká spořitelna, CE Money bank, Magistrát	
SKUPINA V Marketing, reklama	Celkem: 38
Česká obchodní kancelář	6
Ostatní organizace, pouze jednotliví studenti	

Tabulka 9.16 Preference organizací pro odborné praxe VOŠIS (podle Kučerové, 63)

Z výše uvedeného přehledu vyplývá, že největší množství studentů celkem praktikovalo na pracovištích patřících do skupiny I. Nejžádanějšími pracovišti této skupiny jsou Národní knihovna, Městská knihovna, Kancelář prezidenta republiky a Česká televize. Na předních místech se umístila „klasická“ knihovnická pracoviště, která patří k tradičním partnerům VOŠIS. Podíváme-li se blíže na časovou řadu, kdy na těchto pracovištích praktikovalo největší množství studentů, jedná se o roky 1996 – 2000, kdy byl i profil studijního oboru orientován převážně na knihovnické služby. Se změnou profilu a s orientací do podnikové sféry zájem o tato pracoviště klesá. To ale neplatí v případě České televize a Kanceláře prezidenta republiky, o něž jeví studenti trvalý zájem.

Ve skupině II, ve které se objevují hlavní profilová pracoviště studijního zaměření Podnikové informační systémy praktikovalo celkem 63 studentů. Jedná se o poměrně pravidelné praxe v našich předních informačních firmách a agenturách.

Skupiny pracovišť III a IV jsou velmi bohatě obsazeny (celkem 132 praktikan-tů), ale je zde s výjimkou praxí v České televizi a ČTK výrazný rozptyl a nesourodost .

Totéž platí i o nejméně četné skupině V, kde jde s výjimkou České obchodní kanceláře pouze o jednotlivé studenty.

Závěr

- Nejperspektivnější z hlediska praxe je pro studenty VOŠIS sektor knihoven a informačních služeb, kde jsou stálá a oblíbená pracoviště zajišťující kvalitu praxí. Další praktikanti praktikují víceméně náhodně v různorodých pracovištích a v různých oborech.

- Nej překvapivější je v porovnání s tím, kam doopravdy absolventi po ukončení VOŠIS nastupují, celkově vysoký počet studentů, kteří praktikovali na knihovnických postech (78 studentů, tj. 25 %).
- Sektor informačních technologií a informačních pracovišť a služeb (skupina II a III) pak vytváří poměrně hodně početnou skupinu praktikantů - celkem 117 (tj. 38 %). V tomto bloku pracovišť se pak vytvořila skupina frekventovaných a oblíbených pracovišť (viz výše), ale i množství pracovišť, která jsou záležitostí náhodného výběru nebo osobních kontaktů.
- Z časového hlediska je patrné, že knihovny, přestože jsou pro absolventy velmi stále důležité, patří k pracovištím s klesajícím zájmem studentů. Naopak skupina informačních služeb a především informačních a komunikačních technologií vykazují vzrůstající zájem studentů.

Srovnání s výsledky průzkumu prováděného v této práci

Většina respondentů, jak je patrné z grafu 9.13, pracuje v **obchodních organizacích** (ať již v oblasti marketingu a reklamy, nebo v podnikových informačních systémech) a v oblasti informačních technologií.

Největší **rozdíl** mezi výsledky průzkumu a databází praxí je mezi značným počtem praxí uskutečněných ve veřejných i odborných knihovnách a realitou, tedy tím, kde absolventi po ukončení školy opravdu pracují. Důvodem je omezený vzorek absolventů specializace Služby knihoven. **Při zpracování reprezentativnějšího vzorku by zřejmě množství absolventů pracujících v knihovnách bylo větší.**

V rámci obou sledovaných specializací se zdá, že **studenti dávají přednost obchodnímu sektoru a informačním technologiím** nežli státním organizacím obecně. Jako jeden z nepodstatnějších důvodů se zde jeví nízká mzda. Tento výsledek je podpořen i odpověďmi na otázku č. 17 Důvody ke změně pracovního místa (viz dále).

Byl učiněn pokus ověřit si předpoklad, že některá pracoviště vybírají své budoucí pracovníky přímo na odborných praxích. Po porovnání obou množin pracovišť se tato možnost potvrdila pouze v jedenácti případech, což ukazuje, že se jedná o statisticky nevýznamný jev (3,6 %).

Jaké jsou důvody tohoto stavu? Řada atraktivních pracovišť informačního sektoru přijímá praktikanty, ale nemůže jim nabídnout stálá pracovní místa, poněvadž pro ně nemá systemizovanou pozici. Důvodem pro nepřijetí není rozhodně nespokojenost

s kvalitou práce našich studentů, neboť 93 % pracovišť hodnotí své praktikanty jako vynikající nebo velmi dobré, 87 % praktikantů vyplnilo ve svých hodnotících dotaznících totéž. (63)

Mezi oboustranně nejlépe hodnocené odborné praxe patří zahraniční praxe našich studentů v rámci mezinárodních programů VOŠIS.

Nezaměstnanost respondentů

Respondenti sledovaného vzorku neuvedli ani v jednom případě, že jsou v současné době nezaměstnaní (pouze jedenkrát mateřská dovolená). Výsledek se liší od výsledků statistik Národního úřadu pro odborné vzdělávání NÚOV (57), podle kterého vykazují absolventi VOŠ oboru N7241 Publicistika a knihovnictví obecně lehce nadprůměrnou nezaměstnanost. (Analýza nezaměstnanosti byla uvedena v kapitole 9.1.)

Důvod rozdílu lze hledat v tom, že z prestižních důvodů odpovídali pouze zaměstnaní respondenti a také že většina nezaměstnaných oboru je lokalizována mimo Prahu.

---

11. Náplň Vaší pracovní pozice

Uved'te stručně hlavní činnosti, které v zaměstnávání vykonáváte

---

Vzhledem k velké terminologické nejednotnosti pracovního zařazení respondentů v různých sektorech, byla část týkající se hlavní náplně práce, formulována jako volná otázka. Z volných odpovědí byly dodatečně vytvořeny příbuzné skupiny činností a do těch byly odpovědi respondentů rozřazeny.

Níže uvedená tabulka 9.17 slouží k vyjádření hlavní orientace pracovních činností. Protože se struktura těchto pozic markantně změnila v roce 2004, je tabulka rozdělena do dvou samostatných sloupců, ve sloupci „Celkem“ je spočítán celkový počet hlavních činností včetně zaměstnání nastoupených před rokem 2004, v dalším sloupci (2004) jsou z celkového počtu činností vyčleněny ty, které uvádějí absolventi nastupující do svého posledního zaměstnání až v roce 2004.

Hlavní činnosti	Celkem*	2004
Okruh informačních technologií, programátor	32 (2)	19
Asistent, administrativa Státní správa	16 (6)	3
Marketing	10	6
Prodej, jednání se zákazníkem	10 (1)	10
Projekty	8 (2)	7
Web	7	2
Knihovník, řešeršér	7 (3)	4
e-learning	5 (1)	2
Ekonomické činnosti	4	4
Majitel, ředitel	2	
Příprava prezentací	2	2
Učitelka ANJ	1	
Trenér tenisu	1	
Content editor	1	
Referent logistiky	1	
DTP	1	1
Telefonista	1 (1)	
Provozování čerpací stanice	1 (1)	
Redaktorka, reportáže	1 (1)	1
Studijní oddělení	1 (1)	1
Archeologický výzkum	1 (1)	1
Recepční	1 (1)	1

*) Číslo v závorce udává počet studentů specializace SKN z celkového počtu respondentů.

Tabulka 9.17 Hlavní pracovní činnosti respondentů

Jak z tabulky 9.17 vyplývá, nejvyšší četnost vykazují **činnosti spojené s informačními technologiemi**, které spolu s programováním a weby v tabulce jasně dominují (bylo uvedeno 32x). Na dalších místech jsou to **administrativní činnosti** (16x), dále marketing (10x), prodej a jednání se zákazníkem a práce na projektech.

V centru naší pozornosti byli také respondenti specializace Služby knihoven. Již konstatovaná pestrost firem koresponduje s řadou neprofilových nebo částečně profilmových činností a **využívání absolventů této specializace jako administrativních pracovníků**. Zajímavé je také, že ze sedmi činností knihovníků zastávají respondenti této specializace pouze tři knihovnická místa, další čtyři vystudovali specializaci PIS - Pod-

nikové informační systémy. Zde se opět ukazuje nízká vypovídací schopnost vzorku specializace SKN, takže výše uvedený závěr nelze zobecnit.

12. Odhadněte, jaké činnosti tvoří Vaši pracovní náplň

Vybrané činnosti (max. 5 položek) označte v levém sloupci

Pracovní náplně

Respondenti vybírali pět činností, které tvoří hlavní složky jejich pracovní náplně z níže uvedené tabulky. Měli také možnost doplnit je volně do oddílu 28 - Jiné činnosti.

Kód činnosti	Popis činnosti
1	Administrativní činnosti (psaní dopisů, přepisování textů, práce s excelem, evidence pošty apod.)
2	Komunikace se zákazníky (čtenáři)
3	Komunikace se spoluzaměstnanci, nadřízenými
4	Katalogizace, správa dat a jejich údržba
5	Jiné zpracování primárních dokumentů a informací (ukládání dat do databází)
6	Vyhledávání dokumentů a informací (katalogy, bibliografie, internet), zpracovávání rešerší
7	Budování a správa fondů (akvizice a správa sbírek dokumentů)
8	Tvorba databázových produktů, správa dat a jejich údržba (mimo knihovny)
9	Hodnocení informačních zdrojů a dokumentů, jejich analýza a zhodnocení
10	Tvorba webových aplikací (HTML, Java, ASP)
11	Tvorba webových aplikací (PHP, SQL, MySQL apod.)
12	Programování newebových aplikací
13	Řídící práce (tvorba plánů, organizování, vedení lidí, kontrolní činnosti)
14	Výzkumná činnost
15	Plánování a řízení projektů v rámci ČR a EU (např. regionální)
16	Tvorba prezentací, využívání audiovizuální techniky
17	Výuka a lektorská činnost
18	Činnost v oblasti PR
19	IT specialista
20	DTP
21	Marketing
22	Nákup a logistika mimo knihovnu
23	Práce v oblasti řízení kvality (ISO 900x)
24	Řízení lidských zdrojů (HR)
25	Řízení financí
26	Účetnictví
27	Projektování informačních systémů
28	Jiné

Tabulka 9.18 Pracovní náplně

Otázka č. 12 je velmi důležitá a je detailním pohledem na pracovní náplně absolventa. Otázka doplňuje otázku č.11 proto, že označení hlavní činnosti může být formální a nemusí plně vypovídat o obsahu práce a konkrétní pracovní náplni.

Pro výběr 28 kategorií činností bylo využito již citovaného materiálu Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb (48) jako jednoho z dostupných pokusů vytvořit mezinárodní klasifikaci pracovních náplní informačního specialisty. Jak se později ukázalo, tato volba s sebou přinesla některé problémy (viz kapitola 8).

Částečně vzhledem k materiálu, ze kterého bylo čerpáno, ale i proto, že u některých činností nebyla dodržena jednota zvolených kritérií, lze bohužel pohlížet na jednotlivé kategorie duplicitně: např. komunikace, jednání se zákazníkem, řízení a řízení lidských zdrojů apod. se jako kategorie překrývají. Při vyhodnocování odpovědí na tuto otázku je proto třeba k tomuto faktu přihlížet. U problematiky komunikace např. došlo k nadhodnocení jejího podílu v pracovním procesu i k nadhodnocení komunikace se zákazníkem apod.

Celý vzorek byl ručně zkontrolován a **byly vyloučeny jeho extrémny**. Příklad extrémní odpovědi: činnost č. 14 - výzkumná činnost - jediný respondent uvedl tuto činnost jako svou stoprocentní pracovní náplň.

V tabulce 9.19 jsou uvedeny jednotlivé činnosti, jejich číselné kódy a procentní zastoupení činností. Tabulka je seřazena sestupně podle podílu činností v souhrnu celého zkoumaného vzorku a je uvedena především kvůli možnosti rychlého porovnání u jednotlivých specializací.

Samostatně jsou výsledky prezentovány ještě v tabulkách 9.20 - 9.22 a grafech 9.14 - 9.16.

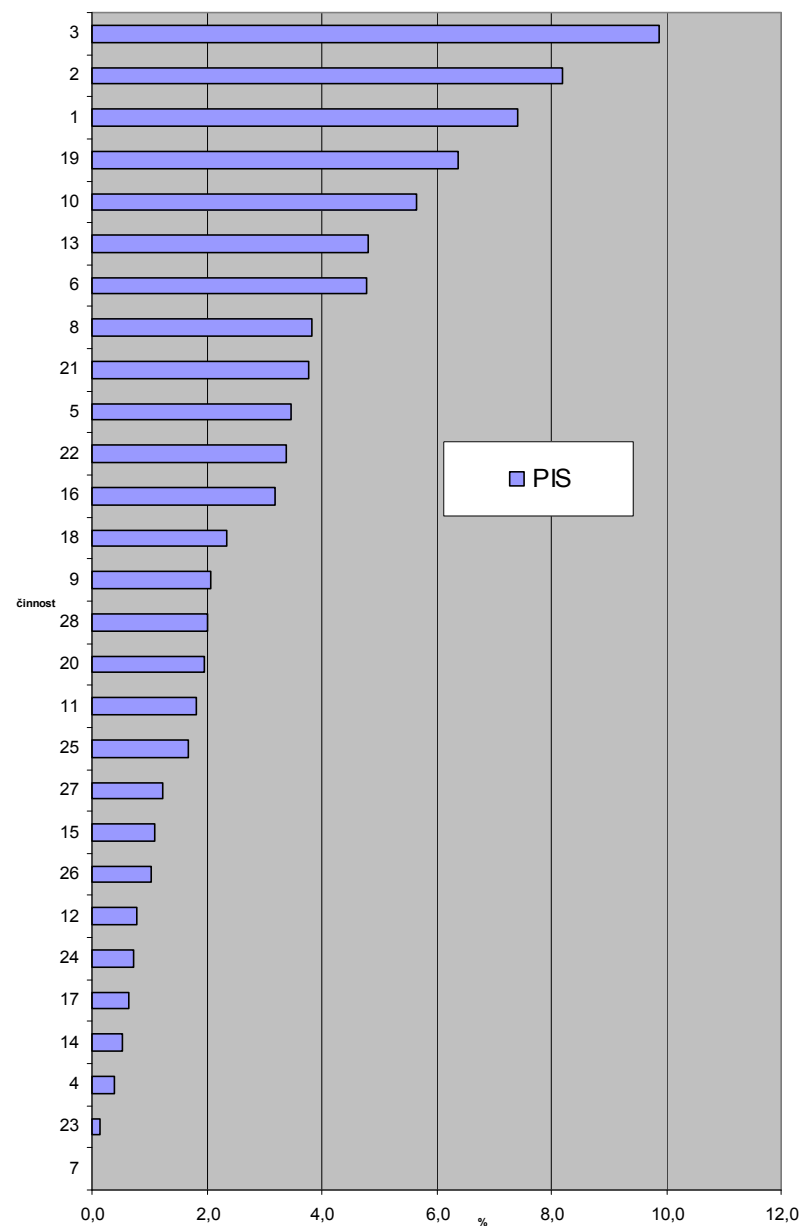
Kód činnosti	Popis činnosti	Celkem %	PIS %	SKN %
2	Komunikace se zákazníky (čtenáři)	10,2	8,2	18,2
3	Komunikace se spoluzaměstnanci, nadřízenými	9,6	9,9	8,5
1	Administrativní činnosti (psaní dopisů, přepisování textů, práce	8,4	7,4	12,4
19	IT specialista	5,8	6,4	3,7
10	Tvorba webových aplikací (HTML, Java, ASP)	4,8	5,6	1,3
13	Řídící práce (tvorba plánů, organizování, vedení lidí, kontrolní	4,1	4,8	1,1
8	Tvorba databázových produktů, správa dat a jejich údržba)	3,9	3,8	4,2
5	Jiné zpracování primárních dokumentů a informací (ukládání	3,8	3,5	5,3
6	Vyhledávání primárních dokumentů a informací (katalogy, bib-	3,4	3,2	4,2
21	Marketing	3,3	3,8	1,6
22	Nákup a logistika	2,9	3,4	1,1
16	Tvorba prezentací	2,6	3,2	0
9	Hodnocení informačních zdrojů a dokumentů, jejich analýza	2,1	2,1	2,1
18	Činnost v oblasti PR	2,1	2,3	1,1
20	DTP	1,6	1,9	0
28	Jiné	1,6	2	0
11	Tvorba webových aplikací (PHP, SQL, MySQL apod.)	1,5	1,8	0
14	Výzkumná činnost	1,5	0,5	5,3
15	Plánování a řízení projektů v rámci ČR a EU	1,5	1,1	3,2
25	Řízení financí	1,4	1,7	0
26	Účetnictví	1,3	1	2,1
27	Projektování informačních systémů	1,3	1,2	1,6
4	Katalogizace, správa dat a jejich údržba	0,6	0,4	1,6
12	Programování newebových aplikací	0,6	0,8	0
24	Řízení lidských zdrojů (HR)	0,6	0,7	0
17	Výuka a lektorská činnost	0,5	0,6	0
7	Budování a správa fondů (akvizice a správa sbírek dokumentů)	0,2	0	1,1
23	Práce v oblasti řízení kvality (ISO 900x)	0,1	0,1	0

Tabulka 9.19 Hlavní pracovní činnosti respondentů podle četnosti

Činnost	Náplň	%
3	Komunikace se spoluzaměstnanci a nadřízenými	9,9
2	Komunikace se zákazníky (čtenáři)	8,2
1	Administrativní činnosti	7,4
19	IT specialista	6,4
10	Tvorba webových aplikací (HTML, Java, ASP)	5,6
13	Řídící práce (tvorba plánů, organizování, vedení lidí, kontrolní činnosti)	4,8
6	Vyhledávání primárních dokumentů a informací, rešerše	3,2
8	Tvorba databázových produktů, správa dat a jejich údržba (ne web)	3,8
21	Marketing	3,8
5	Jiné zpracování primárních dokumentů a informací (ukládání dat do databází)	3,5
22	Nákup a logistika	3,4
16	Tvorba prezentací, využívání AV techniky	3,2
18	Činnost v oblasti PR	2,3
9	Hodnocení informačních zdrojů a dokumentů, jejich analýza a zhodnocení	2,1
28	Jiné	2,0
20	DTP	1,9
11	Tvorba webových aplikací (PHP, SQL, MySQL apod.)	1,8
25	Řízení financí	1,7
27	Projektování informačních systémů	1,2
15	Plánování a řízení projektů v rámci ČR a EU	1,1
26	Účetnictví	1,0
12	Programování newebových aplikací	0,8
24	Řízení lidských zdrojů (HR)	0,7
17	Výuka a lektorská činnost	0,6
14	Výzkumná činnost	0,5
4	Katalogizace, správa dat a jejich údržba	0,4
23	Práce v oblasti řízení kvality (ISO 900x)	0,1
7	Budování a správa fondů (akvizice a správa sbírek dokumentů)	0

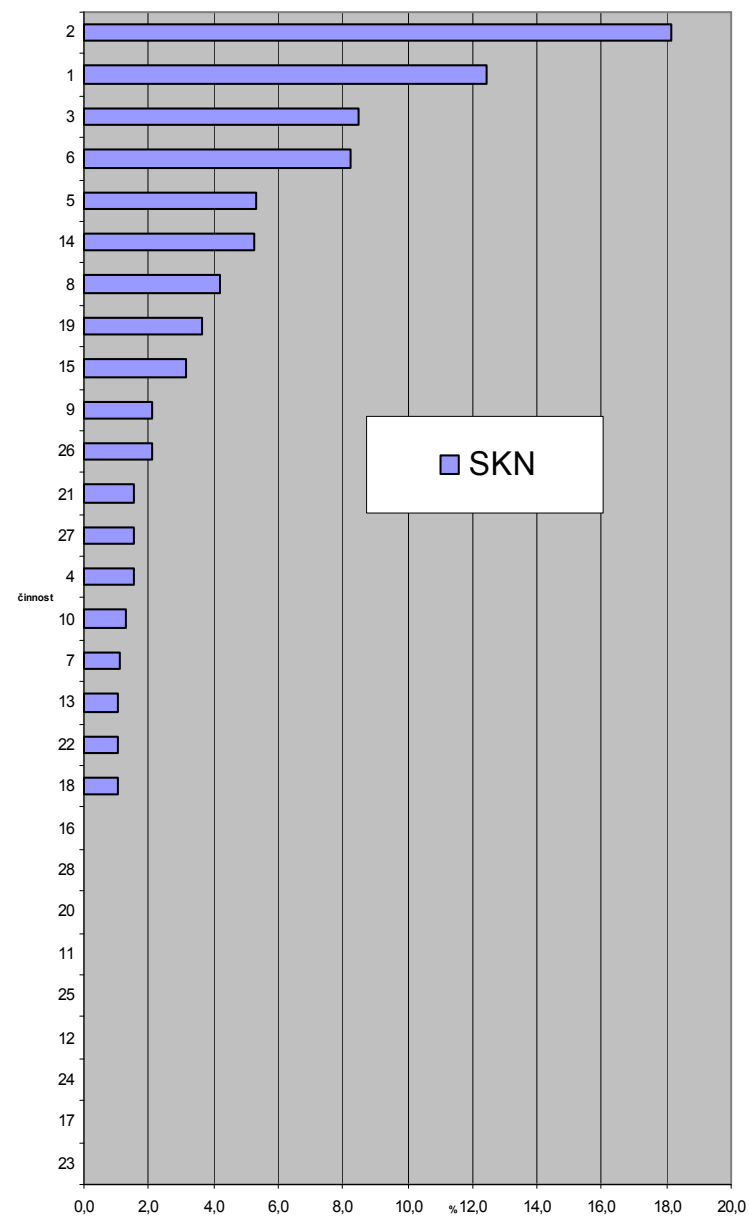
Tabulka 9.20 Činnosti absolventů PIS

Graf 9.14 Činnosti absolventů PIS

Činnost	Náplň	%
2	Komunikace se zákazníky (čtenáři)	18,2
1	Administrativní činnosti	12,4
3	Komunikace se spoluzaměstnanci, nadřízenými	8,5
6	Vyhledávání primárních dokumentů a informací	4,2
5	Jiné zpracování primárních dokumentů a informací (ukládání dat do DB)	5,3
14	Výzkumná činnost	5,3
8	Tvorba databázových produktů, správa dat a jejich údržba (ne web)	4,2
19	IT specialista	3,7
15	Plánování a řízení projektů v rámci ČR a EU	3,2
9	Hodnocení informačních zdrojů a dokumentů, jejich analýza a zhodnocení	2,1
26	Účetnictví	2,1
21	Marketing	1,6
27	Projektování informačních systémů	1,6
4	Katalogizace, správa dat a jejich údržba	1,6
10	Tvorba webových aplikací (HTML, Java, ASP)	1,3
7	Budování a správa fondů (akvizice a správa sbírek dokumentů)	1,1
13	Řídící práce (tvorba plánů, organizování, vedení lidí, kontrolní činnosti)	1,1
22	Nákup a logistika	1,1
18	Činnost v oblasti PR	1,1
16	Tvorba prezentací	0
28	Jiné	0
20	DTP	0
11	Tvorba webových aplikací (PHP, SQL, MySQL apod.)	0
25	Řízení financí	0
12	Programování newebových aplikací	0
24	Řízení lidských zdrojů (HR)	0
17	Výuka a lektorská činnost	0
23	Práce v oblasti řízení kvality (ISO 900x)	0

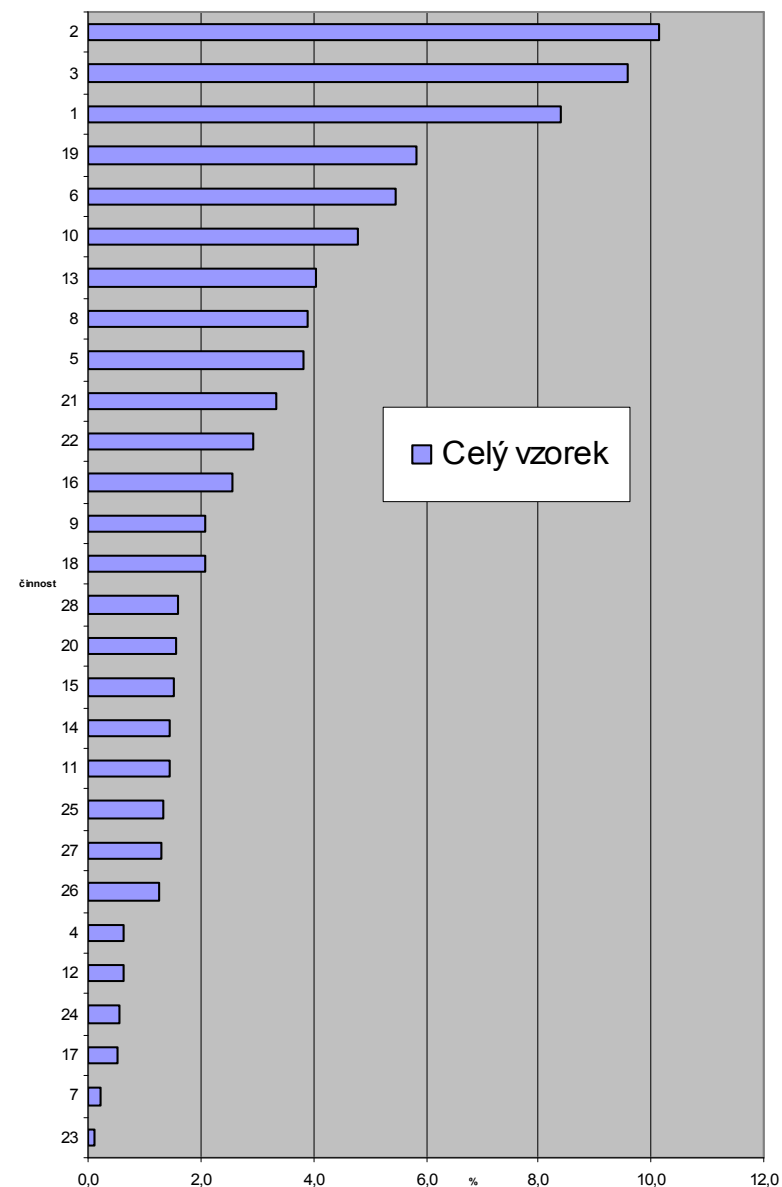
Tabulka 9.21 Činnosti absolventů SKN

Graf 9.15 Činnosti absolventů SKN

Činnost	Náplň	Celkem
2	Komunikace se zákazníky (čtenáři)	10,2
3	Komunikace se spoluzaměstnanci a nadřízenými	9,6
1	Administrativní činnosti	8,4
19	IT specialista	5,8
10	Tvorba webových aplikací (HTML, Java, ASP)	4,8
13	Řídící práce (tvorba plánů, organizování, vedení lidí, kontrolní činnosti)	4,1
8	Tvorba databázových produktů, správa dat a jejich údržba (ne web)	3,9
5	Jiné zpracování primárních dokumentů a informací (ukládní-	3,8
6	Vyhledávání primárních dokumentů a informací	3,4
21	Marketing	3,3
22	Nákup a logistika	2,9
16	Tvorba prezentací	2,6
9	Hodnocení informačních zdrojů a dokumentů a jejich analýza a zhodno-	2,1
18	Činnost v oblasti PR	2,1
20	DTP	1,6
28	Jiné	1,6
11	Tvorba webových aplikací (PHP, SQL, MySQL apod.)	1,5
14	Výzkumná činnost	1,5
15	Plánování a řízení projektů v rámci ČR a EU	1,5
25	Řízení financí	1,4
26	Účetnictví	1,3
27	Projektování informačních systémů	1,3
4	Katalogizace, správa dat a jejich údržba	0,6
12	Programování newebových aplikací	0,6
24	Řízení lidských zdrojů (HR)	0,6
17	Výuka a lektorská činnost	0,5
7	Budování a správa fondů (akvizice a správa sbírek dokumentů)	0,2
23	Práce v oblasti řízení kvality (ISO 900x)	0,1

Tabulka 9.22 Činnosti absolventů - obě specializace

Graf 9.16 Činnosti absolventů - obě specializace

Souhrnné zpracování

Podle četností můžeme všechny činnosti, které byly předmětem zkoumání, rozdělit do tří skupin a vytvořit si rámcovou představu, co by měl studijní program studentům z hlediska uplatnitelnosti v praxi nabízet:

První skupinu vytváří nejpočetnější činnosti – tj. v předmětech potenciálního studijního programu by se tyto činnosti rozhodně měly objevit. Jsou to činnosti s relativní četností od **3,3 do 10,2 %**.

Druhou skupinu pak vytváří nejméně uváděné činnosti. Nelze v tomto případě s jistotou říci, že do programu nepatří, ale je třeba se zamyslet, jaká je perspektiva oboru, jak se potřeby společnosti budou vyvíjet v nejbližších deseti letech, jaká je prognóza profesních svazů apod. Patří sem ale i činnosti, které nejsou profilové ve smyslu požadavků na informačního profesionála: např. řízení financí, řízení lidských zdrojů, programování. Četnost těchto předmětů je velmi malá: **nižší než 1,3 %**.

Třetí skupinu vytvářejí středně významné činnosti, které by mohly profil informačního specialisty zajímavě obohatit, nebo které se teprve rozvíjejí: webové aplikace, prezentace... Za neprofilové, i když časté činnosti, lze považovat např. nákup a logistiku, účetnictví, public relations. Jedná se o **činnosti s četností od 1,3 do 3,2 %**.

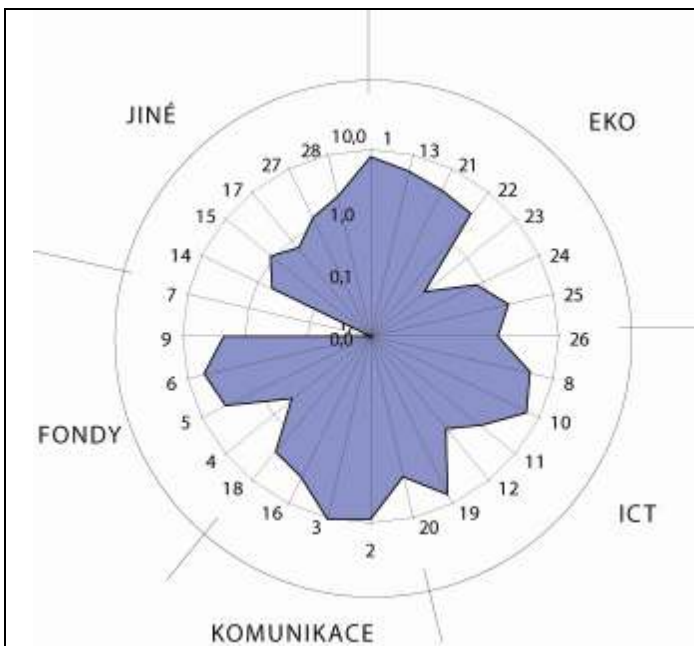
1. Nejpočetnější činnosti	2. Nejméně uváděné činnosti	3. Středně četně uváděné činnosti
Komunikace se zákazníky (čtenáři)	Katalogizace, správa dat a jejich údržba	Nákup a logistika
Komunikace se spoluzaměstnanci, nadřízenými	Programování newebových aplikací	Tvorba prezentací
Administrativní činnosti (psaní dopisů, přepisování textů, práce s excelem, evidence pošty apod.)	Řízení lidských zdrojů (HR)	Hodnocení informačních zdrojů a dokumentů a jejich analýza a zhodnocení
IT specialista	Výuka a lektorská činnost	Činnost v oblasti PR
Tvorba webových aplikací (HTML, Java, ASP)	Budování a správa fondů (akvizice a správa sbírek dokumentů)	DTP
Řídící práce (tvorba plánů, organizování, vedení lidí, kontrolní činnosti)	Práce v oblasti řízení kvality (ISO 900x)	Jiné
Tvorba databázových produktů, správa dat a jejich údržba (ne web)		Tvorba webových aplikací (PHP, SQL, MySQL apod.)
Jiné zpracování primárních dokumentů a informací (ukládání dat do databází)		Výzkumná činnost
Vyhledávání primárních dokumentů a informací (katalogy, bibliografie, internet). Vyhledávání informací a zpracovávání rešerší		Plánování a řízení projektů v rámci ČR a EU
Marketing		Řízení financí
		Účetnictví
		Projektování informačních systémů

Tabulka 9.23 Přehled činností, rozdělení do skupin dle četností

Tvorba nových modulů z hlediska jejich tematické souvislosti

Následující grafy představují variantu segmentace studijních modulů do pěti tematických skupin: Komunikace, Ekonomické předměty, Informační technologie, Zpracování a vyhledávání informací a Jiné. K těmto skupinám jsou pak přiřazeny věcně odpovídající činnosti v relativním zastoupení.

Činnosti vykonávané absolventy PIS segmentované dle vyučovacích okruhů

Graf 9.17 Vykonávané činnosti segmentované dle vyučovacích okruhů – PIS

Graf č. 9.17 představuje rozložení bloků u specializace PIS. Na první pohled je patrný odklon grafu od středové osy, a **to směrem k aktivitám komunikačním a aktivitám z oblasti ICT**. Všechny činnosti patřící do obou těchto bloků vykazují vysokou četnost a relativní podíl na pracovních náplních respondentů. U bloku ekonomických předmětů (okrajově administrativa) je graf méně vyvážený; kromě marketingových aktivit, nákupu a řídicích činností (13, 21, 22) nám **vychází jako méně podstatné účetnictví, řízení financí a řízení a vedení lidí (26, 25, 24)**.

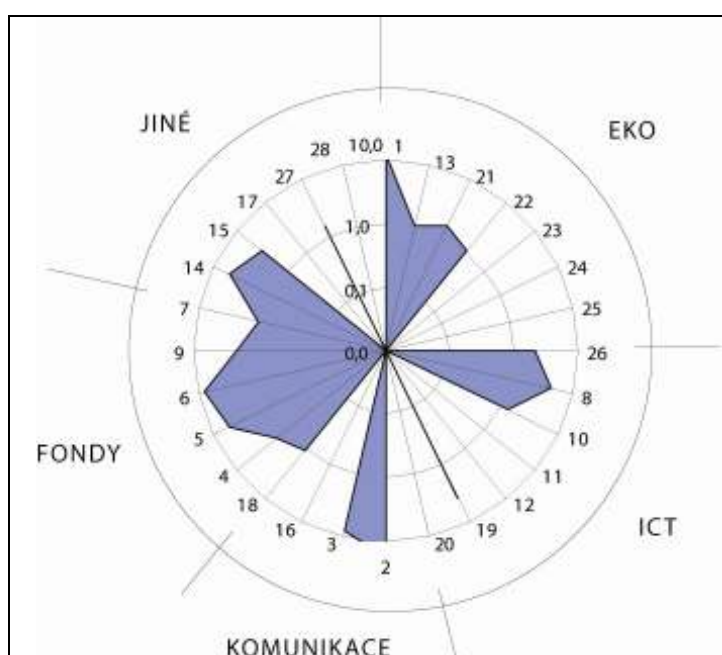
V bloku ICT se ukazuje, že programování není příliš potřebnou činností, ale že je třeba vzdělávat studenty v činnostech spojených s pozicí ICT specialisty, s tvorbou webových aplikací a v práci s databázemi (19, 10, 11, 8).

Poměrně čteně je stále zastoupena činnost spojená s tvorbou primárních dokumentů a jejich vyhledáváním, vyhledávání informací obecně, tvorba bází dat, marketingové činnosti a řídicí činnosti (5, 6, 8, 21, 13). **Lze říci, že i pozice zaměřené hlavně na ICT mají v náplni práce komunikaci (2, 3).**

Celkově nižší zastoupení má oblast **práce s informacemi a fondy**.

Blok Jiné tvoří další nezařazené aktivity, jako je projektování IS, popř. jiné nezařaditelné předměty.

Činnosti absolventů SKN segmentované dle vyučovacích okruhů

Graf 9.18 Vykonávané činnosti segmentované dle vyučovacích okruhů – SKN

Přes relativně malý počet respondentů je zde jednoznačná orientace na zpracování a vyhledávání informací a odklon od oblasti ICT.

Graf 9.18 má jak již bylo konstatováno, poměrně nízkou vypovídací hodnotu vzhledem k nízkému počtu respondentů. Přesto se můžeme podrobněji podívat na to, jaké činnosti absolventi této specializace nejčastěji vykonávají, **Kromě administrativní práce (1) a komunikace (2, 3)** je to především zpracování primárních pramenů (5); práce s nimi se vyskytla 12 x, vyhledávání informací (6) 6x. Katalogizace se vyskytla v odpovědích respondentů pouze dvakrát a budování fondů dvakrát (4, 7) . Přihlédne-

me-li k možnému nepochopení otázky a přidáme li odpovědi zpracování primárních dokumentů ke katalogizaci, pak se tato činnost vyskytla devětkrát.

Objevují se zde naopak zcela neprofilové činnosti, jako je účetnictví (dvakrát).

Závěr:

Vyhodnocení odpovědí na otázku týkající se vykonávaných činností ukazuje jejich rozložení ze dvou pohledů:

- průzkum vymezil množství činností, které jsou z hlediska praxe našich absolventů nejpotřebnější, středně potřebné a nejméně potřebné
- rozložení činností do bloků a porovnání ploch, které jednotlivé bloky vyplňují, ukazuje v jaké oblasti je těžiště potřebných činností obecně, tedy jak by měl zhruba být postaven studijní obor
- dá se říci, že obecně by se převážná část studijního oboru měla týkat informačních a komunikačních technologií, velmi silná je potřeba společnosti v oblasti komunikace, částečně v ekonomických vědách
- v následující kapitole bude porovnán stav jednotlivých předmětů vyučovaných na VOŠIS právě z hlediska četnosti jejich výuky (hodinové dotace) a jejich věcného rozložení

---

13. Jak jste v posledních 6 měsících využil/a znalosti cizích jazyků?

(1 – denně, 2 – asi jednou týdně, 3 – asi jednou měsíčně, 4 – nevyužil)

Druh jazyka

Pro ústní a telefonickou komunikaci se zákazníky a partnery

Pro písemnou korespondenci se zákazníky a partnery

Pro překlady a zpracování písemných dokumentů

Pro prezentaci organizace na jednáních, popř. konferencích

Otázka byla položena nezavádějícím způsobem tak, abychom se dostali k co nejpřesnějším odpovědím respondentů, tj. formulovali jsme časový interval využití jazyka místo obecných frekvenčních termínů (jako často, méně často apod.), který jsou respondenti schopni vnímat a jednoduše a relativně přesně kvantifikovat.

K vyhodnocení odpovědí této otázky budeme předpokládat, že za časté a pravidelné využívání cizího jazyka lze považovat interval jednou denně až týdně.

Práce s jazykem byla rozdělena podle způsobu jeho využívání tak, aby se dalo zjistit, jaké kompetence jsou pro absolventa nejdůležitější.

Ústní komunikace v cizím jazyce

Jazyk/frekvence*	1	2	3	4	Prázdné	Celkový.součet
A	19	22	19	7		67
F	1					1
N	1	2	3			6
(Prázdné)	1					1
Celkový součet	22	24	22	7		75

(*1 – denně, 2 – asi jednou týdně, 3 – asi jednou měsíčně, 4 – nevyužil) Kategorie Prázdné znamená nevyplnění údaje.

Tabulka 9.24 Využití jazyků - ústní a telefonická komunikace se zákazníky a partnery

Z tab. 9.24 je patrné, že v této části kompetencí převažuje anglický jazyk, na druhém místě velkým odstupem (pouze 6 x) se umístil německý jazyk a výjimečně se objevuje francouzština (pouze 1x – respondentka žije ve Francii).

Téměř polovina respondentů pak využívá anglického jazyka pravidelně (sečteme – kategorii 1 a 2, jedná se o 41 respondentů).

Nejvíce je využívána angličtina v rozmezí denně až týdně. Jedná se téměř o polovinu - 41 respondentů. Pravidelné využívání dalších jazyků je nepodstatné.

Písemná korespondence se zákazníky a partnery

Jazyk/frekvence*	1	2	3	4	Prázdné	Celkový součet
A	25	19	12	5	6	67
F	1					1
N	1		3	2		6
(Prázdné)	1					1
Celkový součet	28	19	15	7	6	75

(*1 – denně, 2 – asi jednou týdně, 3 – asi jednou měsíčně, 4 – nevyužil) Kategorie Prázdné znamená nevyplnění údaje.

Tabulka 9.25 Využití jazyků – písemná korespondence

Tabulka 9.25 dokládá důležitost písemných forem komunikace, protože 44 respondentů používá pravidelně angličtiny ve výše uvedené formě, což je téměř tak často jako ústní forma.

Překlady a zpracování písemných dokumentů

Jazyk/frekvence*	1	2	3	4	Prázdné	Celkový součet
A	16	17	17	11	6	67
F	1					1
N			5	1		6
(Prázdné)			1			1
Celkový součet	17	17	23	12	6	75

(*1 – denně, 2 – asi jednou týdně, 3 – asi jednou měsíčně, 4 – nevyužil) Kategorie Prázdné znamená nevyplnění údaje.

Tabulka 9.26 Využití jazyků – překlady a dokumentace

Tabulka 9.26 ukazuje, že celkem nezanedbatelná část respondentů 32 využívá své znalosti angličtiny pro překládání pravidelně, dalších 17 respondentů alespoň jednou měsíčně.

Prezentace organizace na jednáních popř. konferencích

Jazyk/frekvence*	1	2	3	4	Prázdné	Celkový součet
A	2	7	15	32	11	67
F	1					1
N			2	4		6
(Prázdné)					1	1
Celkový součet	3	7	17	36	12	75

(*1 – denně, 2 – asi jednou týdně, 3 – asi jednou měsíčně, 4 – nevyužil) Kategorie Prázdné znamená nevyplnění údaje.

Tabulka 9.27 Využití jazyků – jednání a konference

Využití jazyka pro tyto účely je podle očekávání nejméně časté. V nejméně frekventované kategorii je to pouze 9 odpovědí, dalších 15 odpovědí uvádí frekvenci jednou měsíčně, což je relativně vysoké číslo.

Celkový stav využívání cizího jazyka

Absolventi VOŠIS používají relativně často při své práci cizích jazyků. Přibližně každý druhý využívá znalostí cizího jazyka pravidelně jednou denně až týdně.

- Nejčastější formy využívání jsou osobní jednání a písemná korespondence.
- Jedna třetina respondentů pravidelně překládá nebo zpracovává dokumenty v cizím jazyce. Nejméně jsou potřebné prezentační dovednosti v angličtině, ale 15 respondentů odpovědělo, že prezentuje alespoň jednou za měsíc v angličtině.
- Naprosto dominantním jazykem je angličtina:
  - pravidelné využití mluvené angličtiny: 41 odpovědí
  - korespondence: 44 odpovědí
  - překlady a práce s dokumenty: 33 odpovědí
  - pravidelné prezentace: 9 odpovědí, občasné prezentace: 15
- Kromě pravidelného využívání (kategorie 1 a 2) uvádí řada respondentů, že využívá tento jazyk jednou měsíčně. Celkem je to 53 odpovědí.
- Pouze 13 respondentů uvedlo, že ke své práci vůbec nevyužívá cizího jazyka.

- Němčina je uváděna jako jazyk pro pravidelné užívání k práci (denně až týdně) celkem pouze čtyřikrát, uvedeme-li také její občasně využití, jedná se o dalších 17 odpovědí. Celkově je využití němčiny v praxi relativně slabé.
- Na dalším místě je francouzština - celkem také čtyři odpovědi ve všech kategoriích.
- Ojedinele se objevují další jazyky v kategorii občasněho využívání španělština, nizozemština a slovenština.

Závěr

Z výše uvedených faktů jasně vyplývá, že je třeba směřovat jazykové kompetence studentů VOŠIS na jazykovou přípravu v angličtině, a to v mluvené i písemné podobě. Využití ostatních jazyků v praxi je v porovnání s angličtinou méně významné.

Pro vytvoření komplexnějšího pohledu je zajímavé zkombinovat odpovědi s otázkou 14a a 14b, která vypovídá o spokojenosti s výukou cizích jazyků na VOŠIS. Vzdělávání v cizích jazycích je u 40 respondentů bez připomínek, dále převažují kladné připomínky nad zápornými, ale pouze nevýznamně. Připomínky k výuce cizích jazyků na VOŠIS jsou celkově poměrně četné, ale spíše pozitivní.

---

14. a) Čím se na základě svých zkušeností cítíte slaběji připraven/a pro praxi?

14. b) Ve kterém předmětu (oboru) jste zjistil/a, že jste velmi dobře (výborně) připraven/a?

15. Vaše návrhy na změny, případně doplnění studia

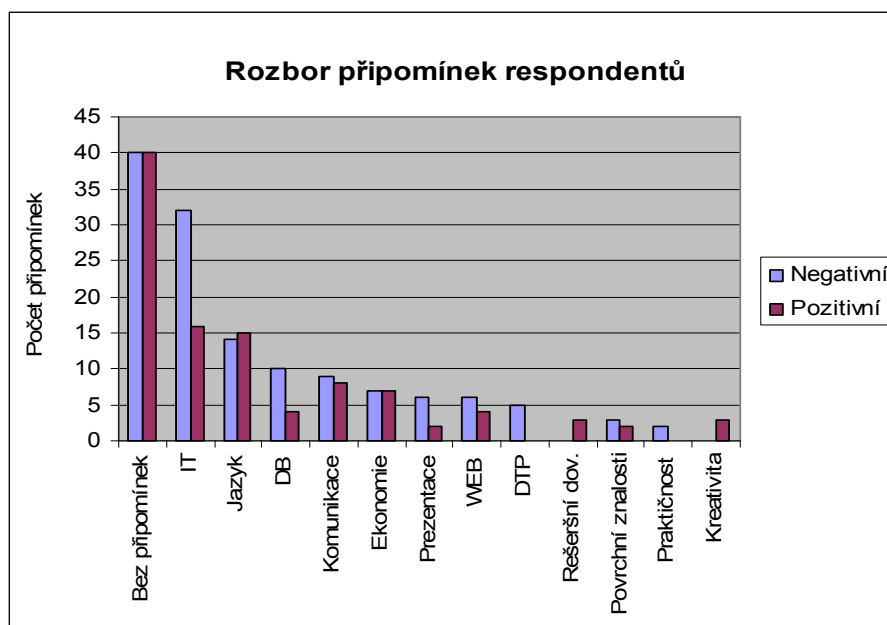

Cenným doplňujícím zdrojem informací bylo i slovní vyjádření studentů k obsahu výuky a k práci školy obecně. V řadě odpovědí bylo těžké odlišit připomínky k obsahu a návrhy na změny nebo doplnění studia, takže byly využity všechny relevantní odpovědi respondentů z otázek 14 i 15.

Pro vlastní vyhodnocování odpovědí byly vytvořeny jejich tematické skupiny a zpracován následující přehled výsledků.

Položka	Negativní	Pozitivní
Bez připomínek	40	40
ICT	32	16
Jazyk	14	15
DB (databáze)	10	4
Komunikace	9	8
Ekonomie	7	7
Prezentace	6	2
WEB	6	4
DTP	5	0
Rešeršní dovednosti	0	3
Povrchní znalosti	3	2
Praktičnost	2	0
Kreativita	0	3

Tabulka 9.28 Sumarizace negativních a pozitivních připomínek

Graf 9.19 Připomínky respondentů

Pokud by se měly zobecnit výsledky grafu 9.19, nejčetnější připomínky byly k rozsahu a kvalitě znalostí a dovedností.

- **Připomínky k informačním a komunikačním technologiím (ICT)**

V této kategorii jako v jediné značně převažují záporné připomínky nad kladnými. Podobné výsledky byly zjištěny i u připomínek k výuce databází – těch bylo relativně méně, ale poměr pozitivní – negativní je zhruba stejný.

Objevuje se zde kritika výuky konkrétního zastaralého softwaru, málo praktického procvičování, povrchně a nedostatečně probírané databáze, ale také přání absolventů zvládnout během studia složitější a specifičtější dovednosti: lepší znalosti správy sítí, operačních systémů, HTML. Dále respondenti mají dojem, že výuka webů je dotována malým počtem hodin a rovněž chtějí více a podrobněji probírat Excel atd.

Naopak jiní respondenti hodnotí výuku informačních technologií ve škole pozitivně: obecně chválí informační technologie, výuku databází, výuku webů, DTP a rešeršních dovedností.

Především při vyhodnocování připomínek v oblasti ICT bylo přihlédnuto k roku ukončení studia, protože ve sledovaném období postupně docházelo k úpravám studijního plánu podle požadavků praxe a postupně také na základě připomínek studentů v pravidelných celoročních anketách organizovaných VOŠIS.

Několika respondentům chybí podstatnější znalosti prezentačních technik a znalosti Power Pointu, několika jedincům hlubší znalost tvorby webů a DTP. V obou případech jde o starší absolventy. Na základě jejich připomínek byla již výuka v tomto smyslu rozšířena, proto se později podobné připomínky již neobjevují.

- **Připomínky k výuce cizích jazyků** Týkaly se převážně anglického jazyka, neboť na něj se klade velký důraz a jako hlavní jazyk si jej volí většina studentů. 15 respondentů hodnotí výuku angličtiny pozitivně, 14 negativně, chtějí např. kvalitnějšího učitele, více hodin, výuku s rodilým mluvčím apod.
- **Připomínky k výuce komunikace**
Objevilo se několik připomínek v tom smyslu, že výuka komunikace byla zaměřena málo na jednání se zákazníky a partnery, avšak chválí se dobrá kvalita výuky a praktické procvičování komunikačních dovedností.
- **Připomínky k výuce ekonomie**
Malý rozsah a více praktické výuky – pouze malý počet respondentů.
- **Další připomínky se týkají metod výuky**
Obecně studenti požadují do studijního programu méně teorie a více praktického procvičování.

Za zváženou stojí připomínka, že určitá šířka programu a snaha obsáhnout co největší počet témat je pro některé respondenty vítaná jako určitá **univerzálnost**, ale jiní se domnívají, že jde pouze o získání povrchních znalostí.

V této souvislosti je pozitivně zmiňováno **podporování kreativity** studentů během studia.

Uvedeny jsou také připomínky k metodám výuky a některé zajímavé názory jsou citovány. Řada respondentů by uvítala více cvičení, praktických seminářů, řešení případových studií, možnost řešit projekty a problémy formou týmové práce, zavést hodiny konverzace v cizích jazycích s rodilým mluvčím, probírat problémy informačních technologií do větší hloubky, zvát do výuky odborníky z praxe, ukládat studentům více samostatných úkolů, sledovat novinky v jednotlivých předmětech a přizpůsobovat obsah výuky aktuálnímu stavu problémů.

„Pokud to jde, více praxe, procvičování a cvičení namísto přednášek. Více případových studií - simulací hraní rolí. Změna a nucení studentů k vlastnímu uvažování, ne tupé učení se teorie, pakliže to v určitém předmětu jde“.

Respondenti **specializace SKN** uvedli (není vyjádřeno graficky, odpovědi nejsou shromážděny v dostatečném množství), tyto negativní připomínky: kvalita anglického jazyka, více českého jazyka, málo MARC 21, zavedení účetnictví, výuky Photoshopu, více marketingu.

Pozitivní připomínky: opakovaně úroveň výuky ICT, odborných předmětů, vyhledávání informací, rešerší, všeobecný rozhled.

ZÁVĚR

Z vyhodnocených odpovědí na výše uvedenou otázku vyplývá, že celkově bylo více negativních připomínek nežli pozitivních. Nejvíce negativních připomínek se týkalo informačních technologií. Je to logické a odpovídá to rozložení pracovních pozic respondentů - významné procento našlo své pracovní uplatnění právě v této oblasti.

Jediným případem, kdy pozitivní připomínky převážily početně negativní, je výuka cizích jazyků. Velká část respondentů neměla k výuce ani po svém nástupu do zaměstnání žádné připomínky.

Jedná se téměř o polovinu vzorku a svědčí to o celkové spokojenosti s obsahem i formami sledovaného studijního programu.¹⁰

---

¹⁰ **Zajímavé odpovědi (výběr):**

Odpověď na otázku ve kterém předmětu vás škola dobře připravila:

---

16. Jakou hrubou mzdu považujete za přiměřenou pro práci, kterou vykonáváte?

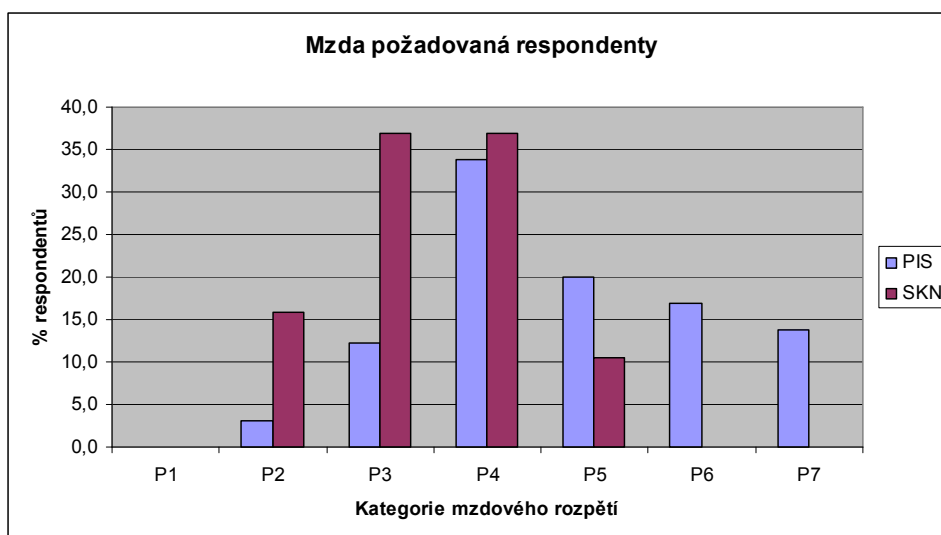

Méně než 10 000 Kč P1
10 000 - 15 000 Kč P2
15 000 - 20 000 Kč P3
20 000 - 25 000 Kč P4
25 000 - 30 000 Kč P5
30 000 - 35 000 Kč P6
více než 35 000 Kč P7

Mzda

Forma odpovědí: škála v rozmezí od 10 000 do více než 35 000 Kč. Každý respondent uvedl jedinou kategorii. Stupnice škály po 5000 byla, jak ukazuje výsledky graf, dobře zvolena. Prázdna (zřejmě špatně zvolená) byla pouze jediná kategorie, tj. méně než 10 000 Kč.

Graf 9.20 Relativní rozložení požadované mzdy ve zkoumaném vzorku

---

„ V žádném. Škola nedokáže odborně připravit studenta pro konkrétní obor. Dobré je, naučit se najít potřebné informace pro daný obor a předmět, být flexibilní a stále se učit. A to mi myslím VOŠIS dal.“

„ Konkrétně nedovedu říci...obecně si cením všeobecného rozhledu.“

„ Vždy jsem se dokázala rychle orientovat jakožto uživatel v rámci různých softwarových produktů, se kterými jsem pracovala.“

„ V případě, že by se měl člověk uplatnit v oboru IT – tak jsme byli téměř nepřipraveni /povrchové znalosti, které jsem získal by se musely doplnit mnohonásobně delším studiem ve volném čase. Nakonec jsme mohli konstatovat, že jsme studovali ekonomickou školu s velkou podporou jazyků...“

„ ...schopnost smířit se s faktem, že ve svém oboru (knihovnictví) se za svůj život pravděpodobně nepřehoupnu přes 10.000 Kč měsíčně.“

Respondenti mají, co se finančního ohodnocení týká, různé nároky tak, jak jsme přepokládali, protože škála jejich pracovních pozic, a z toho vyplývající odborné nároky na práci, se různí. Někteří jsou skromnější, někteří mají pocit, že by jejich práce měla být hodnocena lépe. Představa o nižším platu je spojena obvykle s prací ve státním sektoru. Někteří respondenti vyjadřují názor, že soukromé firmy by je za stejnou práci zaplatily lépe (uváděno jako důvod ke změně pracovního místa - viz otázka č. 17).

Rozdíly v názorech na mzdy mezi oběma specializacemi vycházejí dosti jednoznačně **z rozdílů mezi zaměstnavateli** (SKN pracují často ve státním sektoru) a **z rozdílů v pracovní náplni** (PIS pracují velmi často v oblasti ICT, které jsou na trhu práce více žádané a ceněny, pracují také častěji u soukromých firem, které jim dávají vyšší plat). Vyšší požadavky specializace PIS na mzdu vycházejí také proto, že právě v tomto vzorku se vyskytují respondenti pracující v zahraničí nebo v zahraničních firmách (viz dále).

Porovnáme-li návrhy respondentů s průměrným platem v České republice v roce 2005 (v době zpracování průzkumu ve 2. čtvrtletí 2005 činil 18 460 Kč), jsou požadavky absolventů většinou lehce nad tímto průměrem.

Jak vyplývá z dalších výsledků, pouze 12 respondentů je s platem tak nespokojeno, že by kvůli němu změnilo zaměstnání. U ostatních je zřejmě případný nižší plat vyvážen výhodami uváděnými níže.

---

17. Uvažujete o změně své pracovní pozice?

Ano, ne

Pokud ano, uveďte hlavní důvody. Pokud o změně neuvažujete uveďte výhody dosavadního zaměstnání.

Na výše uvedenou otázku odpovědělo 32 respondentů ano, 12 respondentů měnit práci nechce a ostatní se k položené otázce nevyjádřili.

Poněvadž šlo o volnou otázku, byly dodatečně vytvořeny skupiny důvodů podle věcných souvislostí. Tabulka 9.29 a graf 9.21 zjištěné skutečnosti popisují.

Malé finanční ohodnocení	15
Zajímavost práce	9
Nemožnost další kariéry	6

Tabulka 9.29 Důvody uvažované změny zaměstnání

Graf 9.21 Důvody uvažované změny zaměstnání

Na prvním místě jsou finanční důvody, na dalším atraktivita obsahu práce a dalším významným důvodem je nemožnost profesně se rozvíjet. Mezi další důvody, které se opakovaly s nižší četností, patřilo stěhování, špatný kolektiv, rodinné důvody, nutnost věnovat se více studiu atd.

Konfrontováním odpovědí konkrétních respondentů se dále zjistilo, že malé finanční ohodnocení se objevuje především v souvislosti s praxí ve státním sektoru, za málo zajímavou práci respondenti nejčastěji označují práci v administrativě, stereotypní práci, neodborné činnosti.

Jako hlavní výhody dosavadního zaměstnání u respondentů, kteří nechtějí svou práci změnit, patří dobré až výborné platové podmínky, zajímavá práce, výborný kolektiv, volnost pracovní doby, možnost seberealizace.

---

18. Co jste udělal/a pro nalezení pracovního uplatnění v zahraničí

Napište "nic", pokud nemáte zájem o práci v zahraničí, jinak vyplňte.

Z 20 respondentů, kteří odpověděli kladně, tj. mají zájem o práci v zahraničí, pouze malá část uvažuje v rovině reálné přípravy na budoucí zahraniční pobyt. Jedná se většinou o fázi, kdy studenti nejsou ještě zcela rozhodnuti do zahraničí vycestovat.

studuji cizí jazyk	3	dívám se na weby	3
sleduji inzeráty	2	vdala jsem se	2
zlepšuji jazyk	2	přihlásila jsem se do konkurzu	2

Tabulka 9.30 Způsob přípravy na práci v zahraničí

Vzhledem k řadě mezinárodních kontaktů a k možnostem vykonávat odbornou zahraniční praxi v rámci studia bychom očekávali vyšší zájem respondentů o práci v zahraničí. **Výsledek svědčí o jisté konzervativnosti absolventů získávání zahraničních zkušeností.**

Porovnáme-li tato čísla s procenty studentů vyjíždějících z VOŠIS na zahraniční praxe, dojdeme k podobným číslům, která přinesl tento průzkum.

VOŠIS v posledních 10 letech vysílá téměř 20 % studentů do zahraničí na dlouhodobé zahraniční praxe. Procento absolventů, kteří uvažují o práci v zahraničí, vychází podobně (20 respondentů z 96). Při bližším nahlédnutí do odpovědí je jasné, že jde téměř o shodná jména a **zahraniční praxe vykonávaná v průběhu studia zvyšuje nesporně mobilitu a podporuje sbírání zahraničních zkušeností.**

Problém „vykupování mozků“, který někteří uvádějí jako hrozbu pro Českou republiku, zahraniční praxe VOŠIS nezvyšují. Po dobu oněch deseti let se pouze dvě studentky provdaly do zahraničí. Ostatní absolventi se vrátili zpátky do Čech.

*****

Co zahraniční praxe studentům přináší?

Na tuto otázku odpovídá průzkum Ludmily Fonferové z VOŠIS Praha, který byl proveden v rámci projektu Infonet a Infonet 2002 (v letech 2001 a 2002) programu Leonardo da Vinci. Tento projekt byl oceněn pečeti kvality a výsledky tohoto průzkumu byly prezentovány na konferenci Leonardo da Vinci v březnu 2003 v Praze (64).

Zkoumaný vzorek představoval 20 studentů, kteří se zúčastnili zahraničních 13týdenních praxí v Irsku, Německu a Velké Británii. Dotazník měl dvě části: studenti odpovídali před odjezdem do zahraničí a po příjezdu.

První důležitou otázkou bylo: **Kdo se hlásí na zahraniční praxe?** Všichni sledovaní respondenti pobývali již dříve v zahraničí, i když se většinou jednalo o pobyt do tří týdnů. Všichni již získali nějaké pracovní zkušenosti v České republice. Krátkodobý pobyt v cizí zemi není pro adaptaci člověka příliš důležitý, ale pomáhá vytvořit si představu o cizí zemi, podobně jako pracovní zkušenost pomůže vytvořit si představu o tom, jak to chodí v pracovním procesu. Soudíme, že oba tyto faktory hrají klíčovou roli pro odhodlání zúčastnit se zahraniční praxe a pomohou překonat strach z neznáma.

Další důležitý faktor jsou osobní vlastnosti studentů. Neplatí vždy, že vyjíždějí ti nejlepší studenti, právě jako neplatí, že vyjíždějí lidé, kteří jsou samostatní a komunikativní. Částečně se jedná o studenty, kteří sice samostatní jsou, ale sami bez podpory školy by se do zahraničí neodvážili.

Důležitost projektu Leonardo da Vinci vidíme v tom, že přes obecný soud, že dnes má možnost vycestovat do zahraničí téměř každý, je třeba na dlouhodobý pobyt více peněz. Dále je důležité vytvoření určitého zázemí a podpory, kterou stále někteří mladí lidé potřebují. Projekty obvykle začínají např. adap-

tačným jazykově kulturním kurzem v zahraničí, student nevyjíždí sám, ale s celou skupinou spolužáků, v zahraničí funguje tzv. mentor, který zajišťuje sociální problémy, a tutor, který se stará o studenta v pracovním procesu. Před touto důkladnou péčí stále existuje řada studentů, kteří k praxi či práci v zahraničí nemají žádný motiv.

Z průzkumu vyplynulo, že **nejsilnějším motivem k výjezdu do zahraničí je zlepšení jazykových kompetencí**. Dalším silným motivem je pak získání pracovních zkušeností a poznání cizí země. Někteří to chápou jako příležitost vyzkoušet si své osobní kvality a připravenost ze školy. Nedoceněna zůstala lepší pozice na trhu práce po návratu z praxe. Tento fakt ale z reálných výsledků vyplývá. Výsledek byl zkreslen tím, že v době průzkumu respondenti ještě neměli tuto zkušenost. Tato skutečnost je např. podpořena některými odpověďmi v průzkumu v této práci.

Obavy z praxe

Největší obavy projevovali studenti z jazykové bariéry, která by jim mohla způsobit problémy v práci i v rodinách, kde byli studenti ubytováni (téměř 50 %), dále strach z rodiny, z přijetí v zaměstnání a z náročnosti práce. Cesta letadlem, počasí a ztracená zavazadla patřily k malým obavám jednotlivců.

Jaké byly skutečné problémy během pobytu v zahraničí, jsme se dozvěděli z druhého kola dotazníku: Jazyk nebyl po krátké době žádnou velkou překážkou. Všichni zvládli komunikace vcelku bez problémů. Největší potíže měli studenti se psanou podobou jazyka.

Výsledky zahraničního pobytu

Všichni bez výjimek ocenili rozvoj jazykových kompetencí.

Všichni respondenti (až na jeden případ) byli s pobytem velmi spokojeni nebo spokojeni. Oceňovali: postavení v práci, respekt ze strany spolupracovníků, navázali dobré vztahy se spolupracovníky, byli spokojeni s chováním svého tutora a většinou i s náplní práce. Pracovní náplň a přidělování kvalifikované práce při praxi je asi největším problémem zahraničních pobytů a stáží. Hlavní příčinou je nedůvěra k odborným znalostem a dovednostem studenta, jazyková bariéra a pracovní nezkušenost mladého člověka obecně. Dá se říci, že naši studenti musejí prokázat v úvodních týdnech, že jsou kompetentní, a pak mají obvykle šanci získat kvalitnější práci. Tento problém částečně známe i z praxí studentů v České republice.

Toto pozitivní hodnocení a zpětná velmi dobrá hodnocení našich studentů firmami vychází z toho, že se na praxe hlásí studenti s dobrými jazykovými kompetencemi a ti, kteří mají praktické zkušenosti, jak bylo uvedeno výše.

Zahraniční praxe přináší ještě něco velmi důležitého, co výše uvedený průzkum nebyl s to zjistit, ale co je patrné rodinám i vyučujícím studentů. Jedná se o kvalitativní skok v rozvoji osobnosti studenta. Po návratu z dlouhodobého pobytu přijíždějí studenti daleko samostatnější, jsou sebejistější v tom, jaké mají znalosti, mají větší sebevědomí. Řada z nich před pobytem žila v péči své rodiny, a tak při praxi měli první příležitost postarat se o sebe, řešit sami své problémy apod. Řada z nich si ujasní, jakou práci by v budoucnu chtěli dělat, co by chtěli studovat, kde a jak by chtěli žít.

*****

Závěr

Jak vyplývá z vyhodnoceného průzkumu, mobilita respondentů je poměrně nízká. Pouze 20 respondentů o možnosti pracovat v zahraničí uvažuje, ale jenom velmi malé procento z nich podniklo vážné kroky k práci v zahraničí. Většina respondentů nemá o zahraniční zkušenosti zájem.

Z výše uvedené analýzy dále vyplývá, jak důležitou součástí studia je zahraniční praxe. Nejen pro odborný a osobní růst studenta, ale z pracovního hlediska se zbavuje strachu z práce v zahraničí. Zvyšuje tak mobilitu našich absolventů.

9.4.3 Interpretace a celkové závěry průzkumu

Zjištěné skutečnosti jsou na tomto místě zobecněny a rozděleny do několika typů problémů, na které průzkum odpovídá.

1. Jak vypadá průměrný absolvent VOŠIS

Je to muž nebo žena ve věku 25 let, zabývá se informační prací obvykle v informační firmě. Jeho pozice je napůl administrativa, zaměřená na práci s ICT a jednání s klienty. Využívá často anglický jazyk a umění komunikace. Je flexibilní a někdy je schopen pracovat v zahraničí, bere nadstandardní plat a je většinou se svou prací spokojen nebo je schopen změnit práci kvůli nezajímavému obsahu. Pro praxi se cítí být dobře připraven.

2. Uplatnění absolventů na trhu práce

Absolventi VOŠIS nacházejí po vystudování školy velmi dobré uplatnění ve svém oboru. Jejich problémem není nezaměstnanost obecně, spíše nižší platové ohodnocení, především ve státní sféře.

Za přijatelnou mzdu odpovídající získanému vzdělání považují studenti v průměru 20 000 – 25 000 Kč. Menší nároky mají absolventi zaměstnaní ve státní sféře (stačí jim obvykle 15 000 – 20 000 Kč). V této kategorii je ale také nejčastěji uváděn plat jako potenciální důvod změny pracovního místa.

Trh práce v České republice, pro který byli respondenti připravováni, nejčastěji tvoří obchodní a výrobní firmy. Většina pracovních pozic, na které absolventi nastupují, je práce spojená s informačními technologiemi, komunikací, s administrativními a obchodními činnostmi. Výsledek platí pro celý zkoumaný vzorek. Knihovníci nemají ten-

dence pracovat v knihovnách. Nejnovějším trendem je nárůst zaměstnání absolventů v oblasti ICT, webů, prezentací, činnost spojená s projekty EU. Všichni využívají znalostí angličtiny a často i dalšího cizího jazyka.

Většina absolventů hledá své pracovní uplatnění pouze v rámci České republiky, pouhých 20 % respondentů projevilo zájem nebo podniklo konkrétní kroky pro práci v zahraničí. Ukazuje se vazba mezi mobilitou studentů a zahraničními praxemi.

Pouze 20 absolventů uvádí, že pracuje v zahraničí nebo se alespoň snažilo získat v něm práci. Svědčí to sice o poměrně malém zájmu o práci v EU, ale také o tom, že naši absolventi nemají problém sehnat atraktivní a dobře placenou práci přímo v České republice.

3. Pracovní kompetence absolventa

Pracovní náplň absolventa VOŠIS je nejčastěji tvořena komunikací v různých formách, využíváním ICT k vytváření dokumentů a databází, vyhledáváním dokumentů, tvorbou webů, správou počítačových sítí, programováním, administrativními činnostmi.

Hlavní trendy ve vykonávaných činnostech absolventů v roce 2003 a 2004 výrazně posílily v oblasti ICT a webů, roste podíl práce spojené s přípravou a realizací projektů. Práce spojená s marketingem a prodejem je naopak stálící, ve které nachází dlouhodobě uplatnění řada absolventů VOŠIS.

Neexistuje významný rozdíl mezi specializací Služby knihoven a Podnikové informační systémy. Na pozici knihovník sice pracuje nebo pracovalo celkem sedm studentů, (z nich je ovšem jeden absolvent specializace PIS). Obecně absolventi SKN nacházejí uplatnění nejčastěji v administrativě (7 respondentů z 19), ve státní sféře i v řadě zcela neprofilových pozic (archeologický průzkum, redaktor, telefonista, recepční apod.).

Z odpovědi na otázku týkající se činností, které nejčastěji naši absolventi ve své praxi provádějí, vyplývá následující pořadí:

- komunikace s nadřízenými, podřízenými, se zákazníky
- práce s ICT a weby
- práce s databázemi
- vyhledávání informací

Převážná většina absolventů využívá pro svou práci cizí jazyk, nejčastěji angličtinu (75 %). Většina respondentů uvádí že za poslední půlrok uplatnila v práci cizí jazyk alespoň jedenkrát týdně.

4. Hodnocení studia na VOŠIS

Převážná většina absolventů hodnotí své vzdělání na VOŠIS velmi dobře. Konkrétní připomínky respondentů se dají rozdělit na negativní a pozitivní. Ty kritické se týkají převážně hloubky znalostí předmětů, informačních technologií nebo výuky práce s konkrétním softwarem. Souvisí s novým trendem nárůstu pracovních pozic v této oblasti v posledních letech (absolventi často pracují na pozicích vysokoškolsky vzdělaných IT specialistů), absolventi by přivítali více tréninku komunikačních dovedností, hlubší znalosti v oblasti databází apod., více praktického zaměření některých předmětů.

Mezi hlavní pozitiva obsahu studijního programu je nejčastěji řazena: flexibilita a univerzálnost studijního programu, kvalita přípravy v anglickém jazyce, výchova komunikace, samostatnosti a tvořivosti, metody vyhledávání informací na internetu a praktické zaměření školy. Velmi je oceňována praxe, hlavně praxe v zahraničí.

V průměru studenti mění své zaměstnání asi jedenkrát za 1,5 roku. Nejčastější důvody, pro které se tak děje, jsou tři: výše platu a málo zajímavé pracovní prostředí nebo špatné mezilidské vztahy.

Asi 30 % absolventů si po ukončení VOŠIS zvyšovalo kvalifikaci studiem nějaké vysoké školy. Řada z nich absolvovala program BBS Institut of Technology Sligo (23 respondentů). Důvodem k dalšímu studiu bylo nejčastěji získání vysokoškolského diplomu, zajištění další pracovní kariéry, zájem o další odborný růst apod.

Hodnocení VOŠIS - viděno očima respondentů

Silné stránky VOŠIS:

- nadpoloviční spokojenost se studijním programem – program dobře odráží potřeby pracovního trhu
- jazyky - angličtina
- předměty: ICT, komunikace, ekonomické předměty
- odborná praxe
- technické vybavení

Slabé stránky VOŠIS:

- kontakt se současným softwarem
- rychlejší a pravidelné inovace obsahů
- více se zaměřit na trénink komunikace, prodej, jednání
- zapojit projektový management jako trend
- dát oboru kromě užitečného univerzálního základu nějakou užší specializaci
- posílit složku elektronického vyhledávání a zpracování informací
- posílit mobilitu studentů v rámci ČR i Evropy (získávat EUROPASS mobility)

Náměty vyplývající z průzkumu pro nový studijní program:

- vzdělávat nadále zaměstnatelné a flexibilní absolventy
- posunout obsah studijního programu
  - preferovat angličtinu jako cizí jazyk
  - podporovat mobilitu absolventů
  - posilovat komunikační dovednosti
  - podporovat výuku a neustálou inovaci modulů spojených s ICT
  - omezit výuku ekonomicky orientovaných předmětů
- náměty k organizaci výuky a jejímu prostředí
  - získat uznávání Národního diplomu, prostupnost na VŠ
  - najít propojení na odbornou praxi
  - posunout metodiku výuky směrem k praxi a interaktivním metodám
  - zvýšit úroveň informační gramotnosti (dát ECTS nebo jiné mezinárodní zkoušky)
  - využít spojení na úspěšné absolventy jako zdroj inovací

10 Závěry a model studijního programu informační management

10.1 Obecný cíl a východiska

Na základě sumarizace a vyhodnocení informačních zdrojů včetně zkušeností partnerských univerzit a rozsáhlého průzkumu absolventů VOŠIS je na tomto místě navržen model studijního programu pro informační specialisty.

Obecným cílem práce je vytvořit model nového studijního programu tak, aby co nejlépe odpovídal potřebám společnosti, zajistil „mateřské“ vzdělávací instituci trvalý růst a jejím absolventům přiměřenou společenskou prestiž a zaměstnatelnost.

Úvodem je třeba položit si otázku, pro jakou aprobační úroveň by měl být nový program vytvořen. Na úrovni diplomovaného specialisty (tj. programů, které tvoří kmenová nabídka VOŠIS dnes) problematiku školního vzdělávání informačních specialistů obvykle zahraniční experti neřeší. Tato kvalifikace je často získávána formou profesních kurzů, obvykle uznávaných jako odborné vzdělání, prostupných s navazujícím univerzitním vzděláváním. Z toho logicky vyplývá, že pokud chceme vytvořit ucelený vzdělávací program, je nutné koncipovat jej minimálně jako bakalářský.

Dalším důvodem bakalářské úrovně nového programu je fakt, že programy VOŠIS byly jako bakalářské akreditovány, i když k jejich realizaci v České republice nedošlo.

VOŠIS má již rozsáhlejší zkušenosti s realizací bakalářských programů se dvěma významnými univerzitami: s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy a s Vysokou školou ekonomickou v Praze. Úspěšná tříletá spolupráce s Ústavem informačních studií a knihovnictví při realizaci bakalářského programu Informační studia a knihovnictví poskytla VOŠIS řadu cenných zkušeností potřebných pro realizaci podobného studia.

Situace v zahraničí naznačuje, že celoevropským trendem je prolínání programů terciárního sektoru obecně, a tudíž se ztrácejí ostré hranice mezi vzdělávacími institucemi. V rámci terciární úrovně studia je prostupnost mezi bakalářským stupněm a nižšími stupni vzdělání výrazná.

Model zpracovaný v tomto materiálu je jednou z alternativ, jak dosáhnout konkrétního cíle – vzdělávat ve společnosti uplatnitelného informačního specialistu - baka-

láře, a výchozí platformou pro další diskusi o optimální podobě takového vzdělávacího programu.

10.2 Hlavní kroky vytváření programu

Proces vytváření programu lze rozdělit na následující kroky:

- Analýza potřeb společnosti v širším i užším slova smyslu (Evropa, Česko, profesní organizace)
- Analýza současného programu VOŠIS a jeho hodnocení
- Analýza materiálně technických podmínek VOŠIS
- Stanovení profilu absolventa nového programu
- Vymezení potenciálního pracovního trhu absolventa nového programu
- Návrh struktury programu, konkrétních specializací, jednotlivých modulů
- Podmínky implementace programu
- Kontrola kvality a inovace

10.3 Výsledky analýzy potřeb společnosti i užším slova smyslu (Evropa, Česká republika, profesní organizace)

Pokud provádíme analýzu vnějších podmínek, nelze oddělit potřeby týkající se obsahu programu od určitých společenských souvislostí. V rámci této práce byla provedena podrobná analýza společenských potřeb, ze které navrhovaný model vychází.

Jak je z úvodních kapitol patrné, hlavní tlaky na formování profese jsou jak evropské požadavky na profil vysokoškoláka - bakaláře, tak i požadavky důležitých profesních organizací, trhu práce v České republice, potřebnost profese pro společnost i atraktivnost studijního plánu pro studenty.

Evropský rámec programu a vymezení obecné části profilu bakaláře – informačního profesionála určují boloňské trendy. Jedná se o vytvoření bakalářského popř. kratšího terciárního programu s dobře definovaným výstupem, jehož obsah je srovnatelný s obdobnými programy v Evropě. Místo tradičních předmětů je vhodné vytvořit tematické celky s přesně definovaným výstupem, které by byly kompatibilní s moduly jiných domácích nebo dokonce zahraničních škol. To povede ke zvýšení transparentnosti studijního programu.

Jako další velmi praktický nástroj by měl modernímu programu sloužit systém evropských kreditních systémů ECTS. Dále je třeba aplikovat procesy hodnocení kvality.

Stěžejní součástí studijního programu by měly tvořit moduly, které budou rozvíjet klíčové kompetence studentů. Výuka klíčových kompetencí může být také zapracována napříč dalšími moduly. V informační profesi se jedná především o jazykové kompetence (komunikace minimálně v angličtině), kompetence v oblasti informačních technologií, komunikační kompetence v mateřském jazyce, základní znalost ekonomického prostředí v širším slova smyslu, kompetence tvořit a pracovat jako člen týmu, vzdělávat se a samostatně a kriticky myslet.

Ve studijním profilu informačního profesionála by se měly odrazit požadavky české společnosti i státní informační a komunikační politiky. Informační specialista musí mít kompetence vyžadované informační společností a dále by se měl aktivně účastnit na implementaci a šíření informační politiky směrem k veřejnosti, např. ve veřejných knihovnách i v dalších veřejných informačních službách. Celkově je nutné, aby škola nebo univerzita navrhovaným studijním programem operativně reagovala na státní informační politiku a byla aktivní i v jejím naplňování.

Profil informačního profesionála musí být navržen tak, aby umožnil vysokou zaměstnatelnost jeho absolventa v rámci České republiky i jeho mobilitu v rámci Evropské unie i v jiných zemích světa. Kromě malých a středních firem jsou státní instituce spolu s veřejnými službami největším potenciálním zaměstnavatelem u nás. Předpokladem dobré zaměstnatelnosti absolventů musí být spolupráce s praxí jak při vytváření tohoto studijních programů, tak i při jeho realizaci.

Mimo změny obsahu bude rovněž třeba pozměnit metody výuky tak, aby odpovídaly potřebám studentů denního studia i potřebám a způsobu vzdělávání dospělých. K těmto změnám patří např. systematické využívání informačních technologií ve vzdělávacím procesu i pro interní informační systém školy, změna tradičního přístupu vyučujících k procesu předávání znalostí apod.

Bylo by vhodné, aby navrhovaný program měl evropský základ (viz sjednocovací tendence reprezentované projektem evropského curricula, nebo podobnými obsahy partnerských škol) a stejně nebo podobně utvořené obecné moduly, jako na podobných univerzitách v zahraničí. Musí mít však i svoje specifika.

Bylo by vhodné zajistit absolventům některé certifikáty uznávané evropskou praxí. Zapojit se např. do certifikování studentů ECDL, Cambridge Certificat z anglického jazyka, Europass apod.

Výsledky analýz společnosti a prostředí směřují profil absolventa takto:

- Znalost zásad funkce a dalšího vývoje informační společnosti, společnosti znalostí
- Znalost informační politiky EU a informační politiky ČR
- Znalost základních zákonů spojených s informační komunikací ve společnosti
- Znalost moderních ICT v patřičné hloubce (minimálně ECTS, ale spíše více)
- Znalost zásad vzdělávání dospělých
- Zvládnutí vytváření i využívání e-learningových technologií
- Znalost moderních informačních služeb pro podnikání, služeb státní správy, knihovnických služeb a jejich propagace
- Znalost právních i etických zásad práce s informačními zdroji
- Znalost metod e-governmentu a schopnost propagace těchto metod směrem k veřejnosti

Požadavky profesních organizací jsou následující:

Podle CILIP informační profesionál je:

- Prostředník - pomáhající najít zákazníkovi cestu informačním bludištěm
- Informační expert – vyhledávající a interpretující informační zdroje
- Poradce - poskytující pomoc a asistenci např. při využívání počítačů v oblasti vyhledávání informací
- Mentor - podporuje informační vzdělávání
- Manager - řídí informační toky v organizaci

Podle SLA pracovní náplň informačního profesionála může tvořit tento soubor požadavků:

- Schopnost vyvíjet a udržovat portfolio efektivních zákaznický orientovaných informačních služeb, které jsou uspořádány v souladu se strategickým směrem organizace a klienta
- Schopnost vytvářet dynamický soubor informačních zdrojů založených na hlubokém porozumění zákaznickových potřeb

- Schopnost vytvářet informační podklady pro rozhodnutí o nových službách a produktech
- Schopnost využívat a osvojovat si nové informační technologie
- Schopnost vytvářet ceny informačních služeb a jejich prezentování managerům firm a klientům
- Schopnost organizovat využívání informační služeb a produktů
- Schopnost poskytovat managerům včetně vrcholových efektivní informace, nástroje a technologie pro podporu rozhodování

Na tomto místě je třeba připomenout, že pojetí profilu informačního profesionála CILIP (ALA) a SLA nejsou shodná. CILIP formuluje spolu s ALA spíše tradiční knihovnické pojetí informační profese, SLA reprezentuje názor, že informační služby se uplatňují v ziskové a výrobní sféře včetně vědeckých pracovišť. Přes tyto odlišné názory zde však lze najít společný základ profese.

10.4 Výsledky analýzy současného programu VOŠIS informační management vyhodnocení a sumarizace

Obecná charakteristika stavu

VOŠIS má mezi odborníky velmi dobré jméno a je výborně hodnocena především proto, že zaměstnavatelé jsou s jejími absolventy spokojeni. I z provedeného průzkumu absolventů vyplývá, že sledované specializace, „podnikové informační systémy“ i „služby knihoven“, mají dobrou úroveň. Absolventi oboru jsou velmi dobře zaměstnatelní. Studenti mají stálý zájem o studium specializace podnikové informační systémy, což se promítá do zájmu o podobně koncipovaný obor realizovaný s vysokou školou ekonomickou. Utlumení tohoto oboru pro studenty VOŠIS bylo zřejmě z hlediska jak zájmu tak i potřeb školy, unáhlené. Pro VOŠIS by bylo do budoucna výhodné provést inovaci této specializace.

Zájem o studium specializace Služby knihoven poněkud klesá a jeho absolventi pracují často jinde než v knihovnách. Přestože tato specializace má velmi dobrou odezvu u dálkových studentů, je třeba její obsah inovovat a zatraktivnit jej jak pro studenty, tak i pro trh práce.

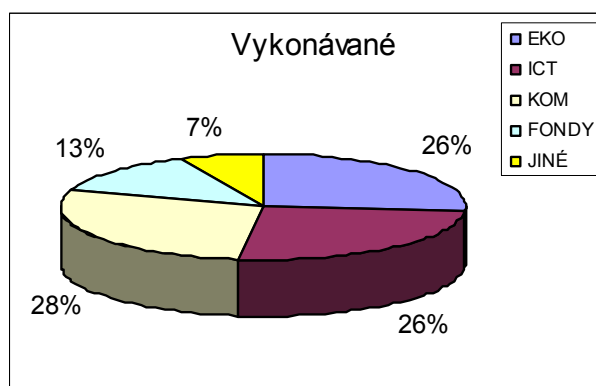

Profilu navrhovaného studijního programu vyhovuje i další úspěšná specializace VOŠIS Služby muzeí a galerií, o kterou je mezi studenty zájem a jejíž absolventi nacházejí velmi dobré uplatnění ve svém oboru.

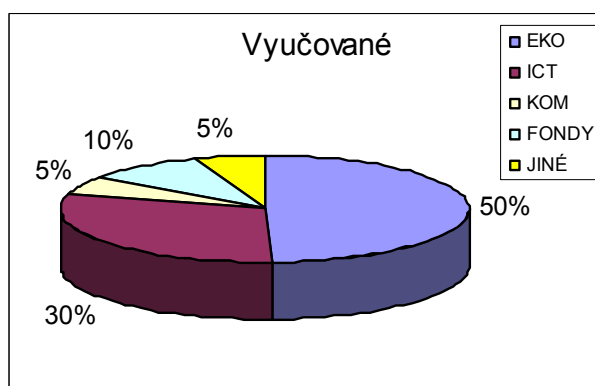
Vyváženost hlavních komponent programu vzhledem k potřebám praxe

V obecné rovině je možné porovnat potřeby praxe a odborné moduly vyučované na VOŠIS ve sledovaném období. Pro vyjádření situace lze využít výsledků předchozích kapitol: Grafy 10.1 – 10.4 demonstrují zastoupení jednotlivých činností které absolventi vykonávají a činnosti, na které byli v průběhu studia připravováni. Porovnáním grafů zjistíme, v čem celkově má být studijní plán posílen a které znalosti jsou na obecné úrovni redundantní.

Podnikové informační systémy, PIS

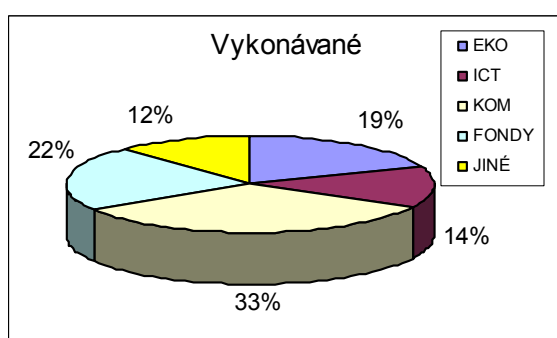

Graf 10.1 Činností vykonávaných absolventy PIS

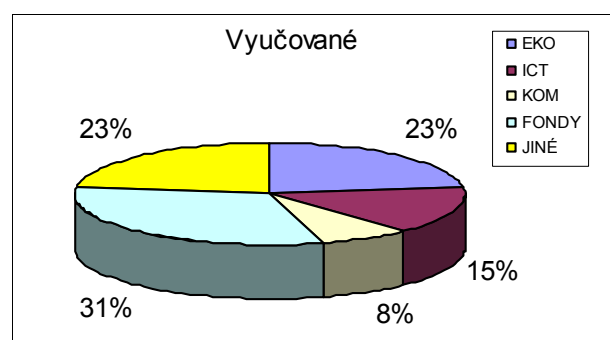

Graf 10.2 PIS - rámcový obsah studia

Služby knihoven

Graf 10.3 Činností vykonávaných absolventy SKN

Graf 10.4 SKN - rámcový obsah studia

Vykonávané činnosti a vyučované předměty jsou seskupeny do následujících kategorií

EKO	Ekonomické předměty
ICT	Informační technologie
KOM	Komunikace
FONDY	Fondy - patří sem zpracování a vyhledávání informací obecně
JINÉ	U studijního plánu: volitelné, nebo všeobecné moduly: matematika, psychologie, právo, projektování informačních systémů), u činností tato položka obsahuje nezařaditelné činnosti.

Podnikové informační systémy

Z hlediska praxe na prvním místě, i přes určité zkreslení a duplicitu odpovědí, figuruji komunikační aktivity, které tvoří významnou část pracovní náplně absolventa. Důležité je i seskupení činností souvisejících s informačními technologiemi a ekonomicky orientované činnosti. Významnou roli má rovněž práce s informacemi ať již v primární podobě, nebo vyhledávání informací obecně.

Z hlediska potřeb praxe by tedy měly být v profilu absolventa v rovnováze komunikace, ICT a ekonomicky orientované předměty s poměrně vyznaným podílem práce s informacemi. V dosavadním profilu je nedostatečně zastoupena komunikace, je naopak předimenzováno množství ekonomicky orientovaných modulů. Současný rozsah modulů ICT z hlediska praxe vyhovuje.

Služby knihoven

Grafu 10.3 není vzhledem k nízkému počtu respondentů této specializace validní. Nejvýraznějším rysem grafu 10.4 je vysoký podíl modulů orientovaných na zpracování fondů (katalogizace, akvizice apod.) a nízký podíl komunikačních dovedností. Jedná se o „tradiční“ chápání knihovnických činností v dosavadním studijním plánu.

Obě specializace

Problematiku cizích jazyků grafy nevyjadřují vůbec. V současném studijním programu však tvoří jeho poměrně velkou část. V praxi převažuje využití angličtiny v ústní i písemné podobě. **I když je úroveň výuky jazyků velmi dobrá, je jí věnováno příliš mnoho kontaktních hodin. V novém studijním plánu je navržena jejich výrazná redukce ve prospěch odborných předmětů.**

Konkretizace požadavků praxe

Požadavky praxe lze odvodit z nejfrekventovanějších činností vykonávaných absolventy. V kapitole 9 byla provedena jejich podrobná analýza, na tomto místě je připomenut pouze jejich přehled bez ohledu na specializaci absolventa. Mezi nejčastější kompetence, které by z hlediska praxe měly být součástí nového studijního programu patří:

- Komunikace se zákazníky, se spoluzaměstnanci a nadřízenými
- Činnosti spojené s administrativou
- Činnosti IT specialisty
- Tvorba webových aplikací I
- Řídící práce
- Tvorba databázových produktů
- Zpracování primárních dokumentů (mimo katalogizaci)
- Vyhledávání dokumentů a informací

Celkově je výčet činností absolventů bohatší nežli vlastní studijní plán. Tento rozptyl je dán širokým spektrem pracovních pozic absolventů a jejich pracovních náplní. Je také zřejmé, že pro konkrétní pozici či práci je třeba, aby si absolvent doplnil další specifické kompetence. Tento jev je známý a některé prameny uvádějí, že i měřitelný. Pokud se tento podíl profilu dá nahradit dalším mimoškolním vzděláváním nebo samostudiem v rozsahu do 60 dnů, pak profil absolventa odpovídá potřebám praxe.

Celkové hodnocení stávajícího programu

Studijní obor informační manager, jak byl na konci 90. letech koncipován, je po určitých inovacích životaschopný a VOŠIS může využít řadu svých pozitivních zkušeností. Tento obor, pokud dokáže pružně odrážet potřeby praxe, může dlouhodobě vzdělávat zaměstnatelné absolventy. Jeho silná stránka je univerzálnost umožňující široké uplatnění absolventů. Předmětem připomínek absolventů je nesystematické zařazení modulů, které by vedly k hlubším znalostem v určité specializaci.

Z průzkumu (kapitola 9) vyplývá, že absolvent najde dobré uplatnění, pokud zvládne angličtinu na dobré úrovni. Je vhodné zachovat vysokou úroveň výuky cizích jazyků, především angličtiny. Další jazyk je v navrhovaném programu je vhodné zařadit jako volitelný.

Protože se jedná o dynamicky se rozvíjející se oblast lidského poznání, je nutná stálá inovace obsahu programu především v oblasti informačních a komunikačních technologií. Je třeba posílit předměty orientované na elektronické zdroje informací a jejich využívání.

Velmi důležité jsou i předměty zaměřené na rozvoj komunikačních dovedností (včetně jednání se zákazníkem), týmové práce a kreativity.

Jedním z důležitých aspektů oboru musí být i nadále jeho praktický charakter, spojení s odbornou veřejností a zařazení odborné praxe. Smyslem praktické orientace obsahu je příprava pro praktický život a snížení doby zapracování absolventa do praxe na minimum. V novém programu je nutné preferovat praktické metody výuky a odbornou praxi, rozšiřovat možnosti zahraniční praxe apod.

Velkým pozitivem VOŠIS je nebývalé zapojení do programů mobility Evropské unie a využívání bilaterálních kontaktů pro zahraniční studijní pobyty studentů praxe i zahraniční stáže a výměny vyučujících. Je žádoucí podporovat tyto aktivity, protože přispívají, jak jednoznačně vyplývá ze závěrů v kapitole 9, k větší zahraniční mobilitě absolventů a zvyšují připravenost absolventů řešit obtížné pracovní situace.

Program musí být strukturován tak, aby pokrýval různé specializace informační profese, od tradičních (knihovnických) až k tržně orientovaným podle potřeb trhu práce a zájmu studentů. Jeho rozmanitost a polytematičnost zajistí škole dlouhodobou prosperitu.

10.5 Materiálně technické podmínky VOŠIS (stav v roce 2007)

Škola sídlí od roku 1989 v budově v Pacovské ulici 350/4 na Praze 4. Pro výuku je připraveno 5 velkých učeben, 3 posluchárny, 4 počítačové učebny, 4 jazykové učebny. Studentům slouží nově vybavené studijní a informační centrum s integrovanou funkcí studovny, knihovny a volného přístupu k počítačům. K dispozici je opticky členěný prostor pro pedagogy školy, dále kancelář studijního oddělení, 4 kanceláře pro vedení školy a administrativu.

Škola disponuje 190 počítači, z toho 120 přístupných studentům, všechny s rychlým připojením na internet.

VOŠIS provozuje web, který slouží jako hlavní komunikační nástroj pro veřejnost. Pro svou vnitřní komunikaci má v provozu rozsáhlý a dobře zabezpečený intranet.

Materiální a technické zabezpečení školy je na nadstandardní úrovni i díky jeho průběžné inovaci. Toto zázemí umožní i v budoucnu dobrou realizaci minimálně bakalářského programu a dává prostor pro jeho širší uplatnění ve výuce i v komunikaci se studenty a veřejností.

10.6 Charakteristika navrhovaného programu, profil absolventa a jeho uplatnění

10.6.1 Obecná charakteristika

Navrhovaný studijní program by měl vycházet z potřeb praxe, pro kterou je typické široké spektrum informačních služeb, které vyžadují velmi podobnou kvalifikaci a lze proto tyto potřeby pokrýt shodně vytvořenými moduly.

Tuto myšlenku podporuje i návrh pojetí oboru Richarda Papíka, který uvádí, že „...návrh je poněkud idealistický, jeho trochu kacířská myšlenka je v tom, že knihovny a tradiční pojetí knihovnictví neuznává jako samostatný obor, ale vzhledem k jejich změně pozice jako jednu ze složek informační profese. Doposud tu vždycky byla linie knihovny a ti druzí. Výhodou knihoven bylo, že byly pro každého velmi čitelné, tvoří profesní svazy a představa laické i odborné veřejnosti je přesná.

Na druhé straně stáli vždycky ti druzí – velmi nepřesná množina bez institucionální základny, která byla vůči knihovnám v opozici. Ale tak to není, je to evidentně stejná profese, založená na informační vědě a využívající ve velké míře stejné nebo podobné nástroje. Předmětem této discipliny je informace.“ (65)

Pojetí je v souladu i s vizí budoucnosti profese, která mimo jiné navrhuje, aby se informační specialisté (IP) více **integrovali do jiných činností firem** a působili např. jako členové výzkumných týmů a badatelských (SLA). Informační profese zasahuje do dalších oblastí společenského života a neomezují se pouze na tradiční knihovnické služby.

Takto široce postavený program samozřejmě sám o sobě nestačí, ale je základem pro celou řadu specializací, u kterých není nutné vzhledem k velmi rozsáhlému podílu praxí požadovaných společných kompetencí, vytvářet samostatné obory. Po vyhodnocení všech informací a provedení analýzy materiálů uvedených v této práci se nabízí řada specializací vycházejících z obecné koncepce informačního specialisty, od těch

tradičních až po ty neobvyklé. **knihovnictví v navrhovaném modelu není dále chápán jako samostatný program, ani jako jedna ze dvou možných alternativ, ale jako jedna z mnohých možných specializací. V návrhu je dále odděleno studium knihovníků veřejných a odborných knihoven, jejichž pracovní náplň je na bakalářské úrovni absolventa dosti odlišná.**

Nabídka specializací by měla vytvořit širší portfolio tak, aby byla pro realizátory zárukou trvalého rozvoje. Tedy specializace, které jsou v centru zájmu uchazečů o studium a zaručují jim zaměstnatelnost a škole stálý zájem studentů, ale i jiné specializace které vytvářejí jedinečnost a vlastní tvář instituce. Širší nabídka umožňuje operativně nabízet programy podle zájmu studentů i pružně reagovat na potřeby společnosti a trhu práce. Zároveň by některé specializace mohly být atraktivní pro studenty ze zahraničí.

Nejdůležitější specializace musí vyjít z dosavadních dobrých zkušeností a musí odrážet společenskou potřebnost programu. Hlavní část pracovního trhu absolventů VOŠIS, jak ukazují výsledky průzkumu (kapitola 9), tvoří malé firmy, jež jsou již tradičně hlavním odběratelem absolventů VOŠIS. Jejich požadavkům musí vyjít studijní plán ve vytvoření specializací proto hodně vstříc.

Instituce, která bude realizovat navrhovaný program, si musí především uvědomit, že dalším významným odběratelem absolventů je stát. Proto musí operativně reagovat na státní informační a komunikační politiku a přizpůsobovat absolventy z velké části jeho potřebám. Je pravděpodobné, že tento zaměstnavatel v dlouhodobém výhledu absorbuje významné procento absolventů.

Velkým posunem a změnou oproti dosavadnímu stavu je pojetí knihovnického vzdělávání. V novém programu je navrženo vytvořit dvě oddělené specializace: jednu pro veřejné knihovny, ve které je nutné vyvážení tradičních činností spojených po staletí se správou primárních fondů s požadavky informační a znalostní společnosti, a druhou s profilem vhodným pro činnosti odborných knihoven.

Další možnou a velmi atraktivní specializací, se kterou má VOŠIS zkušenosti, je ochrana kulturního dědictví (dnes specializace „služby muzeí a galerií“). Zaměstnatelnost těchto absolventů je velmi dobrá a propojení specializace s obecnou částí profilu absolventa je praxí hodnoceno jako velmi vhodné. Toto řešení podporuje i evropský program LIS.

Kromě těchto oblastí se nabízí ještě řada dalších alternativ - specializace orientovaná na management znalostí, média apod.

Výhody takto koncipovaného programu jsou:

- **Větší mobilita studentů a možnost kombinovat studium více specializací.** Kromě toho, že celý program zastřeší VOŠIS ve spolupráci s ÚISK sama, se nabízí možnost studovat specializační část programu na jiné katedře FFUK nebo dokonce na jiné škole v Evropě (např. v rámci programu Erasmus).
- **Ekonomická výhodnost.** Tato varianta umožňuje lepší využití materiálně technického zázemí pro větší množství studentů a propracování kmenových specializací studijního programu.
- Zajímavé specializace VOŠIS zvýší **atraktivitu pro studenty jiných škol** i pro partnery a regiony (např. typickým rysem může být výborné vybavení pro specializaci v oblasti multimedií, kterou jiné školy nenabízejí apod.).
- Pokud bude program dobře řešen a vybudován na všeobecně kompatibilních modulech, **mezinárodní srozumitelnost a prostupnost.**

Jak lze nazvat takovýto program? Jak je zřejmé z předchozího textu, terminologická nejednotnost existuje nejen v rámci EU, ale i v rámci jednotlivých zemí – viz např. sledovaná Velká Británie a její univerzity. V této práci navrhujeme termín zastřešující širší pojetí, tak jak je popsáno výše, studijní program **Informační management** a název profese **Informační profesionál**.

10.6.2 Stanovení profilu absolventa studijního programu informační management

Tvůrci nesmí opakovat některé chyby minulosti a vytvářet příliš úzký program, ale pokračovat v dosavadní linii VOŠIS vycházející ze všeobecnějšího programu s několika specializacemi. (Knihovnictví je chápáno jako součást informační profese.)

Za základ lze považovat postoj SLA, která popisuje profil absolventa v obecné úrovni a obsahuje většinu kompetencí požadovaných dublinskými deskriptory.

„Informační profesionál (IP) užívá strategicky informací ve své práci, aby naplňoval misi své organizace. To je doprovázeno vývojem, rozšiřováním a řízením informačních zdrojů a služeb. IP využívá technologií jako kritického nástroje pro naplňování těchto cílů.“ (46)

Profil absolventa studijního programu Informační management

- Vyvíjet a udržovat portfolio efektivních zákaznický orientovaných informačních služeb, které jsou uspořádány v souladu se strategickým směrem organizace a klienta
- Vytvářet dynamickou kolekci informačních zdrojů založených na hlubokém porozumění zákaznických potřeb
- Mít informační podklady pro rozhodnutí o nových službách a produktech
- Ovládat nové informační technologie
- Dokázat spočítat a prezentovat manažerům firem i klientům cenu služeb a produktů
- Poskytovat efektivní informace, nástroje a technologie manažerům i zaměstnancům firem
- Být schopen chápat základní teoretická východiska oboru (pojmové struktury oboru)
- Ovládat sofistikované metody vyhledávání informací a relevantních informačních zdrojů
- Být schopen vytvářet projekty informačních systémů a realizovat je
- Identifikovat a naplňovat informační potřeby informační společnosti obecně
- Pracovat podle zásad profesní etiky
- Ovládat informační legislativu a její aplikaci v informační profesi
- Znat zásady managementu organizace, být seznámen s nakládáním s finančními prostředky
- Ovládat na dobré úrovni angličtinu (popř. druhý světový jazyk)
- Pracovat nezávisle i jako člen týmu a komunikovat s členy týmu i se zákazníky
- Kriticky a konstruktivně získávat nové znalosti
- Prezentovat výsledky své práce i další kompetence v kontextu se svou specializací.
- Ovládat komunikační dovednosti v oblasti písemné komunikace
- Ovládat další profesní kompetence v souladu s vybranou specializací.

U specializace knihovník veřejných knihoven je možno např. po vymezení role veřejných i odborných knihoven ve společnosti využít myšlenek LIS curricula, že informační profesionál pro veřejné knihovny „*bude schopen zvládat péče o sbírky klasické*

ké i elektronické, provádět jejich zpracování, obsluhovat patřičný segment informačního trhu“ . (46)

Takovéto chápání oboru není nové ani mezi českými odborníky. Stále platí slova Doc. Vlasáka z roku 2001, podle kterých si musíme nejprve definovat, jakou mají knihovny roli v současné společnosti: *„Naprosto jiné nároky, a to nejen co do profesního vzdělání, ale také co do osobnostních vlastností, vyžadují knihovny, jejichž posláním je být kulturním centrem a zároveň jakýmsi referenčním informačním střediskem pro všechny obyvatele příslušné lokality, od dětských let do pozdního stáří.“ (66)*

Knihovnická praxe však občas vidí své poslání v práci s tradičními papírovými fondy. Je předmětem polemik, zda se situace změní, protože v řadě veřejných knihoven je těžiště práce ve zpracování a půjčováním knih a časopisů, protože to uspokojuje jejich čtenáře (náruživé čtenářky beletrie bez větších kulturních ambicí). K progresivnějším formám práce tyto pracovníky často netlačí ani nároky vyspělejších uživatelů, protože od knihoven více neočekávají, našli si jiné informační zdroje, nebo mají internet k dispozici doma nebo na pracovišti. O tomto jevu svědčí např. nízké využívání draze nakoupených databází v knihovnách, malá návštěvnost webových stránek knihoven a atd.

Vlasák striktně odlišuje mezi profesí odborného knihovníka a knihovníka veřejné knihovny: *„...a zdůraznil jsem, abychom se v dnes už překonaném úsilí vidět naši širokou informační sféru pouze úzkým prismatickým zrcadlem zavedené a veřejností snadno pochopitelné instituce knihovny a knihovnictví nenechali mýlit anglickým názvoslovím, kde se všechna pracoviště a instituce, které se zabývají jak knihovnickou, tak vědeckoinformační činností, včetně nadstavbových studijně rozborových a dalších činností, označují slovem “library”. Anglická či americká “special library” není u nás “speciální knihovna”, “research library” není “výzkumná knihovna”. Správný český výraz pro tyto instituce zní “vědeckoinformační středisko”, v jehož organizační struktuře je samozřejmě obsažena také knihovna. Poslání těchto oborově vymezených a orientovaných pracovišť je zcela jiné než poslání veřejných knihoven. Přitom je třeba zdůraznit, že nejen vlastní profesní základ, jak byl výše charakterizován, ale také počítačová a telekomunikační technika a technologie se mírou intenzity využití v obou hlavních profesních větvích informačního povolání naprosto neliší.“ (66)*

Po vytvoření jediného programu hovoří i následující slova: „*Ano, jsem zastáncem společného základu informačního "řemesla". Je to zejména umění akvizice, katalogizace, resp. identifikační a základní věcný popis jakéhokoli dokumentu, organizování primárního fondu, sociální komunikace apod. ....Ale pro vyšší informační vzdělání, které je orientováno specializačně (a čím je vyšší úroveň aprobace, tím se absolvent více specializuje) nelze slučovat na jedné straně nezbytnost zvládnutí literárního, kulturního a pedagogického zaměření, na druhé straně zaměření na profesionální zručnosti v oboru věcného historického písemnictví a na třetí straně zaměření na službu profesionálům všeho druhu při zprostředkování dat a informací v rámci jejich služebních potřeb a povinností.*“ (67)

10.6.3 Potenciální trh práce, uplatnění absolventa

Informační profesionálové pracují obecně v informačních organizacích, které jsou definovány podle SLA „...jako ty entity, které dodávají na trh řešení založená na informacích“. (46) Některé obecně užívané termíny těchto organizací jsou: knihovny, informační centra, jednotky competitive intelligence, oddělení intranetu, centra znalostí, organizace zabývající se kontent managementem a jiné. Je nutné podotknout, že tato profese není spjata s konkrétními pracovišti, jak ostatně ukázal i provedený průzkum absolventů, ale daleko důležitější je charakter vlastní práce. Rozptyl pracovišť je tedy velmi široký. „*Informační profese zahrnuje (ale není tím omezena) knihovníky, znalostní manažery, vedoucí informačních kanceláří, webové vývojáře, informační brokery, a konzultanty*“. (46) Obecně se objevuje v LIS curricula pojem „mediátor“ tj. člověk, který se zabývá organizováním a mediací informací.

Potenciální trh práce v České republice:

Typ pracoviště	Pozice
Podnikové a obchodní informace	Správce webu, informační profesionál, knihovník, dokumentarista, knihovník, inf. broker, inf. konzultant, specialista v marketingu
Informační agentury a média	Informační profesionál, webový editor, inf. poradce, broker....
Odborné knihovny a vysokoškolské knihovny	Knihovník, rešeršér
Archivy	Archivář, informační profesionál

Školní knihovny	Knihovník
Veřejné knihovny	Knihovník
Vědecké a výzkumné ústavy	Knihovník, rešeršér
Banky	Informační profesionál
Neziskové organizace	Informační profesionál, knihovník
Kulturní zařízení, muzea, galerie	Informační profesionál, dokumentarista, knihovník, správce virtuálních sbírek
Státní správa a místní samospráva	Informační profesionál
Nakladatelství, vydavatelé, knižní obchod	Informační profesionál, broker na knižním tržišti

Tab. 10.1 Potenciální trh práce v České republice

10.7 Návrh struktury programu

10.7.1 Struktura a logika studijního programu

3letý bakalářský program sestávající z jednotlivých modulů, které jsou spojeny s kreditním systémem ECTS:

jeden semestr	30 kreditů
celková zátěž	180 kreditů

Program by měl vytvářet uzavřený celek a měl by být prakticky orientován a sledovat uplatnění absolventů v praxi. U takto široce koncipovaného programu lze postupovat dvěma následujícími způsoby:

- Vyjít z toho, že specializace by měla být základem odbornosti studenta a po osvojení speciálních kompetencí by následovaly moduly zastřešující studijní program všeobecně orientovanými celky.
- **Vyjít ze společného základu v prvním a částečně druhém ročníku a pak na-směřovat studenta na jednu ze specializací.**

Pro předkládaný návrh byla vybrána druhá varianta na základě těchto argumentů:

- Moduly zaměřené na všeobecné celky vytváření obvykle všeobecný základ specializací a umožňují využití těchto znalostí v rámci modulů specializace
- Student má možnost vybrat si specializaci až po prvním absolvovaném roce studia, kdy má větší přehled ve studovaném oboru a přesněji naplnit své profesní očekávání. Je snadné popř. studovat další specializaci a profil si rozšířit. Proporce programu

by měly v obecném základu podle Richarda Papíka v „*průniku mezi ICT, ekonomikou a klíčovými kompetencemi obecnými i speciálními*“. (konference Bobcats, Praha leden 2007, ústní vystoupení)

Navrhovaný program je nastaven takto: obecná část 2/3 dotace, specializace 1/3 dotace

Navrhované specializace

- Podnikové informační systémy
- Tvorba webových aplikací
- Informace pro státní správu a místní samosprávu
- Veřejné knihovny
- Odborné knihovny a informace
- Ochrana kulturního dědictví
- Archivy
- Knihkupectví, nakladatelství, vydavatelství
- Média

10.7.2 Model studijního plánu

Semestr	Moduly							
1	PSY	ICT	MAN	PRV	ISY	KOM	ANJ	
2	INF							
3	INS	ISP	MAR	INV	MME	SPC		
4		SPC			SPC	SPC		
5	PRO	SPC	SPC	SPC	SPC	SPC		VOL
6	PRA	PRA	SPC	SPC	SPC	SPC		VOL

Tabulka. 10.2 Studijní plán

PSY	Psychologie (znalosti rozvíjející schopnost samostatně studovat, kriticky hodnotit, kreativitu)	MAN	Informační ekonomika a management
ICT	Informační a komunikační technologie (bezpečné a legální využití technologií, technické zabezpečení internetu)	MAR	Marketing a public relations (analýza potřeb zákazníků, obchodní činnost, elektronické obchodování)
PRV	Právní aspekty informační činnosti	KOM	Komunikace a prezentace informací (týmová práce, jednání se zákazníkem)
INF	Informace a její transformace (dokumenty, typologie, třídění klasických i elektronických dokumentů)	ISP	Informace a společnost (informační prostředí, státní informační politika, makroekonomie, EU)
PRO	Projekt a metody odborné práce (písemná komunikace, znalost odborného jazyka, interpretace dat)	MME	Multimédia (audiovizuální informace, web)
ISY	Informační systémy (strukturování informací, transformace, zpřístupňování, databáze, katalogizace, bibliografie)	ANJ	Angličtina (ústní i písemné kompetence)
INS	Informační služby (komunity, e-learning, poradenství, hodnocení kvality)	PRA	Odborná praxe

	ty služeb)		
INV	Informační věda (filosofie, bibliometrie, metody výzkumu)	Specializované moduly SPC	Volitelné moduly VOL

Tabulka. 10.3 Popisy modulů

Komentář k modelu

Tabulka 10.2 představuje návrh modelu studijního plánu, jednotlivých modulů, jejich přibližného obsahu i rozsahu. Jednotlivé celky vytvářejí rozsáhlejší tématické bloky, které by měly být rozděleny detailněji do konkrétních semestrů. Jejich terminologie vychází často z názvů předmětů či modulů používaných v partnerských školách nebo navrhovaných profesními organizacemi.

V prvním ročníku je navíc vhodné zařadit vyrovnávací volitelné předměty tak, aby studijní plán vyšel co nejvíce vstříc potřebám absolventů odborných škol různé úrovně, dospělým studentům nebo studentům z méně podnětného sociálního prostředí, kteří potřebují vyrovnat vstupní úroveň klíčových kompetencí (studijní dovednosti, anglický jazyk, práce s odborným textem apod.).

Kromě povinného základu je žádoucí vytváření volitelných modulů podle individuálního výběru posluchačů včetně nabídky dalšího světového cizího jazyka.

K obecnému základu patří **specializace dle výběru studenta**. Pro vytvoření specializace týkající se **veřejných knihoven** je třeba vyjít z role veřejné knihovny v české i evropské společnosti a uplatnit zde kromě tradičních modulů jako je literatura a zpracování primárních fondů především moduly týkající se role knihovny jako informačního a kulturního střediska, centra vzdělávání dospělých a kontaktního místa pro komunikaci občanů se státní správou: práce a komunikace s komunitami, podpora informační gramotnosti a vzdělávání dospělých, komunikace občanů se státní správou a místní samosprávou, práce s audiovizuálními medií a weby, služby veřejných knihoven včetně rešerší, modul historie oboru, kulturní politika, současné problémy oboru apod. Oproti dosavadnímu programu VOŠIS by mělo dojít k redukci modulů zaměřených na klasické primární fondy, k rozšíření oblasti elektronických dokumentů a posílení komunikačních kompetencí studenta.

Pro specializaci podnikové a obchodní informace jsou to moduly jako makroekonomika, podnikové informace, znalostní management, strategický management, programování, sítě, dobývání znalostí, projektování informačních systémů, elektronické obchodování, tvorba webových aplikací apod. Celkově by měla být posílena oblast ICT a vyhledávání informací.

Podstatnou součástí programu bude tvořit odborná praxe v délce dvou měsíců zařazená do posledního semestru. Praxe je charakteristickou součástí bakalářských programů partnerských univerzit. Bude žádoucí, aby byla podporována především zahraniční praxe studentů. Ta zvyšuje jejich mobilitu a je důležitou součástí rozvoje řady klíčových kompetencí. VOŠIS má s realizací praxe jako součástí studijního plánu velmi dobré zkušenosti. Zdůvodnění jejího zařazení bylo provedeno v kapitole 8.

Výše uvedené schéma je jednou z možných variant řešení. Tvorba nového studijního programu přesahuje možnosti jednotlivce a pro praktickou realizaci je samozřejmě třeba diskutovat navrhované řešení na širším odborném fóru, do kterého by měla zapojit se též odborná veřejnost.

V dalším kroku přesahujícím záměr předkládané práce je třeba vytvořit cíle jednotlivých modulů a konkretizovat jejich obsah v souladu s profilem absolventa. Velmi pozorně je třeba odstranit obsahové duplicity, nebo doplnit chybějící témata programu. (Spolupráce jednotlivých specialistů v přípravné fázi je vzhledem k prolínání se problematiky nezbytná.)

Metody výuky a hodnocení

Velmi důležitou součástí studijního programu je formulování metod výuky a hodnocení studentů. Požadavkům současné společnosti může předkládaný program vyhovět, pokud právě metodice výuky i hodnocení studentů bude věnována velká pozornost. Metodika se musí přizpůsobit denním studentům i studentům kombinovaného studia a připravit pro ně podnětné a motivující požadavky. Dále se v metodice musí odrazit volný prostor pro samostatné studium a zpracování písemných seminárních prací a esejí, kreativitu studenta, rozvoj jeho kritického uvažování i rozvoj kompetencí v cizím jazyce.

Problematice metod výuky a hodnocení studentů vysokých škol byl věnován projekt mezinárodní evropské unie MODES, na kterém se VOŠIS v letech 2000- 2003 podílela. Autorka předkládané práce spolupracovala na zpracování výstupu výše uvedeného projektu – publikaci K evropským modulárním strukturám (68) a věnovala se především metodice hodnocení studentů.

10.7.3 Implementace modelu

Kvalita přípravy a realizace studijního plánu je pro vzdělávací instituce velmi důležitá a je podmínkou trvalé udržitelné existence školy. Analogii lze najít v komerční sféře, kde řada českých firem musela zavést řízení dle norem ISO 9000, které jsou pro společnosti pracující na mezinárodním poli dnes již téměř podmínkou.

Po prvních krůčcích a experimentech směrem ke kvalitě se dnes vytvořily obecně uznávané a ověřené systémy, které vytvořily nástroje, jak nastavit a naplnit určitý systém ukazatelů a faktů, které směřují k tzv. „excelenci“ (dokonalosti) firem.

S tímto cílem vznikla i **Evropská nadace pro management kvality EFQM. Jedná se o neziskovou organizaci, založenou v roce 1988, jejímž posláním je „být hybnou silou trvale udržitelné excelence v Evropě“**. Tento model zpočátku využívaný pro komerční oblast se postupně rozšiřuje na neziskový sektor. Jedná se jednoznačně o nový trend

Jak vyplývá ze zmíněného postupu, aby navrhovaný program mohl být úspěšně realizován, musí být zabezpečeny i další faktory.

Kvalita školy je dána rovnováhou následujících složek: **Materiálně technické podmínky - obsah studia - vyučující – péče o studenty (zákazníky) – metody vzdělávání – očekávání veřejnosti (společnost)**

O velmi dobré materiálně technické základně VOŠIS bylo pojednáno v kapitole 8, o obsahu studia i metodice výuky v této kapitole. Věnujme zde proto pozornost pouze zbylým částem modelu.

Vnitřní zdroje (personální zabezpečení výuky)

Vytvořit učící se organizaci znamená využít též interní lidský potenciál. Přesto, že je na VOŠIS v tomto ohledu stav velmi dobrý, je třeba podpořit rozvoj vlastních lidských zdrojů ještě více. Lze např. podporovat spolupráci vyučujících na vývoji studijního plánu, účast na projektech, na konferencích a mezinárodních stážích. Na VOŠIS se např. málo se využívá know-how vlastních pracovníků. Vedení školy by mělo více podporovat sdílení informací, které škola v podobě znalostí svých odborníků má. Přednášky k zajímavé tematice jako je např. komunikace, tvorba webů či nové metody a možnosti ICT ve výuce by obohatily nejen studenty, ale též samotné vyučující. Málo se v tomto směru využívají přednášky kolegů z partnerských vysokých škol, apod.

Studenti (zákazníci)

Studenti (zákazníci) jsou článkem, pro který je celý školský systém budován. Péče o tyto zákazníky by měla začít sledováním toho, jaké je složení příchozích, jaké jsou jejich potřeby a požadavky. Cílem je potom působit na ně efektivně ve vzdělávacího procesu. Velmi inspirativním příkladem péče o studenty je systém Manchester Metropolitan University popsáný v kapitole 7. 4.

Nový program vyžaduje marketingovou podporu a propagaci mezi potenciálními zákazníky. Systém marketingu a PR na VOŠIS funguje, ale nový program musí znamenat jeho oživení - vydání propagační brožury, články v novinách o škole, o zahraničních aktivitách, kterých má škola poměrně velké množství apod. Lze konstatovat, že systém marketingu podobný systému Manchester Metropolitan University zde chybí.

Veřejnost

Vzdělávací instituce má své zákazníky, partnerské společnosti, dodavatele, konkurenty apod., kteří pro ni ale často musí být i spolupracovníky spojujícími své síly k dosažení společných cílů. Na druhé straně existuje společenská odpovědnost školy vůči těmto partnerům.

Za účelem vytvoření dobrých vztahů s veřejností podniklo vedení VOŠIS již řadu kroků. Jaké nové podněty se pro zlepšení práce v této oblasti nabízejí?

VOŠIS má velmi dobré vztahy se svými absolventy, ale bylo třeba jich více využívat. Jedná se např. o vytvoření lepšího nástroje pro pravidelná zjišťování zpětné vazby od absolventů. Informace o jejich pracovní kariéře jsou získávány pouze nepravidelně, nejedná se o cílený průzkum, který by měl v rámci zpětné vazby mezi školou a praxí fungovat. Absolventi mohou být pro vzdělávací instituci cenným lidským kapitálem zajišťujícím kontinuitu s praxí. Jejich pozitivní vztah k VOŠIS, který si obvykle v průběhu studia vybudují (viz výsledky průzkumu v 9. kapitole), není dostatečně využit a prohlubován.

Na dobré úrovni je spolupráce s univerzitami. Před několika roky byl realizován experiment spolupráce UISK a VOŠIS na sdílení bakalářského programu. Tento vztah je oboustranně výhodný a je důkazem toho, že spolupráce typu „University Professional College“ může i v českých podmínkách dobře fungovat. Tento vztah zvyšuje možnost skutečné realizace navrhovaného studijního programu.

Spolupráce s profesními organizace má určit rezervy. V této souvislosti je nutné podotknout, jak již bylo zmíněno dříve, že Svaz knihovníků a informačních pracovníků není pro VOŠIS stěžejním partnerem. Představuje totiž pouze úzký sektor profese, a právě do knihoven odchází málo absolventů. Je třeba hledat další vazby, např. na obchodní komoru a jiné profesní organizace sdružující např. komerční firmy, které pro absolventy představují stěžejní trh práce, nebo Českou informační společnost ČIS orientující se na informace v podnikání a vědeckém rozvoji. Ani v zahraničí není situace informačně orientovaných profesních organizací jednotná.

Chybí zde spolupráce typu vytváření společných odborných a výzkumných projektů, jak je tomu např. ve Velké Británii (viz kapitola 7). Jako progresivní se jeví napojení na zahraniční profesní organizace, prohlubování spolupráce s nimi a rozvíjení oboru.

Rozsáhlou oblast tvoří přímá spolupráce s praxí. V databázi VOŠIS je uvedena řada spolupracujících podniků i institucí, ale jedná se o nahodilou spolupráci, která nemá propracovaný systém. Tyto instituce obvykle přijímají studenty VOŠIS v rámci jejich odborné praxe, jejich zaměstnanci se spolupodílejí na zpracování absolventských a bakalářských prací studentů. Informace, které má škola k dispozici, se dále nevyužívají. Zajímavé by bylo např. pravidelné provádění analýz praxí z hlediska pracovní náplně i požadavků pracovišť a rozvíjení dalších kontaktů.

Velmi cenným spojením školy s praxí je spolupráce s externími vyučujícími. Ta se však většinou odehrává na úrovni kontaktů s vedením, nebo osobních kontaktů s některými vyučujícími. Externisté se neznají s dalšími kolegy, není vytvořena platforma pro výměnu názorů ani navázání dalších osobních kontaktů. Přesto jsou externí vyučující, ať se již jedná o vyučující z vysokých škol nebo o přední odborníky praxe, velmi dobrým spojením s profesí.

Mezinárodní spolupráce na VOŠIS probíhá velmi úspěšně. Za úvahu by stálo zvážit větší využití hostujících profesorů a intenzivnější účast na mezinárodních projektech týkajících se obsahu studia i metod výuky. Je třeba konstatovat, že podmínky dané středoškolským postavením školy bohužel neumožňují rozvíjet více tyto aktivity.

Základní předpoklad existence nového studijního programu je zajištění jeho kvality. Jedním z nejlepších způsobů, jako toho lze dosáhnout, je vytvořit již částečně ověřený model spolupráce VOŠIS s partnerskou vysokou školou. Tedy instituci typu „University College of Professional Studies“ prostupnou s vysokou školou tak, aby byla při-

pravena na zlomový rok 2010 kdy dojde k revizi boloňských trendů, k postupnému uvolňování vysokoškolských systémů a ke zvýšení prostupnosti terciární oblasti školství. VOŠIS může využít vazeb na UISK a navázat na dosavadní spolupráci při realizaci studia. Přímé napojení na vysokou školu tak povede k větší transparentnosti a k zabezpečení kvality.

10.8 Závěr

V předkládané disertační práci se podařilo najít podněty ke změně vzdělávání informačního profesionála i vlastní VOŠIS a k tomu, aby se z tradiční školy vytvořila učící se organizace, vyrovnaná a stabilní, ale uvnitř dynamicky se měnící. Vytvořit takovou organizaci to znamená nespokojit se s určitým stavem, ale neustále svou činnost podrobovat zkoumání, testování životaschopnosti studijního programu i vnitřních procesů kvality.

Vlastní navrhovaný program podrobený analýzám expertů by se mohl stát nástrojem sloužícím vzdělávání informačního profesionála a jeho nositel partnerem dalším evropským školám, jejichž studijní programy mají společný základ, ale současně i vlastní nepřehlédnutelná specifika.

„Mnoho otázek v informačním vzdělávání zůstává nezodpovězeno nejen u nás. Souvisejí s otázkami vztahujícími se k samé podstatě této profese, která dnes mnohem zřetelněji než kdykoli v minulosti čelí radikálním změnám ve vlastním paradigmatu. Ty vycházejí z revolučního vývoje informačních technologií a současně z měnícího se pojetí toho, co sice bylo odjakživa hlavním předmětem všech pracovních aktivit vztahujících se k tradičnímu pojetí dokumentu a informace jím nesené, ale co se musí přizpůsobit stále se vyvíjejícím požadavkům společnosti na informační služby. Jak se s těmito změnami naše profese v budoucnu vyrovná, to záleží do značné míry také na náplni a kvalitě vzdělávání v oblasti informačních profesí.“ (66)

Seznam citovaných zdrojů

- 1 *Ministerstvo školství České republiky* [online]. 2006, [cit. 2006-08-01]. Dostupný z WWW: <www.msmt.cz>.
- 2 DIPLOM, Andrew, NORRIL April. *Crying Wolf: An Examination and Reconsideration of the Perception of Crisis in LIS Education*. Journal of Education for Library and Information Science, vol. 46, No 4., 2005, ISSN 0748-5786, s. 280 -299.
- 3 *TDKIV - Česká terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy (báze KTD)*. [online]. [cit. 2007-08-14]. Dostupný z WWW: <http://sigma.nkp.cz/F/58UPSGNSMEHL813P62KRRS2DRN87AN5CGLK994FNLN872CMM6Y-00626?func=find-acc&acc_sequence=000009731>.
- 4 *Google fighter*. [online]. [cit. 2007-08-14]. Dostupný z WWW: http://www.sefight.com/index.php?lang=en_GB&word.
- 5 Papík, Richard. *Kompetence, schopnosti a vlastnosti informačních profesionálů*. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č. 11 [cit. 2007-08-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/3690>>. URN-NBN:cz-ik3690. ISSN 1212-5075.
- 6 VLASÁK, Rudolf. *Informační sektor, informační profese a informační vzdělávání*. Národní knihovna. Knihovnická revue, 2001, č. 3. s. 159 -168. ISSN 1214-0678.
- 7 *Státní informační a komunikační politika. Usnesení č. 265 /2004*[online]. [cit. 2006-08-10] Dostupný z WWW: <<http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=275>>.
- 8 *Portál veřejné správy* [online]. [cit. 2007-10-1]. Dostupný z WWW:< http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/place>.
- 9 *Metodika evidence využívání počítačových programů* [online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW:<<http://www.micr.cz/dokumenty/metodicke.htm>>.
- 10 *Výzkum informační gramotnosti: 27 % Čechů informačně gramotných*. [online]. [cit. 2007-08-14]. Dostupný z WWW:<<http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=2578>>.
- 11 *Státní informační politika ve vzdělávání*. Portál [online]. [cit. 2006-08-10]. Dostupný z WWW:<<http://www.e-gram.cz>>.
- 12 *Knihovny pomáhají překonat digitální dělení světa*[online]. [cit. 2007-08-14].Dostupný z WWW:<<http://skip.nkp.cz>>.
- 13 *Národní program počítačové gramotnosti* [online]. [cit. 2006-08-10]. Dostupný z WWW.<<http://www.micr.cz/nppg.html>>.
- 14 *Veřejný internet*[online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW:<<http://www.verejnyinternet.cz/projekt.html>>.
- 15 *ECDL European Computer Driving Licence*[online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.ecdl.cz/indexMain.php>>.
- 16 *Boloňská deklarace : Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání*. Společné prohlášení ministrů školství ze společného setkání v Boloni dne 19. června 1999 [online]. Boloňa: [s.n.], 1999. 17 s. [cit. 2007-1-1]. Dostupný z WWW: <<http://www.bologna.msmt.cz/files/DeklaraceBologna.pdf>>.

- 17 *Maastrichtské komuniké o budoucích prioritách zvýšené evropské spolupráce v odborném vzdělávání a přípravě: Resume* [online]. Praha: NUOV, 2004. 4 s. [cit. 2006-10-10]. Dostupný z WWW: www.nuov.cz/index.php?page=vzd_v_eu&s=180>.
- 18 *CEDEFOP* [online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: www.cedefop.eu.int.
- 19 ŠŤASTNÁ, Věra. *Informační materiál pro 19. zasedání předsednictva Rady vysokých škol 16. června 2005* [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.radavs.cz/clanek.php?oblast=14&c=573>>.
- 20 *Enic-naric net* [online]. [cit. 2006-08-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.enic-naric.net/>>.
- 21 *Shared 'Dublin' descriptors for Short Cycle, First Cycle, Second Cycle and Third Cycle Awards* [online]. [cit. 2007-08- 4]. Dostupný z WWW: www.jointquality.org.
- 22 *ENQA and the Bologna Process* [online]. 2005 - 2006 [cit. 2006-08-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.enqa.eu/index.lasso>>.
- 23 *Rozvoj národní soustavy kvalifikací podporující propojení počátečního a dalšího vzdělávání.* [online]. Praha: NUOV, 2005. [cit. 2006-08-10]. 12s. Dostupný z WWW: <http://www.kvalita1.nuov.cz/data/2201_NSK_zakl_inf_pros.pdf>.
- 24 *Zákon o předškolním, základním, vyšším a jiném vzdělávání ve znění (Školský zákon) č. 383/2005* [online]. In *Věstník MŠMT : Sbírka 158/2006*. Praha: MŠMT, 2006. [cit. 2006-08-10]. 1940 s. Dostupný z WWW: <www.msmt.cz>.
- 25 *Úmluva o uznávání kvalifikací týkajících se vysokoškolského vzdělávání v evropském regionu* [online]. Lisabon: [s.n.], 1997. [cit. 2006-08-10]. 25 s. Dostupný z WWW: <<http://www.bologna.msmt.cz/?id=LisbonConvention>>.
- 26 *Uznávání kvalifikací a vzdělání* [online]. [cit. 2007-10-14]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/uznavani-kvalifikaci>.
- 27 *Program celoživotního učení 2007 -2013: Nová generace vzdělávacích programů EU* [online]. [s.l.]: [s.n.] 2007. [cit. 2007-10-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/eu/program-celozivotniho-uceni-2007-2013>>.
- 28 *Europass* [online]. 2003 [cit. 2006-08-10]. Dostupný z WWW: www.europass.cz.
- 29 *ECTS - European Credit Transfer and Accumulation System* [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_en.html.
- 30 *Socrates* [online]. 2002 [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <http://web.socrates.cz/erasmus/erasmus2/erasmus2_kreditnisystem.htm>.
- 31 *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky.* Praha: MŠMT, 2005. 104 s. [online]. [cit. 2007-08- 4] Dostupný z WWW: <www.msmt.cz/files/pdf/JTDlouhodobyzamer05_appx.pdf>.
- 32 *Tematické hodnocení terciárního vzdělávání v České republice: Zpráva hodnotitelů OECD.* Praha: ORCL, Centrum pro studium vysokého školství, [s.l.]: [s.n.], 2006. 86 s.
- 33 *Zákon, o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (Zákon o vysokých školách) č. 111/1998 Sb. a změny provedené zákonem č. 210/2000 Sb., zákonem č. 147/2001 Sb., zákonem č. 362/2003 Sb., zákonem č. 96/2004 Sb., zákonem č. 121/2004 Sb., zákonem č. 436/2004 Sb., zákonem č. 473/2004 Sb., zákonem č.*

- 562/2004 Sb., zákonem č. 342/2005 Sb., zákonem č. 552/2005 Sb., zákonem č. 161/2006 Sb., zákonem č. 165/2006 sb. a zákonem č. 310/2006 Sb. [online]. [s.l.]: [s.n.], 1998. [cit. 2006-08-10]. 57 s. Dostupný z WWW: <[www.msmt.cz/Files/ vysokeskoly/Legislativa/Zakon111_uplne_zneni_552htm](http://www.msmt.cz/Files/vysokeskoly/Legislativa/Zakon111_uplne_zneni_552htm)>.
- 34 *Projekt hodnocení kvality vysokých škol LS 0316* [online]. 2004. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <http://www.csvs.cz/projekty/2004_kvalita>.
- 35 *Záznam ze 4. zasedání sněmu Rady vysokých škol uskutečněného dne 22. února 2007 v Karolinu.* [online]. [cit. 2007-08- 4] Dostupný z WWW: <<http://www.radavs.cz/clanek.php?c=767>>.
- 36 HUČÍNOVÁ Lucie. *Klíčové kompetence: Nová výzva ve vzdělávání* [online]. Učitel'ské listy 2003/2004, č. 5. s. 4. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.ucitelske-listy.cz/Ucitelskelisty/Ar.asp?ARI=102552&CAI=2147>>.
- 37 *EURYDICE: Key Competencies: A developing concept in general compulsory education: [Survey 5].* 2002 [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.enic-naric.net/index.asp?display=qf>>.
- 38 *SCONUL, the Society of University, National and College Libraries* [online]. 1996 [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.sconul.ac.uk/>>.
- 39 *Framework of Qualifications for the European Higher Education Area (EHEA)* [online]. [cit. 2007-10-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.enic-naric.net/index.asp?display=qf>>.
- 40 *ALA* [online]. 1990 [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.ala.org/ala/accreditation/lisdirb/lisdirectory.htm>>.
- 41 *Competencies for information professionals of the 21st Century* [online]. Rev. edition, June 2003. Special Libraries Association, 2003. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <http://www.sla.org/content/learn/comp2003/index.cfm>.
- 42 *Putting OUR Knowledge to Work: Research statement* [online]. [cit. 2007-10-14]. Dostupný z WWW: <www.sla.org/researchstatement>.
- 43 *SLA, Special Libraries Association.* [online]. [cit. 2007-08- 6] Dostupný z WWW: <http://www.sla.org/>.
- 44 *Body of Professional Knowledge, BPK.* [online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.cilip.org.uk/qualificationschartership/bpk>>.
- 45 *CILIP qualification framework.* [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <http://www.cilip.org.uk/NR/rdoonlyres/05F72FC0-816C-4A15-B4D5-FDBE3955E9B9/0/CertifyA433.pdf>.
- 46 *European Curriculum Reflections on Library and Information Science Education* [online]. Edited by Leif Kajberg and Leif Lørring Copenhagen: The Royal School of Library and Information Science, 2005. [cit. 2006-08-14]. 241 s. ISBN: 87-7415-292-0 Dostupný z WWW: <http://www.fbi.fh-koeln.de/aktuelles/European_Curriculum_LIS.pdf>.
- 47 *World list of Departments and Schools of Information Studies, Information Management, Information Systems, etc.: Tom Wilson's List* [online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <http://www.shef.ac.uk/uni/academic/I-M/is/lecturer/tom2a.html>.

- 48 *Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb: Část 1. Kompetence a schopnost: Část 2. Úrovně kvalifikace.* Praha: SKIP, 2006. 91 s. ISBN 80-85851-17-2.
- 49 MAC GARRY, Kevin. *Professional education: some reflections.* In *Education for Information.* London: IOS Press, 2000. s. 105-113. ISBN 0167-8329.
- 50 *Department of Information and Communications Manchester Metropolitan University* [online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.hlss.mmu.ac.uk/infocomms>>.
- 51 *CERLIM* [online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.cerlim.ac.uk>>.
- 52 *BSc/BA (Hons) Information and Communications: Common undergraduate programme. Report on AME Statistics: 2004/2005.* MMU, 2006. 127 s. Interní materiál.
- 53 *Manchester Metropolitan University. Faculty of Humanities, Law and Social Science Department of Information and Communications. Information and Communications: Common Undergraduate Programme. Report on AME Statistics: 2004-05.* Interní materiál.
- 54 GLASS, Bob. *Library and Information Science Courses – Making them work !.* In 15th Bobcatsss symposium. Pratur 29 -31. Januar 2007. Marketing of information services, Praha: [s.n.], 2007, s. 560 – 561.
- 55 *Fachhochschule Burgerland.* [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.fh-burgenland.at/Eisenstadt/IBBakk/studium.asp>>.
- 56 *VOŠIS* [online]. [cit. 2007-08- 6]. Dostupný z WWW: <http://www.sks.cz>.
- 57 FESTOVÁ, J., VOJTĚCH, J. *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním.* Praha: NUOV, 2005. 68 s.
- 58 *Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004 - 2006.* [online]. [s.l.]: Vláda ČR, 2004. [cit. 2006-08-01]. 115 s. Dostupný z WWW: <www.msmt.cz>.
- 59 MACHYTKA, Jan, SLÁMOVÁ, Hana. *Analýza informací VOŠIS v letech 1996 – 2004: Interní materiál.* [s.l.]: [s.n.], 2005. 33 s. Nepublikováno.
- 60 *Zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů č. 101/2000* [online]. [s.l.]: [s.n.], 2000. [cit. 2006-08-10]. 112 s. Dostupný z WWW: <www.micr.cz>.
- 61 *Lifelong Learning Programme. Leopass* [online]. [cit. 2007-08- 13] Dostupný z WWW:<http://cz.leopass.org/>.
- 62 ALLEN, Barbara. *E-learning and teaching in library and information services.* London: Facet, 2002. 273 s. ISBN 1-85604-439-4.
- 63 KUČEROVÁ, Helena. *Databáze praxí VOŠIS* [online]. [cit. 2007-1-1]. 114 s. Dostupný z WWW: <www/info.sks.cz/users/ku/ABSOL/mista.htm>.
- 64 FONFEROVÁ, Ludmila. *Místo praxe Evropa. Workplace – Europe: Adaptace studentů VOŠIS na prostředí zemí Evropské unie: Průzkum vzorku přímých účastníků projektů mobility.* Interní materiál. Praha: VOŠIS, 2003. 27 s.
- 65 PAPIK, Richard. *Knihovny a informační profese na začátku 21. století. Můžeme předvídat?* In *ITlib. Informačné technológie a knižnice* [online], 2006, č. 01 [cit.

- 2006-03-16]. Dostupný z <<http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib061/papik.htm>>. ISSN 1336-0779.
- 66 VLASÁK Rudolf. *Informační sektor, informační profese a informační vzdělávání*. Národní knihovna, č.3, roč. 2001. s 159 -168.
- 67 Vlasák, Rudolf. *S Ikarem do nového tisíciletí*. Ikaros [online]. 2000, roč. 4, č. 1 [cit. 2007-11-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/157>>. URN-NBN:cz-ik157. ISSN 1212-5075.
- 68 BYDŽOVSKÁ, Jana – MULAČOVÁ, Věra – SLÁMOVÁ, Hana. *K evropským modulárním strukturám*. Praha : NUOV, 2001. 57s. ISBN 80-211-0374-4.

Seznam dalších souvisejících zdrojů

BYDŽOVSKÁ, Jana - MARINKOVÁ, Helena, - SOUČKOVÁ, Jitka. *Tvoříme vzdělávací program vyšší odborné školy*. Praha: NUOV, 2002. 47s.

CEJPEK, Jiří. *Proměny let devadesátých. Knihovnictví na prahu informačního věku – děje, myšlenky a názory*. Praha : SKIP, 2005.78 s. ISBN 80-85851-15-6.

EILEEN, Abel, et al. *Competencies for Information Professionals of the 21st Century : Prepared for the Special Libraries Association Board of Directors by the Special Committee on Competencies for Special Librarians*. London: Facet, 2003. 318 s.

ENIC-NARIC. *Gateway to recognition of academic and professional qualifications*. [online]. [cit. 2007-08- 4]. Dostupný z WWW:<<http://www.enic-naric.net/index.aspx?c=Czech%20Republci>>.

LIS studies - Library schools, universities and departments [online]. [cit. 2007-10-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.db.dk/dbi/internet/schools.htm>>.

MARTIN, Allan, RADER, Hannelore. *Information and IT literacy enabling learning in the 21st century*. London: Facet, 2003. 284 s. ISBN 1-85604-463-7.

Ministerstvo informatiky České republiky [online]. 2003 [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: www.micr.cz .

MOŽNÝ, Ivo. *Česká společnost*. Praha: Portál, 2002. 207 s. ISBN 80-7178-624-1.

Národní soustava kvalifikací [online]. [cit. 2006-08-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.nsk.nuov.cz>>.

Národní ústav odborného vzdělávání [online]. 2000. [cit. 2006-08-10]. Dostupný z WWW: <www.nuov.cz >.

PAPÍK, Richard, TICHÝ, Zdeněk. *Počítačová kultura knihy nelikviduje. Knihovna plus* [online]. 2005, č. 1 [cit. 2007-08-02]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus51/papik.htm>>. ISSN 1801-5948.

Rozhodnutí evropského parlamentu a rady č. 1720/2006/ES/2006, kterým se zavádí akční program v oblasti celoživotního učení. Úřední věstník Evropské unie L 327/45. [online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <http://web.socrates.cz/erasmus/LLP_2007-2013/Rozhodnuti_LL_P_c1720-2006-ES.pdf>.

Státní informační politika ve vzdělávání [online]. [cit. 2006-10-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/sipvz>>.

Strategie rozvoje lidských zdrojů pro českou republiku. Praha: Úřad vlády, 2003. 319 s. ISBN 80-86734-02-1.

TESSARING, Manfred, WANNAN, Jennifer. *Cedefop synthesis of the Maastricht Study Vocational educational and training key to the future: Lisabon – Kopenhagen for 2010*. Luxemburk: [s.n.], 2004. 57 s.

UNESCO/OECD *Guidelines for quality provision in cross-border higher education*[online]. [s.l.] : [s.n.], 2005. [cit. 2007-10-1].24 s. Dostupný z WWW: <<http://www.enic-naric.net/>>.

VLASÁK Rudolf. *DDS a on-line digitální knihovny: změna jednoho paradigma*, In INFORUM 2004: 10. konference o profesionálních informačních zdrojích. Praha, 25. – 27. 2004. [online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: info-rum.cz/inforum2004/pdf/Vlasak_Rudolf.pdf.

Vlasák, Rudolf. *Informační služby a informační profese: kde všude se v soudobém informačním průmyslu prosazují* In: Karlovarská právní revue. 2006, roč. 2, č. 3, s. 69-79. ISSN 1801-2193.

Vlasák, Rudolf. *Knihy a knihovny dnes a zítra*; In Knihovny současnosti 2005. Brno: SDRUK, 2005. s. 19-37.70.

Výkazy o studiu na VOŠIS 1999 – 2004: Podklady pro Obecní úřad. [s.l.]: [s.n.], 2005. 5 s. *Interní materiál*.